

**T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI**

**KORUNAN ALANLARIN EKOTURİZM GELİŞİMİNE ETKİLERİ:
CAMİLİ BİYOSFER REZERVİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ferruh Fatih ALBAYRAK

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Oğuz KURDOĞLU**

Artvin-2010

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

KORUNAN ALANLARIN EKOTURİZM GELİŞİMİNE ETKİLERİ:
CAMİLİ BİYOSFER REZERVİ ÖRNEĞİ

Ferruh Fatih ALBAYRAK

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 22/01/2010

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 16/02/2010

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Oğuz KURDOĞLU

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Mustafa Fehmi TÜRKER

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Bülent TURGUT

ONAY:

Bu Yüksek Lisans Tezi, AÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 16/02/2010 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../2010 tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

.../.../2010

Yrd. Doç. Dr. Atakan ÖZTÜRK

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Ormancılık mesleği içerdığı konular ile kullandığı/koruduğu kaynaklar bakımından ekoturizm faaliyetlerine çok çeşitli olanaklar sunmaktadır. Ormancılığın en önemli uğraş alanlarından birini oluşturan orman köylülerinin kalkındırılması açısından ise ekoturizm, orman köylülerine ekonomik katkılar sağlamakta ve daha da büyük katkılar sağlayacak potansiyel de ortaya koymaktadır. Bu yönüyle ekoturizm ve kırsal fakirliğin azaltılması ilişkisinin incelenmesi, ormancılık sektörü açısından üzerinde önemle durulması gereken bir konu olmaktadır.

Bu amaçla hazırlanan “Korunan Alanların Ekoturizm Gelişimine Etkileri: Camili Biyosfer Rezervi Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinin arazi çalışmaları Artvin Orman Bölge Müdürlüğü, Borçka Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı Camili Orman İşletme Şefliği sınırları içinde yer alan Camili Biyosfer Rezerv alanında gerçekleştirilmiştir.

Tez yazımı sırasında ve tezin düzeltilmesinde kıymetli yardımları için Sayın Dekan Prof. Dr. M. Fehmi TÜRKER’e teşekkür ederim.

Bu çalışmanın planlanmasında, anketlerin hazırlanmasında, tezin yazım sürecinde kaynak ve bilgilerini açarak yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Oğuz KURDOĞLU’na ve çok değerli yardımlarını esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Bülent TURGUT’a içtenlikle teşekkür ederim.

Ayrıca araştırma süresince değerli desteklerini gördüğüm, Sayın Nedim TUYLU’ya, Sayın Sıtkı ERAYDIN ve Sayın Özgür ALAÇAM’a, Sayın Ekrem MERTTÜRK’e, Camili Orman İşletme Şefliği Orman Muhafaza Memurlarına teşekkür ederim.

Arazi ve anket çalışmalarında yardımlarını ve bilgilerini esirgemeyen Düzenli, Camili, Maral, Uğur, Kayalar ve Efeler Köyleri halkına da teşekkür ederim.

Çalışmada mutlaka eksiklikler bulunacaktır. Bu çalışmanın görülen kimi eksiklikleri gidermesini ve yeni çalışma konularına basamak oluşturmasını diliyorum.

Ferruh Fatih ALBAYRAK

Artvin - 2010

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET	VI
SUMMARY	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
TABLolar DİZİNİ	XIV
KISALTMALAR	XVII
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Kavramsal Çerçeve	3
1.2.1. Korunan Alan.....	3
1.2.1.1. Korunan Alan Kavramı	3
1.2.1.2. Korunan Alanları Belirleme Ölçütleri.....	5
1.2.1.3. Korunan Alanların Yönetimi	6
1.2.1.4. Türkiye’deki Korunan Alanların Yapısı	9
1.2.1.4.1. Korunan Alanlarla İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve Alanlar	9
1.2.1.4.2. Korunan Alanlarla İlgili Türkiye’deki Yasal Yapı	12
1.2.1.5. Camili Havzası’nda Bulunan Korunan Alanların Durumu	17
1.2.2. Biyosfer Rezervi	20
1.2.2.1. Biyosfer Rezervi Kavramı.....	20
1.2.2.2. Biyosfer Rezervlerinin Nitelikleri ve Planlaması	21
1.2.2.3. Biyosfer Rezervi-Korunan Alan İlişkisi.....	23
1.2.2.4. Camili Havzası’nda Biyosfer Rezerv Yapısı	25
1.2.3. Ekoturizm	29
1.2.3.1. Ekoturizm Kavramı	29
1.2.3.2. Ekoturizmin Özellikleri ve Amaçları	31
1.2.3.3. Ekoturizmin Dünyada ve Türkiye’deki Durumu	34
1.3. Camili Havzası Alan Bilgileri.....	37
1.3.1. Tarihçe	37

1.3.2. Coğrafi Konum ve Genel Topografya	38
1.3.3. İklim.....	40
1.3.4. Yerleşim Biçimi ve Arazi Kullanımı.....	41
1.3.5. Konut Durumu	42
1.3.6. Nüfus, Hane Sayısı	43
1.4. Ekolojik Durum	44
1.4.1. Alanın Biyocoğrafik Önemi	44
1.4.2. Doğal Alanlar.....	45
1.4.2.1. Orman Ekosistemleri.....	45
1.4.2.2. Tatlı Su Ekosistemleri.....	46
1.4.2.3. Kayalık, Alpin ve Subalpin Alanlar	46
1.4.3. Bitki Örtüsü (Flora)	47
1.4.4. Yaban Hayatı (Fauna).....	47
1.5. Altyapı Yatırımları.....	48
1.5.1. İçme ve Kullanma Suyu.....	48
1.5.2. Elektrik ve İletişim	49
1.5.3. Sağlık	49
1.5.4. Ulaşım.....	49
1.5.5. Eğitim	52
1.5.6. Kamu Kuruluşları ile İlişkiler.....	52
1.6. Kültürel Yapı	53
1.6.1. Yöresel Mimari Yapı	54
1.6.2. İmece Kültürü	55
1.6.3. Diğer Kültürel Özellikler	55
1.7. Ekonomik Yapı	56
1.7.1. Temel Geçim Kaynakları.....	57
1.7.2. Arazi Varlığı	58
1.7.3. Tarım.....	59
1.7.4. Hayvancılık.....	60
1.7.5. Ormancılık	61
1.7.6. Arıcılık.....	62
1.7.7. Pansiyonculuk.....	64
1.7.8. Pazar İlişkileri ve Ekonomik Analizler.....	66

1.8. Camili Havzası'nın Temel Sorunları	68
1.8.1. Ekonomik Sorunlar	69
1.8.2. Sağlık	69
1.8.3. Altyapı Sorunları	69
1.8.4. Doğal Kaynakların Kullanımı ile İlgili Sorunlar	70
1.9. Camili Havzası'nda Ekoturizm Yapısı	71
1.10. Camili Havzası'nda Ekoturizme Konu Olabilecek Kaynak Değerleri	73
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR	79
2.1. Materyal	79
2.2. Yöntem	79
3. BULGULAR VE TARTIŞMA	82
3.1. Tanımlayıcı İstatistik Bulguları	82
3.1.1. Çalışma Alanında Uygulanan Yerel Halk Anketine Ait Tanımlayıcı İstatistik Bulguları	82
3.1.2. Çalışma Alanında Uygulanan Turist Anketine Ait Tanımlayıcı İstatistik Bulguları	85
3.1.3. Pansiyoncu-Taşımacı Anketine Ait İstatistik Bulgular	87
3.2. Yerel Halk Anketine Ait χ^2 Testi Analiz Bulguları ve Tartışması	88
3.2.1. Yerel Halk Anketinde Temel Bilgiler Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma	88
3.2.2. Yerel Halk Anketinde Alan Değerlendirmesi Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma	94
3.2.3. Yerel Halk Anketinde Ekonomik Değerlendirme Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma	101
3.2.4. Yerel Halk Anketi Genel Değerlendirme Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma	105
3.2.5. Yerel Halk Anketinde Bölümler Arası Değerlendirmeye Ait Bulgular ve Tartışma	111
3.3. Turist Anketine Ait χ^2 Testi Analiz Bulguları ve Tartışma	120
3.3.1. Turist Anketinde Temel Bilgiler Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma	120
3.3.2. Turist Anketinde Alan Değerlendirmesi Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma	125
3.3.3. Turist Anketinde Genel Değerlendirme Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma	132

3.3.4. Turist Anketinde Bölümler Arası Değerlendirmeye Ait Bulgular ve Tartışma	141
3.4. Genel Bilgilere Ait Bulgular ve Tartışma	149
3.4.1. Alan Bilgileri ile İlgili Bulgular ve Tartışma	149
3.4.2. Ekolojik Durum ile İlgili Bulgular ve Tartışma	151
3.4.3. Altyapı Yatırımları ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	152
3.4.4. Kültürel Yapı ile İlgili Bulgular ve Tartışma	154
3.4.5. Ekonomik Yapı ile İlgili Bulgular ve Tartışma	155
3.4.6. Temel Sorunlar ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	158
3.4.7. Ekoturizm Yapısı ile İlgili Bulgular ve Tartışma	159
4. SONUÇLAR.....	163
5. ÖNERİLER.....	169
KAYNAKLAR	173
EKLER.....	180
ÖZGEÇMİŞ.....	192

ÖZET

Bu çalışma korunan alanlarının ekoturizm gelişimine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma birçok ulusal ve uluslararası koruma statüsüne sahip Camili Biyosfer Rezerv Alanı'nda gerçekleştirilmiştir. Bu alan aynı zamanda, Artvin Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı Borçka Orman İşletme Müdürlüğü Camili Orman İşletme Şefliği alanının tamamını kapsamaktadır. Çalışma kapsamında, alanla ilgili kaynakça taraması, yerel halk ve ilgili kurum yetkilileri ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bunun yanında, üç farklı sorgulama kâğıdı (anket) hazırlanmış, yerel halktan 103 kişi, turistlerden 75 kişi ve pansiyoncu-taşımacılarından 10 kişiye uygulanmıştır. Anketlere verilen yanıtlar χ^2 analizine tabi tutularak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler neticesinde Camili Havzası'nın biyosfer rezerv olarak ilan edilmesi ve ekoturizm etkinliklerinin alanda başlamasından sonra, çeşitli değişimlerin olduğu tespit edilmiştir. Havzada, 2002 yılında açılan ilk pansiyondan günümüze kadar 16 pansiyon açılmıştır. 2006 yılında yatak doluluk oranı % 6 iken, 2009 yılında bu rakam %12'ye çıkmıştır. Mevcut konaklama kapasitesine göre günümüzde konaklamadan sağlanan girdinin artırılması mümkün görülmektedir. Örneğin, turizm hizmetleri karşılığı 2008 yılında 310.000TL gelir elde edilirken, 2009 yılında ise 350.000 TL gelir elde edilmiştir. Bunun yanı sıra ekonomik faaliyetlerin 1990'dan günümüze kadar teknik anlamda değişim gösterdiği, özellikle bal, ana arı ve arı ürünleri, mısır ve fındık gibi ürünlerde üretim ve fiyat artışı yaşandığı ve gelirlere yansıdığı anlaşılmıştır. GEF II projesi küçük hibe programlarıyla verilen destekler ve gelirlerdeki değişimler sonucu, halkın biyosfer rezerv ilanı ve ekoturizm gelişmelerinden genel olarak hoşnut olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan çalışma sonucu yerel halkın ve turistlerin, yapılaşma, yol ve HES inşaatları gibi konularda bazı beklentileri/endişeleri olduğu belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlar ve arazi gözlemleri göstermiştir ki; korunan bir alan, eğer iyi planlamalarla yönetilir ve halk çeşitli yöntemlerle teknik anlamda desteklenir ve bilgilendirilirse, doğal ve kültürel yapıda bir bozulma olmadan da gelirlere artış mümkün olabilmektedir. Şimdilik ziyaretçilere bağlı olan gelirlerdeki artış, eğer bu eğilimle devam ederse, yaşanan göç olgusunun tersine döneceği ve havzada

kullanılmayan beşeri ve doğal kaynakların yeniden daha fazla üretime yöneleceği düşünülmektedir. Bu sonucun, kırsal alanlarda ve özellikle orman köylerinde ciddi bir gelir artışı olarak ortaya çıkacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Artvin, Camili Biyosfer Rezervi, korunan alan, ekoturizm, ev pansiyonculuğu

SUMMARY

EFFECTS OF PROTECTED AREAS ON ECOTOURISM DEVELOPMENT: CASE STUDY IN CAMİLİ BIOSPHERE RESERVE

The aim of this study is to analyze the impacts of eco-tourism developments on protected area. Study was carried out in Camili Biosphere Reserve which was established according to UNESCO Man and Biosphere Reserve criterias and includes different protected area categories managed by Ministry of Environment and Forest. Moreover, this area is fully covered by Camili Forest Management Unit in Borçka Forest District of Artvin Regional Directorate of Forestry. Within this study methodology includes literature search, face to face interviews and questionnaires with local people and officials. Three different types of survey were carried out with local people (103 people), tourists (75 people) and pension holders/bus drivers (10 people). Surveys were analyzed using Chisquare test.

It was assessed that some changes were defined in Camili Basin after the establishment of Camili Biosphere Reserve and planning of eco-tourism activities. The first home pension was opened at 2002 and their number increased to 16. Occupancy rate was 6% at 2006 but it became 12% in 2009. Income rate can be increased according to current occupancy rate. As an example, income in 2009 was 350.000 Turkish Liras while it was 310.000 Turkish Liras in 2008. In addition, economical activities especially beekeeping, corn and hazelnut production has increased and such activities have positive impact on household income. People living in the region are generally grateful for the establishment of the biosphere reserve and eco-tourism center in their region because of positive changes in their income as a result of GEF II project. However, some concerns were also defined by local people and tourists because of unplanned urbanization, new road constructions and hydroelectrical power constructions in the region.

Results and observations on field show that income can be increased without giving damage to natural and cultural structure with well developed and efficiently implemented management plans and as soon as people are supported with different technical methods and information. If income increases depending on visitors due to eco-tourism, immigration will be reversed and natural and human resources will be

used sustainably. Thus, possible increasing incomes of rural area, especially forest villages should be considered.

Key Words: Artvin, Camili Biosphere Reserve, protected area, eco-tourism, pension

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Dünyadaki korunan alan yüzdelerini gösterir harita	9
Şekil 2. Karçal Dağları; orman ve alpin kuşak	19
Şekil 3. Biyosfer rezervlerinin bölgeleme sistemi	22
Şekil 4. Camili-Gorgit Tabiatı Koruma Alanı.....	26
Şekil 5. Camili Biyosfer Rezervi bölgeleme haritası	28
Şekil 6. Efeler köyündeki tarihi kemer köprü	38
Şekil 7. Camili Biyosfer Rezervinin coğrafi konumu.....	39
Şekil 8. Camili Havzasında tipik yerleşim biçimi.....	41
Şekil 9. Üzeri hartama (pedavra) kaplı eski bir yayla evi	42
Şekil 10. Orman ve kayalık alan	47
Şekil 11. Yol çalışması ve tahribatından bir görünüm (Düzenli-Camili köyü arası).....	51
Şekil 12. Orman ve arazi kullanımına bir örnek	59
Şekil 13. Kafkas ırkı arı ve karakovan balı	62
Şekil 14. Maral Şelalesi.....	74
Şekil 15. Karçal Dağları.....	75
Şekil 16. Gorgit Yaylası patika yolu	76
Şekil 17. Gorgit Yaylası.....	77
Şekil 18. Maral Köyü (İremite) Camii (solda) ve Camili Köyü Camii minber işlemeleri.....	78
Şekil 19. Anket uygulamasından bir örnek	80
Şekil 20. Ankete katılan yerel halka ait yaş grafiği	82
Şekil 21. Ankete katılan yerel halkın cinsiyet grafiği	83
Şekil 22. Ankete katılan yerel halkın öğrenim grafiği	83
Şekil 23. Ankete katılan yerel halkın meslek grafiği	84
Şekil 24. Ankete katılan yerel halkın gelir grafiği	84
Şekil 25. Ankete katılan yerel halkın yaşadığı yer grafiği	85
Şekil 26. Ankete katılan turistlerin yaş dağılım grafiği	85
Şekil 27. Ankete katılan turistlerin cinsiyet dağılım grafiği	86
Şekil 28. Ankete katılan turistlerin öğrenim grafiği.....	86

Şekil 29. Ankete katılan turistlerin meslek dağılım grafiği	87
Şekil 30. Ankete katılan turistlerin gelir dağılım grafiği	87
Şekil 31. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları	89
Şekil 32. Bireylerin yaşadıkları yere göre verdikleri yanıtların dağılımları	90
Şekil 33. Bireylerin cinsiyete göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	91
Şekil 34. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	92
Şekil 35. Bireylerin öğrenim durumuna göre verdikleri yanıtların dağılımları	93
Şekil 36. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	94
Şekil 37. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	98
Şekil 38. Bireylerin yaşadıkları yere göre verdikleri yanıtların dağılımları	99
Şekil 39. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	100
Şekil 40. Bireylerin yaşadıkları yere göre verdikleri yanıtların dağılımları	101
Şekil 41. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	103
Şekil 42. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	104
Şekil 43. Bireylerin cinsiyete göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	105
Şekil 44. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	108
Şekil 45. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	109
Şekil 46. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	110
Şekil 47. Bireylerin yaşadığı yere göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	111
Şekil 48. Bireylerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile yörede ekoturizmin artmasının fayda sağlayıp sağlamadığına verilen yanıtların karşılaştırılması	112
Şekil 49. Bireylerden ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile ekoturizme konu olabilecek korunan alanları değerlendirenlerin karşılaştırılması	113
Şekil 50. Bireylerden ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirlerini değerlendirenlerin karşılaştırılması	114
Şekil 51. Bireylerden ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkileri değerlendirenlerin karşılaştırılması	115
Şekil 52. Bireylerden biyosfer rezervi kavramı hakkındaki soru ile belirli bir doğa parçasının ya da türlerin korunmasının önemini değerlendirenlerin karşılaştırılması	116

Şekil 53. Bireylerden biyosfer rezervi kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak bilimsel araştırma/ eğitimi değerlendirenlerin karşılaştırılması.....	117
Şekil 54. Bireylerden biyosfer rezervi kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak kırsal kalkınmayı değerlendirenlerin karşılaştırılması	118
Şekil 55. Bireylerin ekoturizm (biyosfer rezerv) öncesi yıllık gelirlerinin yeterliliği ile yetiştirdikleri ürünleri nasıl değerlendirdiklerinin karşılaştırılması.....	119
Şekil 56. Bireylerin ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirlerindeki değişim ile yöreye turist/ziyaretçi gelmesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması	120
Şekil 57. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	122
Şekil 58. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları	122
Şekil 59. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	123
Şekil 60. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	124
Şekil 61. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları	125
Şekil 62. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	128
Şekil 63. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları	129
Şekil 64. Bireylerin meslek öbeklerinin göre verdikleri yanıtların dağılımları	130
Şekil 65. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	131
Şekil 66. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	134
Şekil 67. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	135
Şekil 68. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları	136
Şekil 69. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları	137
Şekil 70. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları	138
Şekil 71. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	139
Şekil 72. Bireylerin cinsiyete göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	140
Şekil 73. Bireylerin cinsiyete göre verdikleri yanıtların dağılımları.....	141
Şekil 74. Turistlerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile yöreye artan ilginin sebepleri sorusuna verdikleri yanıtların karşılaştırılması.....	142
Şekil 75. Turistlerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile ekoturizme konu olabilecek korunan alanları değerlendirmelerinin karşılaştırılması	143

Şekil 76. Turistlerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezervi için kaçak avlanmayı değerlendirmelerinin karşılaştırılması.....	144
Şekil 77. Turistlerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezervi için kaçak yapılaşmayı değerlendirmelerinin karşılaştırılması	145
Şekil 78. Turistlerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezervi için yasal (izinli) yapılaşmayı değerlendirmelerinin karşılaştırılması	146
Şekil 79. Turistlerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezerv için HES inşaatlarını değerlendirmelerinin karşılaştırılması	147
Şekil 80. Turistlerin altyapı sistemlerinden yollar-ulaşımın yeterliliğini değerlendirmeleri ile biyosfer rezervi içinde yeni yolların yapılıp yapılmaması sorusuna verdikleri yanıtların karşılaştırılması.....	148
Şekil 81. Turistlerin alanda yeni tesis yapılması ile biyosfer rezervi için yasal (izinli) yapılaşmayı değerlendirmelerinin karşılaştırılması	149
Şekil 82. GEF II Projesi kapsamında hazırlanan alan tanıtım materyalleri	161

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler.....	10
Tablo 2. Türkiye'deki korunan alanların miktarı, alanı ve ilgili mevzuatı	17
Tablo 3. İşlevsel plan ünitesi alansal dağılımı	19
Tablo 4. IUCN Korunan alanlar yönetim sınıflandırmaları ile biyosfer rezerv bölgeleri (kuşakları) arasındaki ilişki	23
Tablo 5. Doğa koruma alanları ile biyosfer rezervleri arasındaki farklar	24
Tablo 6. Yönetim bölgelerinin yüzölçümleri	26
Tablo 7. Camili Havzası yıllık sıcaklık ve yağış miktarları.....	41
Tablo 8. Camili Havzası köy nüfusları	44
Tablo 9. Eğitim öbekleri (grupları) ve yüzdesi	58
Tablo 10. Camili Havzası köyleri tarımsal üretim alanı	60
Tablo 11. Camili Havzası köyleri evcil hayvan varlığı	60
Tablo 12. Arıcılık verileri	63
Tablo 13. Nihat Gökyiğit Konukevi'nin ve diğeri pansiyonlardaki yıllara göre konaklama sayıları	64
Tablo 14. Camili Havzası 2007 yılı pansiyon kapasite durumu	65
Tablo 15. Tehdit Analizi	68
Tablo 16. Camili Havzası Kaynak Değerleri	73
Tablo 17. Yaylalar ve köyler arasındaki yürüyüş programları	76
Tablo 18. Ankette yer alan Temel Bilgiler bölümüne ait χ^2 test sonuçları.....	88
Tablo 19. χ^2 test sonucu.....	89
Tablo 20. χ^2 test sonucu.....	90
Tablo 21. χ^2 test sonucu.....	91
Tablo 22. χ^2 test sonucu.....	91
Tablo 23. χ^2 test sonucu.....	92
Tablo 24. χ^2 test sonucu.....	93
Tablo 25. Ankette Alan Değerlendirmesi bölümüne ait χ^2 test sonuçları	95
Tablo 26. χ^2 test sonucu.....	98
Tablo 27. χ^2 test sonucu.....	99

Tablo 28. χ^2 test sonucu.....	100
Tablo 29. χ^2 test sonucu.....	101
Tablo 30. Ankette Alan Değerlendirmesi bölümüne ait χ^2 test sonuçları	102
Tablo 31. χ^2 test sonucu.....	102
Tablo 32. χ^2 test sonucu.....	103
Tablo 33. χ^2 test sonucu.....	104
Tablo 34. Ankette Genel Değerlendirme bölümüne ait χ^2 test sonuçları	106
Tablo 35. χ^2 test sonucu.....	107
Tablo 36. χ^2 test sonucu.....	108
Tablo 37. χ^2 test sonucu.....	109
Tablo 38. χ^2 test sonucu.....	110
Tablo 39. χ^2 test sonucu.....	111
Tablo 40. χ^2 test sonucu.....	112
Tablo 41. χ^2 test sonucu.....	113
Tablo 42. χ^2 test sonucu.....	114
Tablo 43. χ^2 test sonucu.....	115
Tablo 44. χ^2 test sonucu.....	116
Tablo 45. χ^2 test sonucu.....	117
Tablo 46. χ^2 test sonucu.....	118
Tablo 47. χ^2 test sonucu.....	119
Tablo 48. Ankette yer alan Temel Bilgiler bölümüne ait χ^2 test sonuçları.....	121
Tablo 49. χ^2 test sonucu.....	121
Tablo 50. χ^2 test sonucu.....	122
Tablo 51. χ^2 test sonucu.....	122
Tablo 52. χ^2 test sonucu.....	123
Tablo 53. χ^2 test sonucu.....	124
Tablo 54. Ankette Alan Değerlendirmesi bölümüne ait χ^2 test sonuçları	126
Tablo 55. χ^2 test sonucu.....	128
Tablo 56. χ^2 test sonucu.....	129
Tablo 57. χ^2 test sonucu.....	130
Tablo 58. χ^2 test sonucu.....	131
Tablo 59. Ankette Genel Değerlendirme bölümüne ait χ^2 test sonuçları	132
Tablo 60. χ^2 test sonucu.....	133

Tablo 61. χ^2 test sonucu.....	134
Tablo 62. χ^2 test sonucu.....	135
Tablo 63. χ^2 test sonucu.....	136
Tablo 64. χ^2 test sonucu.....	137
Tablo 65. χ^2 test sonucu.....	138
Tablo 66. χ^2 test sonucu.....	139
Tablo 67. χ^2 test sonucu.....	140
Tablo 68. χ^2 test sonucu.....	141
Tablo 69. χ^2 test sonucu.....	142
Tablo 70. χ^2 test sonucu.....	143
Tablo 71. χ^2 test sonucu.....	144
Tablo 72. χ^2 test sonucu.....	145
Tablo 73. χ^2 test sonucu.....	146
Tablo 74. χ^2 test sonucu.....	147
Tablo 75. χ^2 test sonucu.....	148

KISALTMALAR

BÇDKYP	Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetim Projesi
CI	Uluslararası Koruma Örgütü
DKMPGM	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
GEF	Küresel Çevre Fonu
Ha	Hektar
IUCN	Uluslararası Doğa Koruma Birliği
KAK	Kara Avcılığı Kanunu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
Kırsal Çevre	Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği
KTVKK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
MAB	İnsan ve Biyosfer (Man and Biosphere)
MPK	Milli Parklar Kanunu
MPY	Milli Parklar Yönetmeliği
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
OK	Orman Kanunu
ÖBA	Önemli Bitki Alanları
ÖDA	Önemli Doğa Alanları
ÖKA	Önemli Kuş Alanları
SAKY	Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği
TKA	Tabiatı Koruma Alanı
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UET	Uluslararası Ekoturizm Topluluğu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
WCPA	Dünya Korunan Alanlar Komisyonu
WDPA	Dünya Korunan Alanlar Veritabanı
WWF	Dünya Doğayı Koruma Vakfı
WWF Türkiye	Doğal Hayatı Koruma Vakfı Türkiye
YDO	Yatak Doluluk Oranı
χ^2	Ki-Kare

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Geçimimizi sağlayan, hatta yaşam için gerekli olan doğal kaynaklar, giderek artan bir hızla yok olmaktadır. Bu kaynakların hizmetlerine muhtaç olunan dünyamızda, kaynaklar kendilerine yenileme fırsatı tanınmadan kullanılmaktadır. Doğal kaynakların bu denli aşırı kullanımı ve doğurduğu sonuçlar artık her gün gündemi meşgul etmektedir. Kasım 2009'da yaklaşık 200 ülkenin resmi katılımı ile gerçekleşen iklim konferansı da durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır.

Çok önceleri başlayan ve sanayi devrimi ile birlikte hızlanan doğal kaynakların tüketimi, bir takım koruma faaliyetlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu faaliyetlerden en önemlisi korunan alanlar kavramının ortaya çıkmasıdır. Bu kavramla birlikte kullanılacak alanlar, korunacak alanlar birbirinden ayrılmaya başladı. Ancak daha sonra ortaya çıkan sürdürülebilirlik kavramı, sadece korunan alanların değil, tüm doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını öngörmektedir. Korunan alanlar, dünyada uluslararası ve ulusal birçok ülkede yasal düzeyde uygulanmaktadır. Korunan alanlar tarihinde çok daha yeni bir kavram olan biyosfer rezervi kavramı ise, özellikle koruma-kullanma ilkesinin uygulandığı bir korunan alan şeklidir.

Doğal kaynaklar üzerinde en önemli zararı oluşturan sektörlerden biri olan turizm, 1980'lerden sonra eşsiz güzelliklere sahip, keşfedilmemiş alanlara doğru yönelmektedir. Özellikle korunan alanlara doğru gerçekleşen bu turizm faaliyetleri, bu alanlar üzerinde büyük baskılar oluşturmaktadır. Her olumsuz faaliyetin ardından ortaya çıkan yeni kavramlardan biri olan ekoturizm kavramı da, turizmin doğal kaynaklara zarar vermeden sürdürülmesinin önemini açıklamaktadır.

Ekoturizm; içerdiği konular itibariyle ormancılık mesleği ile kullandığı/koruduğu kaynaklar bakımından ise ormanlar ve orman köyleri ile çok yakın ilişkide olan yeni bir turizm alt koludur. Uzun yıllardır orman köylülerinin ekonomik anlamda en düşük gelir düzeyine sahip oldukları ve ormancılığın önemli oranda bu sorunun

çözümüne odaklandığı bilinmektedir. Bu yönden değerlendirildiğinde ekoturizmin orman köylerine önemli ekonomik katkılar yapabileceği gözden kaçırılmamalıdır.

Doğal ya da kültürel kaynaklar veya her ikisinin bir arada bulunduğu bölgeler, günümüzün çeşitli amaçlarla en fazla talep ve ne yazık ki tahrip edilen yerleri konumundadır. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı son yıllarda üzerinde en fazla çalışılan konular durumuna gelmiştir (Kurdoğlu, 2002). Camili Havzası sahip olduğu kaynak değerleri ile sadece ulusal değil aynı zamanda uluslararası öneme sahip bir alandır. Çalışma alanı olarak seçilen bu alan geliştirmekte olan plansız turizm faaliyetlerinin yanında, HES projeleri, yol çalışmaları gibi bir takım olumsuz durumlar ile karşı karşıyadır. Alanın biyosfer rezerv alanı ilan edilmesine rağmen, yönetim planının onaylanmaması ve bunun sonucunda resmi bir koruma statüsüne sahip olmaması da ayrı bir sorun oluşturmaktadır.

Günümüzde doğal kaynakların koruma-kullanma dengesi içinde sürdürülebilir kullanımı önem kazanmıştır. Bu anlamda biyosfer rezervleri, merkezlerinde oluşturulan mutlak koruma alanının etrafında kalkınmanın gerçekleştirilebildiği, koruma-kullanma ilkesine en uygun korunan alan yapısını oluşturmaktadır. Çalışma alanı olarak belirlenen Camili Biyosfer Rezerv Alanı da, bu yönüyle tercih edilmiştir. Ayrıca alanın temel seçilme gerekçeleri şu şekilde de açıklanabilir;

-Camili Havzasının tamamının biyosfer rezerv alanı olarak ilan edilmiş olması ve bu konuyu içeren bilimsel çalışmaların eksikliği,

-Havzada biyosfer rezerv alanı ile ekoturizm gelişiminin daha önce incelenmemiş olması.

-Havzadaki yükseklik farkının ani değişimi sonucunda oluşan zengin biyolojik çeşitlilik, nadir ve endemik (o bölgeye has) türler yanında ılıman kuşak doğal yaşlı yağmur ormanlarının olması,

-Havzada ekoturizme konu olabilecek çok sayıda uygun yapının bulunması,

-Havzada ekosistemlerin yapısını bozacağı düşünülen yatırım projelerinin varlığı,

Bir korunan alan statüsü olarak Camili Biyosfer Rezervinde süregelen ekoturizm faaliyetlerinin incelendiği bu tez çalışması, 8 ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar; Genel Bilgiler, Yapılan Çalışmalar, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar, Öneriler, Kaynaklar ve Ekler

1.2. Kavramsal Çerçeve

1.2.1. Korunan Alan

1.2.1.1. Korunan Alan Kavramı

Koruma ve korunan alanlarla ilgili tartışmalar, yeni olgular değildir. Tarihsel süreç içerisinde bakıldığında günümüz anlam ve yaklaşımından büyük farklılıklar gösterse de korumanın iki bin yıldan daha eski olduğu söylenebilir. Ekolojinin ortaya çıkışından çok önce kimi insanlar bitki örtüsü ve yaban hayatını korumak yönünde endişelerini dile getirmişlerdir. İki bin yıldan daha önce Hindistan'da İmparator Ashoka, belli memeli, kuş ve balık türlerinin korunmasını da sağlayan ilk avcılık yasalarını yürürlüğe koymuştur. Bu ilk korunan orman alanı, milli park ve rezerv sahaların ilk örneği olmuştur (Talbot (1984) ve Wright (1996)'a atfen, Kurdoğlu ve a., 2006).

Çevredeki sanat ve insan ürünü dışındaki kendiliğinden oluşan tüm canlı ve cansız her şey doğadır. Doğal alanlar, genellikle insan elinin değmediği alanlar anlamına gelmekte ise de günümüzde bu durumda olan alanların sayısı çok azalmıştır. Bu nedenle insan etkisinin çok az olduğu alanları da doğal alanlar kapsamına almak daha gerçekçi bir yaklaşımdır. Bunun dışında kültürel ve tarihsel obje ve alanların da doğal değerlerle birlikte korunmaları zorunlu olmaktadır. Tüm bu nedenlerle, günümüzde genel bir ad olarak “korunan alanlar” ya da “koruma altındaki alanlar” deyimini kullanılmaktadır (Güleç, 1999; Kaplan, 2000).

Genel olarak herkesçe kabul edilen görüşe göre; çağdaş anlamda bir milli parkın ilk örneği 1872'de ilan edilen Yellowstone (ABD) Milli Parkıdır. Bu milli parkın ilanı ardından daha 19. yüzyıl sona ermeden doğa koruma kavramı Avustralya ve Yeni Zelanda tarafından da benimsenmiş ve Avustralya 1879'da (Royal MP), Yeni Zelanda ise 1887 yılında ilk milli parklarını (Tongariro MP) ilan etmişlerdir. Avrupa'da ilk milli parklar 1909 yılında İsveç'te, 1914 yılında ise İsviçre'de tesis edilmiştir (Sellars (1997) atfen, Kurdoğlu ve a., 2006).

Dünyada 1962 yılında dünyanın sadece % 3'ünü kaplayan 1000 korunan alan varken, Dünya Korunan Alanlar Komisyonu (WCPA) verilerine göre, günümüzde dünya karasal alanlarının yaklaşık % 13.2 büyüklüğüne denk gelen ve 19.61 milyon km² alan kaplayan 113.707 adet korunan alan (IUCN, 2007) bulunmaktadır (Kurdoğlu ve Ark., 2006). Korunan alanlar, hemen hemen her ülkede mevcuttur. Bu alanların büyük bir çoğunluğu 20. yüzyıl boyunca belirlenmiş ve resmen ilan edilmişlerdir ki; bu tarih boyunca “insan tarafından yapılan en büyük çaplı ve bilinçli alan kullanım değişikliği” olarak kabul edilmektedir (Dudley ve a., 2005).

Korunan alanlar “bir bölümü kullanıma kapatılan, önemli bir bölümü ise başta rekreasyon amaçlı olmak üzere sınırlı ve kontrollü yararlanılan yerlerdir. Farklı düzeylerde yararlanmalara açık korunan alanlarda zaman içerisinde kontrollü güç, iyileştirilmesi büyük miktarlarda finansmanı gerektiren olumsuzluklar ortaya çıkarmaktadır. Bu olumsuzlukların temelinde ise psikolojik, sosyal, ekonomik ve yönetsel nedenler yatmakta olup, çözümü ise genelde tanıtım ve bilgilendirmeye mümkün olabilmektedir (Köse, 2003).

IUCN (Dünya Doğayı Koruma Birliği), korunan alanları, özellikle biyolojik çeşitliliğin, doğal ve ortak kültürel kaynakların korunması ve devam ettirilmesine adanmış, yasal veya diğer etkili yöntemlerle yönetilen, kara ve/veya deniz alanları olarak tanımlar. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (1992) ise; korunan alanı, belirli bir doğa koruma amacına ulaşmak üzere ayrılan, düzenlenen ve yönetilen, bir coğrafi alan olarak tarif eder (Dudley ve a., 2005).

Korunan alanların temel olarak dokuz amacı bulunmaktadır (Anonim/d, 2007):

1. Bilimsel araştırma
2. Yaban hayatının korunması
3. Türlerin ve genetik çeşitliliğin korunması
4. Çevresel hizmetlerin devamlılığının sağlanması
5. Belirli doğal ve kültürel özelliklerin korunması
6. Turizm ve rekreasyon

7.Eğitim

8.Doğal ekosistemlerin kaynaklarının sŸrdŸrŸlebilir kullanımı

9.KŸltŸrel ve geleneksel Ÿzelliklerin devamlılığının sağlanması

Korunan alanlar (milli parklar, yaban hayatı koruma sahaları, yabanıl alanlar, vb) ulusal ve uluslararası doğa koruma stratejilerinin kŸşe taşlarıdır. TŸrler için sığınak oluşturan bu alanlar yoğun bir şekilde işletilen (yŸnetilen) kara ve deniz alanlarının sağlayamadığı, Ÿnemli ekolojik sŸrelerin ve ekosistem hizmetlerinin sŸrdŸrŸlmesine yardımcı olurlar. Korunan alanların, tarım açısından genetik kaynak, eczacılık açısından ilaç hammaddesi oluşturma; insanlar için rekreasyon olanakları ve ekoturizm gelirleri oluşturma; odun dışı orman ŸrŸnleri Ÿretimi için sŸrdŸrŸlebilir kaynak sağlama ve dŸnyanın bazı bŸlgelerindeki topluluklar için sığınak olma gibi insanlara sağladığı faydalar son yıllarda giderek artan bir şekilde fark edilmektedir. Belki de en Ÿnemlisi, Binyıl (Milenyum) Ekosistem Değerlendirmesi'nde de vurgulandığı gibi (<http://milleniumassessment.org>) korunan alanlar; insan yaşamını ve refahını destekleyen; bol ve temiz su, sel ve fırtına kontrolŸ, bitki tŸrlerinin ve balık stoklarının Ÿremesi ve beslenmesi için uygun alanlar oluşturma ve karbon biriktirme gibi Ÿnemli ekosistem hizmetlerinin gerçekleşmesine yardımcı olurlar (Dudley ve a., 2005).

1.2.1.2. Korunan Alanları Belirleme ŖlŸtleri

Koruma alanı kavramının daha çok, bu alanların çeşitli işlevleri açısından değerlendirilmekte olduğu gŸrŸlmektedir. Ŗncelikle, sŸz konusu alanların, biyolojik çeşitliliğin korunması için yaşamsal Ÿnemde oldukları Ŗne sŸrŸlmekte, Ÿzellikle akarsu havzalarındaki toprakların korunması açısından Ÿnemli işlevler yŸklenmektedir. Bu nedenle koruma alanlarına yŸnelik hedefler, sŸrdŸrŸlebilir arazi kullanımı açısından Ÿnemli deneyimler sağlarken; bu alanlarını araştırma ve eğitim, bireylerin ve toplumların bilinç dŸzeyinin yŸkseltilmesi açısından katkıları olduğu varsayılmaktadır (IUCN (1994)'e atfen, Demirayak, 2006).

Aşağıda belirtilen kıstaslar, alanın korunan alan niteliğini taşıyıp taşımadığının belirlenmesi ile ilgili genel kıstaslar olup, korunan alan bunların bir kaçına veya tamamına sahip olabilir (Kaplan, 2000):

- 1.Büyüklik: Olumsuz etkilerin tüm alana yayılmasını önlemek ve farklı türlerin yaşama alanlarının korunması için korunan alan yeterli büyüklükte olmalıdır.
- 2.Çeşitlilik: Genellikle yaşama alanlarının çeşitliliğine dayanan ve yakın ilişkili türler ile toplulukların sayılarındaki çeşitliliktir.
- 3.Doğallık: İnsan etkileri almamış ekosistemlerdir. İnsan etkisinin olmadığı ya da çok az olduğu alanlar özellikle değerlidirler.
- 4.Duyarlılık: Çevresel değişimler karşısında yaşam alanları, topluluklar ve etkilenme dereceleridir.
- 5.Enderlik: Nadir öğelerin bulunması korunan alana değer kazandırır.
- 6.Tipiklik: Ekolojik çeşitliliği olan bir alanda simgesellik olarak tanımlanabilir.
- 7.Eşsizlik: Büyük yaşam birliklerini temsil eden (bitki ve hayvan topluluklarının) biyomların, ulusal sistemlerde tanımlanmamış olması, ya da bir alanda özel doğal olayların sergilenmesidir.
- 8.Tehlike Altında Olma: Bitki ya da hayvan herhangi bir türün sayısal olarak azalması yanında, potansiyel olarak tehlikenin de arttığını göstermektedir.
- 9.Temsil Etme: Büyük alanlarda bazı ekosistemlerin o bölgeyi karakteristik olarak temsil etmeleridir.
- 10.Zorunluluk: Yaşamsal önem taşıyan su boşalma havzalarını ya da göçmen türlere ait bir yaşam alanını temsil eden yörelerin korunmasıdır.

1.2.1.3. Korunan Alanların Yönetimi

Koruma yönetimi hiç dokunmadan gerçekleştirilecek mutlak korumadan, faydalanarak korumaya ve sürdürülebilir kalkınmaya kadar çok geniş bir yelpazede değerlendirilebilir (Zeydanlı, 2008). Dünyanın farklı ülkelerinde milli park ve benzeri korunan alanların isimlerinde, statülerinde farklılıklar (dünyada 140 adet farklı koruma statüsünden bahsedilmektedir) olmakla birlikte, genel olarak IUCN'nin belirlemiş olduğu 6 adet sınıf belirli oranlarda benzerlik göstermektedir (Kaplan, 2003). Bu sınıflar birer yönetim statüsü olmayıp, farklı koruma statülerinin birbirleriyle çakışmaması ve birbirlerini tamamlayacak özellikte olması için yönetim

içerikleri açısından değerlendirmede kullanılacak bir rehberdir. Bu sınıflar sayesinde dünyanın farklı yerlerindeki koruma statüleri birbirleriyle karşılaştırılabilmekte, farklı ülkelerin uzmanları birbirleriyle görüş alışverişinde bulunabilmektedirler (Zeydanlı, 2008).

IUCN'nin korunan alanlar tanımı, herhangi bir alanın korunan alan sınıflandırmasına uygun olup olmadığını belirlemek için iki ayrı sorgulama yapmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibidir (Thomas, 2006):

- Alan özel veya genel olarak, biyolojik çeşitlilik ile doğal ve bununla ilişkili kültürel kaynakların devamlılığının sağlanmasına ve korunmasına hizmet etmekte midir?
- Alan yasal ve diğer etkili yollarla yönetilmekte midir?

IUCN'in belirlemiş olduğu yönetim sınıfları ise şunlardır:

Sınıf I-a: Tabiat Rezervi; Korunan alan bilimsel amaçlarla yönetilir. Bu alanlar, olağanüstü ya da temsili ekosistemler, jeolojik ya da fizyolojik özellikler ve/veya türler barındıran, temel olarak bilimsel araştırma ve/veya çevresel izleme amaçlı kullanılan kara ve/veya deniz alanlarıdır.

Sınıf I-b: Yaban Hayatı Alanı; Korunan alan yaban hayatının korunması amacıyla yönetilir. Bu alanlar, doğal karakterini ve etkisini koruyan, sürekli ve önemli bir yerleşim içermeyen, doğal şartlarını korumak amacıyla yönetilen değişikliğe uğramış veya pek az değişikliğe uğramış büyük kara ve/veya deniz alanlarıdır.

Sınıf II: Milli Park; Korunan alan ekosistemi koruma ve eğlenme-dinlenme amacıyla yönetilir. Aşağıdaki amaçlar için tahsis edilmiş doğal kara ve/veya deniz alanları; (a), şimdiki ve gelecek nesiller için bir ya da daha fazla ekosistemin ekolojik bütünlüğünü korumak (b), alanın tahsis amacına ters düşecek kullanım ve yerleşimleri önlemek ve (c), çevresel ve kültürel açılarından uygun manevi, bilimsel, eğitsel, eğlenme-dinlenme ve ziyaret amaçlı faaliyetlere imkan vermektir.

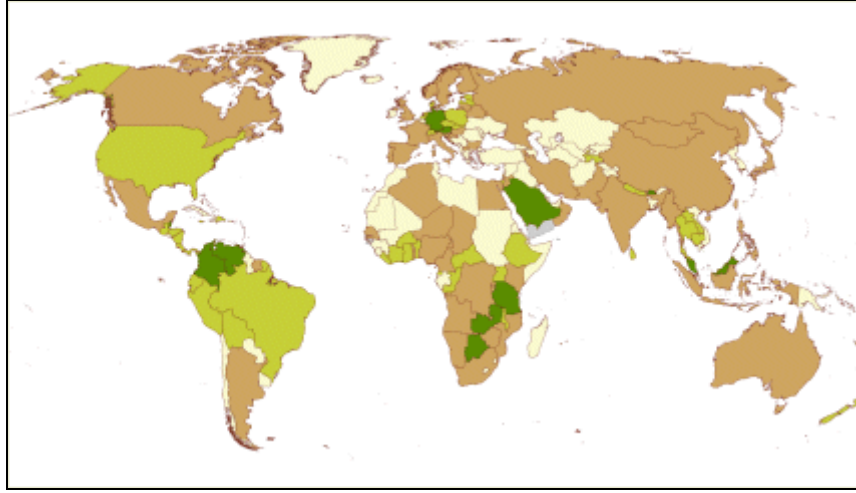
Sınıf III: Tabiat Anıtı; Korunan alan belirli doğal özellikleri korumak amacıyla yönetilir. Bu alanlar nadirliği, temsili ve estetik nitelikleri, kültürel önemi açısından olağanüstü ya da benzersiz olan bir ya da daha fazla doğal/kültürel özellik içeren alanlardır.

Sınıf IV: Yaşam/Tür Koruma Alanı; Korunan alan etkin yönetim müdahalesi yoluyla doğa koruma amacıyla yönetilir. Yaşam alanlarının bakımı ve/veya belirli türlerin ihtiyaçlarının karşılanması için etkin yönetim müdahalesi gerektiren alanlardır.

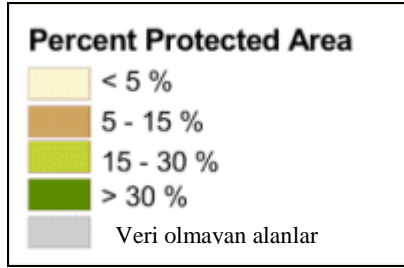
Sınıf V: Kara/Deniz Peyzajını Koruma Alanı; Korunan alan kara/deniz peyzajını koruma ve eğlenme-dinlenme amacıyla yönetilir. İnsan ve doğa arasındaki etkileşimin zaman içinde önemli estetik, ekolojik ve/veya kültürel değer taşıyan ayırt edici bir nitelik oluşturduğu, çoğu zaman yüksek biyolojik çeşitliliğe sahip, gerektiğinde kıyı ve denizi de kapsayan alanlardır.

Sınıf VI: Yönetilen Doğal Kaynak Koruma Alanı; Korunan alan doğal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı amacıyla yönetilir. Büyük ölçüde değişime uğramamış doğal sistemler barındıran, biyolojik çeşitliliğin uzun vadeli korunması sağlanması amacıyla yönetilen, aynı zamanda da yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere sürdürülebilir bir doğal ürün ve hizmet akışı sağlayan alanlardır.

Bu sınıflandırmalar ülkemizdeki korunan alan statüleri ile kıyaslandığında tabiat rezervi-tabiatı koruma alanı; milli park-milli park; tabiat anıtı-tabiat anıtı; yaşam/tür koruma alanı-yaban hayatı koruma sahası; kara/deniz peyzajını koruma alanı-tabiat parkı şeklinde karşılık bulmaktadır. Yaban hayatı alanına (IUCN Sınıf I-b) ve yönetilen doğal kaynak koruma alanına (IUCN Sınıf VI) ise karşılık bulunmamaktadır. Buna karşılık ülkemiz yasal statüsünde yer alan ancak IUCN sınıflandırmasında yer almayan, özel çevre koruma bölgesi ve doğal sit alanları da bulunmaktadır.



Korunan Alan Oranları



Şekil 1. Dünyadaki korunan alan yüzdelerini gösterir harita (URL-3)

Şekil 1’de verilen haritada, WDPA (World Database of Protected Areas; Dünya Korunan Alanlar Veritabanı) tarafından kaydedilen toplam kara alanlarının yüzdesini gösterilmektedir. Haritada gösterilen tüm karasal alanlar için IUCN sınıflandırmaları (I-VI) dâhildir; WDPA tarafından tanınan ancak IUCN sınıflandırmaları içinde yer almayan alanlar da dâhildir (URL-3). Türkiye bu gösterime göre, yüzölçümü bakımından korunan alanları %5’in altında kalmaktadır.

1.2.1.4. Türkiye’deki Korunan Alanların Yapısı

1.2.1.4.1. Korunan Alanlarla İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve Alanlar

Türkiye, belirli doğal alanların ve türlerin koruması ve yönetimine dair taahhüt altına girdiği çok sayıda uluslararası sözleşme imzalamıştır (Tablo 1; Anonim d, 2007).

Tablo 1. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler

Sözleşme ve Tutanak	İlan Tarihi	Türkiye'nin Kabul Tarihi
Dünya Kültürel Mirası'nın Korunması Sözleşmesi	1972	1982
Bern Sözleşmesi: Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi	1979	1984
Barselona Sözleşmesi ve Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Tutanak	1982	1988
Bükreş Sözleşmesi: Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi	1992	1994
Ramsar Sözleşmesi: Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkındaki Sözleşme	1971	1994
Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi	1994	1996
CITES: Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme	1973	1996
BM Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi	1977	1998
Avrupa Peyzaj Sözleşmesi	2000	2003
Cartagena Tutanağı: Biyogüvenlik Tutanağı	2001	2003
Kyoto Tutanağı	1997	2009

T.C. Anayasası'nın antlaşmalarla ilgili 90. maddesinde “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar, kanun hükmündedir” denmektedir. Dolayısıyla taraf olduğumuz antlaşma ve tutanakların Türk hukuk düzeninde sahip oldukları hukuki güç, en az Çevre Kanunu değerinde olup, bu sözleşmeler ulusal mevzuatımızın bir parçasıdır (Zeydanlı, 2008).

Türkiye'nin de taraf olduğu sözleşmeler dâhilinde belirlenen uluslararası koruma statüleri şu şekildedir (Anonim d, 2007; Zeydanlı, 2008);

1.Dünya Mirası Alanları: Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmesi, 1972'de UNESCO tarafından kabul edilmiş ve tüm dünyada kültürel miras, doğal miras ve kültürel-doğal miras alanlarından oluşan Dünya mirası listesi oluşturulmaya başlanmıştır. Tarihi, estetik, arkeolojik, bilimsel, etnolojik veya antropolojik değer taşıyan anıtlar ile binalar ve sitler kültürel miras; olağanüstü fiziksel, biyolojik ve jeolojik formasyonlar, tehdit altındaki hayvanlar ve bitkilerin yaşam alanları ile bilimsel, koruma ve estetik değeri olan alanlar ise doğal miras kapsamında değerlendirilmektedir. Türkiye bu sözleşmeye 14 Nisan 1982'de taraf olmuştur.

2.Biyosfer Rezervleri: Biyosfer rezervleri, sürdürülebilir bir şekilde kullanılarak biyolojik çeşitliliğin korunmasını sağlayan çözümlerin geliştirildiği dünya çapındaki alanlardır. UNESCO'nun MAB (İnsan ve Biyosfer) Programına katılan ülkelerde kurulan MAB komiteleri tarafından seçilir.

3.Zümrüt Ağı Alanları: Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi kapsamında yabancı bitki ve hayvanların ve bunların yaşama ortamlarının korunması amaçlanmaktadır Ülkemiz bu sözleşmeye 9 Ocak 1984 tarihinde taraf olmuştur.

4.Özel Çevre Koruma Bölgeleri: Barselona Sözleşmesi ve Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Tutanağı Akdeniz'deki doğal alanların ve bölgedeki kültürel mirasın yok olmaması için deniz alanlarının ve çevrelerinin özel koruma alanları olarak korunması amaçlanmaktadır. Tutanak 7 Ekim 1988'de Türkiye tarafından imzalanmış ve tarihi, doğal, kültürel vb. değerler açısından bütünlük gösteren ve gerek ülke gerekse dünya ölçeğinde ekolojik öneme sahip alanlar "Özel Çevre Koruma Bölgeleri" olarak tanımlanmaktadır.

5.Ramsar Alanları: Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkındaki Sözleşmesi'ne (Ramsar Sözleşmesi) Türkiye 17 Mayıs 1994 tarihinde taraf olmuştur. Bu sözleşmenin hükümlerine dayanılarak 30 Ocak 2002 tarihinde Ulusal Sulak Alanları Koruma Yönetmeliği yayınlanmıştır. Bu yönetmelik kapsamında sulak alanlarımız hem ulusal hem de uluslararası ölçekte koruma statüleri ile koruma altına alınabilmektedir. Türkiye, Ramsar Alanı kistaslarını kullanarak uluslararası öneme sahip 135 alan belirlemiştir.

Korunan alan tanımları içinde yer almayan ancak uluslararası kabul gören bir takım düzenlemeler de bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Avrupa Birliği Statüleri (Natura 2000 Alanları) Özel Muhafaza Alanları (SAC) ve Özel Koruma Alanları (SPA) şeklinde iki tür alanı kapsamaktadır. Ayrıca PAN Parks (Protected Area Network Parks Foundation; Korunan Alan Ağı Parkları Vakfı), Eko Bölgeler, Biyolojik Çeşitlilik Orman Sıcak Noktaları, Endemik Kuş Alanları (EKA), Biyolojik Çeşitlilik Sıcak Noktaları, Önemli Kuş Alanları (ÖKA), Önemli Bitki Alanları (ÖBA) ve Önemli Doğa Alanları (ÖDA) uluslararası tanımlar içinde yer almaktadırlar.

1.2.1.4.2. Korunan Alanlarla İlgili Türkiye’deki Yasal Yapı

Türkiye’de çevre konusunda yapılan çalışmalarda, çıkan yazı ve kitaplarda, çevre hukuku ile ilgili gelişmelerden bahsedilirken, genel olarak; anayasada yer alan ve çevreyi dolaylı ilgilendiren maddeler ile çevre tarihi ile ilgili ve 1983 yılında ard arda çıkarılan çevreyle ilgili yasal düzenlemelerden söz edilmektedir. Oysa doğa koruma çalışmalarında ilk hukuki düzenlemeler olarak kabul edilmesi gereken, ormancılık alanında çıkarılmış yasalar mevcuttur (Kaplan, 2003). 1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı orman kanunu ile muhafaza ormanları tanımlanırken, avlanma izne bağlanmıştır. Ayrıca 1937 tarihli 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunuyla da avlanma ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Türkiye’de milli park kavramı, ilk defa, İ.Ü. Orman Fakültesi Öğretim Üyelerinden Selahattin İNAL tarafından, “Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız” adlı eserinde kullanmıştır. Koruyucu tedbir almaksızın yapılan her müdahale tabiatta mevcut olan ahengi bozmaktadır. Çeşitli koruma ve ilmi sebeplerle beraber, estetik ve turistik düşüncelerin ağır bastığı hallerde ise, korumaya ayrılan mıntikalara “milli park” denir. Milli parklar, tabii bir korumaya tabi tutulmakla beraber halkın girip çıkmasına müsaade edilen yerlerdir (İnal, 1949). Türkiye’de milli park çalışmaları ise ilk kez 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 25. maddesi ile uygulama alanı bulmuştur. Kanun, ilgili Bakanlığa Milli Park oluşturma yetkisi vermiş ve kanunun 25. maddesi kapsamında Milli Park tanımı ilk kez yapılmıştır. Yozgat Çamlığı 1956 yılında Milli Park olarak ilan edilmiştir. Orman Kanununun yürürlüğe girmesinin ardından sırasıyla Kara Avcılığı Kanunu, Su Ürünleri Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve Milli Parklar Kanunu da yürürlüğe sokularak ülkemizde 14 farklı korunan alan statüsü somut hale getirilmiştir (Zeydanlı, 2008).

Aşağıda korunan alanlarla ilgili kanunlar incelenmektedir.

1.Milli Parklar Kanunu (MPK): 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu 09.08.1983 tarihinde ilan edilmiştir. Bu kanunla birlikte Milli Park, Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Parkı ve Tabiat Anıtı kavramları tanımlanmıştır.

Milli Park: Milli Parklar Kanununun 2. maddesinin a bendinde yer alan Milli Park kavramı; bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını ifade eder (URL-4). Ülkemizde, son olarak 2009 yılında ilan edilen “Nene Hatun Milli Parkı” ile birlikte toplam 41 milli park bulunmaktadır. Ancak DKMPGM resmi web sayfasında 40 adet Milli Park yer almakta ve toplam 897.657 hektar alanı kaplamaktadır (URL-5).

Milli park alanlarının küçük olması ve çoğunun içinde yerleşim yerlerinin fazla olması, buna bağlı olarak insan baskısının artması ve milli parkların çoğunun yönetim planlarının bulunmaması da bu alanlarda etkili koruma yaklaşımlarının geliştirilmesi açısından önemli sorunlardır (Zeydanlı, 2008).

Tabiat Parkı: Milli Parklar Kanununun 2. maddesinin b bendinde yer alan Tabiat Parkı kavramı; bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını ifade eder (URL-4). Ülkemizde 39 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır. Ancak DKMPGM resmi web sayfasında 30 adet Tabiat Parkı yer almakta ve toplam 79.047,4 hektar alanı kaplamaktadır (URL-5).

Tabiat Anıtı: Milli Parklar Kanununun 2. maddesinin c bendinde yer alan Tabiat Anıtı kavramı; tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını ifade eder (URL-4). Ülkemizde 105 adet Tabiat Anıtı yer almakta ve 5.286 hektar alanı kaplamaktadır (URL-5).

Tabiatı Koruma Alanı: Milli Parklar Kanununun 2. maddesinin d bendinde Tabiatı Koruma Alanı tanımı yapılmaktadır. Buna göre Tabiatı Koruma Alanı; bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını ifade eder (URL-4). Ülkemizde 35 adet Tabiatı Koruma Alanı vardır. Ancak DKMPGM resmi web sayfasında 31 adet Tabiatı Koruma Alanı yer almakta ve 46.575 hektar alanı kaplamaktadır (URL-5).

2.Kara Avcılığı Kanunu (KAK): İlk kez 05.05.1937 tarihinde 3167 sayı ile yayımlanmış olan Kara Avcılığı Kanunu, 01.07.2003 tarihinde gerekli değişiklik ve eklemeler yapılarak 4915 sayı ile yeniden yürürlüğe girmiştir (Zeydanlı, 2008). Bu Kanunun amacı; sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi için av ve yaban hayvanlarının doğal yaşam ortamları ile birlikte korunmalarını, geliştirilmelerini, avlanmalarının kontrol altına alınmasını, avcılığın düzenlenmesini, av kaynaklarının milli ekonomi açısından faydalı olacak şekilde değerlendirilmesini ve ilgili kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile işbirliğini sağlamaktır (URL-6). Bu kanun kapsamında yaban hayatı koruma sahası ve yaban hayatı geliştirme sahası olarak üzere iki korunan alan kavramı yer almaktadır.

Yaban Hayatı Koruma Sahası: 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanununun 2. maddesinde Yaban Hayatı Koruma Sahası kavramı; yaban hayatı değerlerine sahip, korunması gerekli yaşam ortamlarının bitki ve hayvan türleri ile birlikte mutlak olarak korunduğu ve devamlılığının sağlandığı sahaları ifade eder (URL-6). Yaban Hayatı Koruma Sahası statüsü sahip olduğu katı koruma yapısı yüzünden ilan edilememektedir (Zeydanlı, 2008).

Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanununun 2. maddesinde Yaban Hayatı Geliştirme Sahası kavramı; av ve yaban hayvanlarının ve yaban hayatının korunduğu, geliştirildiği, av hayvanlarının yerleştirildiği, yaşama ortamını iyileştirici tedbirlerin alındığı ve gerektiğinde özel avlanma planı çerçevesinde avlanmanın yapılabildiği sahaları ifade eder (URL-6). MPDKGM web sayfasından alınan bilgiye göre ülkemizde 81 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası bulunmakta ve 1.232.297 hektar alanı kaplamaktadır (URL-7).

3.Orman Kanunu (OK): 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamında; Muhafaza Ormanları, Gen Koruma Ormanları, Tohum Meşcereleri ve Orman İçi Dinlenme Yerleri yer almaktadır.

Muhafaza Ormanları: 6831 sayılı Orman Kanununun 23. Maddesinde Muhafaza Ormanları hakkında; arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskûn mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zaruri görülen Devlet ormanları veya

maki veya fundalarla örtülü yerler daimi olarak; tahrip edilmiş veya yangın görmüş Devlet ormanları da istihsal ormanı haline gelinceye kadar Orman Bakanlığı tarafından muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler bilgisi yer almaktadır (URL–8).

Gen Koruma Ormanları: 1993 yılında hazırlanan Ulusal Ağaç Islahı ve Tohum Üretimi Programında öngörülen özellikli türler için kaliteli, iyi bakım görmüş ve doğal yapısı bozulmamış ormanlardan Gen Koruma Ormanları belirlenmesine başlanmıştır. Gen Koruma Ormanı; doğal yaşam alanlarında bulunan bitki birliği olarak tanımlanmakta ve çeşitli yaş sınıflarını içinde barındıran, 10–100 hektar genişliği olan, olağan üretim ormanları gibi işletilip doğal gençleştirme ile yenilenen ormanlardır (Köse, 2003).

Tohum Meşcereleri: Ağaçlandırma çalışmalarında yüksek kalitede tohum elde etmek için, 25 hektardan az olmamak koşuluyla, üstün nitelikli meşcerelerden seçilen, doğal olarak gençleştirilen, özel silvikültürel işlemler uygulanan aynı yaşlı orman meşcereleridir (Köse, 2003).

Orman İçi Dinlenme Yerleri: Toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkân vermek maksadıyla oluşturulan sahalardır (Zeydanlı, 2008). Bunlar A, B ve C tipi olmak üzere üçe ayrılır. A tipi, yüksek kaynak değerleri ve ziyaretçi potansiyeline sahip, çadır, karavan ve bungalov gibi geceleme tesisleri olan ve aynı zamanda günübirlik kullanım imkânı sağlayabilen sahalardır. B tipi, kent merkezlerinin yakın çevresinde, yüksek ziyaretçi potansiyeline sahip ve günübirlik kullanım imkânı olan sahalardır. C tipi, kaynak değeri ve ziyaretçi potansiyeli oldukça sınırlı, genelde mahalli ihtiyaçları karşılamak için oluşturulan ve günübirlik piknik imkânı veren sahalardır (URL–14).

4.Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (KTVKK): 1983 tarihinde ilan edilen 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 1. maddesinde kanunun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir şeklinde ifade edilmektedir (URL–9). Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından uygulanan bu kanunda, sit alanı tanımı; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik,

mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır şeklinde yapılmaktadır (URL-9). Bu kanuna göre sit alanları Doğal Sit Alanları, Arkeolojik Sit Alanları, Tarihi Sit Alanları ve Kentsel Sit Alanları şeklinde ayrılmaktadır. Sit alanlarında yapılaşma kontrolü olması dolaylı bir koruma sağlamaktadır ancak aktif alan yönetimi ve ekosistem yönetimi yapılmamaktadır (Zeydanlı, 2008). Kaldı ki bu alanların korunmasından sorumlu bir teşkilat şeması ve yerel görevlileri de bulunmamaktadır.

5.Çevre Kanunu: 1983 yılında kabul edilen 2872 sayılı Çevre Kanununun amacı 1. maddede; bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır şeklinde ifade edilmektedir (URL-10). Kanunun 9. maddesinin d bendinde Özel Çevre Koruma Bölgesi ilanı için; Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarını, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynakların gelecek kuşaklara ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi amacıyla, Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak tespit ve ilan etmeye, bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plân ve projelerin hangi bakanlıkça hazırlanıp yürütüleceğini belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir ifadesi, yer almaktadır (URL-10). 13.11.1989 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 383 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı kurulmuştur (Anonim/d, 2007).

6.Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği (SAKY): 2002 yılında çıkarılan ve 2005 yılında yeniden düzenlenen bu yönetmeliğin amacı; Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme (Ramsar Sözleşmesi)'nin uygulanmasına yönelik “uluslararası öneme sahip olsun veya olmasın tüm sulak alanların korunması, geliştirilmesi ve bu konuda görevli kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon esaslarını belirlemektir” şeklindedir (URL-11).

Tablo 2’de yukarıdaki tanımları yapılan ülkemizdeki kanunlarla ve uluslararası sözleşmelerle kabul edilen korunan alanların miktarları, alanları ve ilgili kanun/sözleşmeleri yer almaktadır.

Tablo 2. Türkiye’deki korunan alanların miktarı, alanı ve ilgili mevzuatı

Korunan Alan Statüsü	Adet	Alanı (Ha)	İlgili Kanun/Sözleşmeler
Milli Park	40–41*	897.657*	2873 MPK
Tabiat Parkı	39–30*	79.047,4*	2873 MPK
Tabiat Anıtı	105	5.286	2873 MPK
Tabiatı Koruma Alanı	33–31*	46.575*	2873 MPK
Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	81	1.232.297	4915 KAK
Muhafaza Ormanları	53	365.987	6831 OK
Gen Koruma Ormanı	193	27,735	6831 OK
Tohum Meşcereleri	338	46.086	6831 OK
Orman İçi Dinlenme Yerleri	308		6831 OK, MPY
Sitler	942		2863 KTVKK
Özel Çevre Koruma Alanları	14	1.083.935	383 KHK
Sulak Alan	135		Ramsar Sözleşmesi
Ramsar Alanı	12	2.206.835	SAKY
Dünya Miras Alanları	9		
Zümrüt Ağı Alanları	9	716.529	

*DKMPGM web sayfasında yer alan bilgi

1.2.1.5. Camili Havzası’nda Bulunan Korunan Alanların Durumu

Camili Havzasında, ulusal ve uluslararası korunan alan statüleri ile uluslararası kabul gören diğer düzenlemeler mevcuttur. Havza sahip olduğu doğal ve kültürel değerleri ile korunan alan değerlendirmelerinde önemli bir yere sahiptir.

Camili Havzası ile ilgili olarak ilk kapsamlı alan çalışmalarından biri 1994 yılında Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği (Kırsal Çevre) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma Camili ve Karagöl Orman Ekosistemlerini Koruma ve Geliştirme Projesi adı altında Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü tarafından desteklenmiştir. Orman ekosistemlerini koruma-yararlanma bütünselliği içinde değerlendirme olanaklarının araştırılmasını amaçlayan bu projede; kültürel ve doğal varlıklar ile sosyal ve ekonomik özelliklerin belirlenmesi ve bu özelliklerin korunarak kalkınma için birbirleriyle bağlantılı projeler geliştirilmesi öngörülmüştür (Anonim, 1994).

Camili Havzası, ulusal ölçekte iki resmi koruma statüsü olan Camili-Efeler ve Camili-Gorgit Tabiatı Koruma Alanlarına sahiptir. Camili-Efeler Tabiatı Koruma Alanı 1453 hektar alanı kaplamaktadır. Bu koruma alanı, sadece Türkiye'nin değil, neredeyse bütün Avrupa'nın tek insan eli değmemiş orman ekosistemidir (URL-5). Camili-Gorgit Tabiatı Koruma Alanı ise 490,5 hektar bir alana sahiptir. Her iki koruma alanı da bünyesinde barındırdığı doğal yaşlı ve anıtsal nitelikte ormanları ile Türkiye korunan alanlar sisteminde önemli bir yere sahiptir.

Doğal yaşlı ormanların kapladığı alanlar her geçen gün azalmakta ve yapıları bozulmaktadır. Bu yüzden ormancılıkta ileri ülkelerin çoğu, sahip oldukları doğal yaşlı orman yapısındaki ekosistemleri korumak için pek çok önlem almaktadır. Bu önlemlerin bazıları; koruma altına almak için yasal düzenlemeler yapmak olurken, bazen de doğal yaşlı ormanları, bakım, gençleştirme, boşaltma vb. rutin ormancılık etkinliklerinin dışında tutma gibi teknik önlemler olmaktadır (Kurdoğlu ve Zeydanlı, 2008).

Havzada biyosfer rezervi kurulması fikri ise 1990'lı yılların sonunda ortaya çıkmaya başladı. Altan (1999) yazdığı bir makalede "Kanımca Camili doğal zenginliği, geleneksel yaşam biçimi, geleneksel arazi kültürleri ve bu özelliklerin korunmuş olması nedeniyle ülkemizde ilk biyosfer koruma alanı olmaya adaydır" şeklinde ifadede bulunmuştur. 2000'li yıllarda GEF-II projesi kapsamında bilimsel araştırmalar ve yerel halkla yapılan çalışmalar sonucunda Camili Havzasının tamamı 29 Haziran 2005 tarihinde UNESCO tarafından Camili Biyosfer Rezerv Alanı olarak ilan edilmiştir.

Camili Havzasının da içinde bulunduğu Kafkasya, Uluslararası Koruma Örgütü (CI), Dünya Bankası ve GEF tarafından dünyanın biyolojik çeşitlilik açısından en zengin ve aynı zamanda tehlike altındaki en önemli 25 karasal ekolojik bölgesinden biri olarak tanımlanmaktadır (Adem ve Gürsan, 2006). Karçal Dağları WWF tarafından Avrupa'da yüz, Türkiye'de belirlenen dokuz biyolojik çeşitlilik bakımından önemli Sıcak Orman Noktasından biridir. Ayrıca Karçal Dağları, Türkiye'de tanımlanan ÖKA, ÖBA ve ÖDA alanları içinde yer almaktadır.



Şekil 2. Karçal Dağları; orman ve alpin kuşak

Ayrıca dünyadaki üç önemli arı ırkından Kafkas Arı Irkı'nın saflığı bozulmadan korunduğu tek yer olan Camili Havzası, Tarım Bakanlığı tarafından Gen Koruma Alanı ilan edilmiştir (Adem ve Gürsan, 2006).

Camili Havzası, 2005 yılında yenilenen Camili İşletme Şefliği İşlevsel Orman Amenajman Planı ile yönetilmektedir. Bu planda, Camili Biyosfer Rezerv Alanının tamamını kapsayan 11 adet işlev belirlenmiştir. Tablo 3'de bu işlevlerin alansal dağılımı gösterilmektedir (OGM, 2004).

Tablo 3. İşlevsel plan ünitesi alansal dağılımı (OGM, 2004)

İşletme Sınıfları	Ormanlık Alan (Ha)	Ormansız Alan (Ha)	Genel Alan (Ha)
A Ladin Üretim Ormanı	507,1	76,0	583,4
B Kayın Üretim Ormanı	4.254,6	546,4	4.801,0
C Karışık Yapraklı Üretim Ormanı	2.783,6	592,0	3.452,8
D Ekosistem İyileştirme (İyileştirme) Ormanı	850,5	669,2	850,5
E Yüksek Dağ Ekosistemi Ormanı	259,0	1.039,6	1.298,6
F Özellikli Alanlar (Göl, Şelale, Ekoturizm)	128	160,9	288,9
G Biyolojik Çeşitlilik Koruma	1.736,2	2.779,5	4.515,7
H Tabiatı Koruma	1.245,4	893,3	2.138,7
I Ekolojik Geçiş Bölgesi	1.945,7	1.321,3	3.267,0
J Koruma (Su, Yol, Erozyon, Çığ)	2.977,3	884,9	3.862,2
K Ulusal Savunma	306,5	30,4	336,9
Toplam	16.993,9	8.401,5	25.395,4

Tablo 3 incelendiğinde; üretim ormanı işlevleri (A, B ve C) dışında geriye kalan sekiz işlev, alanın yaklaşık % 65'ini kaplamaktadır. Bu durum biyosfer rezerv alanı

bölgeleme planlaması ile (tüm alanda en az % 63) uyum sağlamaktadır. Ayrıca havzada ormancılık faaliyetlerinin çok sınırlı olduğu düşünüldüğünde, üretim işlevlerinin de diğer koruma işlevleriyle birlikte düşünülerek tüm alanın biyosfer rezervi bölgeleme planına uyduğu görülmektedir.

1.2.2. Biyosfer Rezervi

1.2.2.1. Biyosfer Rezervi Kavramı

Litosfer, hidrosfer ve atmosferden oluşan fiziksel çevre içinde yaşayan tüm canlıların oluşturduğu tabakaya biyosfer adı verilmektedir. Karalarda 130 m yüksekliğe kadar olan yerler, denizlerde 200 m derinliğe kadar olan yerler canlıların en yoğun bulunduğu kesim olup, biyosfer tabakasının da en önemli bölümünü oluşturmaktadır (Koşdemir, 1994).

Biyosfer Rezervleri karasal, kıyısal, deniz ya da bunların birlikte oluşturdukları özgün ya da tipik olarak nitelendireceğimiz ekosistemleri içermektedir. Biyosfer Rezervleri ile bir yandan belirtilen ekosistemlerin etkin korunması sağlanırken, diğer yandan yöre halkının doğal kaynaklardan sürdürülebilir yararlandırılmasının özendirilmesi ile bölgesel kalkınma da gerçekleştirilir (Altan ve a., 2004).

Biyosfer rezervi; uluslararası öneme sahip ve UNESCO'nun İnsan ve Biyoküre Programı (MaB=Man and Biosphere) içerisinde yer alan karasal ve/veya kıyı ekosistemlerine sahip alanlardır. Biyosfer rezervleri; biyolojik çeşitliliğin korunması, ekonomik kalkınma ve kültürel değerlerin devamlılığı arasındaki çatışmaların sürdürülebilir bir şekilde çözülmesine dönük temel bir yaklaşımdır. Diğer bir deyişle biyosfer rezervleri biyolojik çeşitliliğin korunması, ekonomik kalkınma ve kültürel değerlerin korunmasına dönük uygulamaların denendiği, seçildiği, sunulduğu ve geliştirildiği alanlardır (Hadley, 2001; Zal, 2006).

Biyosfer rezervlerinin temeli de biyogenetik rezervler gibi doğa koruma felsefesine dayanmaktadır. Biyosfer rezervleri 1970 yılında UNESCO genel konferansının 16. oturumunda başlatılan İnsan ve Biyosfer (MAB) Programı'nda tanımlanmıştır. Buna göre; Biyosfer rezervlerinin amacı doğal ekosistemleri içinde bitki ve hayvan

topluluklarının korunması ve genetik çeşitliliklerin güvence altına alınmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu amaçların gerçekleştirilebilmesi içinde veya çevresinde araştırma, eğitim ve öğretim imkânları da sağlanmaktadır (Koşdemir, 1994).

Biyosfer Rezervi, birbirini tamamlayan ve karşılıklı destekleyen üç temel işlevi yerine getirmesi gerekmektedir: 1) biyolojik çeşitlilik koruma işlevi (peyzajların, ekosistemlerin, türlerin ve genetik çeşitliliğin korumasına katkıda bulunmak), 2) kalkınma işlevi (sosyo-kültürel ve ekolojik olarak sürdürülebilir ekonomik ve insani kalkınmayı teşvik etmek) ve 3) lojistik işlev (koruma ve sürdürülebilir kalkınma konularında araştırma, izleme, eğitim ve bilgi değişimi) (IUCN, 1998).

Dünyada 1976 yılında Amerika'da ilan edilen ilk biyosfer rezervinden günümüze kadar birçok biyosfer rezervi ilan edilmiştir. UNESCO web sayfasında yer alan 2009 güncellemesine göre, Afrika'da 70, Arap Ülkelerinde 26, Asya ve Pasifik bölgesinde 105, Camili Biyosfer Rezerv Alanının da içinde bulunduğu Avrupa ve Kuzey Amerika bölgesinde 262, Latin Amerika ve Karayipler bölgesinde 104 olmak üzere, toplam 567 biyosfer rezervi bulunmaktadır.

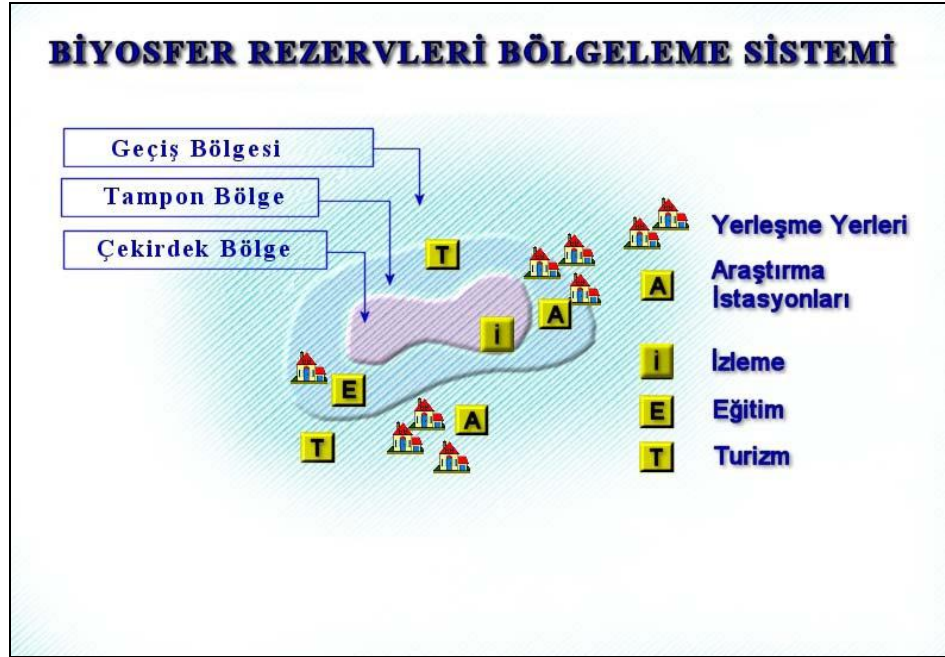
1.2.2.2. Biyosfer Rezervlerinin Nitelikleri ve Planlaması

Bir alanın Biyosfer Rezervi olarak seçilebilmesi için o alanın dünyanın biyo-coğrafik özelliklerinden birini temsil etmesi ve çok az zarar görmüş doğal ekosistemleri içermesi gerekir. Alanın doğallığı, bulunduğu ekosistemi temsil, ender türleri içermesi ve biyolojik çeşitlilik açısından zengin olması biyosfer rezervi alan seçiminde dikkate alınan ölçütlerdir. Aşağıda biyosfer rezervi alanı seçimi için uygun nitelikler sıralanmıştır (Altan ve a., 2004);

- Tehlike altında olan doğal ya da doğala yakın özelliklere sahip ekosistemler,
- Bilimsel amaçlar için gerekli olan doğal özellikler, genetik kaynaklar ve endemizm merkezleri,
- Sürdürülebilir kalkınmayı sağlayıcı nitelikleri taşıyabilecek alanlar,
- Alan kullanımlarının geleneksel örneklerini içeren alanlar,

-Biyosfer rezervlerinin üç temel işlevini yerine getirebilecek yeterli ölçüde büyüklüğe sahip olan alanlar olmalıdır (Zal, 2006).

Biyosfer rezervleri bölgeleme sisteminde çekirdek bölge; çoğunlukla biyolojik çeşitliliğin korunduğu ve bilimsel araştırma ve izlemeler için ayrılmış, doğal niteliğini koruyan yerleri içermektedir. Genel de çekirdek bölge IUCN tarafından önerilen ulusal düzeydeki doğa koruma alanı statülerinden bir ya da birkaçını kapsayan alanlardır. Çekirdek bölge tek bir alan olabileceği gibi, birçok farklı parçadan da meydana gelebilir. Bu bölgeyi çevreleyen ikinci halka, tampon bölge olarak tanımlanmaktadır. Tampon bölge; ilgili tarafların ekolojik yaklaşımla işbirliği içerisinde alan yönetimine katıldıkları bir bölgedir. En dışta yer alan geçiş bölgesi ise, çoğunlukla esnek bir geçiş alanıdır. Bu bölge yöre halkı, araştırma kurumları, kamu kurumları, kültürel öbekler (gruplar), ekonomik açıdan bu alanla ilgisi olan kesimler ve yerleşim birimlerini kapsar (Hadley 2001; Zal, 2006). Bu bölgeler yüzde olarak; çekirdek bölge tüm alanın en az %3'nü, tampon bölge tüm alanın en az %10'unu ve geçiş bölgesi tüm alanın en az %50'sini içermelidir. Ancak kabul edilmelidir ki, bu oranlar mutlak ve değişmez değildir. Bu temel yaklaşım korunmak üzere farklı bölgeleme yaklaşımları ihtiyaca göre gündeme gelebilir.



Şekil 3. Biyosfer rezervlerinin bölgeleme sistemi (Hadley, 2001; Zal, 2006)

Biyosfer rezervlerinde mülkiyet yapısı çeşitlilik arz etmektedir. Her bir bölgenin mülkiyet yapısı bir diğerinden farklıdır. Biyosfer rezervlerinin çekirdek bölgesi çoğunlukla kamu mülkiyetindedir. Tampon ve geçiş bölgelerinde ise mülkiyet; kamu, özel ve tüzel kişiliğe ait olabilmektedir (Hadley, 2001; Zal, 2006).

1.2.2.3. Biyosfer Rezervi-Korunan Alan İlişkisi

Bilindiği gibi IUCN'nin ölçütlerine göre milli parklarda koruma ön plandadır, ancak milli park ilkelerine ters düşmeyen bazı kullanımlara (ekoturizm gibi) sınırlı olarak izin verilebilmektedir. Ülkemizde milli parklar içinde birçok yerleşim alanları da bulunmakta ve genellikle yöre halkının doğal kaynakları ve alanları kullanımları ile milli parkın koruma hedefleri arasında çelişkiler çıkmakta ve bu çelişkiler milli parkların yönetiminde büyük sorunlar yaratmaktadır. Yine aynı biçimde tabiatı koruma alanlarımız da verilen mutlak koruma görevini, benzer nedenlerle yerine getirememektedir. Bu nedenle biyosfer rezervleri önemli bir çözüm olarak değerlendirilebilir (Altan ve Ark., 2004).

Biyosfer rezerv uygulaması, korumaya dayanak oluşturan ana kaynak değerinden başlayarak yakın çevreye doğru bir arazi sınıflandırmasını ve bu sınıflandırmanın gerektirdiği koruma statüleri ve kullanım tip ve yoğunluklarını içerdiği için, koruma ve kullanım arasındaki çelişkileri en aza indirmede şu an için uygun bir araç olabilmektedir. Böylece hem yöre halkı ekonomik ve sosyal yaşantısını çeşitlendirebilmekte ve geliştirebilmekte, hem de korunması hedeflenen alanlar halkın da katılımıyla daha etkin ve düşük maliyetli olarak korunabilmektedir (Zal, 2001).

Tablo 4. IUCN Korunan alanlar yönetim sınıflandırmaları ile biyosfer rezerv bölgeleri (kuşakları) arasındaki ilişki (IUCN, 1998)

IUCN Sınıflandırmaları	Biyosfer Rezerv Bölgeleri (Kuşakları)		
	Mutlak Koruma (Çekirdek)	Tampon	Geçiş
I	Evet	Hayır	Hayır
II	Evet	Hayır	Hayır
III	Evet	Hayır	Hayır
IV	Evet	Evet	Hayır
V	Hayır	Evet	Belki
VI	Belki	Evet	Belki

Evet: Yönetim amaçları ile uyumlu

Belki: Yönetim amacı uyumlu olabilir

Hayır: Yönetim amaçları ile uyumlu değil

Tablo 4'e göre yapılan karşılaştırma için üç olanak gerçekleştirilebilir (IUCN, 1998);

-Biyosfer rezervi tam bir korunan alan olabilir,

-Biyosfer rezervi birkaç korunan alandan oluşabilir,

-Çekirdek kuşak ve tampon kuşak korunan alanlar, geçiş kuşakları korunan alan statüsünde olmayabilir.

İlk bakışta biyosfer rezervleri ile diğer doğa koruma statüleri arasında pek fazla bir fark görülmeyebilir. Ancak biyosfer rezervleri ile diğer doğa koruma alanlarının yönetim amaçları ve bu alanlardan beklenen işlevler birbirinden oldukça farklıdır. Gerçekte biyosfer rezervleri ile IUCN sınıflandırması içinde yer alan doğa koruma alanları birbirinden bağımsız alanlar gibi düşünmemek gerekir. Biyosfer rezervleri ile diğer koruma alanları arasındaki temel farklar Tablo 5'te verilmiştir (Zal, 2006).

Tablo 5. Doğa koruma alanları ile biyosfer rezervleri arasındaki farklar (Bioret (2001)'e atfen Zal, 2006)

Doğa Koruma Alanları	Biyosfer Rezervleri
- Tek bir amaç için belirlenmiş nispeten küçük alanlar	- Farklı amaçlarla yönetilen arazilerin oluşturduğu bir mozaik (koruma, kalkınma vb.)
- Tek bir amaç ya da işlev	- Farklı tipteki amaç ve işlevlerin uyumlaştırılması (koruma, kalkınma, lojistik destek)
-Hedeflenen tek bir özellik Doğal Kültürel Peyzaj Tarihi	-Çok taraflılık (tarım, ormancılık, balıkçılık, turizm, bilim kuruluşları, yerel ve ulusal kurumlar)
- Tek bir yönetici (yasal ve yönetsel sorumlulukları açıkça tanımlanmış bir alanın yönetimi)	- Birden fazla yönetimin koordinasyonu
- Yalın bir bölgeleme	- Karmaşık (Kompleks) bölgeleme
- Yasal ve teknik düzenlemelerle alan koruma	- Farklı düzenlemelerle alan koruma (sözleşmeler, anlaşmalar, tutanaklar vb.)
- Yönetim planı (sınırları kesin olarak tanımlanmış bir alana tek senaryolu bir planın hazırlanıp, uygulanması)	- Biyosfer rezervi koordinasyon rehberi (sınırları esnek olarak tanımlanmış bir alana alternatif senaryolu planların hazırlanıp, uygulanması)
- Yalın ekosistem yaklaşımı	- Peyzaj ekolojisi yaklaşımı
- Yönetici	- Koordinatör

Biyosfer rezervlerinin ilan ve yönetim yapısına da bakıldığında diğer korunan alan sınıflandırmalarından farklı olduğu görülmektedir.

1.2.2.4. Camili Havzası'nda Biyosfer Rezerv Yapısı

Camili Havzası biyosfer rezerv işlevleri, tabiatı koruma alanları (TKA) mutlak koruma bölgesi (çekirdek kuşak) seçilerek oluşturulmuştur. Diğer bölgeler ise hassas kullanım bölgesi ve sürdürülebilir kullanım bölgesi olarak ayrılmıştır. Ayrıca hassas kullanım bölgesi alt bölgelere de ayrılmıştır.

Bölgeleme aşağıdaki yedi ana amaç doğrultusunda katılımcı bir yaklaşımla yapılmıştır (Anonim b, 2007);

- Koruma ve yönetim için yasal şartları yerine getirmek.
- Bölgede bulunan ve ulusal ve uluslararası değeri olan türleri, yaşam alanlarını ve ekosistemleri korumak.
- Belirli bölgelerin eğitsel ve bilimsel amaçlar için kullanılmasına imkân sağlamak.
- Sürdürülebilir bir şekilde kullanıldığında yerel geleneksel ekonomiye destek olacak alanları saptamak.
- Doğa turizmi ve rekreasyon faaliyetlerine imkan tanımak.
- Alandaki bölgeleme çalışmalarını mevcut orman amenajman planı ile bütünleştirmek.
- Alanda kalkınmaya yönelik faaliyetleri düzenlemek

Tablo 6. Yönetim bölgelerinin yüzölçümleri (Anonim b, 2007)

	Bölge Adı	Alan (Ha)	% Biosfer Rezerv
1	Mutlak Koruma Bölgesi	1.943,5	7,65
2	Hassas Kullanım Bölgesi	10.227,0	40,27
2a	Mutlak Koruma Etkileşim Alt Bölgesi	3.244,0	12,77
2b	Biyolojik çeşitlilik ve yaşam alanı koruma alt bölgesi	4.872,0	19,18
2c	Alpin ve subalpin koruma alt bölgesi	1.820,5	7,17
2d	Çığ koruma alt bölgesi	290,5	1,14
3	Sürdürülebilir kullanım bölgesi	13.225,0	52,08
	Biyosfer Rezerv Toplamı	25.395,5	100,00

Mutlak Koruma Bölgesi; bölge Efeler Tabiatı Koruma Alanı (1.453 Ha) ve Gorgit Tabiatı Koruma Alanı (490,5) olmak üzere, toplam 1943,5 Ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Bu alanlarda baskın olarak doğal yaşlı ormanlar ile alpin ve subalpin çayırlar bulunmaktadır (Anonim b, 2007).



Şekil 4. Camili-Gorgit Tabiatı Koruma Alanı

Camili-Gorgit TKA, Doğu Karadeniz ile Kafkas Dağları arasında uzanan, sıcak ve çok nemli iklim koşullarının yaşandığı ve Kolşik Alt Bölgesi'nin bitki örtüsünün tüm özellikleriyle egemen olduğu bir yörede; genel olarak kuzeydoğu ve kuzey, kısmen de doğu bakılı bir konumda yer almaktadır. Aynı özelliklere sahip Camili-Efeler TKA ise, genel olarak kuzeybatı ve kuzey bakılı bir konumda yer almaktadır (Anonim a, 2008).

Hassas Kullanım Bölgesi; bu bölgenin ana amacı, yaşam alanı ve ekosistem bağlantısını sağlamak, temsil niteliğine sahip nadir ekosistemleri ve türleri korumak ve Mutlak Koruma Bölgesinin korunmasına katkı sağlamaktır (Anonim b, 2007).

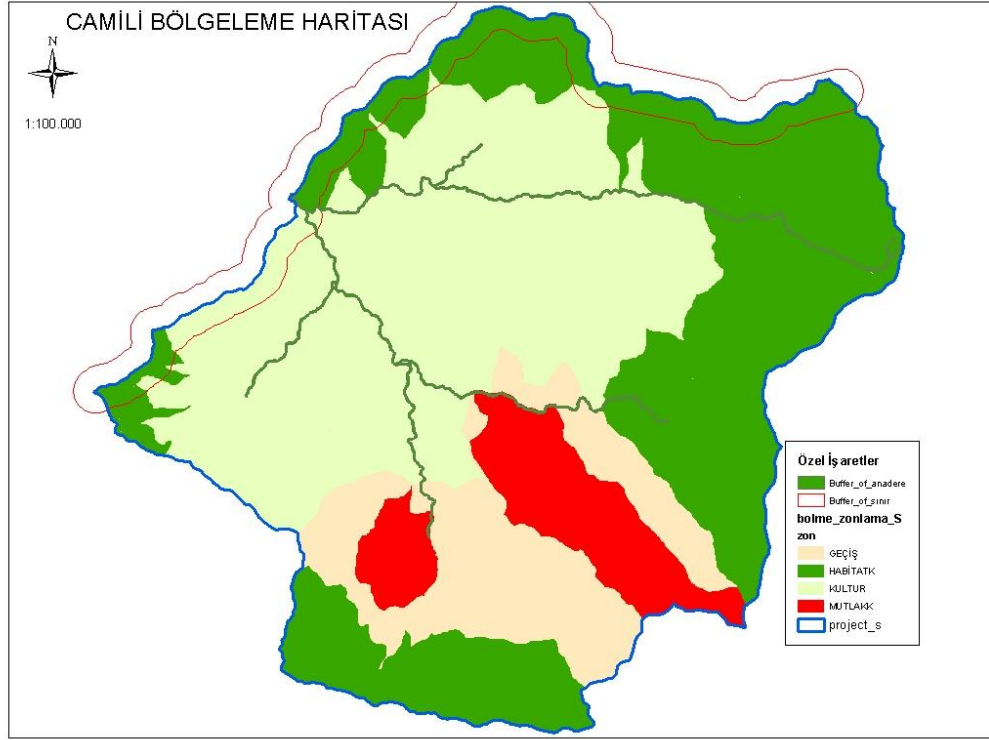
Mutlak Koruma Etkileşim Alt Bölgesi; mutlak koruma bölgesinin uzantısı olan bu alanda sınırlı olarak bazı insan faaliyetlerine izin verilir (Anonim b, 2007).

Biyolojik Çeşitlilik ve Yaşam Alanı Koruma Alt Bölgesi; ağırlıklı olarak yabancı bir alan olup, erişimi zordur ve insan etkisi çok azdır (Anonim b, 2007).

Alpin ve Subalpin Koruma Alt Bölgesi; geleneksel olarak yaz mevsiminde otlatma yapılan ve özellikle hassas ve kırılabilir bir yapıya sahip yüksek rakım bölgesidir (Anonim b, 2007).

Çığ Koruma Alt Bölgesi; Bu bölge özellikle çığ düşmesine karşı hassastır (Anonim b, 2007).

Sürdürülebilir Kullanım Bölgesi; bu bölge ormanlardan ve özel mülkiyet alanlarından oluşmaktadır. Bölgede köy yerleşimleri ve tarım alanları bulunmaktadır. Toplam alanı 13.225 ha'dır. Bölgedeki alanların bir kısmında yöre halkı geleneksel kullanım haklarına sahiptir ve yoğun insan faaliyetleri, arazi yapısı ve ekosistemleri kısmen de olsa değiştirmiştir. Buna karşılık, bu bölgenin erişilemeyen ve değişikliğe uğramamış birçok bölümü vardır ve amaç, bunların doğal durumlarını sürdürmesi ve orman amenajman planında ifade edilen özel durumlarını korumasıdır (Anonim b, 2007).



Şekil 5. Camili Biosfer Rezervi bölgeleme haritası (Anonim b, 2007)

Sayfa 21’de verilen biosfer rezerv alanı seçimi için uygun niteliklerin tamamı Camili Biosfer Rezervi için de geçerli olmaktadır. Camili Biosfer Rezervinde, doğal yaşlı orman ekosistemleri yanında, Saf Kafkas Irkı Arı türünün genetik kaynağı ve sahip olduğu endemizm oranı ile bilimsel araştırmalara olanak sağlamaktadır. Ayrıca alanın büyüklüğü biosfer rezervi temel işlevleri için yeterli olurken, sürdürülebilir kalkınma niteliklerini ve alan kullanımlarının geleneksel özelliklerini de içermektedir.

Bütün bu çalışmalara rağmen ülkemizde biosfer rezervi kavramına odaklanan yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Biosfer rezervleri ile ilgili çalışmalar diğer doğa koruma yasaları çerçevesinde yürütülmektedir.

1.2.3. Ekoturizm

1.2.3.1. Ekoturizm Kavramı

Turizm teriminin Oxford İngilizce Sözlüğü'nde ilk kez 1811 yılında ele alınmasına karşın, ekoturizm kavramı bundan ancak yüzlerce yıl sonra 1983 yılında yazılı metinlere geçebilmiştir (Akıllı, 2004). Günümüzde turizm kavramı henüz tam olarak bir tanıma sahip değildir. Henüz 90'lı yıllarda önem kazanmaya başlayan ekoturizm kavramı ise turizmden ayrı bir kavram mı yoksa yeni bir turizm şekli mi olduğu tartışılmaktadır. Geçmişte turizm yatırımcıları, turizmi sadece ekonomik fayda olarak görmüşlerdir. Bugün ise ekonomik faktörlerin ötesinde turizmin çevresel ve sosyo-kültürel sonuçlarına da bakılmaktadır. Son araştırmalar, turizm ile gelişmenin olabilmesi için çevre korumanın gerekliliğini vurgulamaktadır (Erdoğan, 2003).

Dünyada kitle turizminin çevreye verdiği zararların daha net anlaşılması ve azalmakta olan doğal zenginlikler, insanların turizme bakış açılarının da değişmesine yol açmıştır. Doğal kaynakların hızla tükenmesi, onların kullanımlarıyla beraber korunmaları gerekliliğini de ortaya koymuştur. Günümüzde ve gelecekte dünya turizminde asıl söz sahibi olacak ülkelerin, ekolojik dengeyi bozmadan turizm faaliyetlerini sürdüren ülkeler olacağını tahmin etmek zor olmamaktadır (Yağcı, 2000). Korunan alanlar ile turizm arasındaki bağ, korunan alanların tarihçesi kadar eskidir. Korunan alanlar turizme, turizm ise korunan alanlara ihtiyaç duymaktadır. Her ne kadar aralarındaki ilişki karmaşık ve kimi zaman ihtilafli olsa da turizm, korunan alanların kurulması ve yönetimi konularında dikkate alınması gereken önemli bir bileşendir (Anonim a,2007).

Genel olarak turizm, devamlı yerleşme şekline dönmemek ve para kazanma amacına dayanmamak şartı ile insanların seyahatlerinden ve konaklamalarından doğan olay ve ilişkilerin bütünüdür (Gürdal, 1990). Turizm, tabiatın ve tarihi varlıkların meydana getirdiği bir bütün içinde, peyzajın ve kültürel değerlerin korunduğu yörelerde gelişir. Hızlı ve yoğun bir turizm faaliyeti de kaçınılmaz olarak çevre değerlerini belli ölçüde tahrip etmektedir (Anonim e, 2009). Kitle turizminin çevre üzerinde oluşturduğu etkilerin sonucu olarak 90'ların başında bir takım yeni turizm tanımlamaları yapılmaya başlandı. Bir anlamda kitle turizmine alternatifler içerdiği

için yaygın olarak; alternatif turizm olarak da isimlendirilen bu turizm şekli ekoturizm, yeşil turizm, doğa turizmi, yayla turizmi, çiftlik turizmi, kırsal turizm, dağ turizmi, toplum temelli turizm, düşük etkili turizm, vb çeşitli isimlerle de anılmaya başlandı (Kurdoğlu, 2008).

Ekoturizm tanımının gelişiminde kendi ilgi alanlarına göre dört farklı grubun etki ettiği görülmektedir. Bunlardan ilki olan turizm endüstrisi ekoturizmi, ziyaretçileri doğal ve kültürel alanlara çekmek için etkili bir pazarlama aracı olarak görmüştür. İkinci grubu oluşturan iktisatçılar tarafından diğer ekonomik faaliyetlerin yetersiz olduğu alanlarda istihdam sağlamak olarak görülmüştür. Üçüncü öbek (grup) olan korumacı ve kaynak yönetim uzmanları tarafından ekoturizm, koruma programlarını geliştiren bir eğitim aracı ve programların finanse edilmesinde bir gelir aracı olarak görülmüştür. Son olarak turizmdeki gelişmenin olumsuz etkileri üzerinde duran grup ekoturizmi, turizm kaynaklarının sürdürülebilirliğini ve gelişmesini artıracak bir gereklilik olarak görmüşlerdir (Pratiwi, 2000).

Ekoturizm kavramı ilk kez 1983 yılında Hector Ceballos-Lascurain tarafından ortaya atılmış ve şöyle tanımlanmıştır: Göreceli olarak tahrip edilmemiş ya da bozulmamış alanlara, yaban hayatını ve bitkilerini, aynı zamanda yörenin kültürel etkinliklerini görme, inceleme, güzellikleri seyretme ve eğlenme gibi belirli bir amaçla yapılan seyahattir (Kayır (2002)'a atfen Akıllı, 2004).

Ekoturizmin günümüzde en iyi bilinen ve en çok kabul gören ilk tanımlarından birini Uluslararası Ekoturizm Topluluğu(UET) 1991 yılında; çevrenin korunması ve yerel halkın refahını artırmaya yönelik olarak doğal alanlara yapılan çevreye duyarlı seyahatler şeklinde yapmıştır (Demir ve Çevirgen, 2006). IUCN'nin (Uluslararası Doğa Koruma Birliği) Ekoturizm Programı'na göre ekoturizm ya da ekolojik turizm; eğlenmeyi, doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo-ekonomik yarar sağlayan bozulmamış doğal alanlara yapılan çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaret olarak açıklanmaktadır (Kurdoğlu, 2008). Bir başka tanım ise Dünya Yaban Yaşam Fonu (WWF) tarafından "Vahşi doğa çevresinde doğal çevreye en az etkide bulunan ve bu arada yerel topluluklara ekonomik fayda sağlayan turizm türü olarak" tanımlanmaktadır (Yücel, 2002).

Birçok tanımlama yapılmakla birlikte ekoturizmin 3 temel belirleyici ögeyi içerdiği üzerinde genel bir ortak görüş vardır (Erdoğan, 2003):

1. Doğa temelli olması
2. Kültürel olması
3. Yerel halka katkı (Kurdoğlu, 2008)

1.2.3.2. Ekoturizmin Özellikleri ve Amaçları

Ekoturizmin temel özelliği, doğadan hoşlanılması kadar aynı zamanda onu korumayı da desteklemesidir. Tanımlar hangi şekilde yapılırsa yapılsın ekoturizmin amaçlarına ve ilkelerine uygun olması gerekmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006). Belirtilen tanımlar ve açıklamalar ışığında ekoturizmin özellikleri aşağıdaki şekilde belirtilebilir (Pratiwi, 2000).

- 1.Turist Tipi: Doğal alanlara ve kültürel çevrelere seyahati seven, yerel kültürleri ve bölgeleri öğrenme ve değerini anlama isteğinde olan kişilerden oluşur.
- 2.Yer: Genellikle doğal, bazen koruma alanları veya kültürel çekicilikleri kapsar.
- 3.Faaliyetler: Çevreye en düşük etki ile kaynakların kullanılması ve çevresel eğitimin desteklenmesine dayanır.
- 4.Olanaklar: Çevre dostu teknolojilerin ve yerel kaynakların kullanımını gerektirir.
- 5.Gelişme Yaklaşımı: Ekonomik gelişme ile koruma amaçlarının birleştirilmesine dayanır.
- 6.Gelişme Süreçleri:
 - 6.1.Toplum ve çevre üzerinde en az seviyede olumsuz etkiler oluşturmaları ve tüm yerel halkı aktif olarak kapsamalıdır.
 - 6.2.Yerel topluluğa ekonomik faydalar sağlamalıdır.

Ekoturizmin ilkelerinin belirlenmesinde temel amaçlarının göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır.

Ekoturizmin amaçları aşağıdaki şekilde belirtilebilir (Kertsen, 1997).

- 1.Olumsuz çevresel ve sosyo-kültürel etkileri önlemek veya en aza indirmek
- 2.Nispeten bozulmamış doğal alanlarda bu faaliyetleri gerçekleştirmek
- 3.Bölgenin korunmasına katkı sağlamak
- 4.Çevresindeki toplumların yerel ekonomisini geliştirmek
- 5.Temelde kaynakları yok etmeyen, doğa sevgisi olan ve çevre bilincine sahip turistler üzerinde yoğunlaşmaktır.

Sürdürülebilirlik temeline oturtulması gereken bir korunan alan ekoturizmi uygulamalarındaki amaçlar ise şöyle açıklanabilir (Eagles ve Ark., 2001):

- İnsanlara alandaki doğal ve kültürel miras hakkında bilgi, tecrübe ve kaynakların değerinin anlaşılmasını sağlamak,
- Uzun dönemde alandaki doğal ve kültürel mirasın yeterli ve etkili yönetimini sağlamak,
- Turizmi korunan alan içinde en az olumsuz sosyal, kültürel ve ekolojik etkisi olacak şekilde yönetmek.

Ekoturizm, disiplin olmaktan çok bir fikir olarak gelişme göstermiştir. Birçok işletme ve devlet ekoturizmin ilkelerini kendi yapılarına uygun olarak ifade etmekle birlikte, UET; sivil toplum örgütleri, özel şirket işletmeleri, devletler, akademisyenler ve yerel topluluklar ile bir araya gelerek çok katılımlı tartışmaların sonucunda ekoturizmin ilkelerini aşağıdaki gibi belirlemiştir (Wood, 2002).

- 1.Variş noktalarına zarar verebilecek doğal ve kültürel etkileri en aza indirmek,
- 2.Çevre koruma bilincinin önemi konusunda ziyaretçileri eğitmek,

3.Yerel gereksinimleri karşılayacak ve yörenin doğası ve kültürünü korumaya yönelik olarak ortaya çıkacak faydanın yaygınlaştırılması için yerel yönetimler ve toplum ile işbirliği içinde çalışacak sorumlu bir işletmeciliğin önemini vurgulamak,

4.Doğa ve koruma alanlarının yönetimi ve muhafazası için doğrudan gelir yaratmak,

5.Ekoturizmin varış noktalarından olması düşünülen bölgeler veya doğal alanlar için ziyaretçi yönetim planlarının ve turizm gelişme alanlarının düzenlenmesi gereğini ortaya koymak,

6.Etkilerin değerlendirilmesi ve olumsuz olanların en aza indirilmesi için uzun dönemli kontrol programları kadar, sosyal ve çevre temeline dayalı çalışmaların kullanılmasını teşvik etmek,

7.Özellikle doğal ve koruma alanlarının içinde ve çevresinde yaşayan toplulukların, yerel işletmelerin ve ev sahibi ülkenin ekonomik faydalarını artırmak için çaba göstermek,

8.Araştırmacıların yerel halk ile işbirliği içinde belirledikleri çevresel ve sosyal kabul edilebilir değişim sınırlarını aşmayacak bir turistik gelişmeyi sağlamak,

9.Petrol kaynaklarının kullanımını azaltacak, yerel bitki örtüsü ve yaban hayatını koruyacak şekilde doğal ve kültürel çevre ile uyumlu bir alt yapının geliştirilmesini temin etmek,

Ekoturizm çevre üzerinde düşük etkiye sahip ve turizmden elde edilecek gelirlerin korumacılık için kanalize edilebileceği bir turizm şekli olarak görülmektedir. Bununla birlikte, turizmde özellikle kontrolsüz ve düzensiz aşırı bir gelişme doğal alanları bozabilir ve yaban hayatına zarar verebilir. Ekoturizm, biri kültürel ve diğeri biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi olmak üzere iki noktaya odaklanır. Her iki durumda ekoturizm, olumsuz etkiler yaratma potansiyeline sahip olduğu kadar çözüm üretme potansiyeline de sahiptir (Tisdell, 1996).

1.2.3.3. Ekoturizmin Dünyada ve Türkiye'deki Durumu

Ekoturizme kaynak olan doğal zenginlikler doğru kullanıldığı takdirde, ülkeler için önemli bir gelir kaynağıdır. Ancak plansız ve kontrolsüz bir uygulama, doğal güzellikleri ve kültürü yok edebilir, bu da turizmin en önemli kaynaklarına, bilinçli bir şekilde zarar vermesi anlamını taşır (Yağcı, 2000).

Dünyada ve Türkiye'de ekoturizm arzını oluşturan kaynaklar günümüzde nispeten bozulmamış, özgünlüğünü kaybetmemiş, doğal, biyolojik ve kültürel değerlere sahip alanlardır. Özellikle koruma alanları, milli parklar gibi hassas ekosistemler ekoturizm arzını oluşturan önemli kaynaklardır (Demir ve Çevirgen, 2006).

Dünyada ekoturizme yönelik varış noktalarının birçoğu tropikal bölgeler, ada ülkeleri, dağlık bölgelerden oluşan az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerdir. Günümüzde dünyada ekoturizm açısından önemli bölgeler arasında Latin Amerika, Karayipler ve Pasifik Adaları, Güneydoğu Asya, Güneydoğu Afrika, Antarktika ve Avustralya sayılabilir (Weaver (1998)'e atfen Demir ve Çevirgen, 2006). Kenya, Ruanda ve Nepal ekoturizmden hatırı sayılır miktarda döviz girdisi sağlamaktadır. Nepal sadece Himalayalar'ın coğrafya, kültür ve doğasına gelen turistlerden kazandığı para, 1983 yılında 45 milyon dolardı (WTO/UNEP, 1994). Gerçekten de Nepal, koruma ve yerel gelişmenin ikili amacına ulaşmadaki hareketin lideri konumundadır. Ancak ekoturizm gelirleri sadece bu ülkelerle sınırlı değildir. Brezilya, Arjantin, Endonezya ve Kosta Rika gibi ülkeler bozulmamış doğal alanlarının büyük bölümlerini korunan alan olarak ilan edip ekoturizm etkinlikleri ile kalkınmayı önemli oranda desteklemektedirler (Kurdoğlu, 2001).

Diğer bölgeler de ekoturizme yönelik kaynaklara sahip olmakla birlikte, bahsedilenlerle karşılaştırıldığında oldukça yetersiz kalmaktadırlar. Bu bölgeler gerek sahip oldukları kaynaklar gerekse politik ve sosyal istikrarsızlıklar nedeniyle ekoturizm açısından gelişme gösteren bölgeler değildir. Yine de bu bölgeler içinde ekoturizm açısından en avantajlı ülke üç kıta arasında kalan Türkiye'dir (Weaver (1998)'e atfen Demir ve Çevirgen, 2006).

1997 yılında uluslararası ekoturizm seyahatleri, turizm pazarının %7'sini oluşturmuş, 1998 yılında yaklaşık 45 milyon kişi bu seyahatlere katılmıştır. 2010 yılında bu

sayının 70 milyona ulaşacağı beklenmektedir. Bunlara oldukça önemli orandaki doğal alanlara yönelik yerli turist sayıları da eklenmelidir. Özellikle 1990'lı yılların başından itibaren milli parklara yönelik önemli bir talep dikkat çekmekte ve bu alanlar ekoturizm pazarının önemli çekiciliklerini oluşturmaktadır (Wood, 2002).

Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili, yüz ölçümünün %26,7'si ormanlarla kaplı olan, dört mevsimi aynı anda yaşayabilen ve nispeten bozulmamış doğal güzellikleri ile Akdeniz çanağında yer alan ve rakibi olan Avrupa ülkelerine göre ekoturizm açısından daha fazla fırsata sahip bir ülkedir. Bu doğal zenginliklerine, farklı kültürlerin ve dinlerin uzun yıllardır birlikte yaşamasıyla oluşan kültürel ve tarihi değerleri de eklendiğinde önemi daha da artmaktadır. Ayrıca ekoturizmin diğer önemli bir unsuru olan yayla, çiftlik turizmi gibi kırsal turizme yönelik sahip olduğu değerler, ekoturizmin gelişmesini destekleyecek önemli kaynakları oluşturmaktadır. Türkiye'de ekoturizme yönelik kaynakların çoğunu milli parklar, tabiat alanları, tabiatı koruma alanları, tabiat anıtları gibi koruma alanları oluşturmaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006). Türkiye'de ekoturizme konu olabilecek etkinlikler olarak, dağ ve doğa yürüyüşü, kuş gözlemciliği, bitki gözleme, atlı doğa yürüyüşü, yayla turizmi yanında akarsu sporları, yamaç paraşütü gibi diğer turizm türleri gösterilebilir.

TÜİK tarafından hazırlanan yabancı ziyaretçileri anketlerinde 2001–2008 yılları arasında yabancı turistlerin Türkiye'ye geliş amaçlarına bakıldığında; ilk sırada gezi-eğlence, ikinci sırada ise kültürel amaçlı seyahatler yer almıştır.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planında, Doğu Karadeniz Bölümü, 7 adet tematik turizm gelişim koridoru içinde yayla koridoru başlığı altında yer almaktadır. Orta Karadeniz'de bulunan Samsun ilinden Hopa'ya kadar uzanan bu koridor ülkemizde yayla ve doğa turizminde öne çıkan merkezleri barındırmaktadır. Doğa ve kültür turizmi, Karadeniz Bölgesi'nin en önemli turizm faaliyeti ve potansiyelidir. Bu nedenle, Karadeniz Bölgesi'nde yayla, kıyı, kültür ve sağlık turizmi ana temaları çerçevesinde yeni bir turizm gelişim senaryosuna yönelik uygulamalar yapılacaktır. Ayrıca bölgede yer alan yaylaların diğer turizm türleri ile bütünleştirilmesiyle bölge ulusal ve uluslararası ölçekte doğa turizmi temelinde yayla koridoru varış noktası olarak öne çıkarılacaktır (Anonim f, 2007).

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planında, turizm çeşitlendirilmesi stratejisi başlığı altında ekoturizm stratejisi verilmektedir. Buna göre (Anonim f, 2007);

-Ülkemizde ekoturizm ve yayla turizmi gibi doğa amaçlı turizm türlerinin geliştirilmesi için bu amaca yönelik turizm altyapısı geliştirilecek ve niteliği arttırılacaktır.

-Doğa amaçlı turizmin yapılacağı yörelerde belli, senaryolar çerçevesinde, ana tur güzergâhları, varış noktaları, ara istasyon ve alt istasyon noktaları belirlenerek planlama çalışmaları yönlendirilecektir.

-Yaylaların yoğunlaştığı alanlarda spot merkezler veya aks olarak öncelikli turizm gelişme/eylem bölgeleri belirlenecektir.

-Kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile agroturizm, macera turizmi, mağara turizmi, spor turizmi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için eylem planları hazırlanacaktır.

Yukarıda belirtilen stratejilere bağlı olarak belirlenen faaliyetler ise aşağıda verilmiştir. Buna göre (Anonim/f, 2007);

-Yerel halk, turistik ürün, hediyelik eşya yapımı, servis, kalite ve işletmelerin yönetimi konusunda eğitilecektir.

-Etnografik ve ekolojik özelliklerinin sergilendiği müze evlerin açılması teşvik edilecektir.

-Alana girişte kabul noktaları oluşturulacak ve buralarda ziyaretçilere farklı güzergâhları ve yöresel özellikleri gösteren mola noktaları ve tur güzergâhlarını gösteren haritaları sunulacaktır.

-Doğa turizmi için kullanılacak alanlarda, çeşme, helâ, barınak, mesafe ve yön levhalarının tamamlanması, yürüyüş rotalarının Küresel Yer Belirleme Sistemi (GPS) ile uydulara tanıtılması, yeni taşıt yolu açılmaması sağlanacaktır.

-Kitle turizmi amaçlı kullanılacak alanlarda; fiziksel planlama çalışmalarına altlık oluşturacak kadastro tamamlanarak, orman ve mera alanlarının sınırlarının tespitini takiben 1/25 000, 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planları hazırlanacaktır.

-Doğa turizm amaçlı olarak seçilen alanlarda güzergah üzerinde yer alan mağara, şelale, ilginç ağaç ve kaya oluşumu, sportif alanlar, kamp alanları vb. çekicilikler için çevre düzenlemeleri yapılacak, başta ulaşım olmak üzere gerekli altyapılar tamamlanacaktır.

-Yörenin özelliklerinin araştırılmasına imkan verecek ve bunun bilimsel anlamda gösterimini sağlayacak araştırma istasyonları ve bilim müzeleri kurulacaktır.

-Yöre halkına pansiyonculuk eğitimi verilecektir.

-Turizm gelişim alanlarında yer alan ekoturizm alanlarının “alan yönetim planları” yapılacaktır.

1.3. Camili Havzası Alan Bilgileri

1.3.1. Tarihçe

Camili Havzası'nın tarihi ile ilgili detaylı bilgiler bulunmamaktadır. Ancak havza ile ilgili mevcut bilgileri Artvin ve çevresinin tarihinden öğrenmekteyiz. Havzada çok eski zamanlardan beri yerleşim olduğu belirtilmektedir. Milattan önceki tarihlerde Artvin ve çevresinin, Hurriler, Urartular, Kimmerler, Sakalar tarafından yönetildiği bilinmektedir. Bazı kaynaklarda Camili'de bulunan bronz baltaların Kolchis Devrinden kalma Kolh bronz baltaları olduğu iddia edilmektedir (Gündüz, 2001). Milattan sonraki çeşitli dönemlerde Camili Havzası, Bizans, Selçuk, Moğol İmparatorluklarının hâkimiyeti altına girmiştir. M.S. 1479'da Yavuz Sultan Selim Trabzon Beyi iken Batı Gürcistan ve Batum yakınlarındaki Gönye Kalesi Osmanlı Devletine bağlanmıştır.

Osmanlı döneminde sancak olarak yönetilen Camili (Macahel)'nin merkezi, zaman zaman değişmiştir. Osmanlı kaynaklarında Maçakel (Maçahıl) şeklinde yazılan bu yer Borçka'nın sınırları içinde ve Gürcistan sınırında bir nahiye olan Macahel'e

tekabül etmektedir (Özdemir, 2001). Evliya-Çelebi, Çıldır/Ahıska Eyaletine bağlı sancakları sayarken Macahel Sancağı için “Avkhetci Kal’ası, Sancakbey tahtıdır, Defter-i Hakanîde Macakhel yazar, sarp kal’adır” demiştir. Hicri 1046 yılında Sadrazam Kemankeş Paşa tarafından padişaha sunulan layihada adı hep Macahel diye geçer (URL-1). 1800’li yıllardan sonra Artvin ve çevresi Rus-Osmanlı savaşları ile birlikte birkaç kez el değiştirmiştir. 22 Şubat 1921’de S.S.C.B Hükümetine verilen ultiatom sonucunda, 23 Şubat 1921’de Artvin ve Ardahan S.S.C.B Hükümeti tarafından boşaltılmıştır. 1921 yılında belirlenen Türkiye-Sovyet sınırı ile bugünkü altı köy Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kalmıştır. Yine aynı tarihte Camili, yeni kurulan Borçka Kazasına, Macahel Nahiyesi olarak bağlandı.

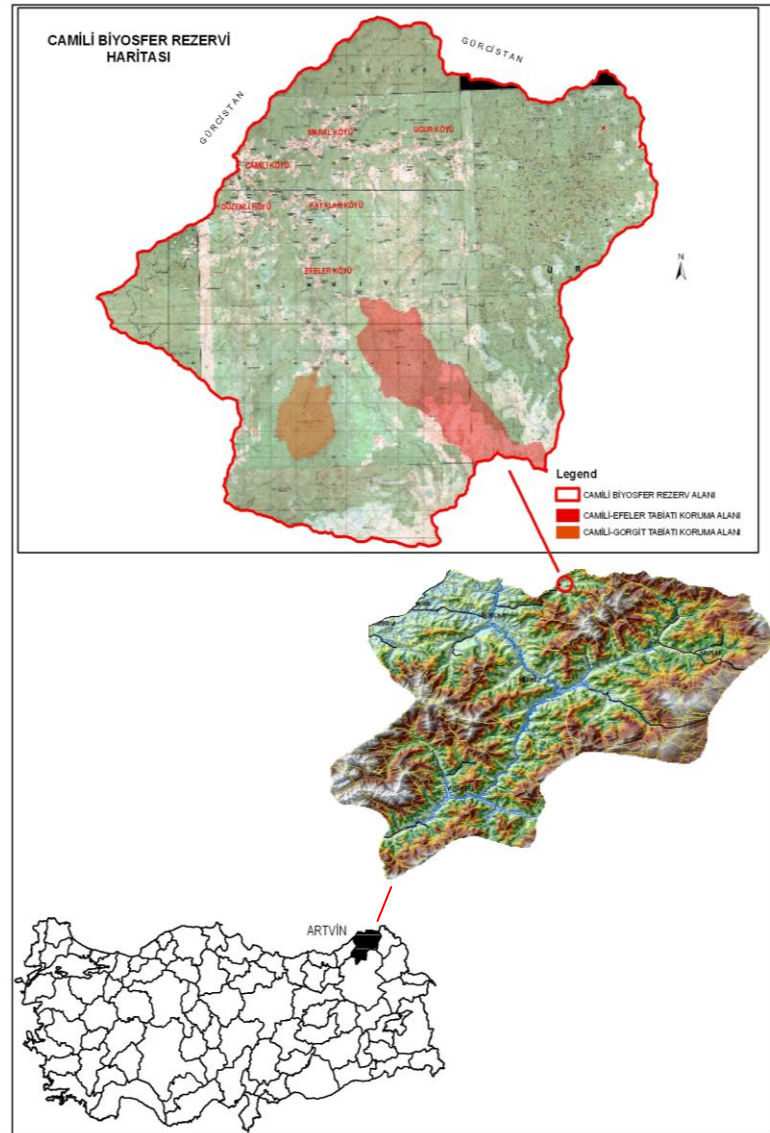
Camili Havzası’ndaki dikkate değer arkeolojik ve tarihi kalıntılar, Efeler Köyü girişinde bulunan Kemer Köprü, Maral Köyü’ndeki İremit Camii, Uğur Köyü’nde bulunan kilise ile Tamara Köprüsü ve iki eski hapishanedir (Anonim b, 2007).



Şekil 6. Efeler köyündeki tarihi kemer köprü

1.3.2. Coğrafi Konum ve Genel Topografya

Camili Biyosfer Rezervi, Artvin ili Borçka ilçesi sınırları içerisinde yer almakta olup, Camili Köyü merkezi ilçe merkezinden 52 km uzaklıktadır. Camili Havzası $41^{\circ} 20' 49''$ – $41^{\circ} 31' 32''$ kuzey enlemleri ile $41^{\circ} 49' 36''$ – $42^{\circ} 05' 27''$ doğu boylamları arasındadır. Havza idari bakımdan; kuzeyde Gürcistan Devleti, doğuda Şavşat ilçesi, güneyde ve batıda Borçka ilçesi ile sınırlıdır (OGM, 2004).



Şekil 7. Camili Biyosfer Rezervinin coğrafi konumu

Havzanın doğu sınırı, Gürcistan sınırından başlar sırtı takip ederek, Kayabaşı Tepesi, Nacisgrev Tepesi, Büyükömer Dağı, Alçak Geçit, Güzeldüz Tepesi, Siyahkuş Tepesi, Yabani Lahana Tepesi, Kırmızıbaş Tepesinden geçerek 3190 rakımlı Ziyaret Tepenin kuzeybatısındaki tepede son bulur.

Havzanın güney sınırı, 2401 m rakımlı tepeden başlayarak, Verlekil Tepe, Bombalı Tepe, Tuzlu Tepe, Bayraklı Tepe, Geyikli Sırtından Karçal Dağlarındaki 3286 rakımlı orta sivri tepeden geçerek Ziyaret Tepenin kuzeybatısındaki tepe ile birleşir.

Batı sınırı ise, Gürcistan Sırtını takiben 2161 m ve 2085 m rakımlı tepelerdeki nirengi noktalarından geçerek Kçirayip Tepe, Camili Havzası Giriş Kontrol Noktası,

Yangın Kulesi, Bakırov Tepe, Gennard Tepe, Çıldiziri Tepe, 2274 m ve 2318 m rakımlı tepelerden geçerek 2401 rakımlı tepede son bulur.

Havzanın kuzey sınırının tamamını Gürcistan sınırı oluşturur.

Havzanın en düşük noktasını 350 m ile Camili Köyü merkezi, en yüksek noktasını ise 3490 m ile Karçal Dağlarının zirvesi oluşturmaktadır. Bu yükseklik farkı havzanın engebeli ve tepelik bir yapıda olmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda bu durum üç ana dere havzasının ve onlarca küçük derenin oluşmasını sağlamaktadır. Efeler, Uğur (Maral) ve Düzenli derelerinden oluşan bu üç ana dere, Camili Köyü sınırları içinde, sınıra yakın bir noktada birleşmektedir.

1.3.3. İklim

Camili Havzası, Doğu Karadeniz İklim Mıntıkası içinde yer almaktadır. Yüksek mevsimsel sıcaklıklar ve nem, bazı otoritelerce bölgenin alt-tropikal olarak tanımlanmasına yol açmış olsa da bölge, yıllık yağışın büyük bir bölümünün kar şeklinde olduğu ve kışların sert geçtiği bir yöredir (BÇDKYP b, 2007). Dağların yüksek kesimlerinde genellikle yazları serin ve yağışlı, kışları soğuk ve kar yağışı bol bir okyanus iklimi hâkimdir (Duman, 2005). 1987-2001 rasat süresinde elde edilen bilgiler ışığında yıllık ortalama sıcaklık 13,5 °C, ortalama yağış ise 1010,2 mm olarak ölçülmüştür (OGM, 2004). 1000 m aralıklarla alınmış yıllık toplam yağış miktarı ise; 400 m de 1564,7 mm, 1400 m de 2104,7 mm, 2400 m de 2644,7 mm ve 3400 m de 3184,7 mm olarak ölçülmüştür.

Tablo 7'de Camili Havzası'nın 1987-2001 rasat süresi (14 yıl) sonunda elde edilen aylara göre sıcaklık ve yağış miktarları verilmektedir.

Tablo 7. Camili Havzası yıllık sıcaklık ve yağış miktarları

Meteorolojik Elemanlar		Aylar											Yıllık	
		O	Ş	M	N	M	H	T	A	Ey	Ek	K		A
Ortalama	En	19.6	21.0	28.1	34.6	36.5	37.2	42.3	42.4	38.5	34.2	25.4	22.0	42,4
Yüksek	Sıcaklık													
(⁰ C)														
Ortalama	En	-8.2	-9.8	-7.8	-0.1	3.8	7.8	10.8	10.1	6.7	1.7	-0.6	-7.1	-9.8
Düşük	Sıcaklık													
(⁰ C)														
Ortalama	Sıcaklık	4.0	4.8	8.3	13.4	16.4	20.1	22.6	22.6	18.8	14.7	9.4	6.3	13.5
(⁰ C)														
Ortalama	Yağış	155.0	97.9	64.9	33.9	49.0	44.6	33.1	43.9	71.4	120.9	165.1	130.5	1010.2
(mm)														
Günlük En Yüksek	Yağış	89.1	76.4	75.3	22.9	39.3	33.2	62.6	59.1	48.8	95.1	98.7	71.9	98.7
(mm)														

1.3.4. Yerleşim Biçimi ve Arazi Kullanımı

Camili Havzasında yerleşim alanları Efeler, Uğur (Maral) ve Düzenli Vadilerine doğru ve bu vadilerin birleştiği noktalarda oluşmuştur. Bu vadilerin başlangıcını oluşturan Karçal Dağlarının eteklerinde ise yaylalar bulunmaktadır. Bu vadilerde Efeler, Kayalar, Düzenli, Uğur, Maral ve Camili köyleri bulunmaktadır. Bu köyler mahallelerden ve arazide dağınık evlerden oluşmaktadır. Camili Havzası'ndaki 6 köyün toplam yerleşim alanı 1870,70 hektardır.



Şekil 8. Camili Havzasında tipik yerleşim biçimi

Evler genellikle arazinin sarp ve engebeli olmasından dolayı, ön yüzleri yamaç aşağı bakmaktadır. Evlerin önünde Şekil 8'de görüldüğü gibi tarla ve bahçe bulunmaktadır. Evlerin çoğunluğu ahşaptan yapılmış olup, hemen yanında kışlık

yiyeceklerin saklandığı serenderler bulunur. Ayrıca hayvanların barındığı ahır ve kışlık besinlerinin saklandığı merek evlerin hemen yanında yer alır.

Ormanlık alanlarda özel mülkiyet bulunmamaktadır, ancak bu ormanlık alanlarda yapılan yakacak ve yapacak odun toplanması işi, geleneksel anlaşmalar yoluyla yapılır ve bundan dolayı da bu alanlar gayri resmi olarak civar köyler ve aileler tarafından sahiplenilmiştir (Anonim b, 2007). Bu durum havzadaki ormanların günümüze dek korunmasında önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Yaklaşık olarak 765 hektarlık bir alanı kaplayan meralar ise, yaylacılık ve otlatma faaliyetleri için kullanılmaktadır. Köylerin aksine yaylalar düz alanlarda kurulduğu için toplu halde bulunurlar. Yayla evleri ahşaptan yapılmaktadır. Çatıları hartama denilen tahtadan yapılır (Şekil 9). Ancak günümüzde çatı malzemesi olarak çinko kaplama (sac) kullanılmaktadır.



Şekil 9. Üzeri hartama (pedavra) kaplı eski bir yayla evi

1.3.5. Konut Durumu

Camili Havzası'nda konut tipi olarak değişik 3 temel farklı konut tipi oluşmuştur. 1. Tip tek katlı, dış ve iç bölmeleri tamamen ahşap, açık ateş yakılan bölümü toprak döşemeli ve tavansız, döşemenin diğer kısımları ahşap 2-3 odalı kare planlı konut (büyük oranda yalnız hayvancılık yapılan yerleşimlerde görülüyor). 2. Tip iki katlı, zemin kat dış bölmeleri ve birinci kat arka cephesi taş duvar diğer bölmeler ahşap, 4-

5 odalı konut (Bu tip konutlarda 3 değişik biçim bulunuyor; Zemin katta kışık odaları bulunan büyük konut, zemin katta hayvan barınağı bulunan konut ve zemin katı bölmesiz-açık-konut, sonuncu konut biçimi daha çok sebze meyve tarımı yapılan yerlerde açık işlik olarak da kullanılıyor). 3.Tip ise çoğunlukla iki katlı, ahşap taşıyıcılı, taş duvarlı, iki girişli (konuk girişi) 6 odalı büyük ve gelişmiş konut. Bu tip konutlar bölgenin ekonomik olarak iyi durumdaki aileleri tarafından çok değişik yapı ustalarına yaptırılmıştır. Yapı ve malzeme yönünden çeşitlilik bu konutlarda çok belirgindir. Tavanlarda alçı sıva ve alçı üzeri renkli resimler ve motiflerde ilginç konular gözlenebilmektedir (URL-12).

Ahşap malzemenin temini geleneksel usullerle sağlanırken, son yıllarda Camili Orman İşletme Şefliğinin uyguladığı dikili satış yöntemi ile ihtiyaçlar karşılanmaktadır.

Dikili ağaç satışında, dikili ağacın m³ satış bedeli, satışa konu bölme veya bölmecikte pazarlama imkânları da göz önüne alınarak üretilmesi öngörülen emvale göre her ağaç türü için verim yüzdelerinin tespit edilmesi ve bu yüzdelerle göre çıkması gereken ürünlerin fiyatlandırılması yapılarak belirlenmektedir (OGM, 2007).

1.3.6. Nüfus, Hane Sayısı

Camili Havzasının altı köyünde yaklaşık 350 konut bulunmaktadır. Ancak bu konutların tamamı kullanılmamaktadır. Özellikle kışın köylerin nüfusunda azalma yaşanmaktadır. Havzada yer alan 6 köyün 1990 yılından sonraki nüfusunda önemli bir değişim yaşanmıştır. Tablo 8’de görüldüğü üzere, yoğun göç ve son sayımda ikamet adresini esas alan sayım yönteminin uygulanması nüfusun az çıktığını göstermektedir. 2008 yılı faal nüfus (15-64 yaş arası) miktarı, 2000 yılı faal nüfus yüzde oranlarına göre belirlenmiştir.

Tablo 8. Camili Havzası köy nüfusları (URL-2)

Köyler	1990	1997	2000	2008	Aktif Nüfus	
					Erkek	Bayan
Camili	288	187	271	150	71	32
Düzenli	469	293	347	243	72	81
Efeler	385	245	267	167	53	48
Kayalar	123	56	87	61	11	15
Maral	530	308	379	294	88	91
Uğur	358	219	259	197	61	69
Toplam	2153	1308	1610	1112	356	336

Havzada özellikle 1987-1990 yılları arasında ve 1990'ların ikinci yarısında yoğun bir iç göç yaşanmıştır. Göç edenler daha çok İstanbul, Sakarya, Bursa, İzmir'e yerleşmiştir. Yurt dışına göç ise az sayıdaki haneyle sınırlıdır. Son dönemde göç yaz aylarında yapılan mekik göç niteliği kazanmıştır (Anonim b, 2007).

1.4. Ekolojik Durum

1.4.1. Alanın Biyocoğrafik Önemi

Camili Havzası, Avrupa-Sibirya ve İran-Turan fitocoğrafik bölgeleri arasında yer alan bir geçiş bölgesi olarak farklı özellikler gösterir ve her iki fitocoğrafik bölgenin de bitki türlerine sahiptir. Bir yandan bölgenin çok özel iklim şartları havzanın aşağı kısımlarında alt tropikal özelliklere sahip bir ılıman yağmur ormanı yaratmış, öte yandan havzanın fiziksel izolasyonu aynı zamanda doğal genetik bir ada yaratmıştır. Camili Havzası'nın kuzey-güney istikameti göçmen yırtıcı kuşlar için dar bir boğaz oluşturur ve bu, hayvanların vadi girişini geçerken yoğun şekilde bir araya gelmelerine neden olmaktadır (Anonim b, 2007).

Avrupa ile Orta Asya'yı içine alan geniş coğrafyadaki en büyük doğal yaşlı orman ekosistemlerini barındıran Camili Havzası, Türkiye'de tanımlanan 122 Önemli Bitki Alanı'ndan biri olan Karçal Dağları Önemli Bitki Alanı'nın büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Kafkasya, Uluslararası Koruma Örgütü (CI), Dünya Bankası ve Küresel Çevre Fonu (GEF) tarafından dünyanın biyolojik çeşitlilik açısından en

zengin ve aynı zamanda tehlike altındaki en önemli 25 karasal “Ekolojik Bölge”sinden biri olarak tanımlanmaktadır. Kafkasya Ekolojik Bölge’si içinde biyolojik çeşitlilik açısından en zengin noktaların, özellikle Türkiye ile Gürcistan arasındaki sınır bölgesinde yoğunlaştığı belirtilmektedir. Kafkasya’nın koruma açısından önemini kabul eden Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) da, Kafkasya’nın ılıman kuşak ormanlarını dünya üzerinde korumada öncelikli 200 Ekolojik Bölge’den biri olarak ilan etmiştir.

1.4.2. Doğal Alanlar

1.4.2.1. Orman Ekosistemleri

İnsan yerleşiminin çok az bulunduğu Camili Havzası, çoğunlukla bozulmadan kalmış, olağanüstü önemli ılıman iklim kuşağı yağmur ormanlarıyla kaplıdır (Duman, 2005). Yüzyıllardır buldukları yerlerde tarihin tanıklığını yapan doğal yaşlı ormanlar biyolojik çeşitlilik, estetik değer, barındırdıkları anıt ağaçlar ve nadir türler ile hem bilimsel hem de estetik açıdan eşsiz ekosistemlerdir (Kurdoğlu ve Zeydanlı, 2008).

Havzanın, 400-1000 m yükseklik aralığında yaprağını döken karışık ormanlar yer almaktadır. Odunsu bitkiler bakımından zenginlik gösteren bu aralıkta, doğu kayını (*Fagus orientalis*), kestane (*Castanea sativa*), Kafkas ıhlamuru (*Tilia rubra ssp. Caucasicus*), fındık (*Corylus ssp.*), karayemiş (*Laurocerasus officinalis*), adi gürgen (*Carpinus betulus*), sapsız meşe (*Quercus petraea*), mor çiçekli orman gülü (*Rhodendron ponticum*) saf ya da karışık topluluklar halinde yer alır (Duman, 2005).

1000-2000 m yükseklik aralığında doğu kayını (*Fagus orientalis*), doğu ladini (*Picea orientalis*), Doğu Karadeniz göknarı (*Abies nordmanniana ssp. nordmanniana*) gibi odunsu türlerin baskın olduğu geniş doğal yaşlı ormanlar yer alır. Alt bitki örtüsünde ise nemli orman topluluklarını oluşturan orman gülü (*Rhodendron ssp.*), ayı üzümü (*Vaccinium actostaphylos*) gibi *Ericaceae* familyasına ait türler bulunur (Duman, 2005).

Ağaç sınırı yakınlarında (2200-2500 m) boylu çalı toplulukları yer alır. Bu bitki örtüsü *Betula medwedewii*, *Quercus pontica*, *Rhodendron luteum*, *R. ungeronii*, ve *Vaccinium actostaphylos* gibi yerel bitki türleri bakımından zengindir (Duman, 2005).

2200-3415 yükseklik aralığı alpin kuşağı oluşturmaktadır. Bu aralıkta *Helichrysum artvinense*, *Rhodendron smirnovii*, *Rhamphicarpa medwedewii*, *Galanthus caucasicus* ve *Lilium carniolicum* gibi önemli bodur çalılar ve otsu bitkiler ağırlıktadır (Duman, 2005).

1.4.2.2. Tatlı Su Ekosistemleri

Camili Havzası üç ana dere havzası ve bu havzaları besleyen irili ufaklı birçok dere den oluşmaktadır. Bunlar genellikle eriyen kar suları, yağmur ve kaynaklardan ve çeşitli alpin göllerinden beslenen hızlı akan derelerdir. Kızılağacın (*Alnus glutinosa*) hâkim olduğu galeri ormanlar dere ekosistemlerinin çoğunu kuşatır (Anonim b, 2007). Küresel ölçekte zarar görebilir bir tür olan Kafkas Semenderi tatlı su ekosistemleri içinde yaşamaktadır. Karçal Dağları'nda yer alan buzul gölleri de tatlı su ekosistemleri içinde yerini almaktadır.

1.4.2.3. Kayalık, Alpin ve Subalpin Alanlar

Camili Havzasının topoğrafik yapısı gereği oluşan kayalık alanlar ekolojik anlamda önemli bir yere sahiptir. Bu alanlar, oluşturdukları doğal peyzajın yanında özellikle çengel boynuzlu dağ keçisi (*Rupicapra rupicapra*) ve yırtıcı kuşlar için beslenme ve yuva imkânı sağlamaktadır.

Alpin ve subalpin alanlar, genelde tahrip olmamış alanlar olup, önemli bitki ve hayvan topluluklarını barındırması en önemli özellikleridir. Alanda bodur çalılar ve otsu bitkiler ile sarp kayalık bitki toplulukları yer almaktadır. Subalpin kuşaktaki orman gülü çalılıkları dağ horozu (*Tetrao mlokosiewiczzi*) için önemli yaşam alanları oluşturmaktadır.



Şekil 10. Orman ve kayalık alan

1.4.3. Bitki Örtüsü (Flora)

Artvin ve Borçka'yı çevreleyen alan, Holarktık bölge içerisindeki Avrupa-Sibirya floristik bölgesinde ve Karadeniz Bölgesi'nin (Öksin) Kolşik kısmı içerisinde yer alır (Eminağaoğlu, 2004). 2002–2005 yıllarında yapılan alan çalışmaları ve veri araştırmalarında Biyosfer Rezerv Alanı'nda, 110 familya ve 432 cinse ait toplam 990 bitki taksonu kaydedilmiştir. Bu taksonların 953'ü Spermatophyta, 37'si Pteridophyta bölümüne aittir. Taksonların, fitocoğrafik bölgelere göre dağılımları ise şöyledir: Avrupa-Sibirya %48,2, İran-Turan %3,5, Akdeniz %1,9 ve coğrafi bölgesi bilinmeyenler ve birden fazla bölgede yayılış gösterenler %46,4'tür (Eminağaoğlu ve a., 2008).

Bu taksonlardan 72 tanesi Türkiye içinde nadir ve endemik olarak sınıflandırılır veya IUCN tehlike sınıflandırmaları içerisinde yer alırlar. Bu taksonlardan 25 tanesi Türkiye endemiğidir. 145 bitki taksonu tıbbi ve ticari değere sahiptir ve bunlardan 36 tanesi halen ticari amaçlarla kullanılmaktadır (Anonim b, 2007).

1.4.4. Yaban Hayatı (Fauna)

Kırsal Çevre Derneği tarafından 1994 yılında Camili Havzası'nda yapılan çalışmaya göre, alanda ayı, dağ keçisi, domuz, çakal, tavşan, atmaca, yaban güvercini, kör

yılan, boz yılan, su yılanı, kertenkele, bildircin, serçe, taraklıkuş, yaban tavuğu, tilki ve endemik olduğu sanılan üç yarası türü bulunmaktadır (Anonim, 1994). Bu çalışmayla birlikte 2003 yılında yapılan çalışma da elde edilen veriler ışığında alanın önemli bir yaban hayatı zenginliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. 2002–2003 yıllarında yapılan araştırmalarda alanda 12 memeli türü olduğu tespit edilmiştir. Boz ayı topluluğu itibariyle Karçal Dağları sadece Türkiye'nin değil Avrupa'nın da en önemli bölgelerinden biri olarak bilinmektedir (Anonim b, 2007).

Alanda üreyen önemli kuşların başında dağ horozu (*Tetrao mlokosiewiczzi*) ve urkeklik (*Tetraogallus caspius*) yer alır. Karçal Dağları yırtıcı kuşların göç yolu üzerinde olmasından dolayı zengin kuş varlığıyla da ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bölge özellikle sonbahar aylarında yoğun bir yırtıcı kuş göçüne ev sahipliği yapmaktadır (Kurdoğlu ve a., 2006).

Kafkaslarda seyrek ve dağınık topluluk özellikleri gösteren ve küresel ölçekte tehlike altında olan Kafkas engereği (*Vipera kaznakovi*) için Camili Havzası önemli bir yaşam alanıdır. Ayrıca havzada bulunan çengel boynuzlu dağ keçileri (*Rupicapra rupicapra*), alpin ekosistemleri için en önde gelen bayrak tür olup, avlanmaya olan hassasiyetleri nedeniyle son derece önemlidirler. Yine havza için önemli bir yere sahip olan ve IUCN'e göre küresel ölçekte zarar görebilir bir tür olan Kafkas semenderi (*Mertensiella caucasica*), doğal yaşlı ormanlardaki temiz su kaynaklarına bağımlı olarak yaşar (Anonim b, 2007).

1.5. Altyapı Yatırımları

1.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

Camili Havzası'nın sahip olduğu dereler, kaynaklarından itibaren tahribata ve kirliliğe uğramayarak akmaktadır. Alanda ana su şebeke hattı bulunmamakla birlikte köylerin kendi su şebekeleri bulunmaktadır. Bu su şebekelerinden içme ve kullanma suyu temin edilmektedir. Havzadaki orman ekosisteminin varlığı ve alpin su kaynakları su kalitesinin yüksek olmasını sağlamaktadır.

1.5.2. Elektrik ve İletişim

Havzada 1983 yılından beri elektrik kullanılmaktadır. Ancak kış aylarında yoğun kar yağışıyla birlikte elektrik kesintileri yaşanmaktadır. Havzada haberleşme ise Türk Telekom'un uydu kanalı ile yapılmakta olup, ayrıca cep telefonları için baz istasyonu ve ağ bağlantısı da bulunmaktadır. Özellikle kış aylarında yaşanan elektrik kesintileriyle birlikte haberleşmede de sorunlar yaşanmaktadır. Ancak gelişen teknolojik alt yapı, bu sorunların yakın gelecekte daha az yaşanacağını göstermektedir.

1.5.3. Sağlık

Camili Köyü merkezinde bulunan sağlık ocağında bir sağlık memuru, bir hemşire ve bir ebe bulunurken, doktor bulunmamaktadır. Ayrıca sağlık ocağı, bir adet normal cankurtaran ve kış aylarında kullanılmak üzere bir adet paletli cankurtaranına sahiptir. Özellikle kışın havzada, sağlık konusunda ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Acil durumlarda helikopter yardımıyla ya da kar aracıyla hastalar Borçka Devlet Hastanesine götürülmektedir. Hava koşullarının buna elvermediği durumlarda ise Gürcistan Hükümeti ile yapılan tutanak gereği hastalar Batum üzerinden Türkiye'ye getirilmektedir.

1.5.4. Ulaşım

Camili havzası bağlı olduğu Borçka ilçesine, Camili Köyü merkezinden 52 km, Artvin il merkezine ise 90 km uzaklıktadır. Havzaya ulaşım 1870 m rakımlı Camili Sırtı (Cankurtaran) geçidinden yapılmaktadır. Özellikle kışın bu geçit, adeta geçit vermez duruma gelmektedir. Yoğun kar yağışının olduğu geçit bölgesinde, Mart ve Nisan aylarına kadar çığ tehlikesi de yaşanmaktadır. Camili Havzasına, Uğur Köyü yaylasından Şavşat Meydancık nahiyesine bağlanan bir yol daha vardır. Ancak bu yol standartlara uygun olmadığından tercih edilmemektedir.

25.395,5 Ha büyüklüğündeki Camili Biyosfer Rezervi içinde; orman yolu 13,5 km; köy yolu 30 km; yayla yolları 35 km; karayolu 21 km olmak üzere toplam 99,5 km uzunluğunda yol bulunmaktadır. Ancak karayolu olarak geçen kısım stabilize yol,

diğer yollar ise B-Tipi orman yolu standardındadır. Buna göre havzadaki mevcut yol yoğunluğu (99.500 m / 25.395,5) 3,9 m/Ha olmaktadır.

Ancak 1987 yılında Camili Orman İşletme Şefliği Yol Şebeke Planından anlaşıldığına göre, havzadaki yol uzunluğu (mevcut ve planlanan) 195 km dir (Anonim c, 2009). Plana göre yolların tamamlanması durumunda 195 km olması beklenen toplam yol ağı uzunluğuna göre yol yoğunluğunun (195.000 m/25.395,5 Ha) 7,7 m/ha yükseleceği anlaşılmaktadır.

Camili Havzası'nda Camili Köyü merkezinden diğer köy merkezlerine olan yol uzunlukları ise; Camili-Uğur yaklaşık 7 km, Camili-Maral yaklaşık 4 km, Camili-Kayalar yaklaşık 5 km, Camili-Efeler yaklaşık 6 km ve Camili-Düzenli yaklaşık 4 km uzunluğundadır. Ayrıca Kayalar köyüne Efeler Köyünden geçen bir yol güzergâhı da vardır. Bu yolun uzunluğu ise yaklaşık 10 km'dir.

Düzenli, Efeler ve Kayalar köylerinin yaylaları ile olan yol uzunluğu Efeler köy merkezinden yaklaşık 16 km uzunluğundadır. Ancak bu yol standartlara uygun olmadığından kullanılmamaktadır. Bu yolun devamı olan ve Şavşat tarafından gelen yol yayla ulaşımı için kullanılmaktadır. Uğur köyünden Merata Yaylasına olan yol uzunluğu yaklaşık 19 km'dir. Bu yol da standartlara uygun değildir, ancak yine de yayla ulaşımı için kullanılmaktadır.

Halen daha yapımı devam etmekte olan Camili-Borçka karayolu, ulaşımı biraz olsun rahatlatarak olsa da, beraberinde bir takım sorunları da ortaya çıkarmaktadır. Maliyeti açısından eleştirilere uğrarken, çevreye verdiği zarardan dolayı da gündeme gelmektedir. Yolun kışın kullanılamaması, özellikle Camili Havzası köylüleri tarafından tünel yapılması yönünde baskıların artmasına sebep olmaktadır.



Şekil 11. Yol çalışması ve tahribatından bir görünüm (Düzenli-Camili köyü arası)

Yaylalara yapılan yollar ise ayrı bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Doğallıkları ve geçmişten günümüze kadar gelen kültürel özellikleri ile tanınan Camili Havzası yaylalarına yapılan yollar büyük tahribatlara neden olmaktadır. Özellikle günümüzde havzada gelişmekte olan ekoturizmi baltalayacağı endişesi doğurmaktadır. Bu durum görsel kaliteyi düşüreceği gibi, yaşam alanı parçalanmasına (fragmentasyon) da neden olacaktır. Fragmentasyon ile önce irili ufaklı yaşam alanı adacıkları oluşmakta; ilgili yaşam alanı bulunan tür çeşitliliği azalmakta; her bir türün birey sayıları ve bolluk dereceleri düşmekte; yaşam alanı parçacıkları arasındaki uzaklıklar arttıkça türün yayılma ve dolaşma fırsatı kaybolmakta, hedef tür yırtıcıları tarafından daha çok ve daha kolaylıkla avlanmakta; soy-içi (akrabalar arası) eşleşme oranı artarak soy-içi çöküş hızlanmaktadır (Işık ve Kurt, 2005).

Ancak öte yandan yerel halkın yaylalara ulaşımın kolay olmasını istemesi en doğal hakları olarak ortada durmaktadır. Bunun için planlı bir çalışma ile hem yerel halkın isteğinin gerçekleşmesi hem de tahribatın azaltılmasına yönelik yol yapım tekniklerinin ve çok amaçlı yol geçkilerinin tasarlanması önem kazanmaktadır.

Bayoğlu (1969), yamaç eğiminin %45 ile %75 oranlarında olduğu alanlarda dolgu şevinin oluşturulmasında sorunlar olduğu ve yol inşaatından çıkan materyalin bir miktarının taşınması ve eğimin %75'in üstünde olduğu alanlarda yol platformunun tamamının kazı şevinde oluşturulması gerektiğini bildirmiştir (Gümüş ve Acar, 2003).

Camili Havzası'nda neredeyse tüm yolların çok meyilli, dik, sarp ve çok sarp eğim öbeklerine (%96) sahip yerlerde olduğu düşünüldüğünde, dağ yolu yapım tekniklerinin dikkatle uygulanması büyük önem arz etmektedir (Bkz. Tablo 9).

1.5.5. Eğitim

Havzada bütün köylerin ilköğretim öğrencilerine eğitim veren Camili Yatılı Bölge İlköğretim Okulu bulunmaktadır. Uğur Köyünde ise ilköğretim beşinci sınıfa kadar eğitim veren bir ilkokul bulunmaktadır. Ortaöğretim için Borçka merkez veya diğer yerleşim yerlerindeki okullar tercih edilmektedir. Eğitim düzeyi düşük olan havzada nüfusun % 80'i ilkokul mezunudur (Anonim b, 2007). 90'lı yılların ortalarına kadar her köyde, hatta mahallelerinde bile ilkokul bulunmaktaydı. Ancak yaşanan göç olayları ve ilk ve orta öğretimin birleştirilmesi bu okulların kapanmasına neden olmuştur.

Camili Köyünde arıcılık ve doğa koruma adına eğitimlerin verildiği A. Nihat Gökyiğit Eğitim-Araştırma ve Konukevi'nde; ana arı kalite kontrol, arı ıslah laboratuvarları, suni tohumlama ile 55 kişilik eğitim salonu bulunmaktadır. Bu merkez de verilen eğitimler ve seminerlerle halkı bilinçlendirme çalışmaları yapılmaktadır.

1.5.6. Kamu Kuruluşları ile İlişkiler

Camili Havzasındaki yerel halk, ormancılık, tarım, hayvancılık ve çevre ile ilgili kamu kuruluşlarıyla ilişkiler kurmaktadır. Havzada ormancılıkla ilgili birim olarak Borçka Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı Camili Orman İşletme Şefliği bulunmaktadır. Öte yandan havzada ormancılık faaliyetleri sınırlı düzeydedir. Ancak havzanın büyük çoğunluğu orman alanı içinde yer aldığından diğer kurumların yürüttüğü faaliyetlerde ormancılık etkin görev almaktadır. Yol çalışmaları, yapılması düşünülen HES projeleri, kadastro çalışmaları doğrudan ormancılığı etkilemektedir. Dolayısıyla orman işletmesi, yapılacak faaliyetlerde yerel halkın ve kamu kuruluşlarının isteklerine cevap verebilmek için çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca yerel halkın yakacak ve yapacak odun ihtiyacı da orman işletme şefliği tarafından sağlanmaktadır. Yapacak ihtiyacı için köylüler işletmeye dilekçeyle başvurmakta ve yapılan inceleme sonucuna göre ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Dikili satış yöntemi ile

vatandaşların talep ettikleri yapacak ihtiyacı, talep edilen alanın amenajman planındaki etaya uygunluğu kontrol edildikten sonra talep edilen ağacın dikili haldeki hacmi üzerinden satılması ile gerçekleştirilmektedir.

Borçka İlçe Tarım Müdürlüğü Camili Havzasında tarım ve hayvancılıkla ilgili bir takım projeler yürütmektedir. Özellikle organik tarımın geliştirilmesi ilgili yerel halkı teşvik etmektedir. Buna yönelik projeler ve eğitimler geliştirilmektedir. Evcil hayvanların aşılınması ve sağlık kontrolleri de yapılmaktadır. Tarım Bakanlığı tarafından havzanın, Saf Kafkas Arı Irkı Gen Merkezi ilan edilmesi arıcılığa devlet desteğinin düzeyini göstermektedir. Arıcılıkla ilgili özellikle ana arı yetiştirilmesi ile ilgili yerel halka eğitimler verilmektedir. Üretilen balın sertifikalandırılması yönünde, Çevre ve Orman Bakanlığı ile Tarım Bakanlığı ortak proje yürütmektedir.

1.6. Kültürel Yapı

Halkın yıllarca kapalı bir yaşam sürmesi nedeniyle köylüler, günlük yaşamlarında, köy evlerinin ve ek yapılarının mimarisi ve yapılış tarzında kullandıkları alet ve malzemelerde eski gelenekleri muhafaza edebilmişlerdir (Anonim b, 2007). Camili Havzasının benzersiz ve zengin kültürel mirası (ahşaba dayalı mimarisi, ziraat gelenekleri, patika ağları, vb.) tam bir “canlı müze” olarak tanımlanabilir (Anonim c, 2007).

Ayrıca günlük yaşamdaki değişimler ve alışkanlıkları en iyi anlatması bakımından aşığdaki anı önemli bir belge niteliğinde dilden dile anlatılmaktadır.

Abartılı konuşmaktan hoşlanan rahmetli Rasim Amca, ölmeden üç ay önce yakınmıştı. “Şimdi ben öldüğümde Rahmetli Besim, Rahmetli Ahmet, Rahmetli Ali, Rahmetli İdris, Rahmetli Kemal, Mikail, Ali Dursun, Vehbi ve ismini unuttuğum onca insan, bana Camili’yi soracaklar ve bende Camili’ye araba yolu geldi, artık atlarla Borçka’dan yük taşınmıyor. Elektrik geldi. Çıra ve gaz lambası kullanılmıyor. Herkes mutfaklara tüp taktı, alelacele yemek pişirebiliyorlar. Otomatik çamaşır makinesi geldi. Televizyon geldi, dünyayı seyrediyorlar. Sizin karakovanlarda yapıp hiçbir zaman satamadığınız bal, şimdi çok kolay satılıyor ve fenni kovanlarda üretiliyor. Ormanlarda istihsal durdu. Camili, bitki ve ormanıyla Avrupa’nın en

zengin yöresi olarak tespit edildi. Kışın hastalar sedye ile değil huduttan geçerek Batum üzerinden Hopa'ya ulaştırılıyor. Camili'de iki yüz ton fındık üretilip satılıyor. Her iki vadiden yaylaya araba yolları yapılıyor. Kimsede otuz inek, yetmiş keçi, kırk koyun kalmadı. Çoğunlukla bir ya da iki kaliteli inek besliyorlar. Keçi ve koyun yok gibi. Yaylaya çıkan sekiz on haneyi geçmiyor. Bütün bunları ilk defa ve çok doğru biçimde anlatmama rağmen hiç biri bana inanmayacak. Ölmekten değil, en çok bundan korkuyorum” demişti (URL-13).

1.6.1. Yöresel Mimari Yapı

Altı köy ve onlara bağlı mahallelerden oluşan Camili'de evler tüm Doğu Karadeniz'de de görüldüğü gibi dağınık yerleşim tarzında arazinin elverişli bölümlerine yerleşmiştir. Havzada her hanede aşağıda anlatılan kullanım birimleri mevcuttur: Ev, ahır, serender, küçükbaş ahır, samanlık, bostan, mısır tarlaları, çayırılık, ormanlık, yayla evi. Bunların dışında bazı hanelerin değirmenleri mevcuttur (URL-12) ve bu değirmenler ortak kullanıma açıktır.

Daimi köy evleri yaygın ve işlevsel bir plan tipini yansıtır. Evler iki katlı olup altı yığma taş duvar üstü masif ahşap karkastır. Ahşap çatının üstü hartama ile örtülüdür. Günümüzde hartama yerine galvanizli oluklu sac kaplanmaktadır. Evlerde genellikle kestane ağacı kullanılmaktadır. Ahşap karkası oluşturan kestanenin yanı sıra yaklaşık 5 cm kalınlığında ve geçmeli olarak uygulanan bölme elemanlarında ladin ağacında kullanılmaktadır. Genellikle eğimli araziye oturan evlere giriş; evin oturduğu yüksek noktadaki yol tarafından, birinci katın genelde iki yan cephesini saran teraslara birkaç basamakla çıkılarak sağlanmaktadır. Bazı evlerde teraslar, giriş cephesinin dışında kalan üç cepheyi de sarmaktadır. Teraslar, iç koridorlarla birbirine bağlanmışlardır (URL-12).

Evin moloz taş duvarlarla çevrili alt katı, zorlu kış şartlarında kolay ulaşılabilmesi ve birinci kat döşemesinde oluşan ısıdan her iki katın yararlanabilmesi amacı ile büyükbaş hayvan ahır olarak kullanılmaktadır. Ancak, günümüzde bazı evlerde ahır, alt katın dışına çıkartılmış olup bu bölüm depoya dönüştürülmüştür (URL-12).

Genellikle kareye yakın plana sahip evin üst katı yol tarafında iki başoda ve karşı cephede iki odadan oluşur. Oda sayısı ailenin ihtiyacına göre daha fazla olabilir. Terasları birbirine bağlayan koridorlar aynı zamanda odaları da ayırmaktadır. Başodalardan her ikisi de yol cephesinde birer ocak vardır. Ocakların bir yanında gömme yıkanma yeri (banyo), diğer yanında ise gömme dolap bulunur. Başodalardan evin en büyük ebeveynleri tarafından kullanılan aynı zamanda günlük oda ve mutfak işlevini de görmektedir. Odaların tümünde, kapıların iki yanına gelen duvar boyunca seki bulunmaktadır. Sekiler hem oturma, hem yatma, hem de depolama başta olmak üzere birçok işlevi bir arada görmektedir. Tuvaletler, bazı evlerde terasların bir köşesinde, bazı evlerde ise evin dışında bir kabin şeklinde düzenlenmiştir (URL-12).

1.6.2. İmece Kültürü

Camili Havzasında yaşayan insanlar, özellikle kış aylarındaki kapalı (yalıtılmış) yaşamdan dolayı oluşturdukları işbirliği ve yardımlaşma ile örnek bir toplumsal yapı sergilemektedirler. Sözelimi; okul, camii, çeşme, yol, köprü vb. ortak kullanım alanlarının ve olanaklarının yapımı ve bakımı konularında imece türü birlikte çalışma düzenleri kurabilmektedir. Köylerdeki dayanışmanın en çarpıcı örnekleri kış aylarındaki köyden ilçeye hasta taşımaları sırasında gözlemlenmektedir. Öyle ki, kimi durumlarda 80-100 kişinin hasta taşıma işine gönüllü olarak katıldığı öne sürülmektedir (Anonim, 1994).

Havzada önderlik yoktur, herkes fikrini beyan ettikten sonra toplu karar alınarak birlikte hareket edilmektedir. Bu yapı o kadar güçlüdür ki, havzadan göç eden insanlar gittikleri yerlerde kurdukları örgütlerle, birlik ve beraberliği yaşatmaktadırlar. Havzada yaşayan insanlar oluşturdukları vakıf, dernek, birlikler gibi örgütsel yapılarla sorunlarını çözmeye çalışmaktadır. Aynı zamanda bu örgütsel yapılar, yardımlaşma ve danışma hizmetlerini de yerine getirmektedir.

1.6.3. Diğer Kültürel Özellikler

Camili Havzası'nda yukarıda alt başlıklar altında verilen kültürel özelliklerin yanında el sanatları, yaylacılık, şenlikler, yerel dil, yöresel yemekler, yerel törenler, yöresel kıyafetler ve müzik diğer kültürel zenginlikler olarak öne çıkmaktadır.

Geleneksel Çoksesli Halk Şarkıları Topluluğu, 2001 yılında eski şarkıları bilen kişilerin bir araya getirilmesi ile kurulmuş ve ilk konserini 3. Macahel Kafkas Arı ve Bal Festivalinde vermiştir. Eski halk türkülerinin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasını amaçlayan topluluk, 2002 yılında T.C. Kültür Bakanlığı'nın izniyle Türkiye'yi temsilen Uluslararası 1. Geleneksel Polifoni Sempozyumuna katılarak uluslararası bir üne kavuşmuştur.

Geçmişten günümüze kadar Camili Havzasında, birçok yazar ve toplumsal önder yetişerek ülkelerin siyasal, ekonomik ve kültürel yaşamında yer almışlardır. Kafkas kültüründe hoş karşılanmayan boşanma ve çok eşlilik, Camili köylerinde de rastlanan bir durum değildir.

1.7. Ekonomik Yapı

Camili Havzası'nda kendi kendine yeterli geleneksel bir ekonomik yapı hâkim olup, yaşam ormanla doğrudan ilişkili ve doğanın döngüsüne tabidir. Bu doğaya bağlı kendi kendine yeterlik, doğal kaynakların sürdürülebilirliği için bir tehdit olarak algılanmamaktadır. Dışarıdaki pazar ekonomisi ile bütünleşme imkânları, bölgenin uzaklığı, zor iklim koşulları, ulaşım imkânlarının azlığı ve ulaşım maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle sınırlıdır (Anonim b, 2007).

Havzadaki doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı organik tarım ve doğal değeri yüksek tarım (DDY) uygulamaları açısından havzaya önem katmaktadır. Doğal değeri yüksek tarım sistemleri genel olarak düşük yoğunluklu sistemler olmalarının yanı sıra doğa ve tarım arasında karmaşık ilişkiler taşıyan özellikler barındırmaktadır. Ekilen veya otlatılan alanlarda (örneğin, hububat, bozkırlar ve yarı doğal çayırılık alanlar) önemli yaşam alanlarının muhafaza edilmesini sağlarlar ve tarihsel olarak çiftçilik sistemleri içerisinde entegre edilen çalı çitleri, çiftlik göletleri ve ağaçlar gibi özellikler barındırırlar (Anonim b, 2008). Bu tanıma uygun yapılara Camili Havzası'nda sıkça rastlanmaktadır.

Organik tarım, yanlış uygulamalar sonucu bozulan ekolojik dengenin bilinçli tarım teknikleri ve doğal girdiler kullanılarak yeniden tesisini ve sürdürülebilir bir agro-ekosisteme geri dönülmesini amaçlar (Anonim, 2003). Bu yönüyle Camili

Havzası'nda tarımsal faaliyetler sonucu ekolojik dengenin bozulması söz konusu değildir, ancak ürün kalitesinin yükselmesi için organik tarım teknikleri konusunda yeni düzenlemeler gerekmektedir.

Kırsal turizmin en fazla ilişkili olduğu sektör tarımdır. Çünkü tarım, kırsal ekonominin temelidir. Tarım-turizm arasında birbirini tamamlayan iki yönlü bir ilişki vardır; birincisi tarımın turizme katkısı, ikincisi turizmin tarıma katkısıdır. Tarımsal ürünler, özellikle de günümüzde organik tarım ürünleri, birçok çiftliğin turizme açılmasına neden olmaktadır. Turistin kırlarda temiz hava kadar, temiz gıda almak isteğinde olması, tarımın desteklediği kırsal turizmi beraberinde getirmektedir. Turizm ise tarımsal ürünlerin çeşitlenmesine, kalitesinin artmasına, çiftçilerin gelirinin ve yaşam tarzlarının iyileşmesine, çiftlik binalarının korunmasına vb. katkıda bulunmaktadır (Soykan, 2002).

1.7.1. Temel Geçim Kaynakları

Camili Havzası'nda yaşayan insanlar geçimlerini tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadırlar. Genel olarak elde edilen ürünler, üreticilerin kendi ihtiyaçlarında kullanılmaktadır. Ancak fındık, bal gibi gelir getirici ürünlerin ticareti yapılmaktadır. 2000'li yılların başından itibaren yörede gelişmeye başlayan turizm faaliyetlerinden de gelir elde edilmeye başlanmıştır. Özellikle pansiyonculuk alanında gelişmeler görülmektedir.

Havzanın toplam tarımsal alanı 18.941 dekadır. Bunun 11.627 dekarı fındık, 7.313 dekarı değişik bitkisel ürünler teşkil etmekte olup, alanda 545 tarımsal üretici bulunmaktadır. Havzada özellikle organik olmayan ilaç, gübre, fidan, fide, tohum gibi maddelerin kullanılmaması, organik tarım açısından önemli bir göstergedir. Organik üretimde başta fındık ve bal üretimi gelmektedir. Çiftçilerin tarımsal gelirinin %70'ini karşılamakta olan organik üretimin gün geçtikçe önemi artmaktadır (Anonim b, 2009). Herhangi bir organik ürün sertifikasyon sistemine geçilmemiş olmasına rağmen, üretilen bütün tarımsal ürünlerin organik olduğu konusunda yaygın bir görüş birliği bulunmaktadır. Kaldı ki sertifikasyon konusunda ön çalışmalar da başlamıştır. Ekoturizm alanlarında organik tarım ve hayvancılık ürünlerinin, turizm

faaliyetlerin en önemli bölümü olması nedeniyle, organik üretim koşullarının mutlaka korunması gereği bulunmaktadır.

Havzada diğer geçim kaynakları olarak avcılık, odun dışı orman ürünleri, yakacak odun, ahşap işçiliği, el sanatları, ücretli işçilik gösterilebilir. Ücretli işçilikte havza dışındaki fabrikalarda ve inşaat işlerinde çalışılmaktadır.

1.7.2. Arazi Varlığı

Camili Havzası, 25.395,4 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Tablo 9’da görüldüğü gibi, arazi yapısının % 96,36’sı çok meyilli, dik, sarp ve çok sarp bir yapıdan oluşmaktadır. Bu durum arazi kullanımında zorluklar oluşturmaktadır. Ama aynı zamanda havzanın doğal kalmasında da önemli bir etken olmuştur.

Tablo 9. Eğim öbekleri (grupları) ve yüzdesi (OGM, 2004)

Eğim Tanımı	Alan	%
Düzlük	720,94	2,84
Az Meyilli	20,16	0,08
Orta Meyilli	185,19	0,73
Çok Meyilli	2081,87	8,20
Dik	7156,35	28,18
Sarp	12766,38	50,27
Pek Sarp	2464,71	9,71

Tarımsal faaliyetler yaklaşık 1.894 hektarlık bir alanda yapılmaktadır. Bu da alanın yaklaşık % 15’lik bir kısmına tekabül etmektedir. Alpin ve subalpin alanlarda yer alan meralar havzanın yaklaşık 795 hektarlık bir kısmını kapsamaktadır. Böylece havzanın büyük bir kısmını ormanlık alanlar kaplamaktadır. Aynı zamanda coğrafyanın da getirmiş olduğu zorlukla, havzada yapılaşma, arazi açma gibi sorunlar yaşanmamaktadır.



Şekil 12. Orman ve arazi kullanımına bir örnek

1.7.3. Tarım

Camili Havzasında, Borçka İlçe Tarım Müdürlüğünden alınan bilgilere göre; 11.627 dekar fındık ve toplamda 7.313 dekar mısır, meyve ve sebze bahçesi bulunmaktadır. Havzanın kapalı yapısıyla birlikte özellikle havza dışından tohum, fide, fidan, zirai ilaç ve benzeri maddelerin bölgeye sokulmaması, havzada organik üretimin değerini artırmaktadır. Organik nitelikte olan ürünlerin değerlendirilmemesi ve belgelendirilmemesinden dolayı ürünlerin ekonomik anlamda değeri düşük olduğundan, üreticiler tüketebildikleri kadar üretmek zorunda kalmaktadırlar (Anonim b, 2009).

Tarımsal üretimde en önemli gelir getirici ürün olarak fındık ön plana çıkmaktadır. Tarımsal üretim alanları içinde, 11.627,584 dekarlık alanı ile en büyük bölümü kaplamaktadır. Havzada dekar başına üretilen fındık miktarı yaklaşık 70-90 kg dır. Bu durumda havza da yıllık ortalama 300–500 ton arasında fındık üretilmektedir. Üretilen fındığın kalitesi yüksek olmasına rağmen, yıllık toplam üründe verim düşüktür. Ayrıca toplanan ürün doğrudan tüccara satıldığından ekonomik kayıplar da söz konusu olmaktadır.

Tablo 10. Camili Havzası köyleri tarımsal üretim alanı (Anonim b, 2009)

Köyler	Fındık/da	Mısır/da	Karışık Meyvelik/da	Karışık Sebzelik vb./da	Toplam Alan/da
Camili	1.694,152	326,000	149,100	491,490	2.660,742
Düzenli	2.619,000	722,000	300.480	767,500	4.408,980
Efeler	844,019	524,000	287,515	490,000	2.145,534
Kayalar	879,400	266,465	49,100	400,000	594,965
Maral	3.768,256	792,073	307,366	560,045	5.427,740
Uğur	1.822,757	260,150	149,700	470,747	2.703,354
Toplam	11.627,584	2.890,688	1.243,261	3.179,782	18.941,315

Organik üretim, ekoturizm için en önemli kaynaklardan biridir. Ekoturizm mantığı içinde doğal ürünler, turistlerin daha çok ilgisini çekmekte ve talepte bulunmalarını sağlamaktadır. Ancak bu noktada bu ürünlerin gerçekten doğal olup olmadıkları önem kazanmaktadır. Dolayısıyla bu ürünlerin belgeli olması talebin şeklini değiştirmektedir.

1.7.4. Hayvancılık

Camili Havzasında ekonomik anlamda hayvancılık fazla bir gelişim gösterememiştir. Hayvancılık geleneksel bir faaliyet olmanın yanı sıra, insanların kendi ihtiyaçlarını karşılamaları amacıyla sürdürülmektedir. Tablo 11'den anlaşılacağı üzere, havzada büyükbaş hayvancılık tercih edilmektedir.

Tablo 11. Camili Havzası köyleri evcil hayvan varlığı (Anonim a, 2009)

Köy Adı	Yerli			Kuzu-Oğlak	Keçi	Koyun	Kanatlı
	İnek	Dana-Düve	Boğa				
Camili	120	13	6	20	30	40	80
Düzenli	160	30	12	32	87	-	13
Efeler	125	32	7	30	90	-	-
Kayalar	60	11	5	-	-	-	-
Maral	170	18	20	-	-	-	80
Uğur	140	20	4	10	42	20	25
Toplam	775	124	54	92	249	60	198

Hayvanlar genellikle baharda çayırılık ve ormanlık alanlarda, yazın yaylalarda kışın ise kuru ot ve yem bitkileri ile toplanmış karayemiş ve meşe dalları ile beslenirler.

Hayvancılık aynı zamanda yaylacılıkla doğrudan ilişkili bir faaliyet durumundadır. Özellikle Doğu Karadeniz’de yaylacılık, hayvancılığın sürdürülmesinde en önemli unsurlardan biridir. Havzada da hayvancılık bir yönüyle yaylaların varlığıyla birlikte devam etmeye çalışmaktadır. Yaz aylarında çıkılan yaylalar, hem serin olması hem de hayvanlara sağladığı bol besin nedeniyle havzada önemli bir yer tutmaktadır.

1.7.5. Ormancılık

Camili Havzası ormanları 1946–1950 yılları arasında tatbik edilen birinci devre amenajman planlarında, 1955–1962 ve 1970 yıllarındaki revizyon raporlarında, 1971 yılında 1972–1990 yılları arasında tatbik edilmek üzere yaş sınıfları metoduna göre hazırlanmış amenajman planlarında, Uğur ve Efeler serileri olarak planlanmıştır. Borçka Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı Efeler ve Uğur serilerinin birleşmesi ile oluşan Camili Orman İşletme Şefliği 16993,9 ha ormanlık, 8401,5 ha açıklık olmak üzere, toplam 25395,4 ha büyüklüğe sahiptir (OGM, 2004). Amenajman planına göre, yıllık alınması gereken artım miktarı (ara hâsılat etası) 685 m³tür.

Camili Havzası’nda ormancılık faaliyetleri çok sınırlıdır. Geçmişte yapılan gençleştirme çalışmaları dışında havzada üretim faaliyetleri gerçekleşmemiştir. Ancak son yıllarda yenilenen amenajman planıyla birlikte yöre halkının yapacak odun ihtiyacı karşılanmaktadır. Genellikle dikili ağaç satışı yöntemiyle üretim faaliyeti gerçekleşmektedir. Amenajman planının yenilendiği 2005 yılından günümüze kadar yıllık 400–500 m³ arasında değişen miktarlarda üretim yapılmıştır.

Havzada yakacak odun ihtiyacı da bir başka ormancılık faaliyeti olarak gerçekleşmektedir. Camili Havzası’nda yer alan köyler, 6831 Sayılı Orman Kanunu’nun 31. maddesinde yer alan orman içi köyler kapsamındadır. Artvin Orman Bölge Müdürlüğü tarafından belirlenen tarife bedeli karşılığında, köy muhtarlığı aracılığıyla toplanan para, isim listesiyle birlikte işletme müdürlüğü veznesine yatırılır. Alınan satış belgesinden sonra, köyler etrafında bulunan ve işletme şefliği tarafından gösterilen ormanlardan düşük, devrik ağaçların toplanmasına ve belirlenen günlerde nakliyesine izin verilmektedir. Havzadaki köylere yıllık resmi olarak yaklaşık 5000 ster yakacak odun verilmektedir.

Havzada ormancılık açısından odun ürünleri haricinde odun dışı orman ürünlerinden de faydalanılmaktadır. Orman kaynaklarından elde edilen odun dışı orman ürünleri genel olarak, bitkisel ve hayvansal kökenli ürünler olarak ele alınmaktadır (Türker ve a., 2007). Havzada odun dışı orman ürünleri olarak, daha çok bitkisel ürünler, ev ihtiyaçları ve ilaç yapımı için kullanılmaktadır.

1.7.6. Arıcılık

Camili Havzasında yürütülen en önemli ekonomik etkinlik olan arıcılık, yüzyıllardır sürdürülen bir gelenektir. Havzanın yalıtılmış-dışa kapalı yapısı, Saf Kafkas Arı Irkı kolonisinin yaşam alanını oluşturmaktadır. Bu nedenle yapılan bilimsel araştırmalar neticesinde havza, Tarım Bakanlığı tarafından Saf Kafkas Arı Irkı Gen Merkezi olarak ilan edilmiştir.



Şekil 13. Kafkas ırkı arı ve karakovan balı

Borçka İlçe Tarım Müdürlüğünden alınan son resmi bilgiler ışığında havzada 172 arıcılık işletmesi ve 2470 fenni arı kovani olduğu anlaşılmaktadır (tek bir arı kovani sahibi de bir işletme olarak kabul edilmiştir). Ancak resmi kayıtlara girmemiş fenni kovan sayısı ile bu rakam yaklaşık 3000'i bulmaktadır. Ayrıca kara kovan sayısı da yaklaşık 300–500 adettir. Havzada fenni ve kara kovanla bal üretimi yanında ana arı ve oğul üretimi de yapılmaktadır.

GEF küçük hibe destek programında 19 arıcılık projesine destek verilmiştir. Bu destekler de her bir projeye ortalama 5.000 dolar kadar (ana arı üretimi, polen

üretimi, mum, kovan vb.) destek sağlanmışır (Kaynak: GEF yetkilileri ve üreticilerle yüz yüze görüşme).

Tablo 12. Arıcılık verileri (Anonim a, 2009)

Sıra No	Köy Adı	Koloni Sayısı			İşletme Sayısı
		Fenni	Boyalı	Boyasız	
1	Camili	358	129	229	21
2	Düzenli	399	144	255	29
3	Efeler	429	138	291	39
4	Kayalar	139		139	14
5	Maral	594	113	481	30
6	Uğur	551	86	467	39
Toplam		2470	610	1862	172

Havzada üç çeşit bal üretilmektedir. Kestane, ıhlamur ve karma bal şeklinde ayrılan bu ballar; kestane, ıhlamur, orman gülü, karayemiş, böğürtlen, dağ çileği ve yer çiçeklerinden balarısı tarafından toplanarak oluşmaktadır. Pazarlama şekli olarak ise, parça petekli olarak satılan karakovan ve süzülerek veya bütün bir petek halinde satılan süzme-petekli bal olarak ikiye ayrılmıştır.

Kara kovanlardan yıllık ortalama 10 kg, fenni kovanlardan ise ortalama 15–20 kg bal alınmaktadır. Yıllık toplam bal üretimi ortalama 20–25 ton civarında olmaktadır. Üretilen bal, herhangi bir marka ve isim kullanılmadan, kalite ve üretim sınıflandırması olmadan pazarlanmaktadır. Sonuç olarak, dışarıda satılan balların birçoğu bu bölgenin balı olmamasına rağmen, Camili Havzasının ürünüymiş gibi satılmaktadır. Geliştirilmiş arıcılık teknikleri üretimi iyileştireceği gibi daha iyi bir düzenleme ve markalama sayesinde bu özel ürünün değeri artırılmış olacaktır (Anonim b, 2007). Üstelik boyasız fenni kovan sayısının boyalı fenni kovana oranla daha fazla olması aynı zamanda organik bal üretimin de yüksek olduğunu göstermektedir.

Havzada arı ürünleri olarak ana arı ve polen üretimi de yapılmaktadır. Ana arı Macahel Arıcılık Turizm, Nakliyat ve Ticaret A.Ş. (Macahel A.Ş.) tarafından üretilirken, aynı zamanda 5 sözleşmeli işletmeyle de çalışmaktadır. Buna göre havzada 2009 yılında 5000 ana arı üretimi ve yaklaşık 15-20 kg polen üretimi yapılmıştır.

1.7.7. Pansiyonculuk

Camili Havzası'nda pansiyonculuk faaliyetleri 2000'li yılların başında başlamıştır. Özellikle havzada yürütülmeye başlanan GEF II projesi ve bu kapsamda yürütülen çalışmalarla, pansiyonculuk faaliyetleri hızla artmaya başlamıştır. GEF küçük hibe programı kapsamında 12 köy konağına ekoturizm amaçlı yenileme (restorasyon) desteği verilmiştir. Her bir konağa ekoturizmde ev pansiyonculuğu için 6.000-6500 Dolar destek verilmiştir (Kaynak: GEF yetkilileri ve pansiyoncularla yüz yüze görüşme).

2002 yılında açılan A. Nihat Gökyiğit Eğitim-Araştırma ve Konukevi, havzadaki pansiyonculuk için bir örnek oluşturmaktadır. Tablo 13'de kuruluş yıllarından itibaren konukevinde ve bilgi alınabilen diğer pansiyonlarda konaklayan turistlerin yıllara göre sayısı verilmektedir.

Tablo 13. Nihat Gökyiğit Konukevi'nin ve diğer pansiyonlardaki yıllara göre konaklama sayıları (Anonim e, 2009)

Konaklama Yeri Adı	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
A. N. Gökyiğit Konukevi	240	1140	1192	816	997	1004	1690	1632
Deda Ena Pansiyon	-	-	-	-	300	350	425	700
Katamize Pansiyon	-	-	-	-	85	47	115	98
Macahel Pansiyon	-	-	-	-	-	500	600	650
İremit Pansiyon	-	-	-	-	-	-	50	70
Toplam	240	1140	1192	816	1382	1901	2880	3150

Diğer köylerde, GEF II projesi desteğiyle veya vatandaşların kendi çabaları ile açılan pansiyonlar da faaliyet göstermektedir. Bu pansiyonların 2007 yılı verilerine göre isimleri, buldukları köy ve yatak kapasiteleri Tablo 1.14'de verilmiştir. Ancak bu pansiyonlardan tamamı faaliyet göstermediği gibi, yatak kapasitelerinde de değişim olmuştur.

Tablo 14. Camili Havzası 2007 yılı pansiyon kapasite durumu

Pansiyon Adı	Bulunduğu Köy	Yatak Kapasitesi
Macahel Pansiyon	Camili Köyü	25
Modi Pansiyon	Camili Köyü	17
Gülbin Pansiyon	Camili Köyü	4
Katamize Pansiyon	Maral Köyü	15
İyem Pansiyon	Maral Köyü	6
Kurban Pansiyon	Maral Köyü	4
Efeler Pansiyon	Efeler Köyü	25
Cemal Sarı Pansiyon	Efeler Köyü	12
Mevlüt Anadol Pansiyon	Efeler Köyü	6
Eko Pansiyon	Düzenli Köyü	6
Kayalar Pansiyon	Kayalar Köyü	6
Gorgit Yayla Evi	Gorgit Yaylası	12
Osman Altun Pansiyon	Efeler Köyü	8
Deda Ena Pansiyon	Efeler Köyü	50
İremit Pansiyon	Maral Köyü	10
A. Nihat Gökyiğit Konukevi	Camili Köyü	45
Toplam		251

Henüz Tablo 13’de bulunan pansiyonlar dışındaki konaklama birimlerinde yoğun bir konaklama olmamış ya da çok az olmuştur.

Aşağıda verilen formüle göre 15 Mayıs-15 Kasım (180 gün) tarihleri arasında müşteri alan pansiyonlar ve toplam pansiyonların yatak kapasitelerine göre yatak doluluk oranları (YDO) belirlenmiştir.

$$YDO(\%) = \frac{\text{Yatılan gün sayısı}}{\text{Toplam gün sayısı} \times \text{Yatak sayısı}} \times 100$$

1. Müşteri alan pansiyonlar;

$$YDO(\%) = \frac{3150}{180 \times 145} \times 100 = 12$$

2. Toplam pansiyonlar (müşteri alamayan pansiyonlar dâhil);

$$YDO(\%) = \frac{3150}{180 \times 251} \times 100 = 7$$

Buna göre müşteri alan pansiyonlardaki YDO %12, tüm pansiyonlardaki YDO %7 olarak belirlenirken, müşteri alan pansiyonlardaki yatak kapasitesi ise 26.100 gün olarak belirlenmiştir.

1.7.8. Pazar İlişkileri ve Ekonomik Analizler

Camili Havzasında ekonomik yapı kendi kendine yeten kapalı bir özellik göstermektedir. Pazar ekonomisine erişim, coğrafi yapı, iklim şartları, taşımacılık bedelinin yüksek oluşu ve ulaşım sorunları nedeniyle sınırlıdır. Pazara erişimi olan ürünler fındık ve baldır (OGM, 2004). Havzada üretilen diğer ürünlerden mısır, fasulye, meyve vb. ürünlerin pazarda satış miktarı çok düşüktür. Bu ürünler daha çok ailelerin kendi ihtiyaçları için üretilmektedir.

Havzada hayvancılık, ekonomik bir gelir kaynağı olarak değil, daha çok geleneksel bir uğraş olarak ve aile ihtiyaçlarını karşılamak için yürütülen bir faaliyettir. Kazançlı bir iş olarak görülmeyen hayvancılık, havzada giderek azalmaktadır.

Arıcılık havzada yürütülen en gelir getirici faaliyet olarak göze çarpmaktadır. Bu nedenle havzada hemen hemen her aile arıcılıkla uğraşmaktadır. Özellikle ana arı üretiminden elde edilen gelir yüksek miktardadır (Anonim/b, 2007). 2009 yılında 5000 ana arı üretilerek, 40 TL/arı fiyatından satılmıştır. Buna göre $5000 \times 40 = 200.000$ TL gelir elde edilmiştir. Macahel A.Ş. ile sözleşme yapan işletmeler ürettikleri ana arıyı şirkete 25 TL/arı fiyatından satmaktadırlar. Ayrıca 2009 yılında 15-20 kg polen üretilerek, 400 TL fiyatına satılmış ve 6000-8000 TL arasında gelir elde edilmiştir.

Havzada yıllık üretilen bal miktarı yaklaşık 20-25 ton kadardır. Üretilen balın fiyatı ise 60 TL/Kg'dır. Buna göre asgari 20 ton balın geliri; $20000 \times 60 = 1.200.000$ TL olmaktadır. Ayrıca yıllık üretilen karakovan bal miktarı yaklaşık 300 kg'dır. Üretilen karakovan balın fiyatı ise 80 TL/Kg'dır. Bu durum da $300 \times 80 = 24.000$ TL karakovan balı gelir elde edilmektedir. Ancak bütün bu parasal değerler tüm üretilen bal miktarının satılması sonucunda elde edilebilir. Üreticilerin kendi ihtiyaçları için ayırdıkları miktarı da göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Havzada gerçekleştirilen bu ekonomik faaliyetler genellikle üretim boyutunda organik üretim şeklinde gerçekleştirilmektedir. Ancak elde edilen ürünler kalite ve üretim sınıflandırması yapılmadan pazarlanmaktadır. Ayrıca herhangi bir isim ve marka kullanılmaması, pazarda ekonomik anlamda kalite ve değer kaybına neden

olmaktadır. Bu durum organik üretim anlayışının pazar boyutunda eksiklik yaratmaktadır.

Pansiyonculuğun havzadaki ekonomik katkısı ise, azımsanamayacak düzeydedir. Havzada 2009 yılında müşteri alan pansiyonlarda toplam 3150 kişi konaklamıştır. Konaklama ücreti ortalama 50 TL olarak alındığında, $3150 \times 50 = 157.500$ TL gelir elde edildiği ortaya çıkmaktadır.

Örnek olarak bir pansiyonu ele aldığımızda; pansiyondaki konaklama sayısı ve konaklama ücreti ile günübirlik yemek yiyenlerin sayısı ve yemek fiyatından kabaca bir pansiyonun yıllık gelirini hesaplayabiliriz. Buna göre; Katamize Pansiyonun 2009 yılında konaklayan kişi sayısı 98 kişi iken, günübirlik yemek yiyenlerin sayısı 225 kişidir. Pansiyonda bir gecelik konaklama fiyatı tam pansiyon ortalama 50 TL ve yemek fiyatı ortalama 20 TL/kişidir. Bu durumda $98 \times 50 = 4900$ TL ve $225 \times 20 = 4500$ TL olarak, pansiyon turizm sezonu olan 15 Mayıs–15 Kasım tarihleri arasında toplamda 9400 TL gelir sağlamaktadır.

Ayrıca havzada kişilere doğrudan gelir getirici olmasa da havzaya giriş noktasında yer alan giriş denetim noktasından toplanacak paranın da önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Havzaya yılda 5000 kişinin üstünde yerli turist girişi olduğu tahmin edilmektedir. Giriş ücreti olarak kişi başına 5 TL/kişi ücret alınırsa $5000 \times 5 = 25.000$ TL para toplanabilir. Toplanan bu para köylerin ekoturizm faaliyetlerinde kullanılmak üzere dağıtılarak, hem gelen turistlerden bir katkı sağlanmış olur hem de havzadaki ekoturizm kaynaklarının korunmasına bir pay ayrılmış olabilir. Ziyaretçilerin bir parka girerken ödedikleri ücret, onların parktan sağladıkları faydalar için uygun bir alt sınır (minimum) değeri ifade eder. Mevcut milli parkların ve korunan alanların çoğunluğunun giriş kapıları yoktur. Bu yüzden ziyaretçilerin sayısı konusunda kesin bir rakam vermek zordur (Bann ve Clemens, 1999). Ancak Camili Havzası'na geçiş bölgesinde yer alan Giriş Denetim Binasında görevli memurlar tarafından gayri resmi olarak tutulan kayıt defterinde, havzaya giriş yapan turistlerin sayısı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kayıtlar resmi bir belge olmamakla birlikte, havzaya giriş yapan turist sayısının belirlenmesi açısından fikir vermektedir. Mayıs ve Kasım ayları arasında tutulan bu kayıtlara göre, havzaya giriş yapan turist sayısı 4508 kişidir. Ancak tespiti yapılamayan turistlerle birlikte bu rakamın 5000

kişinin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Turist sayısının en çok olduğu dönemin, Temmuz-Ağustos dönemi olduğu da tespit edilmiştir.

1.8. Camili Havzası'nın Temel Sorunları

Camili Havzası'nda GEF-II projesi kapsamında hazırlanan tehdit ve fırsat çözümlemesinde, havzanın doğal kaynaklarının nasıl değerlendirileceğine bağlı olarak kültür, ekonomi, sağlık ve altyapıda fırsatlar ve olumlu gelişmeler olabileceği gibi, tehditlerin ve olumsuz durumların da ortaya çıkacağı belirlenmiştir (Tablo 15). Ekonomi, sağlık, altyapı ve doğal kaynakların kullanımı ile ilgili havzada yaşanan sorunlar ise ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Tablo 15. Tehdit Analizi (Anonim c, 2007)

Fırsatlar	Tehditler
Organik Tarım	-Ekosistemlerin bozulması
Arıcılık (Ana arı, arı ürünleri)	-Yaşam alanı bozulması
Ekoturizm	-Genetik kirlilik
Topluluk kaynakları	-Mimari yapının bozulması
	-Kültürel bozulma
	-Yakacak odun kesimi (ormanlar)
	-Plansız yol yapımları
	-Derecesi düşük olmasına rağmen turizm
	-Ulusal koruma politikalarının yetersizliği
Turizmin Etkileri	
Olumlu	Olumsuz
- Alternatif gelir oluşturma	-Uygun turizm altyapısının eksikliği
-Gençler için yeni iş olanakları ve göç önleme	-Çevre kirliliği
-Arı ürünleri için pazar olanağı	-Mimari yapıdaki bozulma
-Yerel mimarinin korunması	-Kültürel bozulma
-Sahanın öneminin kavranması	-Yaban hayatı üzerindeki stres
-Yerel örgütlenmenin güçlenmesi	
-Yerel halk ve ziyaretçilerde koruma bilincinin artması	
-Sahanın tanıtımı	
-Organik ürünler için pazar oluşturma	
-Sahanın çevresinde değişim (Karagöl Tabiat Parkı ve Artvin'deki korunan alanlarda turizm şeklini değiştirmesi)	

1.8.1. Ekonomik Sorunlar

Camili havzasının ekonomik anlamda gelir düzeyi düşüktür. Geçim kaynakları, coğrafyanın da vermiş olduğu zorluklar nedeniyle oldukça sınırlıdır. Tarım, hayvancılık ve arıcılık temel geçim kaynaklarını oluştururken; ahşap işçiliği, el sanatları, avlanma, odun dışı orman ürünleri, ücretli işçilik yanında son yıllarda gelişmeye başlayan turizm faaliyetleri de geçim kaynakları arasında yer almaktadır. Borçka ve İstanbul'a göç etmiş Camililerden sosyo-ekonomik açıdan üst gelir grubunda olan insanların varlığı da bilinmektedir. Özellikle Borçka'da ticaretle uğraşan Camili insanların varlığı önemli bir ağırlık oluşturmaktadır.

Ekonomik sorunların temelinde, elde edilen ürünlerin pazarlanması sorunu yatmaktadır. Organik üretimin yaygınlaştırılması ve bilimsel bir temele oturtulması ikinci bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugüne kadar herhangi bir kimyasalın kullanılmadığı havzada, organik üretimle elde edilecek ürünlerin, sertifikalandırılarak satılması sorunların çözümünde diğer bir yönü oluşturmaktadır.

Havzada yapılması planlanan HES projeleri, proje sahipleri ve bazı yerel kişiler tarafından yeni bir istihdam alanı olarak gösterilmektedir. Ancak bu öneri, projelerin ekonomik anlamdaki getirisinin, ekolojik anlamda oluşturacağı kaybı telafi edebileceğine dair soru işaretleri oluşturmaktadır.

1.8.2. Sağlık

Camili Havzasında bir sağlık ocağı, bir cankurtaran ve kış aylarında kullanılan bir paletli cankurtaranı bulunmaktadır. Doktor bulunmayan sağlık ocağında, bir sağlık memuru, bir hemşire ve bir ebe bulunmaktadır. Havzada en önemli sağlık sorunu, kışın ulaşımın zorlaşması ile birlikte hastaların nakledilmesidir. Acil durumlarda hastalar, bazen helikopter yardımıyla bazen de Batum üzerinden sevk edilmektedir.

1.8.3. Altyapı Sorunları

Camili havzası sürekli yağış alan bir bölge olması ve arazi yapısının vermiş olduğu olumsuzluklar nedeniyle ulaşım yollarında sıkıntılar yaşamaktadır. Halen daha devam etmekte olan Camili-Borçka Karayolu çalışması, ulaşımı biraz olsun

rahatlatacak olsa da, çevreye vermiş olduğu zararlar dolayısıyla da tepki çekmektedir. Ayrıca yaylalara, bir taraftan yerel halkın yol yapılmasındaki ısrarı, diğer taraftan bu yolların doğa üzerinde oluşturacağı olumsuzluklar, bir ikilem oluşturmaktadır.

Havzada kanalizasyon ve katı atık henüz sorun olarak görülmemektedir. Ancak yakın gelecekte, karayolu çalışmasının bitmesi ve turizm gelişmeleri ile birlikte artacak olan insan baskısı, bu sorunu gündeme getirebilecektir.

1.8.4. Doğal Kaynakların Kullanımı ile İlgili Sorunlar

Yöre insanı yapacak ve yakacak gereksinimi için yasal ve yasadışı olarak odun kesmektedir. Yakacak odun temini geleneksel bir hak olarak görülmekte ve bu yenilenebilir kaynaktan faydalanmak için izin verilmesi beklenmektedir. Yakacak odun temininin, özellikle de turizm faaliyetlerinin artışına koşut olarak ormanları (özellikle kayın) tahrip edebileceği düşünülmektedir (Anonim c, 2007). Havzadaki yakacak odun miktarının yüksek olması, evlerin yalıtım düzeneğinin yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır.

Havzada yürütülen yaylacılık faaliyetleri önemli düzeyde olmasa da bir takım sorunları beraberinde getirmektedir. Hayvancılık giderek azalmakta ise de, aşırı otlatma huş tavuğu gibi türlerin üreme ve yaşam alanlarını tehdit etmektedir.

Yaban hayvanları tarafından özellikle fındıklıklarına, arı kovanlarına ve evcil hayvanlarına verilen ekonomik kayıplardan dolayı yöre halkı her yıl zarara uğramaktadır. Buna karşı ortaya çıkan geleneksel tepki, kışın ayların ve diğer avcı türlerin öldürülmesi (Anonim b, 2007) olarak ortaya çıkmakta ve her yıl 3-4 ayı öldürülmektedir.

Havzada yapılması düşünülen HES projelerinin, ormanlar ve su kaynakları üzerinde zararlar oluşturacağı düşünülmektedir. 2009 yılı itibariyle Düzenli HES projesi için izin verilmiş ve çalışmalar başlamıştır. Camili Havzası'nın diğer vadilerindeki su kaynakları içinde, su kullanım hakkı lisansları verilmiştir. Tüm bunlar biyosfer rezerv alanı ilan edilmiş ve birçok koruma statüsüne sahip bir alanda -üstelik

ekoturizm planlanması düşünölen bir zamanda- yapılmasının yatırımlar açısından tekrar düşünölməsi gereken planlamalar olduğunu düşünörmektedir.

Yol inşaatları da, havzada doğal kaynakların tahrip olmasında bir başka sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle yaylalara yapılan yollar, doğal yaşlı ormanlardan geçmekte ve ekolojik anlamda geri dönölemez tahribatlar oluşturmaktadır.

1.9. Camili Havzası'nda Ekoturizm Yapısı

Geçmişten günümüze kadar eşsiz doğası ve kendine özgü yaşam tarzının hâkim olduğu Camili Havzasında yaşayan yöre halkı, doğanın tüm zorluklarıyla başa çıkma yetenekleri geliştirerek her davranışın ve faaliyetin özgün desenleriyle günümüze kadar taşınmasını sağlamış ve bu sayede dünyaya kültürel bir zenginlik katmıştır. İnsanın doğayla mücadelesindeki bu serüvende, sosyal yaşam ve kültürel yapı Camili Havzasındaki çeşitliliğin en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır (Anonim c, 2007).

Camili Havzasında turizm faaliyeti 2000'li yılların başında yok denecek kadar azken 2007 yılında bu rakam, yılda 2000 civarında turiste ulaşmıştır. Yine 2000'li yılların başında havzaya ilgi gösteren tur operatörü sayısı 1 iken bu sayı günümüzde 14'e kadar çıkmıştır. Son yıllarda alanın adından sürekli söz edilmesi sonucunda ve kitle turizminin olumsuz etkilerinden kaçan aileler nedeniyle saha daha çok tercih edilmektedir. Yürütölen turizm faaliyetleri doğa turizmi ağırlıklıdır (Anonim c, 2007).

Camili Havzası, Artvin İli Turizm Master Planı'nda gelişme koridorları ve odakları başlığı altında, Borçka-Karagöl-Camili Alt Koridoru olarak yer almıştır. Planda bu koridorun doğal kaynak değerlerine atıfta bulunularak, “bu koridorda yer alan biyosfer rezervi statölü alan bu statölünün gereklerine ve önerilerine göre planlanmalı, bu kapsamda önerildiği gibi ekoturizmin doğaya duyarlı biçimde gelişmesi için önlemler alınmalıdır” önerisine yer verilmiştir (Anonim d, 2009). Yine planda koridor ve yakın çevresi ekoturizme, organik tarıma ve arcılığa uygun olduğu, bir plan dâhilinde söz konusu faaliyetlerin sürdürölebilir biçimde yapılmasına olanak olduğu belirtilmiştir. Ancak, “gelişmeler kesinlikle izlenmeli, yöre mimari tarzının,

yöre yapı malzemesinin ve yöre ustalık bilgisinin kullanımı ile elde edilebilecek bir yapılanma biçiminin katıyetle dışına çıkılmamalıdır” vurgusu yapılmaktadır (Anonim d, 2009).

Havzada hemen hemen her köyde pansiyon bulunmaktadır. Ancak, ev pansiyonculuğunun Camili Köyünde yoğunlaşacağı, kısmen de Efeler Köyünde de gelişmeler olacağı sanılmaktadır (Anonim d, 2009).

Ekoturizmin vazgeçilmez öğelerinden olan yaylalar ise, havzada tarihi ve kültürel özelliklerini korumaktadır. Özellikle ahşap mimari ve göç faaliyeti, geleneksel yapısını sürdürmektedir. Ancak son yıllarda yaylalara yapılan yollar ve yeni inşaatlar dikkat çekicidir. Ekoturizm havzada gelişim amacı olarak belirlenecekse, bu tarihi ve kültürel yapıların korunması önem arz etmektedir.

Havzada mevcut durumda turizm altyapısı olarak pansiyonlar, kuş gözlem evi, giriş kontrol noktası, ziyaretçi merkezi ve sağlık ocağı bulunmaktadır. Kuş gözlem evi, araştırma, inceleme ve envanter oluşturmanın yanı sıra, manzara seyir noktası olarak da kullanılmaktadır. Giriş kontrol binası, havzaya yabancı tür girişinin engellenmesi yanında, havzaya girişte ilk bilgilendirme ve turist giriş çıkışlarını denetlemek amacıyla kurulmuştur. Alan hakkında detaylı bilginin verilmesi, yöresel ürünlerin tanıtılması ve pazarlanması amacıyla kurulan ziyaretçi merkezinde, aynı zamanda eğitim çalışmaları ve toplantılar yapılması da planlanmıştır.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planında ekoturizm stratejisinde de belirtilen faaliyetlerden bir kısmı havzada gerçekleştirilmiştir. GEF-II projesi kapsamında gerçekleştirilen bu faaliyetler; yerel halkı bilinçlendirme ve pansiyonculuk eğitimi verilmesi, giriş denetim noktası ve ziyaretçi merkezinin kurulması ile alanın yönetim planının hazırlanmasıdır.

Havzada, gerçekleştirilen ekoturizm altyapı çalışmaları ve tanıtım faaliyetleri ile birlikte turizm talebi artmaktadır. Bu durum, ekoturizm uygulamalarının en önemli konularından biri olan taşıma kapasitesini gündeme getirmektedir.

Taşıma kapasitesi, bir alanı ziyaret edebilecek turist sayısını, olumsuz etki yaratmadan fakat beklenen yararları oluştururken değerlendirmeyi hedefler. Taşıma

kapasitesinin kesin olarak hesaplanması zordur. Camili Havzası üzerinde turizm talebi artmaktadır. Her bir taşıma kapasitesi (ekolojik, sosyal, psikolojik ve yönetim) arasında doğal olarak farklılıklar vardır. Yoğun talep olursa alanın biyolojik hassasiyeti ve sosyo-ekonomik koşulları dikkate alınarak turist sayısında sınırlandırma yapmak gerekli olabilecektir (Anonim c, 2007). Ancak şimdilik ve yakın zamanda böyle bir problem görülmediği için bir sınırlama gerekli değildir.

1.10. Camili Havzası'nda Ekoturizme Konu Olabilecek Kaynak Değerleri

Günümüzde ekoturizm faaliyetlerinin korunan ve doğallığını henüz kaybetmemiş alanlar üzerinde yoğunlaştığını düşünürsek, Camili Havzası'nın bu anlamda doğal, kültürel ve ekonomik kaynaklar başlıkları altında toplanabilecek birçok kaynak değeri ile zengin bir alan olduğu ortaya çıkmaktadır. Havzanın birçok koruma statüsüne sahip olması da bu kaynak değerlerinden kaynaklanmaktadır. Bu kaynak değerleri Tablo 16'da sıralanmıştır.

Tablo 16. Camili Havzası Kaynak Değerleri (Anonim c, 2007)

Doğal Kaynaklar	Kültürel Kaynaklar	Ekonomik Kaynaklar
- Saf Kafkas arısı, - Doğal yaşlı ormanlar, - Tatlı su ekosistemleri, - Kuzey bölgeleri iğne yapraklı ormanları, - Ilıman bölge yaprak döken ormanları, - Ilıman bölge çayırları, - Yüksek dağ ekosistemleri, - Bitki örtüsü ve yaban hayatı zenginliği, - Yırtıcı kuşların göç yollarından biri olması, - Jeolojik oluşumlar (Şelaleler vb.) - Su kaynakları (İçilebilir yer altı suları, dere, buzul gölleri)	- Yöresel Mimari (Ahşap evler, serenderler, ahşap köprüler ve ahşap değirmenler) - Çok Sesli Yaşlılar Korosu - Yayılcılık geleneği - Yöresel kıyafetler - El sanatları (ağaç oyma, yün işleme, dokuma vb.) - Yerel törenler (Düğün vb.) - Yerel ağız - Yöresel yemekler - İmece kültürü - Şenlikler (Geleneksel)	- Bal ve arı ürünleri üretimi - Diğer tarımsal ürünler (mısır, fasulye, fındık) - Hayvancılık - Ev pansiyonculuğu - Taşımacılık - Yerel kılavuzluk - Ahşap işçiliği

Havzanın sahip olduğu kaynak değerlerinden, önemli varış noktalarından olan ve özellikle turistlerin ilgi gösterdiği bazı kaynaklar şunlardır:

Maral Şelalesi; önemli bir hidro-jeomorfolojik oluşumdur. Klasik tip şelaleler sınıfında yer alan şelale, Türkiye'nin direnç farkından kaynaklanan bir eğim

kırığından suları tek seferde 63 m düşen, bilinen en yüksek şelalesidir. Şelalenin yer aldığı saha henüz doğallığından hiçbir unsuru kaybetmemiş bilimsel ve rekreasyonel çekim merkezi olmaya aday kesimlerden birisidir (Sever ve Kopar, 2009).



Şekil 14. Maral Şelalesi

Karçal Dağları ve Çevresi: 350–3490 m yükseklikler arasında değişen alan, sahip olduğu ekosistem çeşitliliği yanı sıra, zengin yaban hayatı ve endemizm oranının yüksekliğiyle önemli bir çekim alanıdır. Bu özelliklerinden dolayı Karçal Dağları kendi adını taşıyan ÖBA, ÖDA ve WWF tarafından belirlenen Avrupa'nın koruma öncelikli 100 önemli orman alanından (100 hotspots) Türkiye'deki 9 sıcak noktasından biri olarak ilan edilmiştir.



Şekil 15. Karçal Dağları

Karçal Dağları çevresinde yer alan buzul gölleri, tepeler ve yaylalar önemli bir ekoturizm potansiyeli yaratmaktadır. Yaylalar doğal ve kültürel özelliklerini kaybetmemiş olmasının yanında, yürüyüş patikaları ile ulaşılması ayrı bir cazibe oluşturmaktadır. Ancak son yıllarda araç yolları yaylalara ulaşmaya başlamıştır. Bu durum gelecekte ekoturizm faaliyetleri açısından olumsuz bir durum oluşturabilir. Yol inşaatları teknik anlamda dağ yolları açma yönünden eksikliklerle doludur ve bu nedenle hem doğrudan tahribatla hem de dolaylı olarak ekosistemleri bölerek zarar vermektedir.

Türkiye’de yaylacılık geleneği elbette günümüz imkânları ve yaklaşımları ile değişip gelişerek sürmektedir. Bu olgu, yaylaların bir cazibe merkezi olması hususunda, turizm faaliyetleri için doğal ve kolay bir tasarım unsuru çerçevesi çizmektedir. Eskiden beri sürmekte olan sosyo-ekonomik ve turistik bir olgunun, yeni bir düşünce ile zengin bir turistik ürüne dönüşme imkânı, hem kolay hem de satılabilir bir hizmet bileşimi olarak değerlendirilebilir (Anonim, 1997). Ancak, yayla turizminin henüz çerçevesinin tam olarak çizilmediği ve temel etkinliklerinin belirlenemediği de göz ardı edilmemelidir.

Karçal Dağları’nın Camili Havzası’na kalan kesiminde, Devtoban, Napaksuvar, Naçışgrev, Merata, Siyahkuş, Damksuvar, Nayuvar, Lodivake, Sakunder, Fındık, Çamdalı-Gorgit ve Beyazsu yaylaları bulunmaktadır. Bu yaylalar içinde özellikle Gorgit Yaylası, Camili-Gorgit ve Camili-Efeler TKA arasında kalması ve doğal yaşlı

ormanların içinden geçen bir patika yolla ulaşılması ile ayrıcalıklı bir konumda bulunmaktadır.



Şekil 16. Gorgit Yaylası patika yolu

Camili Havzası'nda 4 saatlik güzergâhtan 8 günlük güzergâha kadar farklı yürüyüş imkânları bulunmaktadır. Yürüyüş esnasında çadırda konaklamanın yapıldığı parkurlar da dâhil olmak üzere farklı zorluk derecelerinde toplam 11 değişik patika güzergâhı belirlenmiştir (Anonim e, 2007). Havzada yaylalar ve köyler arasında yer alan yürüyüş programları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Yaylalar ve köyler arasındaki yürüyüş programları (Anonim e, 2007)

Yürüyüş Programları

Camili Zirve-Düzenli veya Camili Köyü (Akşam Konaklama)

Camili Zirve-Kuş Gözlem Evi-Mısıroğlu Yaylası-Düzenli veya Camili Köyü (Akşam Konaklama)

Camili Zirve-Karagöl Yaylalar (Akşam Konaklama)- 2. Gün Karagöl veya Gorgit Güzegahı

Efeler-Gorgit Yaylası (Konaklama)- 2. Gün Efeler veya Karagöl

Efeler-Fındık Yaylası-Lekoban Yaylası veya -Çukunet-Gorgit-Karagöl

Karagöl-Beyazsu-Yıldız Gölü-Gorgit-Efeler (3 veya 4 gün konaklamalı)

Uğur-Merata-Lekoban

Maral Şelalesi (her köyden bir günlük program)

Camili Zirve-Düzenli-Kayalar-Maral(Şelale)-Merata-Papart-Meydancık

Camili Zirve-Düzenli-Efeler veya Kayalar-Maral-Mereta-İnce Geçit-Fındık Yaylası-Efeler

Camili Zirve-Düzenli-Efeler veya Kayalar-Maral (şelale)-Mereta-Lekoban-Çukunet-Gorgit-Efeler veya Karagöl Yaylalar- Karagöl



Şekil 17. Gorgit Yaylası

Karçal Dağları'nda yer alan buzul göllerinden, Yıldız, Karçal, Naçadirev ve Kuyruklu gölleri ekoturizm etkinliklerinde önemli uğrak alanlarıdır. Ancak bu alanların sahip olduğu hassas ekosistemler, bu faaliyetlerin gerçekleşmesinde dikkat edilmesi gereken en önemli unsurları oluşturmaktadır. Karçal Dağları'nın çevresinde yer alan Acara, Mezunda, Geyik, Mezivnis, Goman, Mereta, Devtoban, Lekoban, Karçal, Küçük Yayla ve Heba dağları manzara seyir yerleri ve alpin ekosistemlerini görebilme açısından paha biçilmez alanlardır.

Gerçekten de dağlar, her geçen gün büyük bir hızla büyüyen turizm endüstrisi için önemli bir çekim noktası olmaya başlamışlardır. Diğer yandan, hassas dağ ekosistemlerinde turist aktivitelerindeki kitlesel artışlar, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde önemli bir sorun olarak belirmektedir. Sonuçta bütüncül yönetim planlaması çerçevesinde gerçekleştirilecek toplum tabanlı turizm anlayışı ile yerel ekoloji, ekonomi ve kültür üzerinde olumlu etkiler sağlanırken olumsuz etkilerin en aza indirilebileceği belirlenmiştir (Karadeniz ve Güneş, 2002).

Sivil Mimari Örnekleri: Camili Havzası'nda kültürel kaynak değerleri arasında yer alan mimari yapılardan ahşap evler, ahşap camiler, ahşap köprüler, su değirmenleri, serenderler verilebilir. Ahşap evler de üç tip ev şekli mevcuttur. Ahşap camiler ise havzadaki her köyde bulunmaktadır. Bunlar içinde turistlerin en çok rağbet gösterdiği Maral köyündeki camii (İremet Camii) ve Camili köyündeki camii tarihsel

yapılarıyla da dikkat çekmektedir. Özellikle camilerin iç işlemleri, havzadaki el işçiliğinin ve kültürel yansımaların çok güzel örneklerini sunmaktadır (Şekil 18).



Şekil 18. Maral Köyü (İremit) Camii (solda) ve Camili Köyü Camii minber işlemleri

Havzada eskiden en önemli ulaşım unsurlarından biri olan ahşap köprüler, günümüzde mimari şekilleriyle ekoturizme konu olmaktadır. Ahşap su değirmenleri ise havzanın kültürel özellikleri içinde ayrı bir yere sahiptir. Havzada önemli tarım ürünlerinden biri olan mısırın öğütülmesinde kullanılan bu değirmenler, günümüzde elektrikli değirmenlere yerini bırakmaktadır.

Bal ve arı ürünleri üretimi: Camili Havzası'nda ekonomik değerler içinde yer alan bal ve bal ürünleri, turistler tarafından da talep edilmektedir. Özellikle Camili (Macahel) balıyla ilgili basında yer alan haberler, bu bala olan talebi artırmaktadır. Ancak üretilen balın belgeli olmaması, bu konuda ilerleyen yıllarda oluşabilecek en önemli sorun olarak görülmektedir. Ayrıca saf Kafkas ırkı ana (kraliçe) arı üretimi yapılarak havza dışına satılmaktadır. Bu satıştan 200.000 TL/yıl gelir elde edilmektedir.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Materyal

Çalışma alanı olan Camili Biyosfer Rezerv Alanı, Gürcistan sınırı ile Karçal Dağları arasında, 25.395 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Alan önemli yerleşim alanlarından Borçka ve Şavşat ilçeleri ile sınır olup, Borçka ilçesine bağlıdır. Havza içerisinde Düzenli, Efeler, Kayalar, Camili, Maral ve Uğur olmak üzere altı köy bulunmaktadır.

Yapılan yüksek lisans tez çalışması ile ilgili olarak iki farklı materyal kullanılmıştır. Bunlardan birincisini, korunan alanlar, biyosfer rezervleri, ekoturizm ve Camili Havzası ile ilgili yerli ve yabancı kaynakça taraması oluşturmaktadır. Materyalin ikinci kısmını ise anket çalışmaları oluşturmaktadır.

Yararlanılan haritalardan Camili Biyosfer Rezervi'nin konumunu gösteren harita bu çalışma için hazırlanmış olup, diğer haritalar BÇDKYP çalışmalarından ve ağ sayfalarından alınmıştır. Çalışma alanı ile ilgili bilgiler bölgedeki kamu kurum ve kuruluşlarından doğrudan ve yazılı kaynak taraması ile elde edilmiştir.

2.2. Yöntem

Kaynakça taramasında, tez konusu ile ilgili bugüne kadar yapılan projeler, araştırmalar, tez çalışmaları, raporlar, makaleler ve kitaplar taranmış, ağ sayfasında araştırma yapılmıştır. Özellikle BÇDKYP'nin hazırlanmış olduğu raporlar, planlar ve çalışmalardan çokça yararlanılmıştır.

Tez taramaları, Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi ağ sayfasından yapılmıştır.

Alanda yürütülen sorgulama kâğıdı (anket) çalışmalarında, üç farklı sorgulama kâğıdı uygulanmıştır. Anketlerin hazırlanmasında bu çalışmaya benzer yerli ve yabancı anket çalışmalarından faydalanılmıştır. Hazırlanan sorgulama kâğıtları deneme amaçlı olarak birkaç kez uygulanarak, soruların anlaşılıp anlaşılmadığı ve yeni ihtiyaç olan sorular tespit edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra anketler son şekline getirilerek uygulamaya geçilmiştir.

Anketlerden ilki olan “yerel halk sorgulama kâğıdı (anketi)”, alanda bulunan altı köye gidilerek, köylülere bire bir şekilde uygulanmıştır. Sorgulama kâğıdı uygulanan bireyler tesadüfi olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu ankete Borçka’da yaşayan ve havzaya mevsimsel olarak gelen bireyler de katılmıştır. Bu anket çalışması yöre halkını temsil ettiğine inanılan 103 kişiyle gerçekleştirilmiştir.



Şekil 19. Anket uygulamasından bir örnek

İkinci anket çalışması olan “turist sorgulama kâğıdı (anketi)” 75 kişiye uygulanmıştır. Camili Biyosfer Rezerv Alanına yabancı turist girmesi yasak olduğundan sorgulama kâğıdı (anket) sadece yerli turistlere yönelik yapılmıştır. Pansiyoncu ve Taşımacılara yönelik olan sorgulama kâğıdı ise, üçüncü sorgulama kâğıdı (anket) çalışmasını oluşturmaktadır. Bu ankete katılan kişi sayısı ise havzada mevcut ve iş yapmakta olan 10 kişidir.

Anketlerin değerlendirilmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Değerlendirmede Non-parametrik bir test olan χ^2 testi uygulanmıştır.

χ^2 testi, iki sınıflamalı (kategorik) değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test eder. İki değişken arasında ilişkinin olması, bir değişkenin düzeylerindeki cevapların, diğer değişkenin düzeylerinde farklılaştığını gösterir. Analiz, biri sınıflamalı, diğeri sıralamalı olan iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek için de kullanılır (Büyüköztürk, 2002).

χ^2 testi, gerçekte, iki sınıflamalı değişkenin düzeylerine (sadır sayısı x sütun sayısı) göre oluşan gözeneklerde gözlenen sayılarla-değerlerle, beklenen sayıların-değerlerin birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder. Buna göre bu iki sayı (değer) arasındaki fark arttıkça değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı çıkma olasılığı artar. Analiz süreci, “X ve Y gibi iki değişken birbirinden bağımsızdır” şeklinde yazılabilen bir sıfır (null) hipotezinin testini temel aldığından bu teste, “Bağımsızlık Testi” denir (Büyüköztürk, 2002).

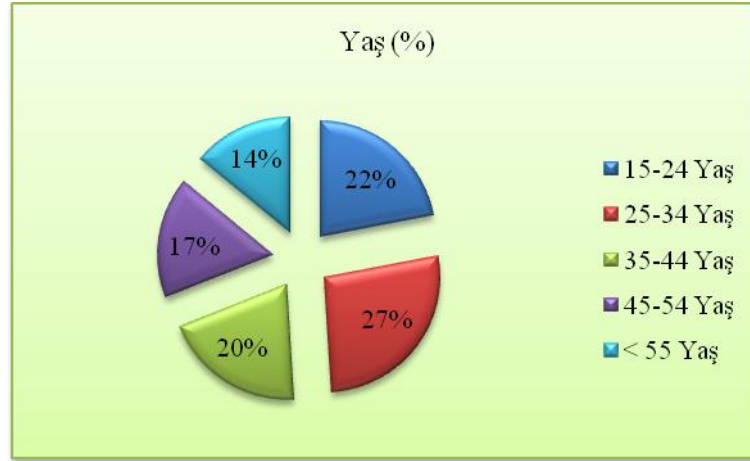
3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

3.1.1. Çalışma Alanında Uygulanan Yerel Halk Anketine Ait Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

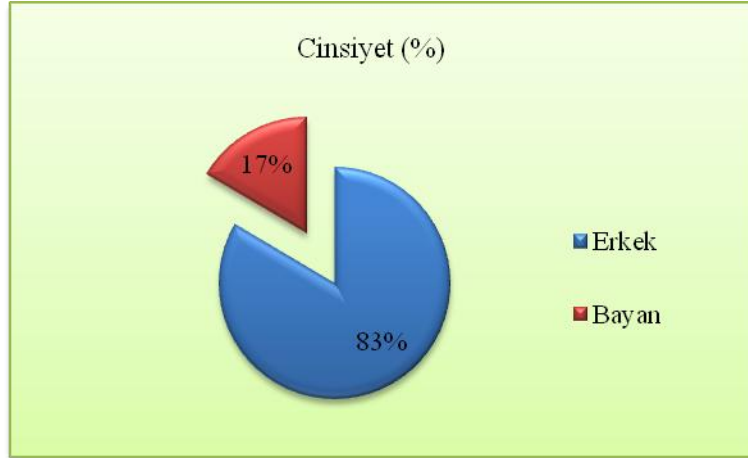
Camili Havzasında altı köyde yapılan anket çalışmalarına 103 kişi katılmıştır. Katılımcıların vermiş olduğu yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, meslek, aylık gelir ve yaşadığı yer ile ilgili cevapların yüzde oranları aşağıda gösterilmiştir.

Katılımcıların yaş dağılımları birbirine yakın bir yüzdeye sahiptir. Bu şekilde her yaş öbeği (grubu) temsil edilmektedir. Katılımcılardan 25–34 yaş arası %27 ile en fazla katılımcı sayısını oluşturmuştur (Şekil 20).



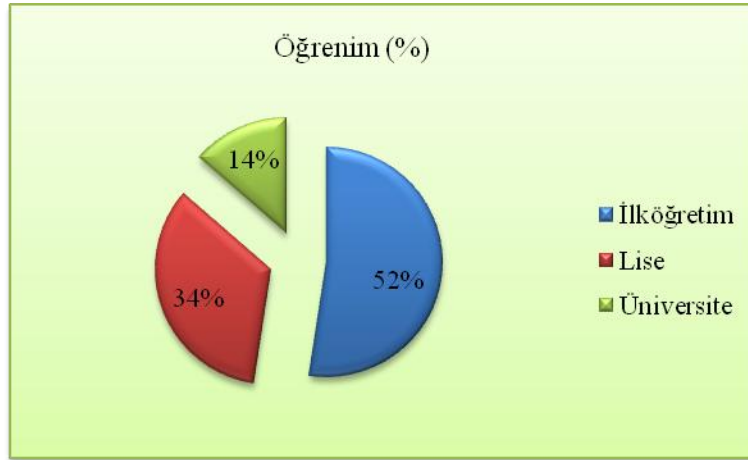
Şekil 20. Ankete katılan yerel halka ait yaş grafiği

Yerel halk anketine katılanların çoğunluğunu %83 ile erkekler oluşturmaktadır (Şekil 21). Kadınların ankete katılımının az olmasının sebebi anket sorularına cevap vermek istememeleri ve bu konuda çekingen davranmalarındır.



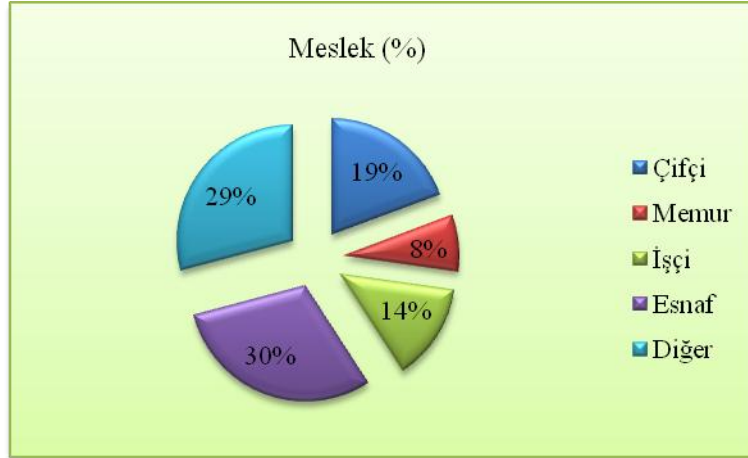
Şekil 21. Ankete katılan yerel halkın cinsiyet grafiği

Yerel halkın öğrenim durumu Şekil 22’de gösterilmektedir. Havzada yaşayan insanların eğitim düzeyinin %52’lik dilimle ilköğretim düzeyinde olduğu ve üniversite mezunlarının ise az olduğu görülmektedir.



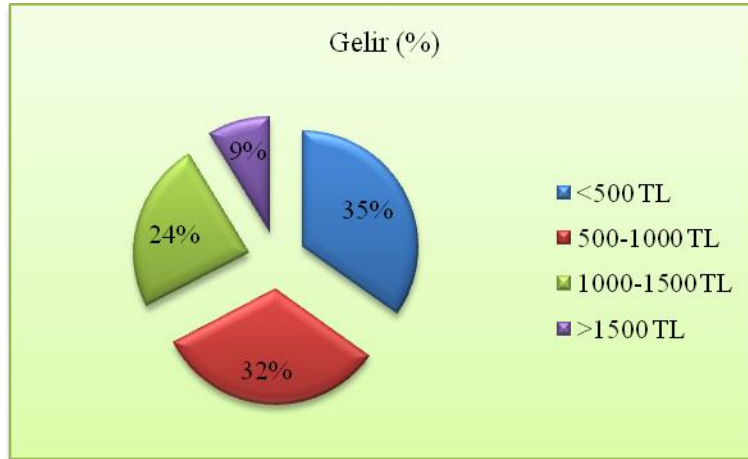
Şekil 22. Ankete katılan yerel halkın öğrenim grafiği

Camili Havzasındaki meslek öbeklerini (gruplarını) gösteren Şekil 23’de, en büyük bölümü %30’luk dilimle esnaf öbeğini (grubunu) oluşturmaktadır. Borçka ilçesinde esnaflık yapan bu grubu, % 29’luk dilimle diğer grubunu oluşturan öğrenciler, ev hanımları ve emekliler izlemektedir.



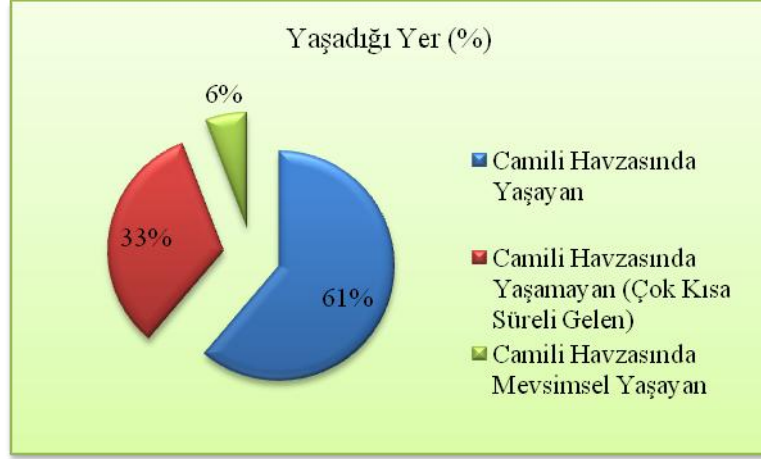
Şekil 23. Ankete katılan yerel halkın meslek grafiği

Yerel halkın gelir durumu Şekil 24’de gösterilmektedir. Gelir öbeğinin (grubunun) %35’lik kısmını oluşturan kesim, asgari ücretin altında bir gelir sağlamaktadır. Bu gelir grubu ile 500-1000 TL. gelir öbeği (grubu) toplamda %65’lik bir kısmı kaplayarak, havzadaki gelir düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Ancak gelir durumunu belirleyen soru tercihli bir soru olduğundan, bu soruya cevap vermeyenler de bulunmaktadır.



Şekil 24. Ankete katılan yerel halkın gelir grafiği

Ankete katılan yerel halkın %61’lik kısmı sürekli olarak Camili Havzasında yaşamaktadır. Bunu %33’lük dilimle havzada çok az süreli olarak kalanlar ve %6’lık dilimle yaz dönemini havzada geçirerek kışın göç edenler oluşturmaktadır (Şekil 25)

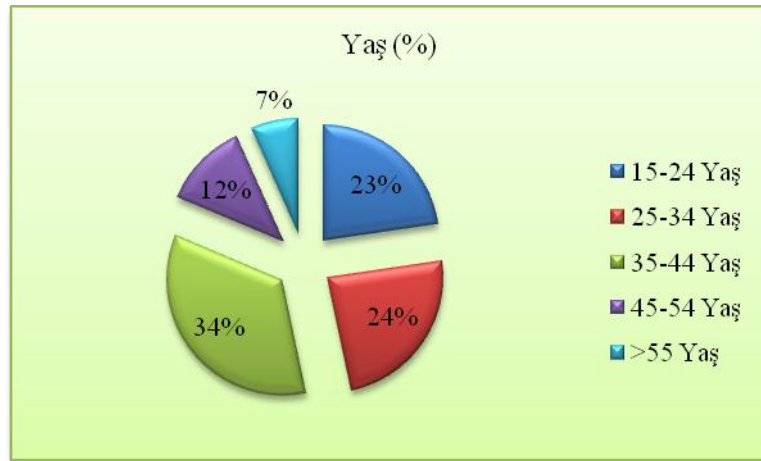


Şekil 25. Ankete katılan yerel halkın yaşadığı yer grafiği

3.1.2. Çalışma Alanında Uygulanan Turist Anketine Ait Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

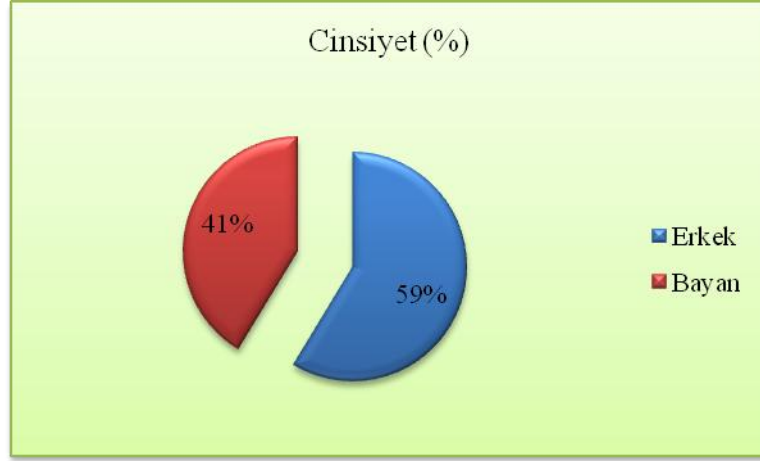
Camili Havzasına yabancı turist girişi yasak olduğundan, anket çalışması yerli turistlerle gerçekleştirilmiştir. Havzaya gelen yerli turistlerden, anket çalışmalarına 75 kişi katılmıştır. Katılımcıların vermiş olduğu yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, meslek ve gelir durumu ile ilgili cevapların yüzde oranları aşağıda gösterilmiştir.

Ankete katılan turistlerin yaş dağılımında katılımcılardan 35-44 yaş arası %34'lük dilimle en yüksek katılımcı yüzdesini oluşturmaktadır (Şekil 26).



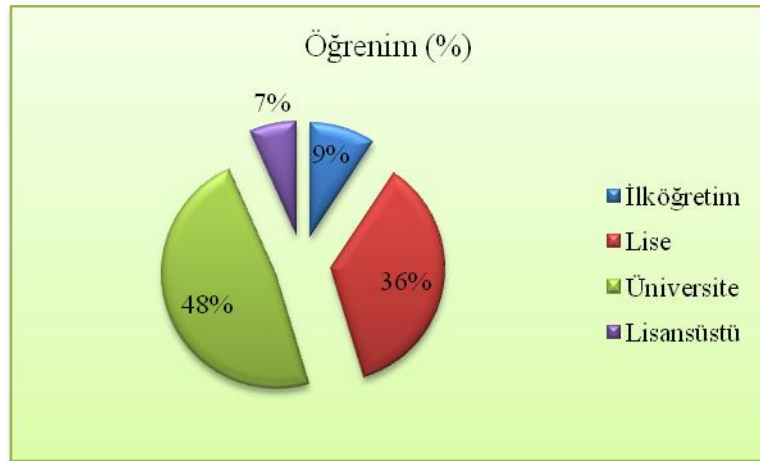
Şekil 26. Ankete katılan turistlerin yaş dağılım grafiği

Turist anketine katılanların çoğunluğunu %59 ile erkekler oluşturmaktadır (Şekil 27). Turist kadınların ankete katılımı yerel halk anketine katılan kadınların katılım oranından daha yüksek çıkmıştır.



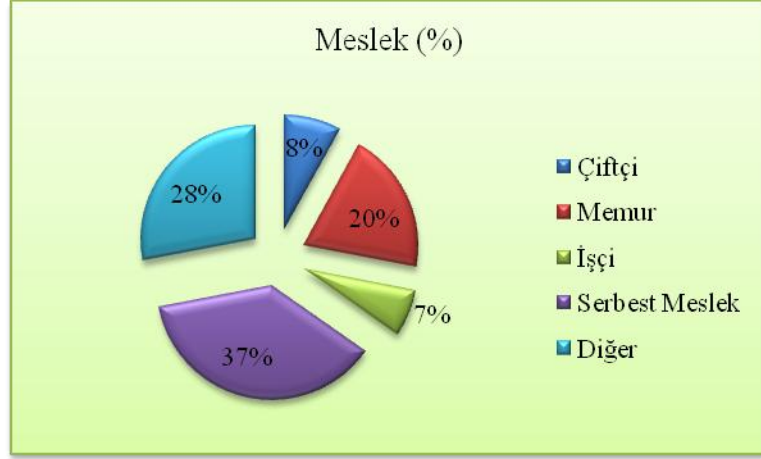
Şekil 27. Ankete katılan turistlerin cinsiyet dağılım grafiği

Turistlerin öğrenim durumu Şekil 28’de gösterilmektedir. Havzaya gelen turistlerin %48’i üniversite, %36’sı lise, %9’u ilköğretim ve %7’si lisansüstü öğrenim düzeyinde oldukları görülmektedir.



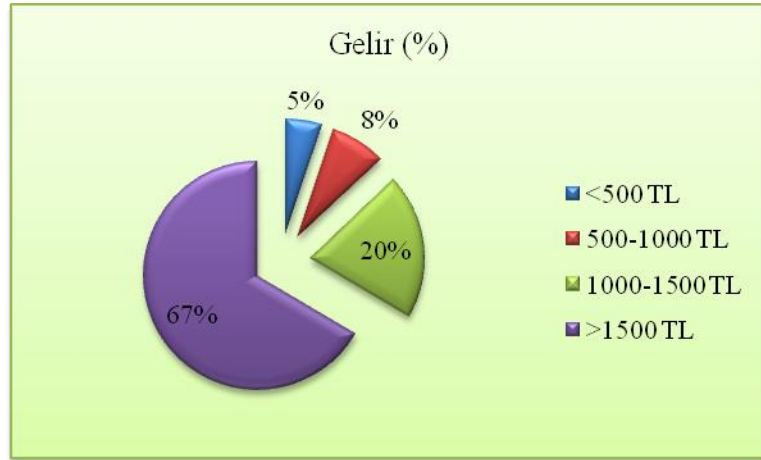
Şekil 28. Ankete katılan turistlerin öğrenim grafiği

Camili Havzasındaki meslek öbeklerini (gruplarını) gösteren Şekil 29’da, en fazla yeri %30’luk dilimle serbest meslek öbeği (grubu) oluşturmaktadır. Emekli, öğrenci ve ev hanımlarının oluşturduğu diğer öbeği (grubu) %28, memur grubu ise %20’lik dilimde yer almaktadır



Şekil 29. Ankete katılan turistlerin meslek dağılım grafiği

Ankete katılan turistlere gelir dağılımı ile ilgili sorulan soru, isteğe bağlı cevaplandırıldığından, katılımcıların %69'u bu soruya cevap vermemiştir. Katılımcılardan %31'inin vermiş olduğu cevaplara göre, havzaya gelen turistlerin %67'lik kısmını 1500 TL üzerinde geliri olanlar oluşturmaktadır (Şekil 30).



Şekil 30. Ankete katılan turistlerin gelir dağılım grafiği

3.1.3. Pansiyoncu-Taşımacı Anketine Ait İstatistik Bulgular

Pansiyoncu-Taşımacı anketi, alanda mevcut olan toplam 10 kişi ile yapılmıştır. Bu nedenle ankete ait tanımlayıcı istatistik bilgileri verilmemiştir. Ancak yine de ankete katılan 10 kişinin vermiş olduğu bilgiler değerlendirilmiştir. Ankete katılan bireylerden 7 kişi erkek, 3 kişi bayandır. Üniversite mezunu 1 kişiyken, 3 kişi ilköğretim ve 6 kişi ise lise mezunudur. Ankete katılan bireylerin meslek dağılımları incelendiğinde ise, 1 kişinin işçi olduğu, 5 kişinin serbest meslek ve 4 kişinin diğer

grubunu oluşturan ev hanımı ve emeklilerden oluştuğu görülmüştür. Bireylerin yaşadıkları yer incelendiğinde, 6 kişinin on iki ay boyunca Camili Havzası'nda yaşayan kişiler olduğu, 4 kişinin ise turizm sezonunda havzada yaşadıkları anlaşılmıştır.

3.2. Yerel Halk Anketine Ait χ^2 Testi Analiz Bulguları ve Tartışması

3.2.1. Yerel Halk Anketinde Temel Bilgiler Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma

Ankette yer alan Temel Bilgiler sorularına verilen yanıtlar incelendiğinde “Ekoturizm kavramını ilk ne zaman duydunuz?” sorusuna verilen yanıtların ankete katılan bireylerin öğrenim durumları bakımından farklılık gösterdiği ($p<0.05$), “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtların ise bireylerin yaşadıkları yerler bakımından farklılık gösterdiği belirlenmiştir. “Bu yörede ekoturizm içinde hangi faaliyetleri yapıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtların da bireylerin cinsiyet ve meslek öbeklerinde (gruplarında)) farklılık gösterdiği ($p<0.05$) belirlenmiştir. Ayrıca, bireylerin “Biyosfer rezervi kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar öğrenim düzeyinde ve “Yörenizin biyosfer rezervi ilan edilmesinden memnun musunuz?” meslek öbeklerinde (gruplarında) farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Ankette yer alan Temel Bilgiler bölümü sorularına verilen yanıtların istatistiki değerlendirmeleri Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Ankette yer alan Temel Bilgiler bölümüne ait χ^2 test sonuçları

Temel Bilgiler Soruları	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Meslek	Yaşam Yeri
1. Ekoturizm kavramını ilk ne zaman duydunuz?	1,40öd	1,02öd	6,93*	2,60öd	1,26öd
2. Ekoturizm kavramını ilk nasıl duydunuz?	5,51öd	0,03öd	5,05öd	1,87öd	0,17öd
3. Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?	4,24öd	0,09öd	5,40öd	8,65öd	7,17*
4. Bu yörede ekoturizm içinde hangi faaliyetleri yapıyorsunuz?	0,80öd	5,05*	0,41öd	10,32*	1,49öd
5. Biyosfer Rezervi kavramından ne anlıyorsunuz?	3,42öd	0,01öd	8,30*	8,26öd	1,89öd
6. Yörenizin biyosfer rezervi ilan edilmesinden memnun musunuz?	2,35öd	2,06öd	1,84öd	9,68*	0,82öd
7. Ülkemizde bildiğiniz başka biyosfer rezerv alanı var mı?	6,73öd	2,16öd	8,81öd	13,00öd	8,09öd
8. GEF II projesi hakkında neler biliyorsunuz?	1,85öd	3,79öd	5,46öd	7,42öd	7,98öd
9. Biyosfer rezervi içinde başka korunan alanlar var mı?	4,43öd	3,92öd	4,97öd	3,36öd	5,56öd

öd; önemli değil

* $p<0.05$

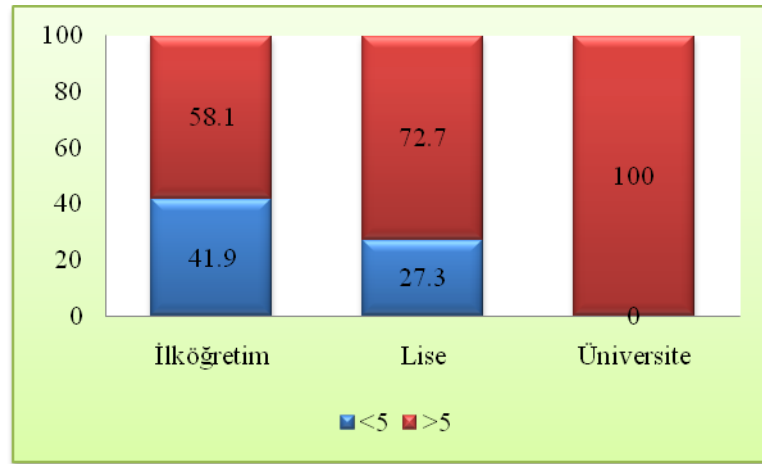
** $p<0.01$

“Ekoturizm kavramını ilk ne zaman duydunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin yaş, cinsiyet, meslek ve yaşadıkları yerler bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin öğrenim durumları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 19).

Tablo 19. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	6,934	2	0,031
Likelihood Oranı	9,902	2	0,007

Ankete katılan bireylerden üniversite mezunu olanların tamamı (%100) ekoturizm kavramını 5 yıldan daha uzun bir süreden beridir duyduklarını bildirmişlerdir. Bunun yanında lise mezunu olan bireylerin %72.7’si bu kavramı 5 yıldan daha uzun bir süredir duyduğunu söylerken bu oran ilköğretim mezunlarında %58,1 olarak belirlenmiştir (Şekil 31).



Şekil 31. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları

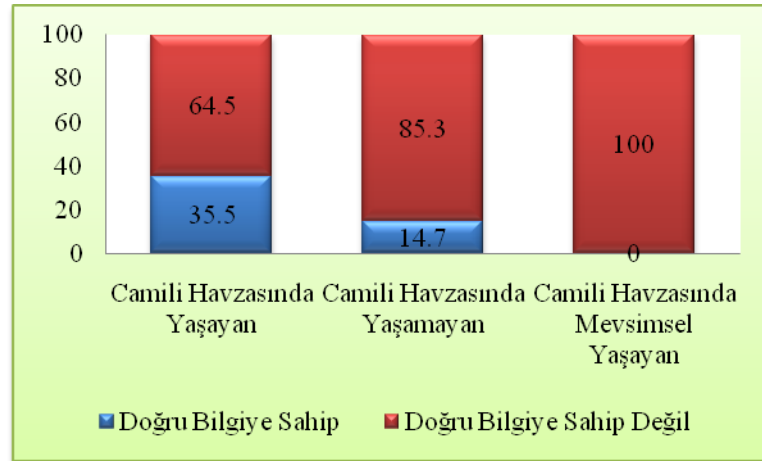
Ekoturizm kavramı hakkında beş yıldan daha uzun bir süredir duyduğunu söyleyenlerin sayısı her eğitim düzeyinde %50’nin üzerindedir. Bu durum havzada 90’lı yılların sonlarına doğru başlayan çalışmaların (Kırsal Çevre, TEMA Vakfı, GEF-II projesi) etkili olduğu düşünülmektedir. Ancak bir sonraki soruda görüleceği üzere, ekoturizm kavramını duymuş olmak kavram hakkında doğru bilgiye sahip olduğu anlamına gelmemektedir.

“Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar, doğru bilgiye sahip ve doğru bilgiye sahip değil şeklinde öbeklendirildikten (gruplandırıldıktan) sonra incelenerek, ankete katılan bireylerin verdikleri yanıtlara göre yaşadığı yer bakımından 0.05 düzeyinde farklılık gösterirken (Tablo 20), yaş, cinsiyet, öğrenim ve meslek öbeklerinde (gruplarında) farklılık göstermemektedir.

Tablo 20. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	7,166	2	0,028
Likelihood Oranı	8,853	2	0,012

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahip olmayanların %64,5'i Camili Havzası'nda yaşayanlar, %85,3'ü Camili Havzası'nda yaşamayanlar ve %100'ü Camili Havzası'nda mevsimsel yaşayanlar şeklinde olduğu belirlenmiştir (Şekil 32).



Şekil 32. Bireylerin yaşadıkları yere göre verdikleri yanıtların dağılımları

Yaşadıkları yerlere göre bireylerin %50'den fazlasının ekoturizm kavramı hakkında bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır. Havzada sürekli yaşayanlardan kavram hakkında bilgi sahibi olanların bulunması, havzada yürütülen projelerin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu durum aynı zamanda ekoturizm kavramının tam olarak havzada yerleşmediğini ve daha fazla çalışma yapılması gerektiğini göstermektedir.

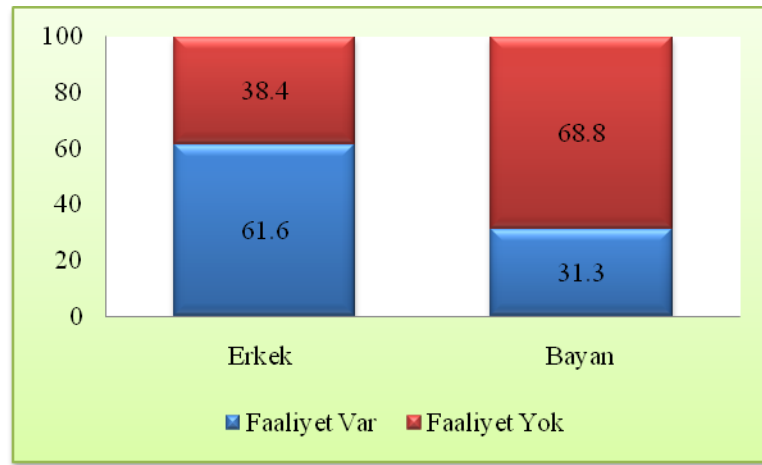
“Bu yörede ekoturizm içinde hangi faaliyetleri yapıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar, faaliyet var ve faaliyet yok şeklinde öbeklendirildikten (gruplandırıldıktan) sonra incelenerek, ankete katılan bireylerin verdikleri yanıtlara göre cinsiyet ve

meslek öbeklerinde (gruplarında) 0.05 düzeyinde farklılık gösterirken (Tablo 21 ve Tablo 22) yaş, öğrenim ve yaşadığı yer bakımından farklılık göstermemektedir.

Tablo 21. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	5,075	1	0,024
Likelihood Oranı	5,072	1	0,024

Ankete katılan bireylerden yörede ekoturizm faaliyetlerine katılma yüzdeleri, erkeklerde %61,6 olurken, bayanlarda %31,3 şeklinde belirlenmiştir (Şekil 33).



Şekil 33. Bireylerin cinsiyete göre verdikleri yanıtların dağılımları

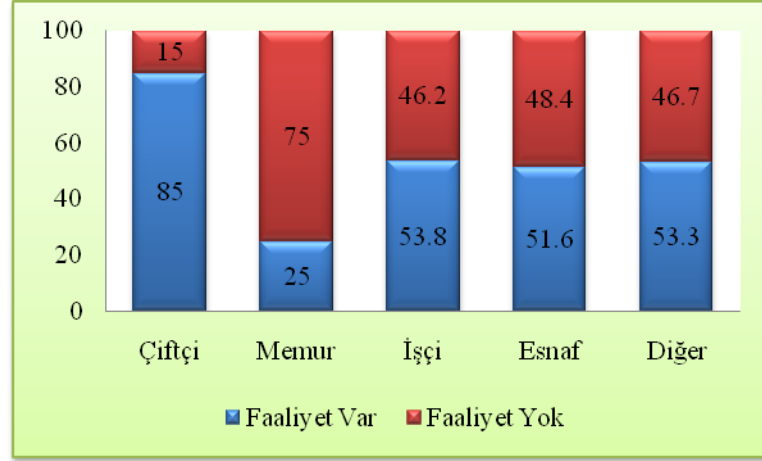
Havzada erkeklerin ekoturizm faaliyetlerine katılması, genel toplum yapısını yansıtması açısından farklılık göstermemektedir. Ancak bayanlardan da ekoturizm faaliyetlerinde bulunanların bu dağılımda yer alması gelecek için önemli bir olumlu ipucu sayılabilir. Özellikle ekoturizmin yöresel yemek, örgü işleri ve pansiyonculuğa yönelik talepleri, bayanların bu alanlarda daha aktif rol almalarını sağlayacaktır.

Tablo 22. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	10,315	4	0,035
Likelihood Oranı	11,226	4	0,024

Ankete katılan halkın meslek öbeklerinden (gruplarından) çiftçiler % 85’le yörede ekoturizm faaliyetlerine en fazla katılan meslek grubunu oluştururken, %53,8 ile işçiler, %53,3 ile diğer ve %51,6 ile esnaf meslek öbekleri (grupları) yörede

ekoturizm faaliyetinde bulduklarını bildirmişlerdir. Ancak memur meslek öbeğinin (grubunun) %75'lik kısmı yörede ekoturizm faaliyetinde bulunmadığını bildirmiştir (Şekil 34).



Şekil 34. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

Meslek öbeklerinin (gruplarının) ekoturizm faaliyetine katılma durumları incelendiğinde, memur öbeği (grubu) hariç öteki meslek öbeklerinin %50'den fazlasının ekoturizm faaliyeti içinde yer aldığı görülmektedir. Memurların yasa gereği ticari faaliyette bulunmaları mümkün olmadığından, ekoturizm faaliyetlerinde bulunmaları da mümkün olmamaktadır. Çiftçilerin ekoturizm faaliyetinde bulunmaları oranının yüksek çıkması ise, beklenen bir sonuç olarak değerlendirilmelidir.

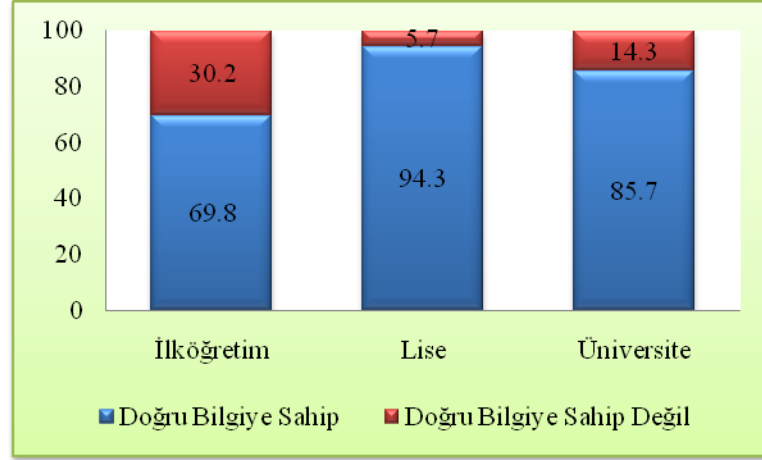
“Biyosfer rezervi kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar, doğru bilgiye sahip ve doğru bilgiye sahip değil şeklinde öbeklendirildikten (gruplandırıldıktan) sonra incelenerek, ankete katılan bireylerin verdikleri yanıtlara göre öğrenim durumu bakımından 0.05 düzeyinde farklılık gösterirken (Tablo 23), yaş, cinsiyet, meslek ve yaşadığı yer öbeklerinde farklılık göstermemektedir.

Tablo 23. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	8,302	2	0,016
Likelihood Oranı	9,227	2	0,010

Ankete katılan bireylerden ilköğretim mezunlarının %69,8'i biyosfer rezerv kavramı hakkında doğru bilgiye sahipken, bu oran lise mezunlarında %94,3'le en yüksek

düzyededir. Üniversite mezunlarının da %85,7'sinin doğru bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir (Şekil 35)



Şekil 35. Bireylerin öğrenim durumuna göre verdikleri yanıtların dağılımları

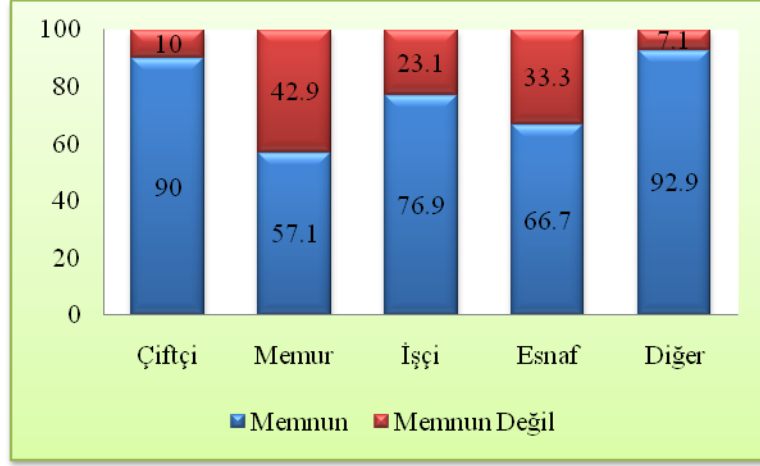
Havzada biyosfer rezerv kavramının doğru bilinmesi bütün öğrenim öbeklerinde önemli oranda yüksek çıkmıştır. Bu durum özellikle havzanın 2005 yılında biyosfer rezervi ilan edilmesinin yanı sıra ilan edilmeden önceki ve ilandan sonraki faaliyetlerin ve medyada çok fazla yer bulmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

“Yörenizin biyosfer rezervi ilan edilmesinden memnun musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerde yaş, cinsiyet, öğrenim ve yaşadıkları yerler bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin meslek durumları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 24).

Tablo 24. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	9,681	4	0,046
Likelihood Oranı	9,968	4	0,041

Ankete katılan bireylerden yörenin biyosfer rezervi ilan edilmesinden tüm meslek öbekleri memnun olduklarını bildirmişlerdir. En yüksek oranda memnun olduğunu bildiren diğer (emekli, öğrenci ve ev hanımı) (%92,9) meslek grubunu sırasıyla çiftçi (%90), işçi (%76,9), esnaf (%66,7) ve memur (%57,1) meslek öbekleri izlemiştir (Şekil 36).



Şekil 36. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

Camili Havzası'nın biyosfer rezervi ilan edilmesi meslek öbeklerinin tamamında olumlu karşılanmıştır. Bu durum havzada daha önce de bir övünç kaynağı olarak gösterilen doğayı koruma anlayışının bir yansıması olarak gözükmektedir. Ayrıca havzada ekoturizm faaliyetlerinin gelişmesi bakımından bu anlayışın önemli katkılarının olacağı beklentisi vardır. Biyosfer rezervi kavramının içinde kırsal kalkınma konusunun varlığı bu beklentiyi arttırmaktadır.

3.2.2. Yerel Halk Anketinde Alan Değerlendirmesi Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma

Ankette Alan Değerlendirmesi sorularına verilen yanıtlar incelendiğinde “Biyosfer rezervi hangi tarihte ilan edildi?” sorusuna verilen yanıtların ankete katılan bireylerin yaş öbekleri (grupları) bakımından, “Biyosfer rezerv alanının büyüklüğü ne kadardır?” sorusuna verilen yanıtların bireylerin yaşadıkları yerler bakımından farklılık gösterdiği ($P < 0,05$) belirlenmiştir. “Son yıllarda bölgeye karşı artan ilginin nedeni sizce nedir?” sorusuna verilen yanıtların da bireylerin meslek öbeğinde (grupunda) farklılık gösterdiği ($p < 0,01$) belirlenmiştir. Ayrıca, bireylerin “Turistler yerel rehber talebinde bulunuyorlar mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar yaşadıkları yerler bakımından farklılık göstermiştir ($p < 0,05$). Ankette Alan Değerlendirmesi bölümü sorularına verilen yanıtların istatistiki değerlendirmeleri Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25. Ankette Alan Değerlendirmesi bölümüne ait χ^2 test sonuçları

Alan Değerlendirmesi Soruları	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Meslek	Yaşam Yeri
1. Biyosfer rezervi hangi tarihte ilan edildi?	15,53*	3,44öd	4,65öd	5,99öd	8,86öd
2. Biyosfer rezervi alanı büyüklüğü ne kadardır?	15,95öd	5,97öd	5,74öd	12,89öd	9,59*
3.a. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak ekoturizm olabileceğinin önemini değerlendiriniz	1,36öd	1,41öd	3,52öd	7,10öd	1,73öd
3.b. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak belirli bir doğa parçasının ya da türlerin korunması olabileceğinin önemini değerlendiriniz	3,93öd	2,13öd	3,87öd	10,61öd	3,21öd
3.c. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak bilimsel araştırma/egitim olabileceğinin önemini değerlendiriniz	1,12öd	0,02ö	3,11öd	2,56öd	0,36öd
3.d. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak kırsal kalkınma olabileceğinin önemini değerlendiriniz	1,44öd	1,84öd	5,54öd	2,70öd	2,88öd
3.e. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak koruma kültürü olabileceğinin önemini değerlendiriniz	4,42öd	0,34öd	1,64öd	0,36öd	0,78öd
3.f. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak tarım/hayvancılık olabileceğinin önemini değerlendiriniz	13,39öd	2,35öd	12,86öd	10,52öd	2,08öd
3.g. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak orman ürünleri üretimi olabileceğinin önemini değerlendiriniz	0,93öd	0,36öd	5,46öd	8,44öd	1,64öd
4. Son yıllarda bölgeye artan ilginin sebebi nedir?	17,03öd	3,59öd	7,30öd	42,07**	1,53öd
5. Artan ilgiyle birlikte bölgede ne türde katkılar oluşmaya başladı?	28,81öd	2,13öd	6,19öd	16,63öd	5,82öd
6. Artan ilgiyle birlikte bölgede ne türde zararlar oluşmaya başladı?	16,34öd	3,23öd	4,94öd	20,97öd	8,28öd
7. Camili Havzası GEF II projesinden önce mi daha iyi korunuyordu, yoksa projeden sonra mı daha iyi korunmaya başladı?	11,34öd	5,54öd	1,68öd	6,56öd	4,17öd
8.1.a. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan dağları değerlendiriniz	12,39öd	0,22öd	6,29öd	15,39öd	12,09öd
8.1.b. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan ormanları değerlendiriniz	3,29öd	0,94öd	5,72öd	3,04öd	3,44öd
8.1.c. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan korunan alanları değerlendiriniz	12,48öd	2,09öd	4,14öd	5,72öd	2,45öd
8.1.d. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan çağlayanları değerlendiriniz	11,85öd	1,09öd	4,25öd	4,21öd	5,97öd
8.1.e. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan gölleri değerlendiriniz	10,98öd	1,21öd	2,83öd	2,71öd	11,31öd
8.1.f. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan dereleri değerlendiriniz	10,26öd	1,12öd	6,79öd	4,73öd	10,27öd

Tablo 25 devam

8.1.g. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğa kaynaklardan yaban hayatını değerlendiriniz	3,01öd	1,37öd	5,09öd	8,77öd	1,45öd
8.1.h. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğa kaynaklardan iklim-hava şartlarını değerlendiriniz	7,92öd	2,73öd	5,45öd	13,03öd	6,20öd
8.2.a. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan tarihi binalar, kalıntılar veya alanları değerlendiriniz	10,42öd	2,97öd	9,22öd	3,14öd	7,34öd
8.2.b. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan halk kültürü ve diğer gelenekleri değerlendiriniz	15,59öd	3,08öd	10,15öd	9,20öd	11,33öd
8.2.c. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan ahşap el sanatlarını değerlendiriniz	8,91öd	3,19öd	3,43öd	10,16öd	2,58öd
8.2.d. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan örme el işleri değerlendiriniz	14,23öd	4,85öd	8,52öd	9,96öd	6,39öd
8.2.e. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan yemek kültürünü değerlendiriniz	12,20öd	6,88öd	3,72öd	13,18öd	2,16öd
8.3.a.1. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından çalışabilir nüfus miktarını değerlendiriniz	4,65öd	1,31öd	9,12öd	5,09öd	2,73öd
8.3.a.2. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından eğitim düzeyi ve profesyonel bilgiyi değerlendiriniz	7,84öd	0,34öd	8,36öd	7,66öd	0,70öd
8.3.a.3. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından ekonomik faaliyetleri değerlendiriniz	15,78öd	1,83öd	5,59öd	12,54öd	1,77öd
8.3.a.4. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından turizm için gelişmelere bakış açısı değerlendiriniz	5,19öd	1,57öd	3,19öd	4,41öd	4,73öd
8.3.a.5. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından turistlere yaklaşım hizmet kalitesi değerlendiriniz	9,54öd	4,78öd	2,07öd	7,95öd	1,56öd
8.3.a.6. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından misafirperverlik anlayışı, hizmet eğilimi değerlendiriniz	13,11öd	2,81öd	3,25öd	11,94öd	3,43öd
8.3.a.7. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından misafirperverlik anlayışı, hizmet eğilimi değerlendiriniz	8,76öd	2,21öd	3,14öd	5,36öd	2,43öd
8.3.b.1. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek farklı ekonomik sektörlerden tarımsal faaliyetleri değerlendiriniz	16,06öd	1,62öd	3,70öd	4,07öd	3,66öd
8.3.b.2. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek farklı ekonomik sektörlerden hayvancılığı değerlendiriniz	26,91öd	8,65öd	3,09öd	9,16öd	1,89öd

Tablo 25 devam

8.3.b.3. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek farklı ekonomik sektörlerden arıcılık-balı değerlendiriniz	20,57öd	1,07öd	0,64öd	10,66öd	9,15öd
8.3.b.4. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek farklı ekonomik sektörlerden ormancılığı değerlendiriniz	10,26öd	5,15öd	1,86öd	3,34öd	8,35öd
8.3.c.1. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı su sistemlerini değerlendiriniz	3,42öd	0,16öd	1,16öd	7,22öd	2,21öd
8.3.c.2. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden haberleşmeyi değerlendiriniz	17,62öd	2,42öd	3,85öd	15,41öd	7,59öd
8.3.c.3. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden sağlık imkânlarını değerlendiriniz	5,21öd	0,64öd	5,22öd	3,80öd	1,12öd
8.3.c.4. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden eğitimi değerlendiriniz	4,94öd	2,50öd	7,80öd	3,23öd	0,76öd
8.3.c.5. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden kanalizasyon sistemlerini değerlendiriniz	8,01öd	7,13öd	8,54öd	6,20öd	3,90öd
8.3.c.6. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden yollar-ulaşımı değerlendiriniz	8,10öd	0,02öd	5,68öd	15,56öd	2,19öd
8.3.c.7. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden patikaları değerlendiriniz	13,46öd	3,65öd	2,14öd	12,81öd	4,15öd
8.3.c.8. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden yönlendirme levhalarını değerlendiriniz	15,71öd	6,44öd	1,96öd	11,44öd	2,61öd
8.3.c.9. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden bilgilendirme tabelaları değerlendiriniz	13,06öd	4,33öd	1,75öd	8,14öd	6,11öd
8.3.c.10. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden güvenliği değerlendiriniz	5,06öd	0,03öd	0,94öd	3,87öd	3,33öd
9. Turistler yerel rehber talebinde bulunuyorlar mı?	7,81öd	0,16öd	0,95öd	4,77öd	6,47*
10. Biyosfer Rezerv alanı içinde yeni yollara ihtiyaç var mı?	0,76öd	0,19öd	1,87öd	5,13öd	1,09öd

öd; önemli değil

* p<0.05

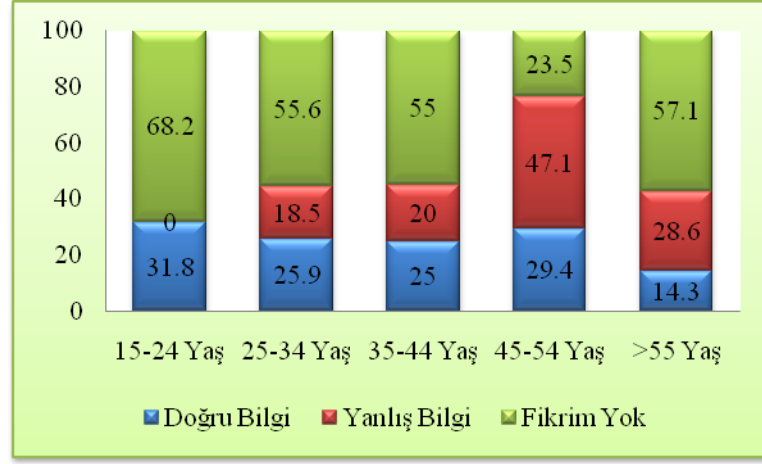
** p<0.01

“Biyosfer rezervi hangi tarihte ilan edildi?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin cinsiyet, öğrenim, meslek ve yaşadıkları yerler bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin yaş dağılımları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 26).

Tablo 26. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	15,533	8	0,050
Likelihood Oranı	19,450	8	0,013

Ankete katılan halktan biyosfer rezervin kurulma tarihi konusunda fikri olmayanlar, 15–24 yaş %68,2, 25–34 yaş %55,6, 35–44 yaş %55 ve 55< yaş üzeri %57,1 ile en yüksek yüzdelik dilimi oluşturmaktadırlar. Soruya cevap veren bireylerden 44–55 yaşa arası öbek (grup) ise %47,1 ile yanlış bilgiye sahip en yüksek dilimi meydana getirmektedir (Şekil 37).



Şekil 37. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

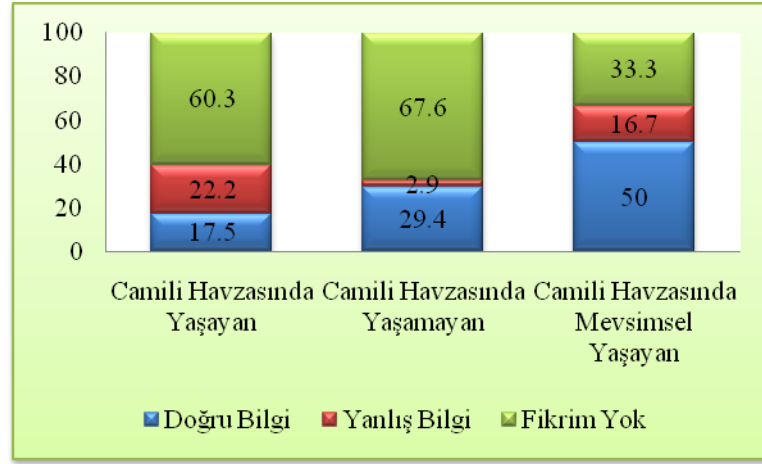
Camili Biyosfer Rezervi'nin ilan tarihinin büyük bir çoğunluk tarafından bilinmemesi ya da fikir sahibi olunmaması, alanın 2005 yılında biyosfer rezervi ilan edilmesinden bu zamana kadar geçen sürede henüz bir idare şekline sahip olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ankete katılan bireylerin “Biyosfer rezerv alanının büyüklüğü ne kadardır?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin yaş, cinsiyet, öğrenim ve meslek öbekleri bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin yaşadıkları yer bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 27).

Tablo 27. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	9,594	4	0,048
Likelihood Oranı	10,874	4	0,028

Ankete katılan bireylerden biyosfer rezervinin büyüklüğü konusunda fikri olmayanların %60,3'ü Camili Havzası'nda yaşayanlar ve %67,6'sı Camili Havzası'nda yaşamayanlar (havzada çok kısa süreli yaşayanlar) olurken, doğru bilgiye sahip olanların %50'sini Camili Havzası'nda mevsimsel yaşayanların oluşturduğu anlaşılmıştır (Şekil 38).



Şekil 38. Bireylerin yaşadıkları yere göre verdikleri yanıtların dağılımları

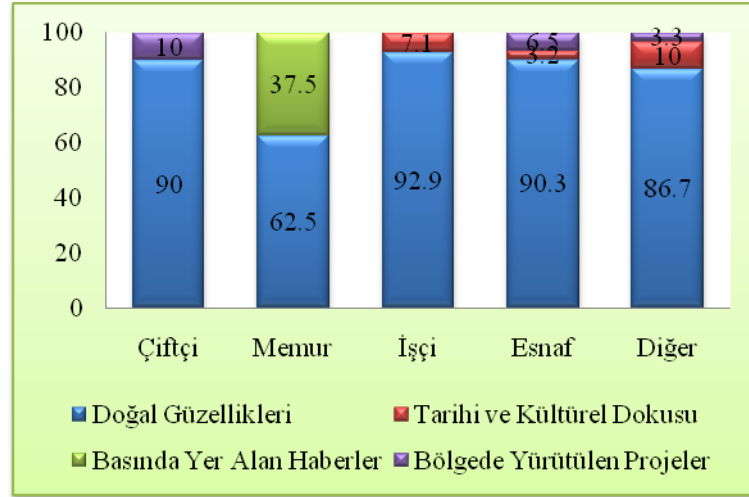
Camili Biyosfer Rezerv büyüklüğünün bilinmemesi ya da fikir sahibi olunmaması, yine aynı şekilde biyosfer rezervinin ilan edildiği tarihten günümüze kadar idari yapının oluşturulmaması etkili olmuştur. Ancak havzada mevsimsel olarak yaşayanların %50'lik kısmı, alanla ilgili bilgiye ulaşma olanaklarına ve değişimleri izleme fırsatına sahip olmalarından dolayı doğru bilgiye sahiptirler.

Ankete katılan bireylerin “Son yıllarda bölgeye karşı artan ilginin nedeni sizce nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, bireylerin yaş, cinsiyet, öğrenim ve yaşadıkları yer bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin meslek öbekleri (grupları) bakımından verilen yanıtlar arasında 0.01 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 28).

Tablo 28. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	42,069	12	0,000
Likelihood Oranı	23,624	12	0,023

Ankete katılan bireylerin bölgeye karşı artan ilgi konusunda, meslek öbeklerinden (gruplarından) çiftçi %90, memur %62,5, işçi %92,9, esnaf %90,3 ve diğer meslek grubu, alanın doğal güzelliklerinin artan ilgiye neden olduğunu belirtmişlerdir. Anketi cevaplayan bireylerden memurların %37,5'i ise basında yer alan haberlerin bu ilgede etkin olduğunu söylemişlerdir (Şekil 39).



Şekil 39. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

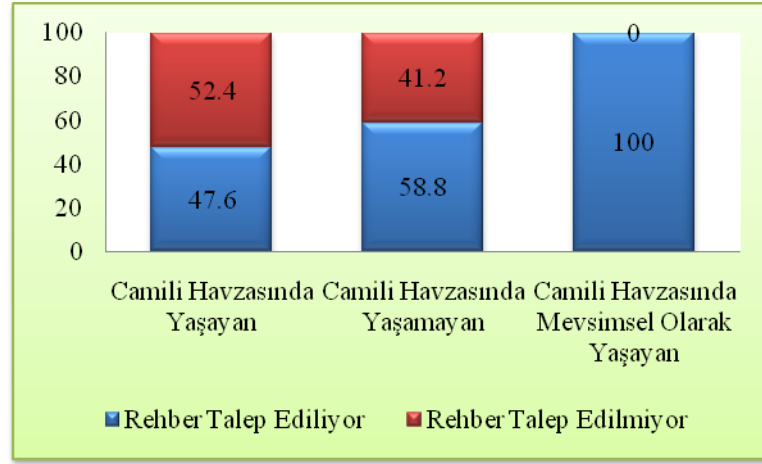
Ankete katılan bireylerden meslek öbeklerinin (gruplarının) büyük çoğunluğuna göre yöreye karşı artan ilginin sebebi olarak doğal güzellikleri gösterilmektedir. Basında yer alan haberlerin de ilgiyi uyandırdığını belirten memurlar, aslında bu haberlerin de yine havzanın doğal güzelliklerine vurgu yaptığını söylemişlerdir.

“Turistler yerel rehber talebinde bulunuyorlar mı?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, bireylerin verdikleri cevaplarda yaş, cinsiyet, öğrenim ve meslek öbekleri (grupları) bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin meslek öbekleri (grupları) bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 29).

Tablo 29. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	6,465	2	0,039
Likelihood Oranı	8,738	2	0,013

Ankete katılan bireylerin yerel rehber talebi konusunda Camili Havzası'nda mevsimsel olarak yaşayanların tamamı (%100) rehber talep ediyor cevabını vermiştir. Ancak bu soruya Camili Havzası'nda yaşayanların %52,4'ü rehber talep edilmiyor derken, Camili Havzası'nda yaşamayanların %58,8'i rehber talep ediyor demiştir (Şekil 40).



Şekil 40. Bireylerin yaşadıkları yere göre verdikleri yanıtların dağılımları

Camili Havzası'nda mevsimsel olarak ve kısa süreli yaşayanlar yaz döneminde havzaya gelmektedirler. Havzadaki turizm sezonunun yoğunluğu ise yaz aylarında yaşanmaktadır. Bu nedenle verilen cevaplarda rehber talebinin olduğunu belirtenlerin, havzada gelen turistlerle daha çok muhatap olan mevsimsel ve kısa süreli yaşayan kesim olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.3. Yerel Halk Anketinde Ekonomik Değerlendirme Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma

Ankette Ekonomik Değerlendirme sorularına verilen yanıtlar incelendiğinde "Hayvancılıkla uğraşılıyor musunuz?" sorusuna verilen yanıtların ankete katılan bireylerden meslek ve yaşadığı yer bakımından farklılık gösterdiği ($P < 0,01$) belirlenmiştir. Ayrıca "Ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirinizde

değişim oldu mu?” sorusuna verilen yanıtların da bireylerin cinsiyet durumu bakımından farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Ankette Ekonomik Değerlendirme bölümü sorularına verilen yanıtların istatistikî değerlendirmeleri Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. Ankette Alan Değerlendirmesi bölümüne ait χ^2 test sonuçları

Ekonomik Değerlendirme Soruları	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Meslek	Yaşam Yeri
1. Ekoturizm öncesi yıllık geliriniz yeterlimiydi?	5,54öd	0,63öd	7,41öd	12,26öd	4,42öd
2. Bu arazilerinizde hangi ürünleri yetiştiriyorsunuz?	7,41öd	1,75öd	7,58öd	4,52öd	1,15öd
4. Yetiştirdiğiniz ürünleri kendi ihtiyacınızda mı, yoksa satarak mı değerlendiriyorsunuz?	9,61öd	0,87öd	3,51öd	4,92öd	0,96öd
5. İşlenmeyen arazi varlığınız ne kadardır?	13,38öd	1,22öd	7,42öd	20,62öd	12,01öd
6. Bu arazileri neden işlemiyorsunuz?	6,76öd	0,03öd	4,06öd	7,76öd	3,61öd
7. Hayvancılıkla uğraşıyor musunuz?	5,61öd	0,99öd	0,87öd	17,56**	28,26**
11. Ekoturizm (biyosfer rezerv) öncesi yıllık geliriniz yeterlimiydi?	5,54öd	0,63öd	7,41öd	12,26öd	4,42öd
12. Ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirinizde değişim oldu mu?	3,29öd	7,82*	2,81öd	12,41öd	6,49öd
13. Hayvancılık ya da tarımsal faaliyetlerinizde devlet desteği alıyor musunuz?	0,31öd	2,36öd	4,80öd	1,72öd	4,22öd

öd; önemli değil

* $p<0.05$

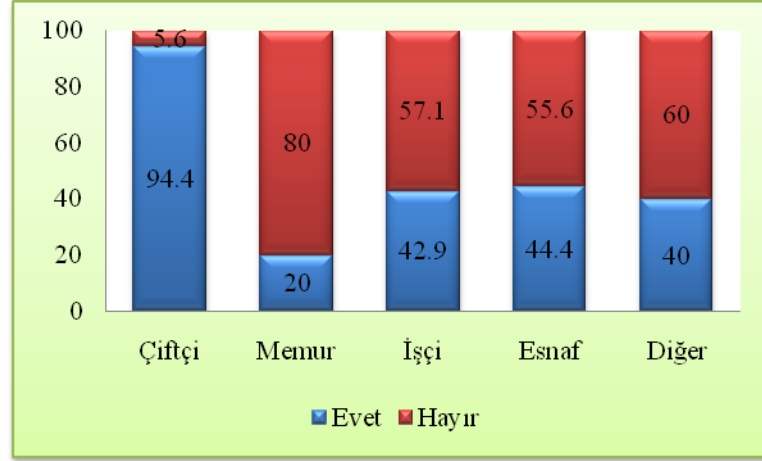
** $p<0.01$

Ankete katılan bireylerin “Hayvancılıkla uğraşıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde yaş, cinsiyet ve öğrenim bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Ancak ankete katılan bireylerin meslek ve yaşadıkları yer bakımından verdikleri yanıtlar arasında 0.01 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 31 ve Tablo 32).

Tablo 31. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	17,560	4	0,002
Likelihood Oranı	20,683	4	0,000

Ankete katılan bireylerden çiftçilerin %94,4'ü hayvancılıkla uğraştıklarını bildirmişleridir. Ancak ankete katılan memur (%80), işçi (%57,1), esnaf (%55,6) ve diğer meslek (%60) öbekleri hayvancılıkla uğraşmadığını bildirmiştir (Şekil 40).



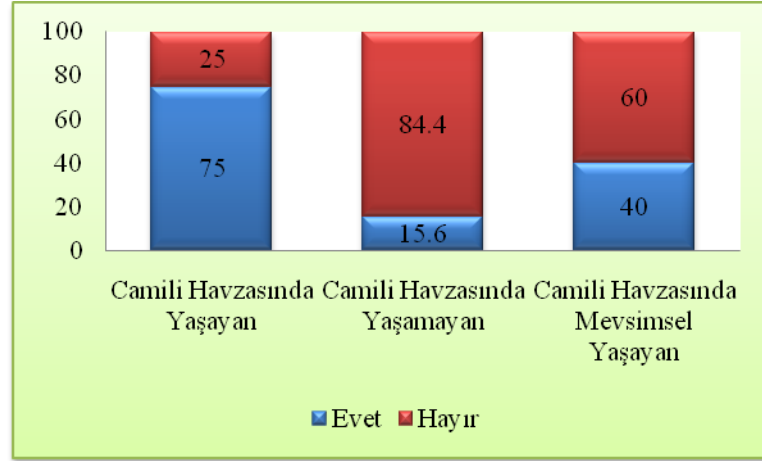
Şekil 41. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

Ankete katılan bireylerden doğal bir sonuç olarak çiftçilerin hayvancılıkla uğraştığı sonucu çıkmıştır. Diğer yandan işçi, esnaf ve diğer meslek öbekleri de hayvancılıkla kısmen de olsa uğraşmaktadırlar. Ekoturizmin amaçlarından biri olan “çevresindeki toplumların yerel ekonomisini geliştirmek” ilkesine uygun olarak hayvancılıktan elde edilen organik ürünler, havzada ekoturizmin gelişiminde önemli bir yere sahip olacaktır.

Tablo 32. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	28,256	2	0,000
Likelihood Oranı	30,329	2	0,000

Ankete katılan bireylerden Camili Havzası'nda yaşayanların %75'i hayvancılıkla uğraştıklarını bildirmişleridir. Ancak Camili Havzası'nda yaşamayanların %84,4'i ve Camili Havzası'nda mevsimsel yaşayanların %60'ı ise hayvancılıkla uğraşmadığını bildirmiştir (Şekil 41).



Şekil 42. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

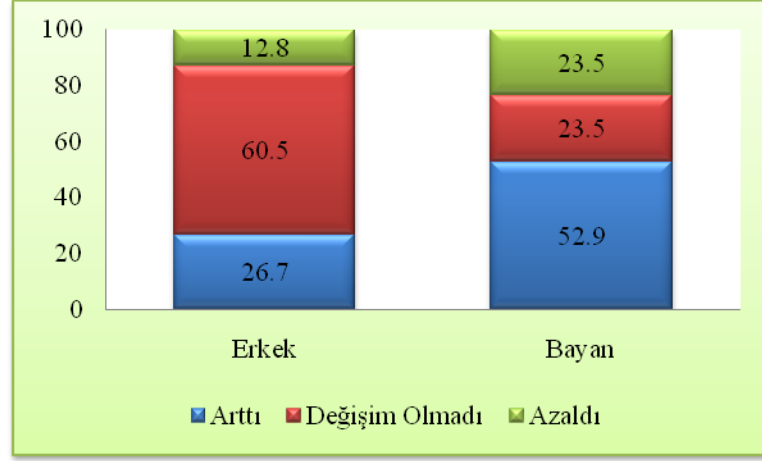
Benzer şekilde doğal bir cevap olarak, havzada devamlı yaşayanların hayvancılıkla uğraştıklarını belirtmişlerdir. Ancak havzaya yaz döneminde gelenlerden de yazın aldıkları hayvanı kışın satarak veya bir başkasına emanet ederek kendi ihtiyaçları için hayvancılıkla uğraştıklarını belirtmişlerdir. Bu durum aynı zamanda turizm sezonu ile de paralellik göstermektedir. Böylece ekoturizm geliştikçe havzada hayvancılığın ve ürünlerinin artacağı düşünülmektedir.

Ankete katılan bireylerin “Ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirinizde değişim oldu mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde yaş, meslek, öğrenim ve yaşadığı yer bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Ancak ankete katılan bireylerin cinsiyet bakımından verdikleri yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 33).

Tablo 33. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	7,821	2	0,020
Likelihood Oranı	8,036	2	0,018

Ankete katılan bireylerden erkeklerin %60,5'i ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirdede değişim olmadığını belirtirken, bayanların %52,9'u yıllık gelirdede artış olduğunu belirtmiştir (Şekil 42).



Şekil 43. Bireylerin cinsiyete göre verdikleri yanıtların dağılımları

Temel Bilgiler bölümünde erkeklerin %61,6'sı ekoturizm faaliyetlerine katıldığını belirtmişlerdi. Ancak gelirlerinde değişim olmadığını belirtmeleri, anlamlı bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Buna göre erkekler yaptıkları ekoturizm faaliyetlerinde daha fazla gelir beklentisinde iken, ekoturizm faaliyetinde bulunan az sayıdaki bayanın elde edilen gelirden memnun oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca bu durum havzada günümüzdeki ekoturizm ürünlerinin, bayanların faaliyetlerine yönelik gelir getirici ürünler olduğunu göstermektedir.

3.2.4. Yerel Halk Anketi Genel Değerlendirme Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma

Ankete katılan bireylerin Genel Değerlendirme bölümü sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, “Ekoturizm faaliyetleri (pansiyon, lokanta vb.) biyosfer rezerv ilanından sonra (2005) nasıl değişti?” sorusuna verilen yanıtların meslek öbeklerinde 0,01 önem düzeyinde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. “Turistik tesis inşaatları yörede ne zamandır görülüyor?” sorusuna bireylerin verdikleri cevaplar yaş dağılımları bakımından 0,05 önem düzeyinde farklılık göstermiştir. Ayrıca “Turistik tesis inşaatları 1995-2005 arasında nasıl değişti?” sorusuna bireylerin meslek öbekleri bakımından ve “Şenlik etkinlikleri biyosfer rezerv ilanından (2005) sonra nasıl değişti” sorusuna verilen yanıtlarda bireylerin yaşadıkları yer bakımından 0,05 önem düzeyinde farklılık göstermiştir. Ankette yer alan Genel Değerlendirme bölümü sorularına verilen yanıtların istatistiksel değerlendirmeleri Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34. Ankette Genel Değerlendirme bölümüne ait χ^2 test sonuçları

Genel Değerlendirme Soruları	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Meslek	Yaşam Yeri
1. 1.a. Ekoturizmle ilgili etkinlik ve olaylardan ekoturizm faaliyeti; pansiyon, lokanta, konaklama vb, yörede ne zamandır görülüyor?	10,39öd	1,99öd	7,06öd	12,13öd	7,38öd
1. 1.b. Ekoturizmle ilgili etkinlik ve olaylardan ekoturizm faaliyeti; pansiyon, lokanta, konaklama vb, 1995-2005 yılları arasında nasıl değişti?	6,81öd	0,82öd	9,56öd	23,46öd	6,22öd
1.1.c. Ekoturizmle ilgili etkinlik ve olaylardan ekoturizm faaliyeti; pansiyon, lokanta, konaklama vb, biyosfer rezerv ilanından (29.06.2005) sonra nasıl değişti?	9,48öd	1,01öd	5,95öd	28,08**	5,28öd
1. 2.a. Ekoturizmle ilgili etkinlik ve olaylardan ekoturizm faaliyeti; pansiyon, lokanta, konaklama vb, yörede ne zamandır görülüyor?	24,73*	6,62öd	3,10öd	13,29öd	3,41öd
1. 2.b. Ekoturizmle ilgili etkinlik ve olaylardan ekoturizm faaliyeti; pansiyon, lokanta, konaklama vb, 1995-2005 yılları arasında nasıl değişti?	12,50öd	4,66öd	6,88öd	21,75*	4,89öd
1.2.c. Ekoturizmle ilgili etkinlik ve olaylardan ekoturizm faaliyeti; pansiyon, lokanta, konaklama vb, biyosfer rezerv ilanından sonra (29.06.2005) nasıl değişti?	14,56öd	4,51öd	8,49öd	18,75öd	5,40öd
1. 3.a. Ekoturizmle ilgili etkinlik ve olaylardan ekoturizm faaliyeti; pansiyon, lokanta, konaklama vb, yörede ne zamandır görülüyor?	11,76öd	0,46öd	0,99öd	13,98öd	7,34öd
1. 3.b. Ekoturizmle ilgili etkinlik ve olaylardan ekoturizm faaliyeti; pansiyon, lokanta, konaklama vb, 1995-2005 yılları arasında nasıl değişti?	7,29öd	1,09öd	10,63öd	14,95öd	11,95öd
1.3.c. Ekoturizmle ilgili etkinlik ve olaylardan ekoturizm faaliyeti; pansiyon, lokanta, konaklama vb, biyosfer rezerv ilanından sonra (29.06.2005) nasıl değişti?	5,54öd	1,85öd	11,34öd	19,35öd	13,27*
2. Bölgede ekoturizm daha da artsa bu köyün insanına katkısı ne olur?	11,59öd	0,46öd	11,51öd	9,95öd	6,57öd
3. Bölgede ekoturizm olsa bile köyde sadece bazı insanlara fayda sağlayacağını düşünüyor musunuz?	7,85öd	1,18öd	6,17öd	7,88öd	9,40öd
4. Bölgenize turist/ziyaretçi gelmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?	7,89öd	1,74öd	9,96öd	9,07öd	0,91öd
4.1. Ne türde turistin gelmesini istiyorsunuz?	10,01öd	3,19öd	10,05öd	7,05öd	6,30öd
5. Günlük ziyaretçiler için biyosfer rezerv alanına giriş ücreti alınmalı mı?	0,86öd	0,64öd	2,49öd	0,22öd	5,64öd
6.1. Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan kaçak avlanmayı değerlendiriniz	14,97öd	2,29öd	5,14öd	6,87öd	5,66öd
6.2. Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan kaçak yapılaşma değerlendiriniz	2,89öd	3,22öd	4,51öd	1,12öd	5,11öd
6.3. Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yasal (izinli) yapılaşma değerlendiriniz	3,17öd	0,77öd	0,40öd	5,68öd	6,54öd

Tablo 34 devam

6.4. Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan ağaç kesimi değerlendiriniz	5,35öd	2,70öd	3,17öd	7,14öd	3,19öd
6.5. Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan halkın turizme karşı çıkması değerlendiriniz	3,76öd	1,70öd	1,75öd	10,20öd	2,63öd
6.6. Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan devlet desteğinin yetersizliği değerlendiriniz	4,85öd	5,42öd	1,98öd	11,39öd	6,36öd
6.7. Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan kamu kurumlarıyla olan yetersiz işbirliğini değerlendiriniz	14,54öd	3,64öd	1,99öd	7,12öd	9,51öd
6.8. Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yol inşaatlarını değerlendiriniz	8,09öd	1,75öd	2,95öd	7,72öd	3,83öd
6.9. Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan HES inşaatlarını değerlendiriniz	11,17öd	0,31öd	3,80öd	7,25öd	2,08öd
6.10. Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkileri değerlendiriniz	5,16öd	2,79öd	7,73öd	13,50öd	4,61öd

öd; önemli değil

* p<0.05

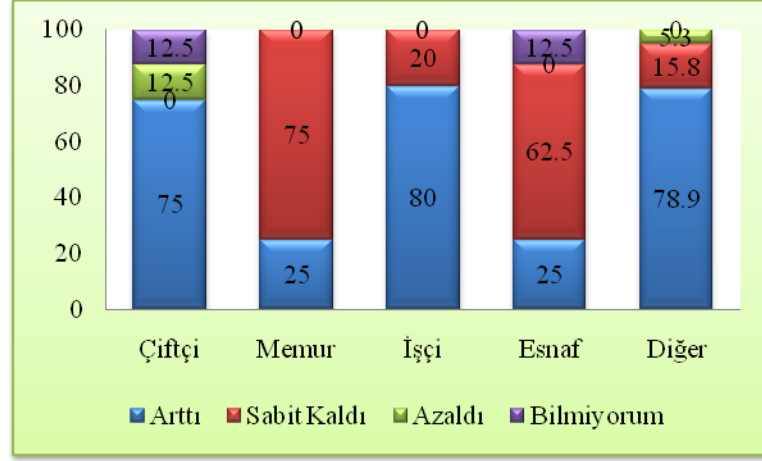
** p<0.01

Ankete katılan bireylerin “Ekoturizm faaliyetleri (pansiyon, lokanta, konaklama yeri olan işletmeler vb.) biyosfer rezerv ilanından (2005) sonra nasıl değişti?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde yaş, cinsiyet, öğrenim ve yaşadığı yer bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Ancak ankete katılan bireylerin meslek öbekleri bakımından verdikleri yanıtlar arasında 0.01 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 35).

Tablo 35. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	28,084	12	0,005
Likelihood Oranı	33,390	12	0,001

Ankete katılan bireylerin meslek öbeklerinden çiftçilerin % 75’i, işçilerin %80’i ve diğer meslek grubunun %78,9’u yörenin biyosfer rezervi ilan edilmesinden (2005) sonra turizm faaliyetlerinin arttığını söylerken, memurların %75’i ve esnafın %62,5’i turizm faaliyetlerinin değişmediğini bildirmişlerdir (Şekil 43).



Şekil 44. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

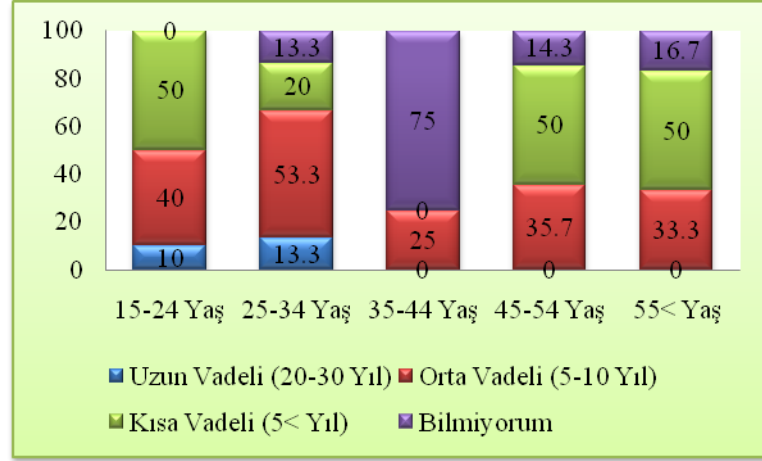
Biyosfer rezervi ilan edildikten sonra alandaki ekoturizm faaliyetlerinin arttığını söyleyen çiftçi, işçi ve diğer grubunu oluşturan öğrenci, emekli ve ev hanımları alanda daha uzun süreli kalan insanlardan oluştuğundan, havzadaki değişimlerden haberdar olabilmektedirler. Ancak memur ve esnaf grubu havza dışında yaşadıklarından ekoturizm faaliyetlerinin sabit kaldığını belirtmişlerdir.

“Turistik tesis inşaatları yörede ne zamandır görülüyor?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin cinsiyet, öğrenim, meslek ve yaşadıkları yerler bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin yaş dağılımları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 36).

Tablo 36. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	24,732	12	0,016
Likelihood Oranı	25,964	12	0,011

Ankete katılan bireylerden 15-24 yaş arası öbeğin (grubun) %50, 45-54 yaş arası öbeğin (grubun) %50 ve 55 yaş üzeri %50 olmak üzere, turistik tesis inşaatlarının yörede beş yıldan daha az bir süredir görüldüğünü belirtmişlerdir. Buna karşılık turistik tesis inşaatlarının 25-34 yaş grubunun %53,3’ü orta vadeli (5-10 yıl) görüldüğünü söylerken, 35-44 yaş grubunun %75’i ise bilmediğini ifade etmiştir (Şekil 44).



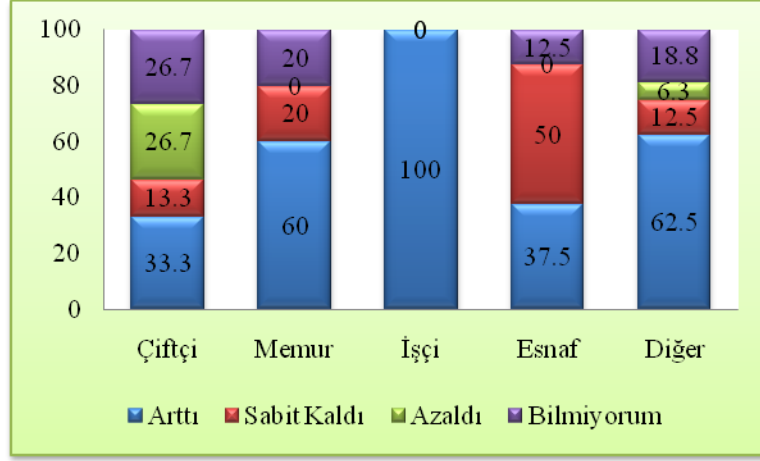
Şekil 45. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

Ankete katılan bireylerin “Turistik tesis inşaatları 1995–2005 yılları arasında nasıl değişti?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde yaş, cinsiyet, öğrenim ve yaşadığı yer bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Ancak ankete katılan bireylerin meslek öbekleri (grupları) bakımından verdikleri yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 37).

Tablo 37. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	21,753	12	0,040
Likelihood Oranı	22,588	12	0,031

Ankete katılan bireyler meslek öbeklerine (gruplarına) göre, işçilerin tamamı (%100), memurların %60’ı, çiftçilerin %33,3’ü ve diğer meslek öbeğinin (grubunun) %62,5’i turistik tesis inşaatının 1995–2005 yılları arasında arttığını söylerken, esnafın %50’si sabit kaldığını bildirmişlerdir (Şekil 45).



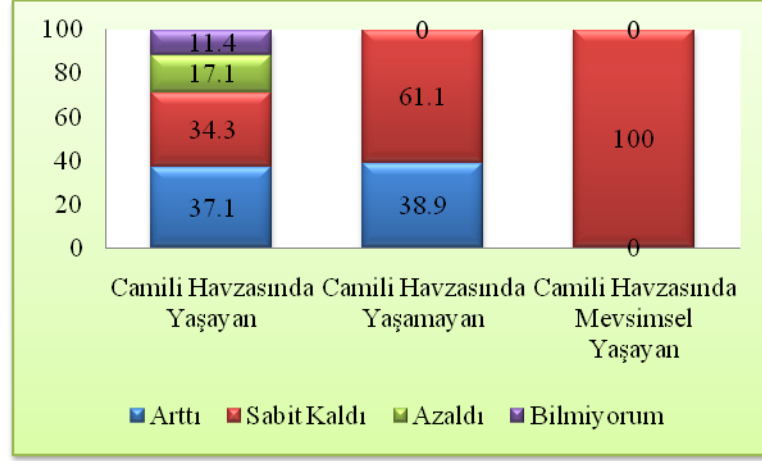
Şekil 46. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

Ankete katılan bireylerin “Şenlik etkinliği biyosfer rezerv ilanından (2005) sonra nasıl değişti?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde yaş, cinsiyet, öğrenim ve meslek öbekleri (grupları) bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Ancak ankete katılan bireylerin yaşadıkları yer bakımından verdikleri yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 38).

Tablo 38. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	13,273	6	0,039
Likelihood Oranı	17,974	6	0,006

Ankete katılan bireylerden Camili Havzası’nda mevsimsel yaşayanların tamamı (%100), festival etkinliği biyosfer rezerv ilanından (2005) sonra sabit kaldı derken, Camili Havzası’nda yaşamayanların %61,1’i de sabit kaldığını bildirmiştir. Ancak Camili Havzası’nda yaşayanların %37,1’i festival etkinliklerinin arttığını ifade etmiştir (Şekil 46).



Şekil 47. Bireylerin yaşadığı yere göre verdikleri yanıtların dağılımları

Havzadaki turizm tesislerinin ve şenliklerin artışı genel olarak on yıllık bir süreci kapsamaktadır. Turizm tesisleri olarak kastedilen daha çok pansiyonlar ve GEF II projesi kapsamında yapılan tesislerdir.

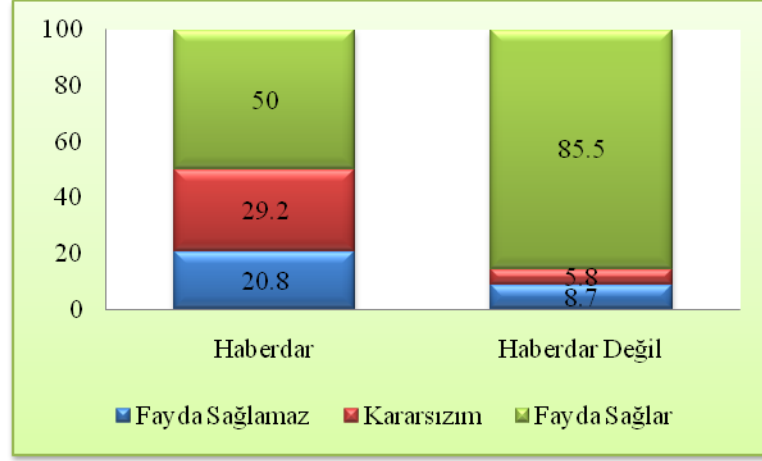
3.2.5. Yerel Halk Anketinde Bölümler Arası Değerlendirmeye Ait Bulgular ve Tartışma

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile genel değerlendirme bölümünde yer alan “Bölgede ekoturizm daha da artsa bu yöre insanına katkısı ne olur?” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.01 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 39).

Tablo 39. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	13,380	2	0,001
Likelihood Oranı	12,118	2	0,002

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramından haberdar olanların %50’si ve haberdar olmayanların %85,5’i bölgedeki ekoturizmin artmasının yöre insanına fayda sağlayacağını belirtmiştir (Şekil 47).



Şekil 48. Bireylerden ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile yörede ekoturizmin artmasının fayda sağlayıp sağlamadığına verilen yanıtların karşılaştırılması

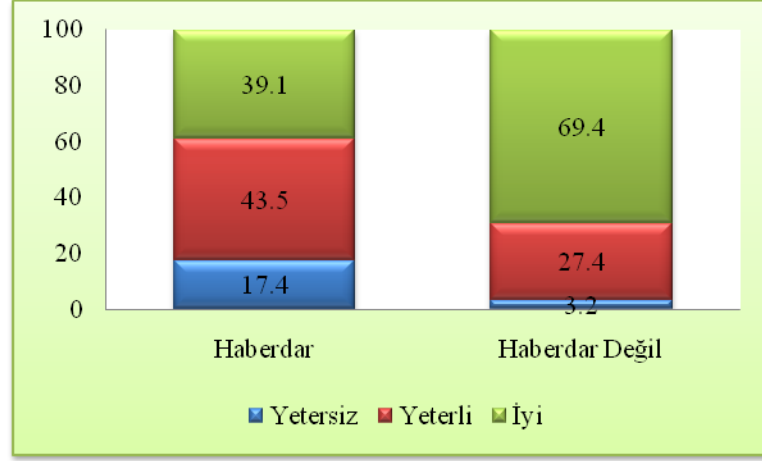
Ekoturizm kavramından haberdar olan ve olmayanların büyük çoğunluğu ekoturizmin yörede gelişmesinin köy insanına fayda sağlayacağını belirtmişlerdir. Bu durum havzada ekoturizmin gelişimi için olumlu bir adım oluşturmaktadır. Çünkü ekoturizm havzadaki insanların olumlu yaklaşım ve faaliyetleri ile gelişim gösterebilecektir.

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile alan değerlendirmesi bölümünde yer alan “Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan korunan alanları değerlendiriniz” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 40).

Tablo 40. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	8,636	2	0,013
Likelihood Oranı	8,105	2	0,017

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramından haberdar olanların %43,5'i ve haberdar olmayanların %69,4'ü bölgedeki ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan biri olarak sorulan korunan alanların kalitesinin iyi olduğunu belirtmiştir (Şekil 48).



Şekil 49. Bireylerden ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile ekoturizme konu olabilecek korunan alanları değerlendirenlerin karşılaştırılması

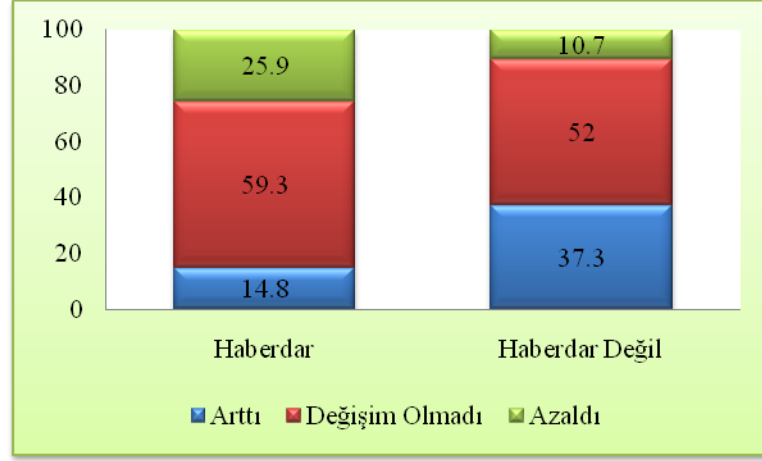
Havzada geçmişten gelen doğa korumacı yaklaşımın yanında, günümüzde de havzanın korunan alan yapısı, ekoturizmin gelişmesinde önemli bir cazibe noktası oluşturmaktadır. Bu durum değerlendirmede de öne çıkarak, ekoturizm kavramından haberdar olan ya da olmayanların büyük çoğunluğunun havzadaki korunan alanların iyi ve yeterli olduğunu belirtmelerini sağlamıştır.

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile alan değerlendirme bölümünde yer alan “Ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirinizde değişim oldu mu?” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 41).

Tablo 41. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	6,546	2	0,038
Likelihood Oranı	6,729	2	0,035

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramından haberdar olanların %59,3'ü ve haberdar olmayanların %52'si ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirden değişim olmadığını belirtmiştir (Şekil 49).



Şekil 50. Bireylerden ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirlerini değerlendirenlerin karşılaştırılması

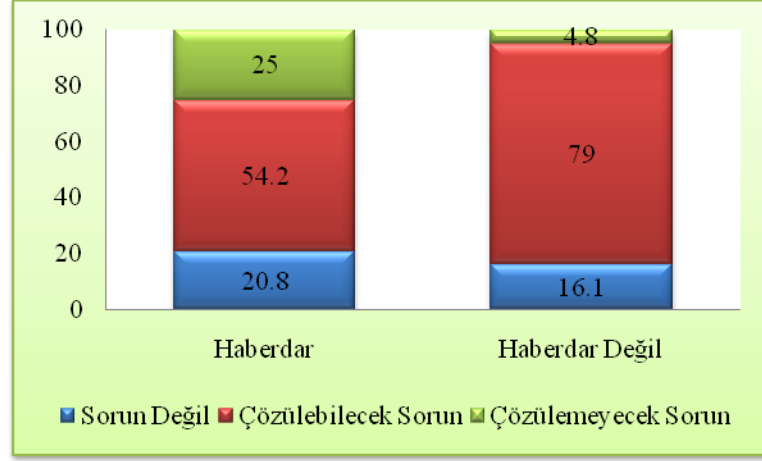
Ekoturizm kavramından haberdar olanlar havzadaki ekoturizm faaliyetlerinin gelirlerde bir değişim yaratmadığını düşünürken, ekoturizm kavramından haberdar olmayanlar da aynı şekilde düşünmektedir. Bu durum havzadaki ekoturizm faaliyetlerinin henüz tüm havzayı etkileyecek düzeyde olmadığını göstermektedir. Hatta ekoturizm kavramından haberdar veya haberdar olmayanlardan tepkili bir öbek (grup), gelirlerinin azaldığını belirterek GEF II projesi ve TEMA'ya karşı olduklarını belirtmişlerdir.

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile alan değerlendirmesi bölümünde yer alan “Camili köyleri (biyosfer rezervi) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkileri değerlendiriniz” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 42).

Tablo 42. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	8,424	2	0,015
Likelihood Oranı	7,606	2	0,022

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramından haberdar olanların %54,2'si ve haberdar olmayanların %79'u, halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkilerin çözülebilecek sorun olduğunu belirtmiştir (Şekil 50).



Şekil 51. Bireylerden ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkileri değerlendirenlerin karşılaştırılması

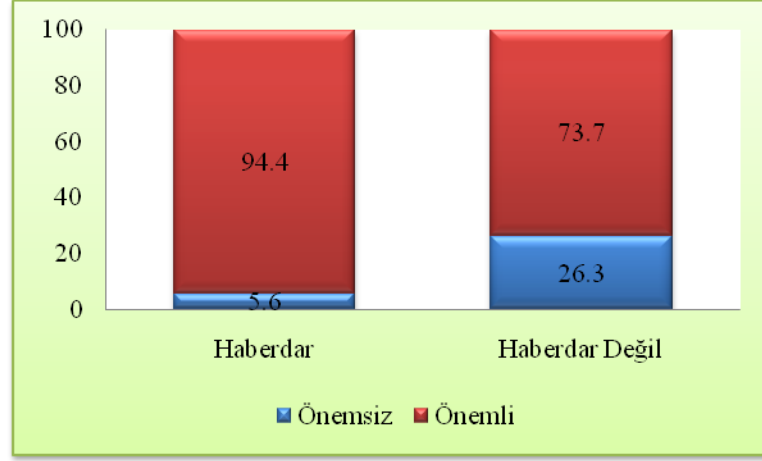
Havzada günümüzde ya da gelecekte yapılması düşünülen yatırımlar, halkın katılımı ve desteği ile sağlanırsa çözülebilecek bir sorun olarak gözükmektedir. Ancak burada yapılması düşünülen yatırımlara karşı çıkılma nedenleri ya da yatırımların yapılma gerekçelerinin halka iyi anlatılması gerekmektedir.

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Biyosfer Rezervi kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile alan değerlendirmesi bölümünde yer alan “Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak belirli bir doğa parçasının ya da türlerin korunması olabileceğinin önemini değerlendiriniz” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.01 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 43).

Tablo 43. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	7,270	1	0,007
Likelihood Oranı	5,927	1	0,015

Ankete katılan bireylerden biyosfer rezervi kavramından haberdar olanların %94,4’ü ve haberdar olmayanların %73,7’si, biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak belirli bir doğa parçasının ya da türlerin korunmasının önemli olduğunu belirtmiştir (Şekil 51).



Şekil 52. Bireylerden biyosfer rezervi kavramındaki soru ile belirli bir doğa parçasının ya da türlerin korunmasının önemini değerlendirenlerin karşılaştırılması

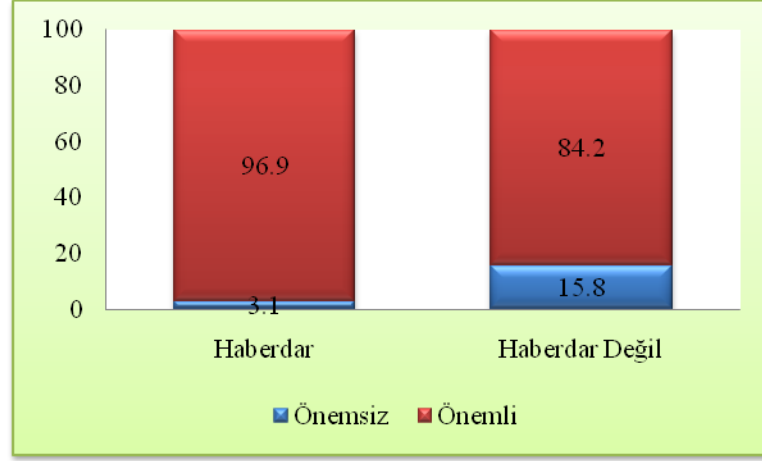
Biyosfer rezervlerinin özelliklerinden biri olan belirli bir doğa parçasının ya da türlerin korunması işlevi, ankete katılan bireylerin biyosfer rezervi kavramından haberdar olan ve olmayanların büyük çoğunluğu tarafından önemli görülmüştür. Bu durum yine aynı şekilde havzadaki halk arasında geçmişten gelen doğa korumacı tavrın doğal bir sonucu olduğu değerlendirilmektedir.

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Biyosfer Rezervi kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile alan değerlendirmesi bölümünde yer alan “Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak bilimsel araştırma/egitim olabileceğinin önemini değerlendiriniz” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 44).

Tablo 44. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	4,244	1	0,039
Likelihood Oranı	3,473	1	0,062

Ankete katılan bireylerden biyosfer rezervi kavramından haberdar olanların %96,9’u ve haberdar olmayanların %84,2’si, biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak bilimsel araştırma/egitimin önemli olduğunu belirtmiştir (Şekil 52).



Şekil 53. Bireylerden biyosfer rezervi kavramındaki soru ile biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak bilimsel araştırma/eğitimi değerlendirenlerin karşılaştırılması

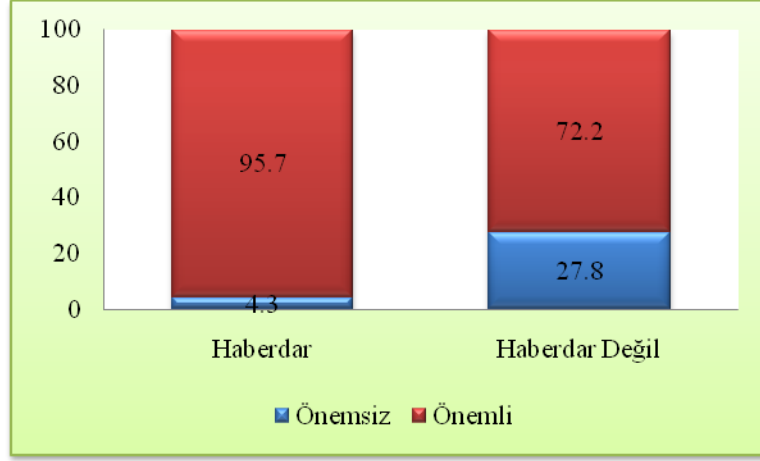
Biyosfer rezervlerinin diğer bir özelliği olan eğitim/araştırma faaliyetleri de biyosfer rezerv kavramından haberdar olan ya da olmayan bireyler arasında önemli olarak görülmektedir. Bu durum aynı zamanda halk arasında eğitime verilen önemi de göstermektedir.

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Biyosfer Rezervi kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile alan değerlendirmesi bölümünde yer alan “Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak kırsal kalkınma olabileceğinin önemini değerlendiriniz” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.01 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 45).

Tablo 45. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	9,386	1	0,002
Likelihood Oranı	7,473	1	0,006

Ankete katılan bireylerden biyosfer rezervi kavramından haberdar olanların %95,7’si ve haberdar olmayanların %72,2’si, biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak kırsal kalkınmanın önemli olduğunu belirtmiştir (Şekil 53).



Şekil 54. Bireylerden biyosfer rezervi kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak kırsal kalkınmayı değerlendirenlerin karşılaştırılması

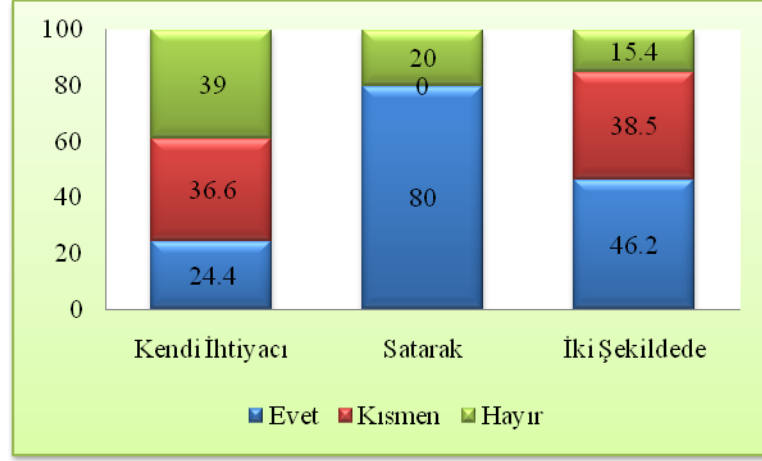
Kırsal kalkınma, biyosfer rezervinin bir özelliği olduğu gibi, ekoturizm kavramının da önemli işlevlerinden biridir. Ankete katılan bireylerin kırsal kalkınmanın önemli olduğunu vurgulamaları, yörede gelişmekte olan ekoturizm için önemli bir adım olurken, biyosfer rezervinin de yönetimine katkı sağlayacaktır.

Ekonomik değerlendirme bölümünde yer alan “Ekoturizm (biyosfer rezerv ilanı) öncesi yıllık geliriniz yeterli miydi?” sorusu ile “Yetiştirdiğiniz ürünleri kendi ihtiyacınızda mı, yoksa satarak mı değerlendiriyorsunuz?” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 46).

Tablo 46. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	10,038	4	0,040
Likelihood Oranı	11,463	4	0,022

Ankete katılan bireylerden yetiştirdiği ürünleri kendi ihtiyacında kullananların %39'u ekoturizm (biyosfer rezerv ilanı) öncesi yıllık gelirin yeterli olmadığını söylerken, yetiştirdiği ürünleri satarak değerlendirenlerin %80'i yıllık gelirin yeterli olduğunu söylemiştir. Ayrıca ürünlerini her iki şekilde de değerlendirenlerin %46,2'si de yıllık gelirin yeterli olduğunu söylemiştir (Şekil 54).



Şekil 55. Bireylerin ekoturizm (biyosfer rezerv) öncesi yıllık gelirlerinin yeterliliği ile yetiştirdikleri ürünleri nasıl değerlendirdiklerinin karşılaştırılması

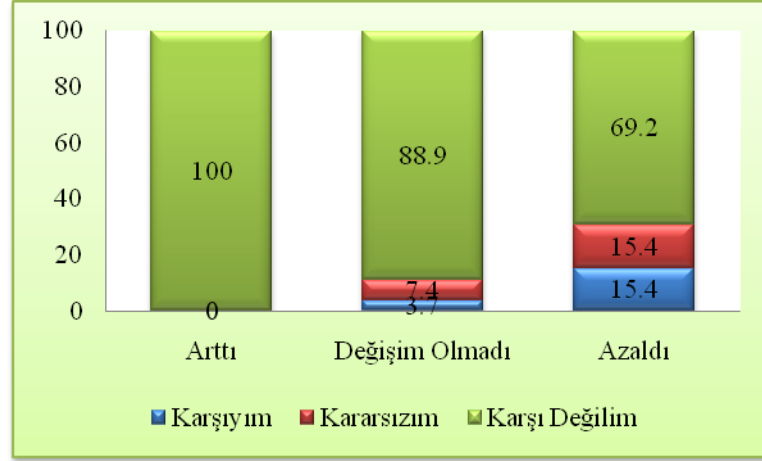
Ankete katılan bireylerden yetiştirdikleri ürünleri kendi ihtiyacında kullananlar, ekoturizm başlangıcı öncesi yıllık gelirlerinin yetersiz ya da kısmen yeterli olduğunu belirtmiştir. Satarak ya da her iki şekilde değerlendirenlerin büyük çoğunluğu ise gelirlerinin yeterli ya da kısmen yeterli olduğunu belirterek, ekoturizmle birlikte elde edilen ürünlerin değerlendirilmesinin havzada ekonomik fayda sağlayacağını göstermektedir.

Ekonomik değerlendirme bölümünde yer alan “Ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirinizde değişim oldu mu?” sorusu ile genel değerlendirme bölümünde yer alan “Bölgenize turist/ziyaretçi gelmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 47).

Tablo 47. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	10,195	4	0,037
Likelihood Oranı	11,145	4	0,025

Ankete katılan bireylerden yıllık gelirinde artış olanların tamamı (%100), yıllık gelirinde değişme olmayanların %88,9'u ve yıllık gelirinde azalma olanların %69,2'si yöreye turist/ziyaretçi gelmesine karşı olmadığını belirtmiştir (Şekil 55).



Şekil 56. Bireylerin ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirlerindeki değişim ile yöreye turist/ziyaretçi gelmesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması

Ekoturizm (biyosfer rezervi ilanı) geldikten sonra yıllık gelirinde artış olanların tamamı yöreye turist gelmesine karşı değilken, aynı şekilde yıllık gelirinde değişim olmayan ya da azaldı diyenlerin büyük çoğunluğu da yöreye turist gelmesine karşı değildir. Bu sonuç özellikle kırsal alanlarda turisti kabulde karşılaşılan zorlukların yaşanmayacağını göstermesi bakımından da önemli bulunmaktadır. Böylece iyi yönetildiği takdirde ekoturizmin, yöre insanının da olumlu bakması ile yörede gelir getirici bir faaliyet olacağını göstermektedir.

3.3. Turist Anketine Ait χ^2 Testi Analiz Bulguları ve Tartışma

3.3.1. Turist Anketinde Temel Bilgiler Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma

Ankette yer alan Temel Bilgiler sorularına verilen yanıtlar incelendiğinde “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtların ankete katılan bireylerin yaş, öğrenim ve meslek durumları bakımından farklılık gösterdiği ($p < 0.01$) belirlenmiştir. Ayrıca “Camili Biyosfer alanına gelme gerekçeniz nedir?” sorusuna verilen yanıtlarda bireylerin yaş ve öğrenim durumları bakımından farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). Ankette yer alan Temel Bilgiler bölümü sorularına verilen yanıtların istatistiksel değerlendirmeleri Tablo 48’de verilmiştir.

Tablo 48. Ankette yer alan Temel Bilgiler bölümüne ait χ^2 test sonuçları

Temel Bilgiler Soruları	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Meslek
1. Eko turizm kavramını ilk ne zaman duydunuz?	23,11öd	0,51öd	0,64öd	9,57öd
2. Ekoturizm kavramını ilk nasıl duydunuz?	14,76öd	0,96öd	5,36öd	7,23öd
3. Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?	21,78**	0,22öd	11,72**	17,07**
4. Daha önce ekoturizm yapılan herhangi bir alanda bulundunuz mu?	4,76öd	1,55öd	4,04öd	5,09öd
5. Biyosfer Rezervi kavramından ne anlıyorsunuz?	2,00öd	0,04öd	1,44öd	3,14öd
6. Ülkemizde bildiğiniz başka biyosfer rezerv alanı var mı?	10,49öd	0,34öd	3,31öd	10,48öd
7. Camili Biyosfer alanına gelme gerekçeniz nedir?	15,66*	2,26öd	14,22*	3,66öd
8. Biyosfer rezervi içinde başka korunan alanlar var mı?	12,21öd	5,64öd	12,21öd	3,98öd
9. Bu alana en çok hangi mevsimde gelmeyi tercih edersiniz?	26,67öd	3,45ns	26,99öd	13,91ns

öd; önemli değil

* p<0.05

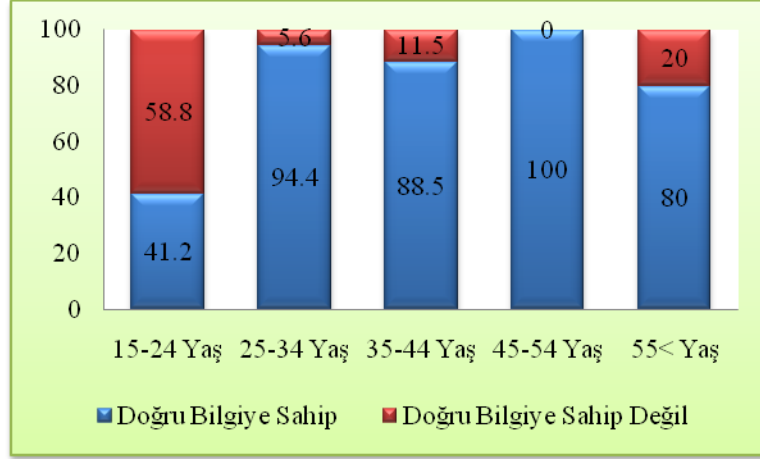
** p<0.01

“Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin cinsiyet bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin yaş, öğrenim ve meslek öbekleri (grupları) bakımından verilen yanıtlar arasında 0.01 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 49, Tablo 50 ve Tablo).

Tablo 49. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	21,775	4	0,000
Likelihood Oranı	20,701	4	0,000

Ankete katılan bireylerden 45–54 yaş grubunun tamamı (%100) ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 25–34 yaş öbeğinin (grubunun) %94,4’ü, 35–44 yaş öbeğinin (grubunun) %88,5’i ve 55 yaş üzeri öbeğinin (grubunun) %80’i de ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahiptir. Ancak 15–24 yaş grubunun %58,8’inin ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahip olmadığı anlaşılmıştır (Şekil 56).

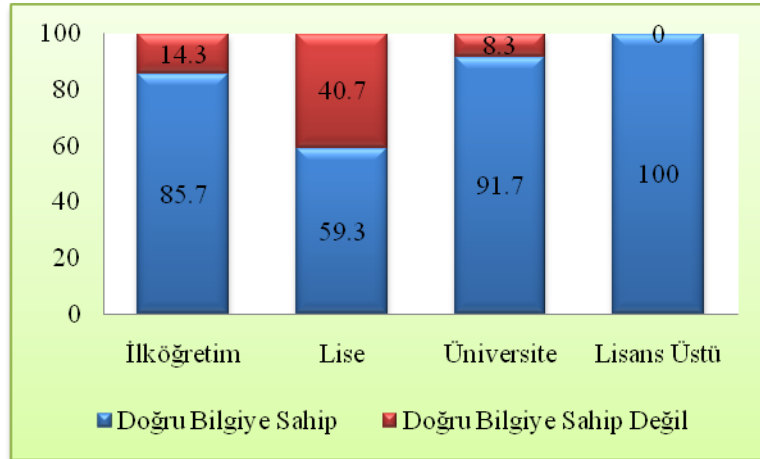


Şekil 57. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

Tablo 50. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	11,715	3	0,008
Likelihood Oranı	12,168	3	0,007

Ankete katılan bireylerden lisansüstü mezunu olanların tamamının (%100) ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca ilköğretim mezunlarının %85,7'si, lise mezunlarının %59,3'ü ve üniversite mezunlarının %91,7'si de ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahiptir (Şekil 57).

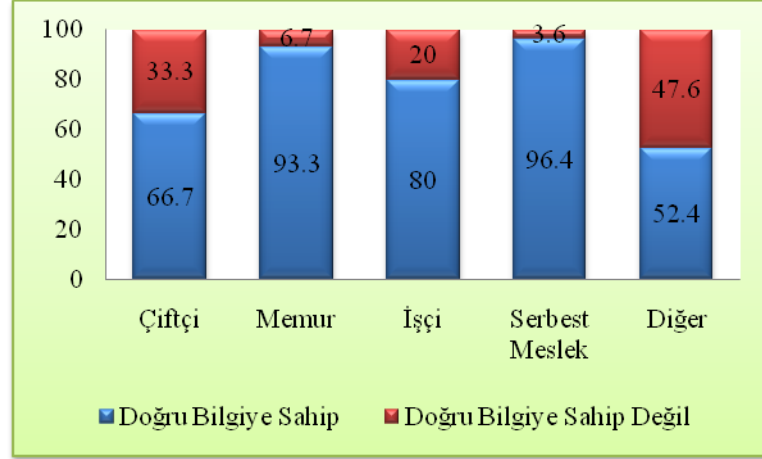


Şekil 58. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları

Tablo 51. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	17,068	4	0,002
Likelihood Oranı	17,377	4	0,002

Ankete katılan bireylerin meslek öbeklerine (gruplarına) göre, çiftçilerin %66,7'si, memurların %93,3'ü, işçilerin %80'i, serbest meslek öbeğinin (grubunun) %96,4'ü ve diğer meslek öbeğinin (grubunun) %52,4'ü ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir (Şekil 58).



Şekil 59. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

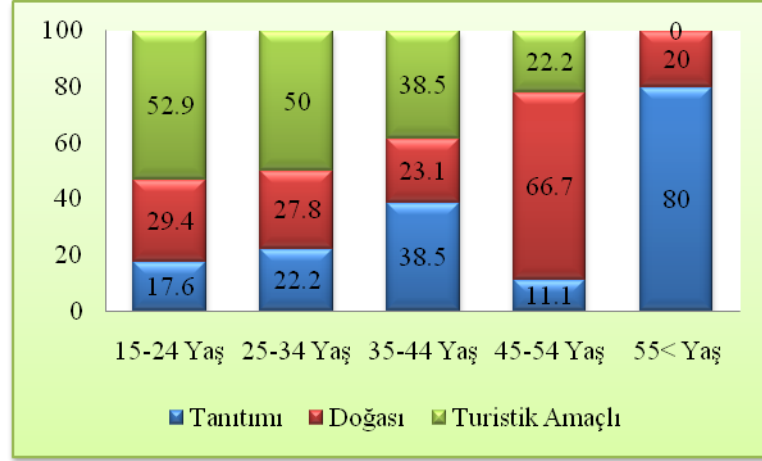
Ankete katılan turistlerin yaş, öğrenim ve meslek öbeklerine (gruplarına) göre büyük çoğunluğunun ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durum turistlerin alana gelirken ekoturizm faaliyetlerinden haberdar olarak geldiklerini göstermektedir. Henüz alanda ekoturizm yönetimi olmadığı halde bu şekilde düşünülmesi, gelecekte iyi bir yönetimle alanın ekoturizm potansiyeli değerlendirilecek ve yörenin kalkınması ile doğanın korunmasına katkı sağlayabilecektir.

“Camili Biyosfer Alanına gelme gerekçeniz nedir?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerden cinsiyet ve meslek öbekleri (grupları) bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin yaş ve öğrenim düzeyleri bakımından, verilen yanıtlar arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 52 ve Tablo 53).

Tablo 52. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	15,658	8	0,048
Likelihood Oranı	15,804	8	0,045

Ankete katılan bireylerden 15–24 yaş öbeğinin (grubunun) %52,9’u ve 25–34 yaş öbeğinin (grubunun) %50’si biyosfer rezervi alanına gelme gerekçesini turistik amaçlı olarak belirtmiştir. Bunun yanında 35–44 yaş öbeğinin (grubunun) %38,5’i ve 55 yaş üzeri öbeğin (grubunun) %80’i alana gelmeye karar vermede “tanıtım etkili oldu” derken, 45–54 yaş öbeğinin (grubunun) %66,7’si “doğayı tanımak amaçlı” geldiğini ifade etmiştir (Şekil 59).

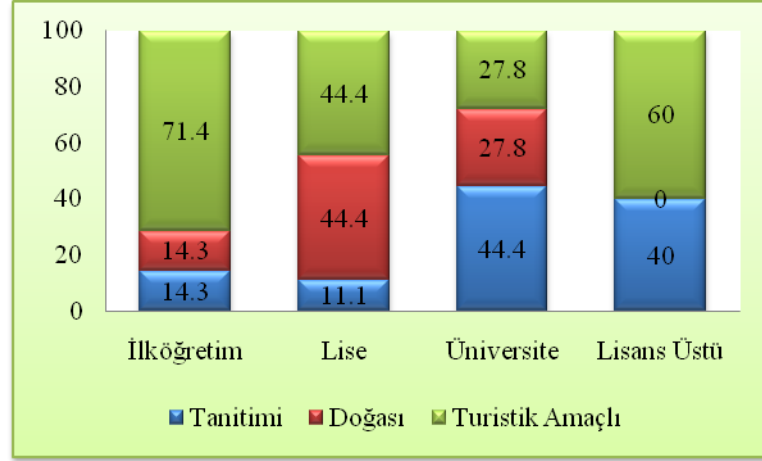


Şekil 60. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

Tablo 53. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	14,215	6	0,027
Likelihood Oranı	16,139	6	0,013

Ankete katılan bireylerden ilköğretim mezunlarının %71,4’ü, lise mezunlarının %44,4’ü ve lisansüstü mezunlarının %60’ı biyosfer rezerv alanına turistik amaçlı geldiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında üniversite mezunlarının %44,4’ü alana gelmelerinde tanıtımın etkili olduğunu ifade etmişlerdir (Şekil 60).



Şekil 61. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları

Ankete katılan turistlerin yaş ve öğrenim durumlarına göre alana gelme gerekçeleri olarak turistik amaçlı gelme yanında alanın medya organlarındaki tanıtımı ve doğasının etkili olduğu görülmektedir. Bu durum, alanın ekoturizm amaçlı değerlendirilmesinde önemli bir sonuç ortaya koymaktadır. Bu sonuca göre alanın doğal yapısı, alanın tanıtımında ve turistik faaliyetlerde ekoturizme temel kaynak durumuna gelmektedir.

3.3.2. Turist Anketinde Alan Değerlendirmesi Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma

Ankette Alan Değerlendirmesi sorularına verilen yanıtlar incelendiğinde “Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak kırsal kalkınma olabileceğinin önemini değerlendiriniz” sorusuna verilen yanıtların ankete katılan bireylerin yaş durumları bakımından, “Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan yaban hayatını değerlendiriniz” sorusuna verilen yanıtların bireylerin öğrenim durumları bakımından farklılık gösterdiği ($P < 0,01$) belirlenmiştir. “Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden bilgilendirme tabelalarını değerlendiriniz” sorusuna verilen yanıtların da bireylerin meslek grubunda farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) belirlenmiştir. Ayrıca, bireylerin “Yerel rehber talebinde bulunuyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar, yaş dağılımı bakımından farklılık göstermiştir ($p < 0,05$). Ankette Alan Değerlendirmesi bölümü sorularına verilen yanıtların istatistiksel değerlendirmeleri Tablo 54’de verilmiştir.

Tablo 54. Ankette Alan Değerlendirmesi bölümüne ait χ^2 test sonuçları

Alan Değerlendirmesi Soruları	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Meslek
1.a. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak ekoturizm olabileceğinin önemi	2,86öd	0,76öd	1,20öd	2,08öd
1.b. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak belirli bir doğa parçasının ya da türlerin korunması olabileceğinin önemi	4,22öd	0,50öd	6,18öd	3,09öd
1.c. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak bilimsel araştırma olabileceğinin önemi	4,16öd	0,56öd	5,79öd	3,31öd
1.d. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak eğitim olabileceğinin önemi	2,39öd	0,19öd	3,50öd	0,72öd
1.e. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak kırsal kalkınma olabileceğinin önemi	15,18**	0,06öd	6,72öd	5,96öd
1.f. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak koruma kültürü olabileceğinin önemi	3,60öd	0,76öd	1,99öd	2,15öd
1.g. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak tarım/hayvancılık olabileceğinin önemi	2,60öd	0,01öd	1,15öd	5,30öd
1.h. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak orman ürünleri üretimi olabileceğinin önemi	4,53öd	0,01öd	4,55öd	3,23öd
1.i. Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak özel konut olabileceğinin önemi	8,49öd	0,01öd	7,12öd	11,05öd
2. Biyosfer rezervi içinde yapılan etkinliklerden yürüyüş, fotoğraf çekmek, kuş izleme, yaban hayatı izleme vb. değerlendiriniz	30,01öd	2,77öd	10,10öd	18,75öd
3. Son yıllarda bölgeye karşı artan ilginin nedeni sizce nedir?	7,72öd	4,32öd	6,37öd	9,80öd
4.1.a. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan dağları değerlendiriniz	5,05öd	2,29öd	2,20öd	10,62öd
4.1.b. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan ormanları değerlendiriniz	2,41öd	1,56öd	0,43öd	2,36öd
4.1.c. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan korunan alanları değerlendiriniz	5,15öd	1,39öd	7,57öd	8,44öd
4.1.d. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan çağlayanları/şelaleleri değerlendiriniz	8,77öd	3,44öd	6,55öd	4,70öd
4.1.e. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan gölleri değerlendiriniz	11,44öd	4,02öd	10,99öd	7,67öd
4.1.f. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan dereleri değerlendiriniz	6,84öd	0,77öd	4,48öd	18,63öd
4.1.g. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan yaban hayatını değerlendiriniz	4,84öd	0,49öd	16,81**	5,35öd
4.1.h. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan iklim-hava şartlarını değerlendiriniz	10,72öd	0,92öd	8,93öd	12,90öd
4.2.a. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan tarihi binalar veya alanları değerlendiriniz	7,20öd	6,51öd	10,99öd	17,29öd
4.2.b. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan arkeolojik kalıntılar değerlendiriniz	15,21öd	1,98öd	9,56öd	14,57öd
4.2.c. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan halk kültürü ve diğer gelenekleri değerlendiriniz	6,09öd	2,23öd	3,97öd	8,09öd
4.2.d. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan ahşap el sanatlarını değerlendiriniz	8,73öd	1,12öd	1,72öd	11,12öd

Tablo 54 devam

4.2.e. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan örme el işlerini değerlendiriniz	3,41öd	2,29öd	3,63öd	9,82öd
4.2.f. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynaklardan yemeği değerlendiriniz	2,73öd	4,65öd	2,30öd	14,21öd
4.3.a.1. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından çalışabilir nüfus miktarını değerlendiriniz	5,28öd	0,40öd	7,92öd	5,05öd
4.3.a.2. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından eğitim düzeyi ve profesyonel bilgiyi değerlendiriniz	7,92öd	4,66öd	3,76öd	8,97öd
4.3.a.3. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından ekonomik faaliyetleri değerlendiriniz	6,67öd	6,12öd	1,24öd	8,99öd
4.3.a.4. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından turizm için gelişmelere bakış açısı değerlendiriniz	5,96öd	1,75öd	4,43öd	3,86öd
4.3.a.5. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından turistlere yaklaşım hizmet kalitesi değerlendiriniz	7,07öd	3,08öd	3,42öd	11,28öd
4.3.a.6. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından misafirperverlik anlayışı, hizmet eğilimleri değerlendiriniz	3,74öd	1,24öd	2,81öd	5,52öd
4.3.a.7. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek insan kaynaklarından yerel kuruluş ve idareler ile ilişkileri değerlendiriniz	10,38öd	5,09öd	3,70öd	13,96öd
4.3.b.1. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek farklı ekonomik sektörlerden tarımsal faaliyetleri değerlendiriniz	10,46öd	2,36öd	5,82öd	4,75öd
4.3.b.2. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek farklı ekonomik sektörlerden hayvancılığı değerlendiriniz	5,27öd	3,61öd	2,44öd	5,56öd
4.3.b.3. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek farklı ekonomik sektörlerden arıcılık-balcılığı değerlendiriniz	3,50öd	3,27öd	2,85öd	5,28öd
4.3.b.4. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek farklı ekonomik sektörlerden ormancılığı değerlendiriniz	6,52öd	0,74öd	8,97öd	8,68öd
4.3.c.1. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden su sistemlerini değerlendiriniz	7,66öd	4,37öd	6,80öd	9,36öd
4.3.c.2. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden haberleşmeyi değerlendiriniz	7,63öd	0,22öd	11,10öd	17,94öd
4.3.c.3. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden sağlık imkânlarını değerlendiriniz	4,76öd	2,06öd	9,51öd	9,32öd
4.3.c.4. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden eğitimi değerlendiriniz	2,41öd	1,41öd	4,69öd	3,68öd
4.3.c.5. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden kanalizasyon sistemlerini değerlendiriniz	5,07öd	0,56öd	9,35öd	12,31öd
4.3.c.6. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden yollar-ulaşımı değerlendiriniz	10,72öd	0,04öd	4,24öd	9,30öd
4.3.c.7. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden patikaları değerlendiriniz	10,54öd	0,38öd	5,46öd	7,81öd
4.3.c.8. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden yönlendirme levhalarını değerlendiriniz	11,86öd	0,55öd	8,16öd	10,47öd
4.3.c.9. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden bilgilendirme tabelalarını değerlendiriniz	10,99öd	0,09öd	10,69öd	15,64*
4.3.c.10. Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden güvenliği değerlendiriniz	18,09öd	2,20öd	8,25öd	8,18öd

Tablo 54 devam

5. Yerel rehber talebinde bulunuyor musunuz?	9,86*	0,15öd	0,93öd	0,93öd
6. Biyosfer rezerv alanı özelliklerinden en çok neye ilgi gösteriyorsunuz?	16,93öd	2,86öd	7,25öd	8,97öd
7. Sizce biyosfer rezerv alanı içinde yeni yollara ihtiyaç var mı?	5,68öd	0,64öd	1,62öd	5,35öd

öd; önemli değil

* p<0.05

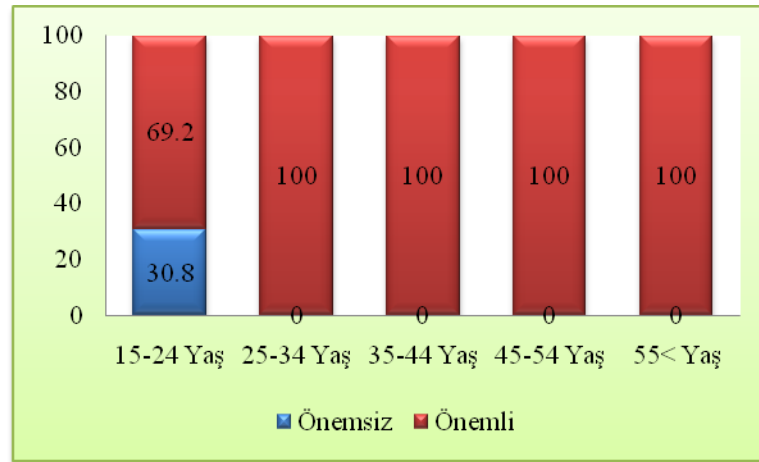
** p<0.01

“Biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak kırsal kalkınma olabileceğinin önemini değerlendiriniz” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin cinsiyet, öğrenim ve meslek öbekleri bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin yaş dağılımları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.01 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 55).

Tablo 55. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	15,183	4	0,004
Likelihood Oranı	13,204	4	0,010

Ankete katılan bireylerden 25–34 yaş, 35–44 yaş, 45–54 yaş ve 55 yaş üzeri öbeklerinin (gruplarının) tamamı (%100), biyosfer rezervinin kurulma sebebi olarak kırsal kalkınmanın önemli olduğunu belirlenmişlerdir. Ayrıca 15–24 yaş öbeğinin (gruplarının) %69,2’si de kırsal kalkınmanın önemli olduğunu belirtmiştir (Şekil 61).



Şekil 62. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

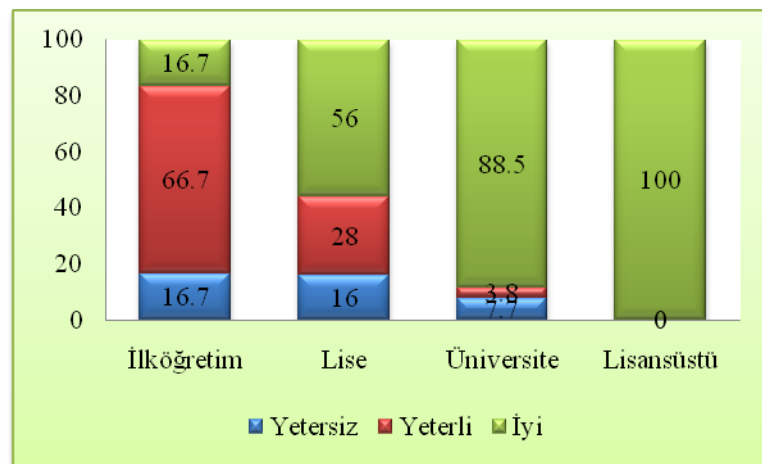
Turistlerin yaş dağılımlarına göre büyük çoğunluğu, biyosfer rezervinin kurulma sebeplerinden biri olarak kırsal kalkınmanın önemli olduğunu söylemiştir. Bu durum turistlerin biyosfer rezervinin işlevlerinden biri olan kırsal kalkınmayı önemli görerek aslında biyosfer rezervinden haberdar olduklarını da ortaya koymuşlardır.

“Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan yaban hayatını değerlendiriniz” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin yaş, cinsiyet ve meslek öbekleri bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin öğrenim durumları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.01 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 56).

Tablo 56. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	16,803	6	0,010
Likelihood Oranı	17,615	6	0,007

Ankete katılan bireylerden lisansüstü mezunu olanların tamamı (%100) ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan yaban hayatının iyi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca üniversite mezunlarının %88,5'i ve lise mezunlarının %56'sı yaban hayatının iyi olduğunu belirtirken, ilköğretim mezunlarının %66,7'si havzada yaban hayatının yeterli olduğunu ifade etmiştir (Şekil 62).



Şekil 63. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları

Ankete katılan turistlerden lisansüstü mezunlarının tamamı yaban hayatının iyi olduğunu belirtirken, diğer öbeklerde büyük oranda yaban hayatının iyi ya da yeterli

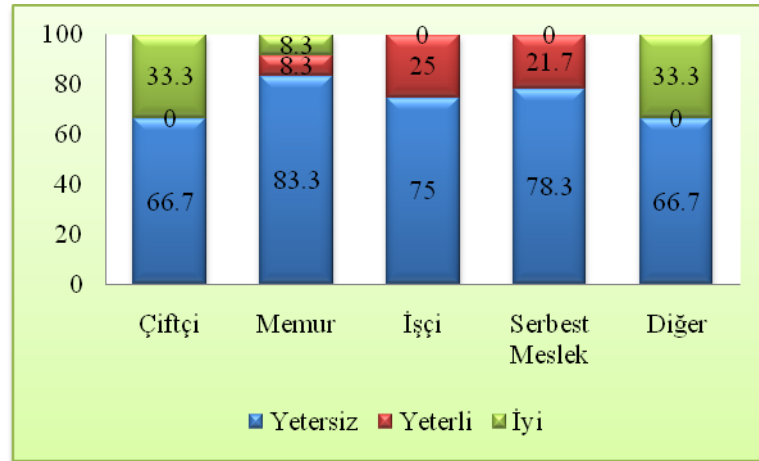
olduğunu belirtmiştir. Biyosfer rezervlerinin kurulmasında önemli özelliklerden biri de alanın sahip olduğu yaban hayatı zenginliği yanında nadir ve endemik türlerin bulunmasıdır. Bu durumun havzada mevcut olduğunun turistler tarafından farkında olunması, bu alanı bilinçli bir şekilde tercih ettiklerini de göstermektedir.

Ankete katılan bireylerin “Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden bilgilendirme tabelalarını değerlendiriniz” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, bireylerin yaş, cinsiyet ve öğrenim durumları bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin meslek öbekleri (grupları) bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 57).

Tablo 57. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	15,637	8	0,048
Likelihood Oranı	19,305	8	0,013

Ankete katılan bireylerden, çiftçilerin %66,7’si, memurların %83,3’ü, işçilerin %75’i, serbest meslek öbeğinin (grubunun) %78,3’ü ve diğer meslek öbeğinin (grubunun) %66,7’si ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden bilgilendirme tabelalarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir (Şekil 63).



Şekil 64. Bireylerin meslek öbeklerinin göre verdikleri yanıtların dağılımları

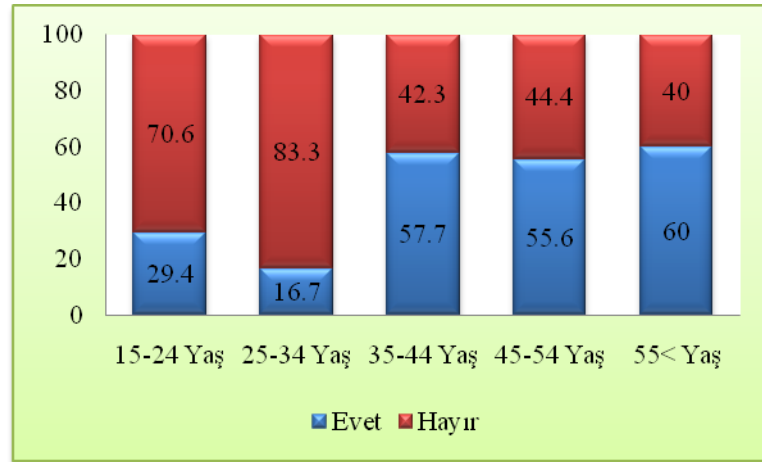
Turistlerin bilgilendirme tabelalarının yetersiz olduğunu belirtmeleri alandaki ekoturizm yönetiminin yetersizliğini göstermektedir. Bu durum aynı zamanda turistlerin alanda gezerken rehberle gezmediklerini de ortaya çıkarmaktadır.

“Yerel rehber talebinde bulunuyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin cinsiyet, öğrenim ve meslek öbekleri (grupları) bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin yaş dağılımları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 58)

Tablo 58. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	9,851	4	0,043
Likelihood Oranı	10,369	4	0,035

Ankete katılan bireylerden 15–24 yaş öbeğinin (grubunun) %70,6’sı ve 25–34 yaş öbeğinin (grubunun) %83,3’ü yerel rehber talebinde bulunmazken, 35–44 yaş öbeğinin (grubunun) %57,7’si, 45–54 yaş öbeğinin (grubunun) %55,6’sı ve 55 yaş üzeri öbeğinin (grubunun) %60’ı yerel kılavuz talebinde bulduklarını belirtmişlerdir (Şekil 64).



Şekil 65. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

Ankete katılan turistlerden 15–24 ve 25–34 yaş öbeğinin (grubunun) büyük çoğunluğu yerel kılavuz talebinde bulunmadığını belirtirken, diğer yaş öbeklerinin (gruplarının) büyük çoğunluğu rehber talep ettiklerini belirtmiştir. Bu durum yaşın alandaki dolaşımlarda etkili olduğunu ve buna göre rehber talebinde bulunulduğunu ortaya koymaktadır.

3.3.3. Turist Anketinde Genel Değerlendirme Bölümüne Ait Bulgular ve Tartışma

Ankete katılan bireylerin Genel Değerlendirme bölümü sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, “Günlük ziyaretçiler için biyosfer rezerv alanına giriş ücreti alınmalı mı?” sorusu ve “Biyosfer Rezervi için şu anda mevcut ya da gelecekte olabilecek sorunlardan kaçak yapılaşmayı değerlendiriniz” sorusu bireylerin yaş dağılımında 0,05 önem düzeyinde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bunun yanında öğrenim durumları bakımından, “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yasal (izinli) yapılaşmayı değerlendiriniz” sorusu, “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan halkın turizme karşı çıkmasını değerlendiriniz” sorusu ve “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yol inşaatlarını değerlendiriniz” sorusu 0,05 önem düzeyinde farklı çıkmıştır. Ayrıca bireylerin meslek öbekleri bakımından, “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan HES inşaatlarını değerlendiriniz” sorusu ile cinsiyet dağılımı bakımından “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkileri değerlendiriniz” sorusu ve “Yatırımlar dolayısıyla oluşan zararlardan sonra da tekrar bu alana gelmek ister misiniz?” sorusu 0,05 önem düzeyinde farklılık göstermiştir. Ankette yer alan Genel Değerlendirme bölümü sorularına verilen yanıtların istatistiksel değerlendirmeleri Tablo 59’de verilmiştir.

Tablo 59. Ankette Genel Değerlendirme bölümüne ait χ^2 test sonuçları

Genel Değerlendirme Soruları	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Meslek
1. Ziyaretinizde özellikle alanda nelerden hoşlandınız?	4,49öd	0,78öd	5,22öd	10,17öd
2. Ziyaretinizde özellikle alanda nelerden hoşlanmadınız?	8,35öd	1,57öd	2,75öd	6,82öd
3. Bu alanda ne kadar süre/gün kalmak isterdiniz?	5,85öd	0,44öd	3,73öd	6,08öd
4. Eğer yeterli değilse alanda başka ne tür tesislerin olmasını isterdiniz?	10,19öd	1,75öd	8,08öd	11,91öd
5. Alanda bilgilendirme amaçlı hangi materyallerin olmasını isterdiniz?	10,55öd	4,49öd	7,13öd	13,47öd
6. Bu alan özgü hediyelik eşya veya başka şeyler almak ister miydiniz?	9,01öd	0,02öd	9,46öd	2,01öd
7. Günlük ziyaretçiler için biyosfer rezerv alanına giriş ücreti alınmalı mı?	11,68*	2,75öd	2,39öd	6,98öd
8.a. Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yasadışı avlanmayı değerlendiriniz	2,77öd	4,68öd	2,91öd	9,42öd

Tablo 59 devam

8.b. Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yasadışı yapılaşmayı değerlendiriniz	17,57*	6,20öd	7,67öd	6,05öd
8.c. Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yasal (izinli) yapılaşmayı değerlendiriniz	21,38öd	4,13öd	15,26*	16,86öd
8.d. Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan ağaç kesimini değerlendiriniz	10,09öd	1,83öd	4,07öd	4,98öd
8.e. Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan halkın turizme karşı çıkmasını değerlendiriniz	11,28öd	1,33öd	13,13*	9,22öd
8.f. Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan devlet desteğinin yetersizliği değerlendiriniz	12,96öd	1,04öd	7,48öd	9,14öd
8.g. Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan kamu kurumları ile olan yetersiz işbirliğini değerlendiriniz	8,82öd	0,51öd	7,02öd	12,78öd
8.h. Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yol inşaatlarını değerlendiriniz	12,44öd	3,69öd	12,92*	7,19öd
8.i. Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan HES inşaatlarını değerlendiriniz	10,12öd	1,77öd	6,99öd	16,01*
8.j. Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkileri değerlendiriniz	4,90öd	8,44*	8,03öd	3,73öd
9. Yatırımlar dolayısıyla oluşan zararlardan sonra da tekrar bu alana gelmek ister misiniz?	5,19öd	5,09*	3,49öd	3,35öd

öd; önemli değil

* p<0.05

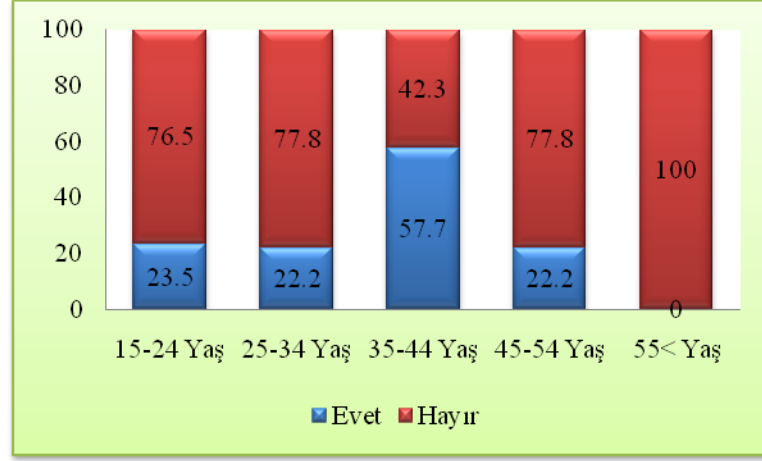
** p<0.01

“Günlük ziyaretçiler için biyosfer rezerv alanına giriş ücreti alınmalı mı?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin cinsiyet, öğrenim ve meslek öbekleri bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin yaş dağılımları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 60)

Tablo 60. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	11,678	4	0,020
Likelihood Oranı	12,897	4	0,012

Ankete katılan bireylerden 55 yaş üzeri öbeğin (grubun) tamamı (%100) biyosfer rezerv alanına giriş ücreti alınmamalı derken, 15–24 yaş öbeğinin (grubunun) %76,5’i, 25–34 yaş öbeğinin (grubunun) %77,8’i ve 45–54 yaş öbeğinin (grubunun) %77,8’i de giriş ücreti alınmamalıdır demiştir. Ancak 35–44 yaş öbeğinin (grubunun) %57,7’si biyosfer rezerv alanına giriş ücreti alınması gerektiğini belirtmiştir (Şekil 65).



Şekil 66. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

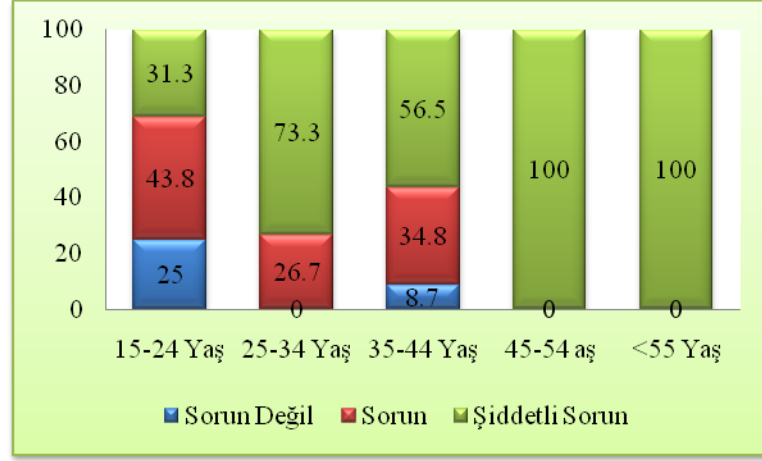
Havzaya gelen turistlerin büyük çoğunluğu biyosfer rezerv alanına giriş ücreti alınmamasını istemektedir. Oysaki ekoturizmin temel işlevlerinden biri olan kırsal alana katkı ilkesi, turistlerin bu konudaki tercihi ile uyum sağlamamaktadır. Ancak giriş ücreti alınsın diyen 35–44 yaş öbeği (grubu) bireylerin serbest meslek sahibi ve 1500 TL üzerinde gelir elde eden kişilerden olması, ekonomik güçleri ile ilgili bir durum olduğunu göstermektedir.

“Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan kaçak yapılaşmayı değerlendiriniz” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin cinsiyet, öğrenim ve meslek öbekleri bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin yaş dağılımları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 61).

Tablo 61. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	17,568	8	0,025
Likelihood Oranı	21,939	8	0,005

Ankete katılan bireylerden 45–54 yaş ve 55 yaş üzeri öbeklerinin tamamı (%100), 25–34 yaş öbeğinin (grubunun) %73,3’ü ve 35–44 yaş öbeğinin (grubunun) %56,5’i yasadışı yapılaşmanın şiddetli bir sorun olduğunu belirtirken, 15–24 yaş öbeğinin (grubunun) % 43,8’i yasadışı yapılaşmanın sorun olduğunu (Şekil 66).



Şekil 67. Bireylerin yaş öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

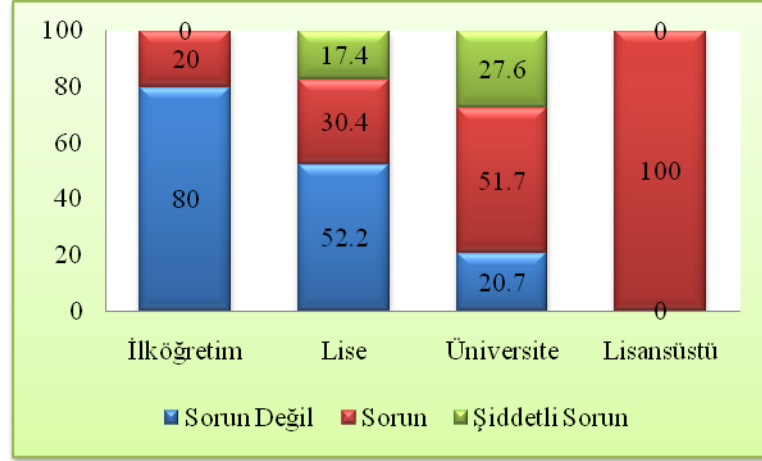
Havzada şu an ya da gelecekte olabilecek yasadışı yapılaşmanın turistlerin büyük çoğunluğu tarafından sorun ya da şiddetli sorun olarak görülmesi, havzadaki yapılaşmaların dikkat çektiğini ve çok olumsuz karşılandığını göstermektedir.

“Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yasal (izinli) yapılaşmayı değerlendiriniz” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin yaş, cinsiyet ve meslek öbekleri bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin öğrenim durumları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 62).

Tablo 62. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	15,260	6	0,018
Likelihood Oranı	17,352	6	0,008

Ankete katılan bireylerden lisansüstü mezunu olanların tamamı (%100) ve üniversite mezunlarının %52,7’si yasal (izinli) yapılaşmanın sorun olduğunu belirtmiştir. Ancak lise mezunlarının %52,2’si ile ilköğretim mezunlarının %80’i havzada yasal (izinli) yapılaşmanın sorun olmadığını ifade etmiştir (Şekil 67).



Şekil 68. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları

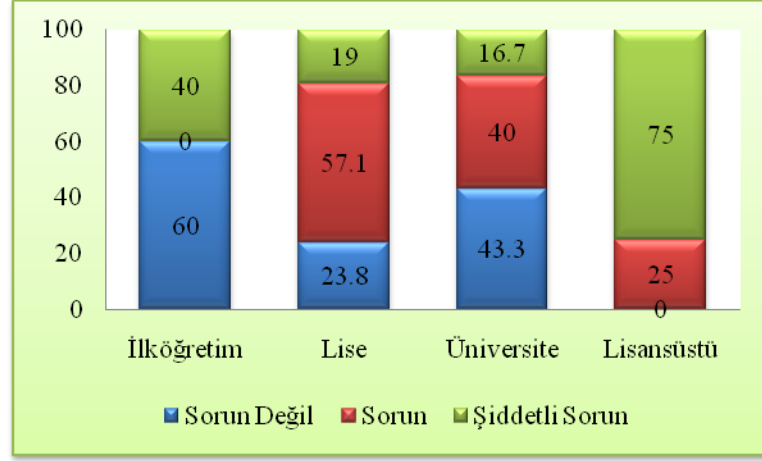
Lisansüstü ve üniversite mezunu turistler yasal (izinli) yapılaşmayı bir sorun olarak görürken, lise ve ilköğretim mezunları bu durumu sorun olarak görmemektedirler. Bu durum sorunun sadece yasa düzeyinde algılandığını, bunun ekoturizm ya da biyosfer rezervi açısından değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca yasal (izinli) yapılaşmayı da bir sorun olarak görenlerin bu konuda bilgi sahibi oldukları da anlaşılmaktadır.

“Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan halkın turizme karşı çıkmasını değerlendiriniz” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin yaş, cinsiyet ve meslek öbekleri bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin öğrenim durumları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 63).

Tablo 63. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	13,125	6	0,041
Likelihood Oranı	14,687	6	0,023

Ankete katılan bireylerden lisansüstü mezunlarının %75’i halkın turizme karşı çıkmasını şiddetli sorun olarak görürken, lise mezunlarının %57,1’i sorun olarak görmektedir. Ancak üniversite mezunlarının %43,3’ü ve ilköğretim mezunlarının %60’ı halkın turizme karşı çıkmasının sorun olmadığını ifade etmiştir (Şekil 68).



Şekil 69. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları

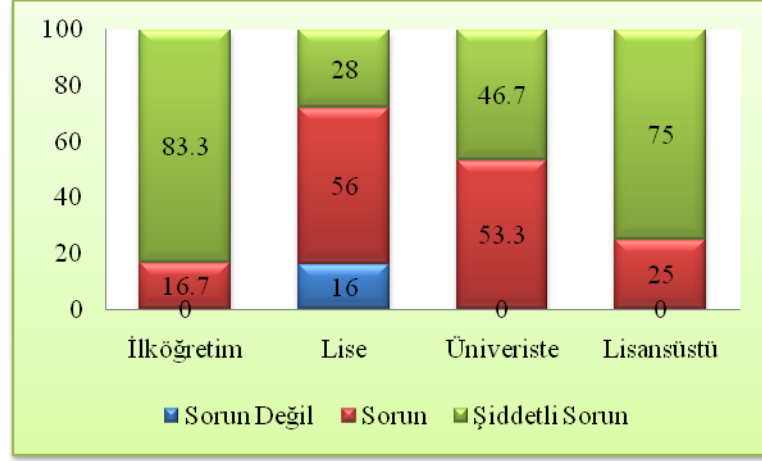
Ankete katılan turistlerden büyük çoğunluğu halkın turizme karşı çıkmasının sorun ya da şiddetli sorun olacağını belirterek, bu durumun özellikle ekoturizmin yerel halkında içinde bulunduğu bir turizm şekli olması açısından önemli olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Buna karşılık bu çalışmada büyük oranda halkın turizme karşı olmadığı görülmüştür.

“Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yol inşaatlarını değerlendiriniz” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, ankete katılan bireylerin yaş, cinsiyet ve meslek öbekleri bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin öğrenim durumları bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 64).

Tablo 64. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	12,924	6	0,044
Likelihood Oranı	14,392	6	0,026

Ankete katılan bireylerden lisansüstü mezunlarının %75’i ve ilköğretim mezunlarının %83,3’ü yol inşaatlarını şiddetli sorun olarak görürken, lise mezunlarının %56’sı ve üniversite mezunlarının %53,3’ü sorun olarak görmektedir (Şekil 69).



Şekil 70. Bireylerin eğitim durumlarına göre verdikleri yanıtların dağılımları

Turistlerin büyük çoğunluğu biyosfer rezervinde şu anda ya da gelecekte yapılacak yol inşaatlarının sorun ya da şiddetli sorun yaratacağını düşünmektedir. Bu durum havzaya gelen turistlerin alanda araç yollarında gezmek istemedikleri yanında bu yolların doğaya vereceği zararları da düşündükleri tahmin edilmektedir. Özellikle havzaya yapılan karayolu çalışmasının olumsuz görüntüleri ve patika yollarda yürüyüş yapmak istemeleri bu düşünceyi güçlendirmektedir. Ayrıca mevcut yol ağı eğer planlanan yol ağı düzeyine ulaşırsa sadece turistler açısından değil, ekolojik açıdan da büyük yıkımların yaşanacağı açıktır.

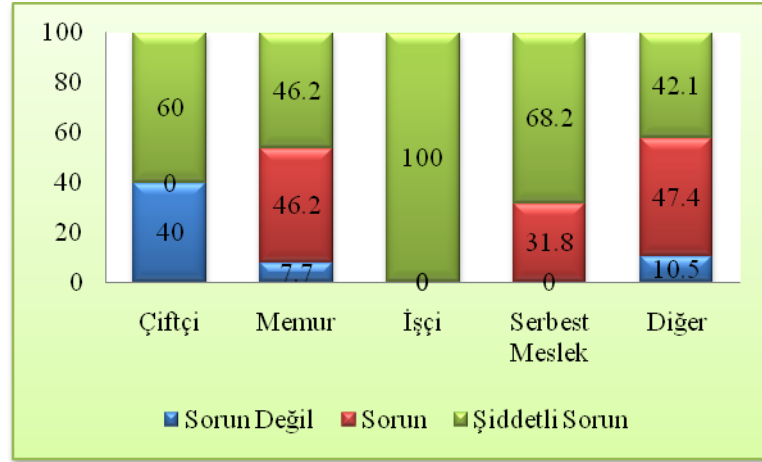
Ankete katılan bireylerin , “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan HES inşaatlarını değerlendiriniz” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, bireylerin yaş, cinsiyet ve öğrenim durumları bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında ankete katılan bireylerin meslek öbekleri bakımından verilen yanıtlar arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 65).

Tablo 65. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	16,007	8	0,042
Likelihood Oranı	17,688	8	0,024

Ankete katılan bireylerden, işçilerin tamamı (%100), çiftçilerin %60’ı, memurların %46,2’si ve serbest meslek öbeğinin (grubunun) %68,2’si HES inşaatlarının şiddetli

sorun olacağını belirtirken, diğer meslek öbeğinin (grubunun) %47,4'ü sorun olacağını belirtmiştir (Şekil 70).



Şekil 71. Bireylerin meslek öbeklerine göre verdikleri yanıtların dağılımları

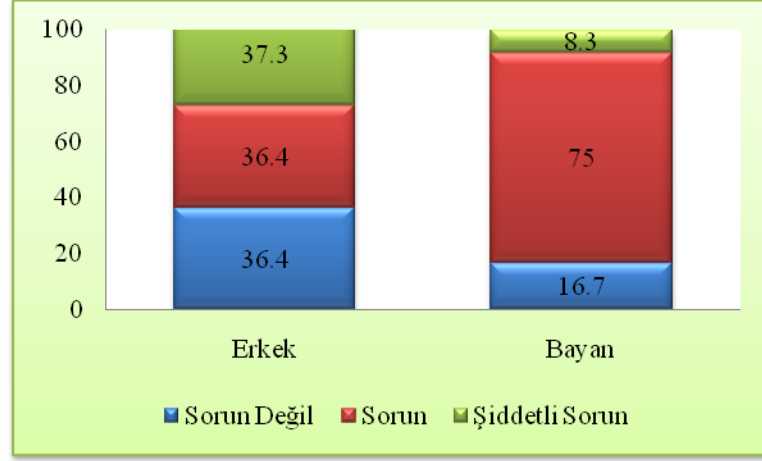
Ankete katılan turistlerden büyük çoğunluğu havzada yapılması düşünülen HES projelerini sorun ya da şiddetli sorun olarak görmeleri, alanın doğal yapısının korunması ve bu şekli ile turizmin gelişmesini istediklerini göstermektedir. Gerçektende özellikle Artvin ve Rize illerindeki HES inşaatları bu endişeleri haklı çıkaracak kadar kötü sonuçlar doğurmuştur.

Ankete katılan bireylerin “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkileri değerlendiriniz” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde yaş, meslek ve öğrenim bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Ancak ankete katılan bireylerin cinsiyet bakımından verdikleri yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 66).

Tablo 66. χ^2 test sonucu

	Değer	DS	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	8,444	2	0,015
Likelihood Oranı	8,785	2	0,012

Ankete katılan bireylerden erkeklerin %37,3'ü halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkilerin şiddetli sorun olacağını belirtirken, bayanların %75'i ise sorun olacağını belirtmiştir (Şekil 71).



Şekil 72. Bireylerin cinsiyete göre verdikleri yanıtların dağılımları

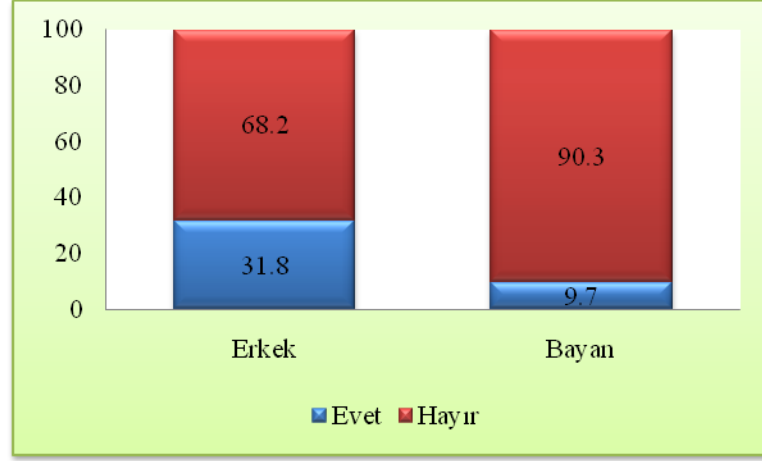
Şu anda ya da gelecekte havzada yatırımlara karşı halk arasında oluşabilecek tepkileri, turistlerin büyük çoğunluğunun sorun ya da şiddetli sorun olarak görmesi, yerel halkın havzada ekoturizmin gelişmesini istediği fikrinin turistler üzerinde olumlu bir düşünce olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Ankete katılan bireylerin “Yatırımlar dolayısıyla oluşan zararlardan sonra da tekrar bu alana gelmek ister misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde yaş, meslek ve öğrenim bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Ancak ankete katılan bireylerin cinsiyet bakımından verdikleri yanıtlar arasında 0.05 seviyesinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 67).

Tablo 67. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	5,086	1	0,024
Likelihood Oranı	5,527	1	0,019

Ankete katılan bireylerden erkeklerin %68,2’si ve bayanların %90,3’ü yatırımlar dolayısıyla oluşan zararlardan sonra alan tekrar gelmek istemediğini belirtmiştir (Şekil 72).



Şekil 73. Bireylerin cinsiyete göre verdikleri yanıtların dağılımları

Turistlerin büyük çoğunluğu yatırımlardan dolayı oluşacak zararlardan sonra bu alana tekrar gelmek istemediklerini belirterek, alanın sahip olduğu doğal ve kültürel özelliklerin korunmasını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu özelliklerin zarar görmesi veya yok olması durumunda alanın hiçbir özelliğinin kalmayacağını ve bu durumun turizmi etkileyeceğini düşünmektedirler.

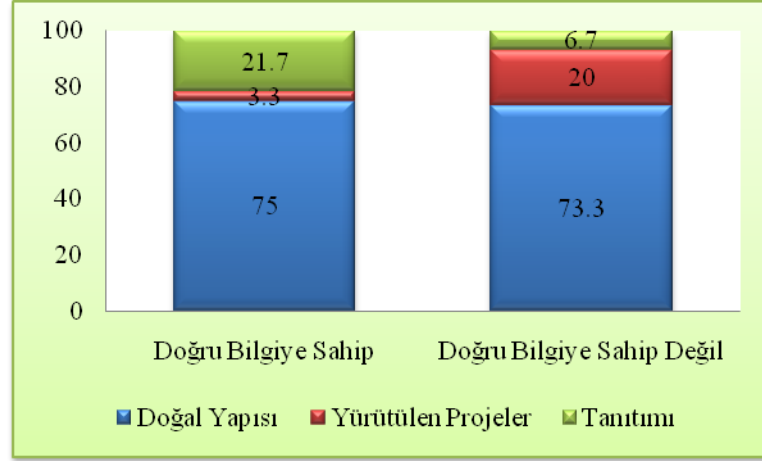
3.3.4. Turist Anketinde Bölümler Arası Değerlendirmeye Ait Bulgular ve Tartışma

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile alan değerlendirme bölümünde yer alan “Son yıllarda bölgeye karşı artan ilginin sebebi sizce nedir?” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 68).

Tablo 68. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	6,451	2	0,040
Likelihood Oranı	5,639	2	0,060

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramından hakkında doğru bilgiye sahip olanların %75'i ve doğru bilgiye sahip olmayanların %73,3'ü bölgeye karşı artan ilginin sebebi olarak alanın doğal yapısını belirtmiştir (Şekil 73).



Şekil 74. Turistlerin ekoturizm kavramındaki soru ile yöreye artan ilginin sebepleri sorusuna verdikleri yanıtların karşılaştırılması

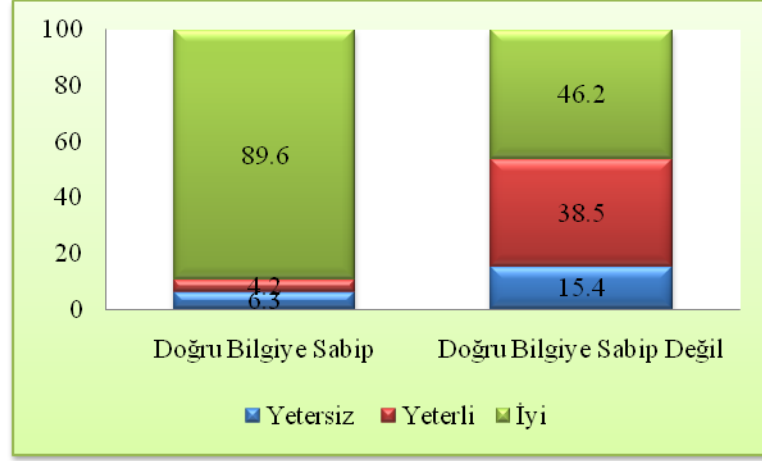
Ekoturizm hakkında doğru ya da doğru bilgiye sahip olmayan turistlerin büyük çoğunluğu bölgeye artan ilginin sebebi olarak, doğal yapısını belirterek, alanın doğal yapısının ekoturizm faaliyetleri açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum bir yandan havzanın sahip olduğu doğal zenginliklerin akılcı kullanımla ekoturizme konu hale getirilmesini öte yandan korumanın var olması ile bu doğal yapının korunmasının önemini de ortaya çıkarmaktadır.

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile alan değerlendirmesi bölümünde yer alan “Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek doğal kaynaklardan korunan alanları değerlendiriniz” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.01 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 69).

Tablo 69. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	14,029	3	0,003
Likelihood Oranı	11,824	3	0,008

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramından hakkında doğru bilgiye sahip olanların %89,6’sı ve doğru bilgiye sahip olmayanların %46,2’si ekoturizme konu olabilecek korunan alanların iyi olduğunu belirtmiştir (Şekil 74).



Şekil 75. Turistlerin ekoturizm kavramındaki soru ile ekoturizme konu olabilecek korunan alanları değerlendirmelerinin karşılaştırılması

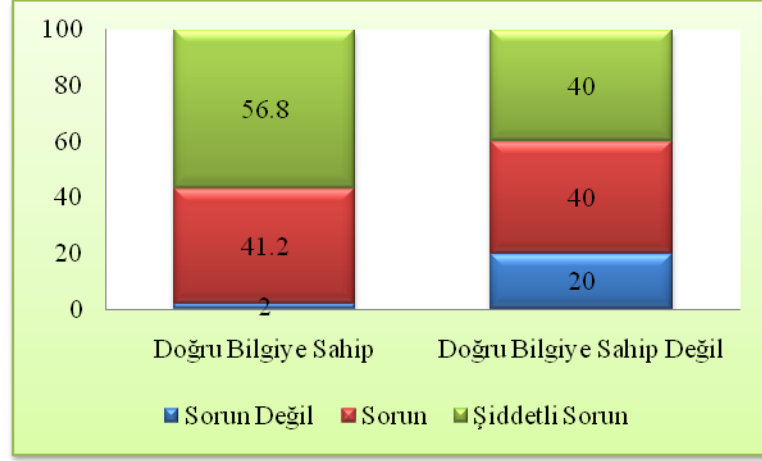
Korunan alanlar dünyada olduğu gibi ülkemizde de turizm için cazibe merkezleri durumundadır. Buna bağlı olarak ekoturizm temel mantığında yer alan doğal alanlara yapılan gezilerde özellikle korunan alanlar tercih edilmektedir. Buna bağlı olarak yapılan ankette, ekoturizm hakkından doğru bilgiye sahip olsun ya da olmasın turistlerin büyük çoğunluğu, havzadaki korunan alanların iyi ve yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu durum havzanın doğal yapısı yanında korunan alan yapısı ile de ekoturizm için bir cazibe merkezi oluşturduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile genel değerlendirme bölümünde yer alan “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yasadışı avlanmayı değerlendiriniz” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 70).

Tablo 70. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	6,849	2	0,033
Likelihood Oranı	5,574	2	0,062

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramından hakkında doğru bilgiye sahip olanların %56,8'i ve doğru bilgiye sahip olmayanların %40'ı yasadışı avlanmanın şiddetli sorun olduğunu belirtmiştir (Şekil 75)



Şekil 76. Turistlerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezervi için kaçak avlanmayı değerlendirmelerinin karşılaştırılması

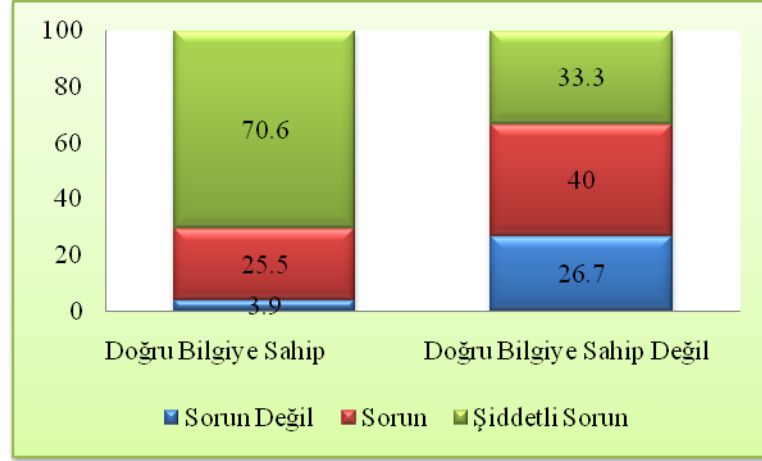
Ekoturizmin önemli faaliyetlerinden birini oluşturan yaban hayatı, Camili Havzası'nın doğal yapısı içinde önemli bir yere sahiptir. Havzada avcılığın çok sınırlı düzeyde olduğu tahmin edilmektedir. Sadece ekinlere, meyvelere ve kovanlara verilecek zararlardan dolayı yaban hayvanlarının vurulması söz konusu olmaktadır. Ankete katılan turistlerin ekoturizm kavramı hakkında bilgisi olan ya da olmayan büyük çoğunluğu, yasadışı avcılığın sorun ya da şiddetli sorun olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum havzada ekinlere verilen zarardan dolayı da olsa avcılığın plansız bir şekilde yapılmasının turistler üzerinde ve özellikle ekoturizm açısından olumsuz bir durum yarattığını ortaya çıkarmaktadır. Çünkü yaban hayvanları bir korunan alanın en önemli varlıklarındandır.

Temel bilgiler bölümünde yer alan "Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?" sorusu ile genel değerlendirme bölümünde yer alan "Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yasadışı yapılaşmayı değerlendiriniz" sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.01 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 71).

Tablo 71. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	10,033	2	0,007
Likelihood Oranı	9,004	2	0,011

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramından hakkında doğru bilgiye sahip olanların %70,6'sı yasadışı yapılaşmanın, şiddetli sorun olduğunu belirtirken, doğru bilgiye sahip olmayanların %40'ı sorun olduğunu belirtmiştir (Şekil 76).



Şekil 77. Turistlerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezervi için kaçak yapılaşmayı değerlendirmelerinin karşılaştırılması

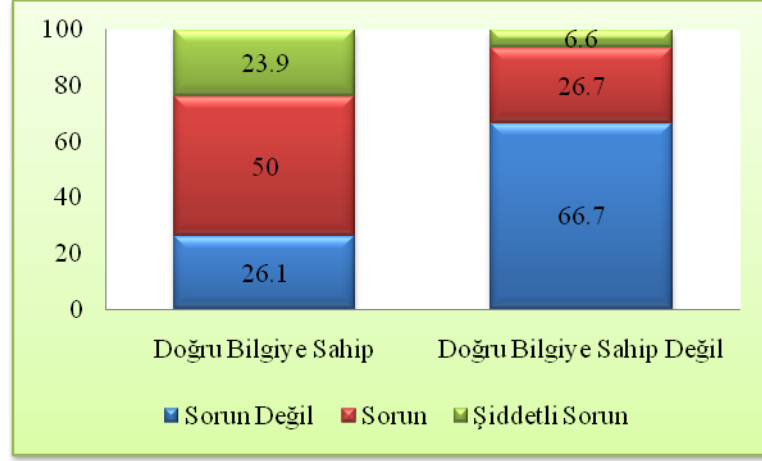
Camili Havzası'nda ekoturizmin ya da turizmin gelişmesiyle birlikte ormanlık alanlarda yasadışı yapılaşmaların olabileceği tahmin edilmektedir. Bu durum ankete katılan turistlerin de dikkatini çekerek, alanda yasadışı yapılaşmanın şu anda ya da gelecekte sorun ya da şiddetli sorun olabileceğine işaret etmişlerdir.

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile genel değerlendirme bölümünde yer alan “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yasal (izinli) yapılaşmayı değerlendiriniz” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 72).

Tablo 72. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	8,266	2	0,016
Likelihood Oranı	8,198	2	0,017

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramından hakkında doğru bilgiye sahip olanların %50'si yasal (izinli) yapılaşmanın, sorun olduğunu belirtirken, doğru bilgiye sahip olmayanların %66,7'si sorun olmadığını belirtmiştir (Şekil 77).



Şekil 78. Turistlerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezervi için yasal (izinli) yapılaşmayı değerlendirmelerinin karşılaştırılması

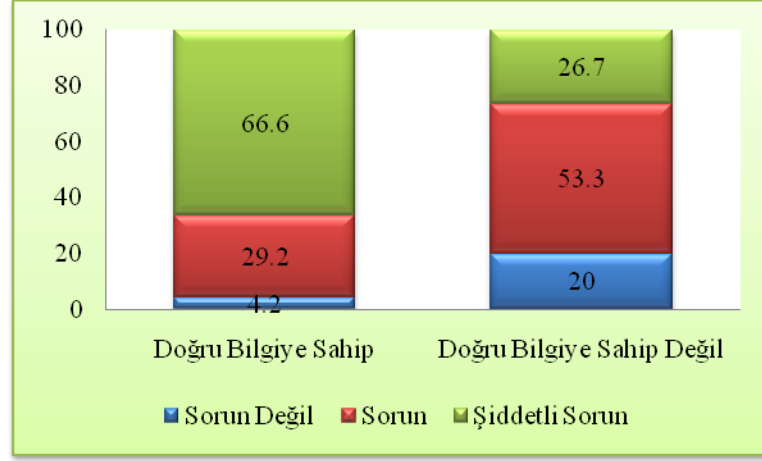
Günümüzde havzadaki yapılaşmalarda yöre mimarisine uygun evlerin yapılmadığı görülmektedir. Bir alanda ekoturizmin gelişimi o alanın doğal ve kültürel yapısının korunması ile birlikte gelişebilir. Ancak havzadaki yapılaşmalar yöresel mimariye uygun olmadığı gibi çok sayıdaki yapı da ayrı bir dikkat çekici olumsuz unsur olmaktadır. Ekoturizm kavramı hakkında bilgi sahibi olanlar bu ayrıntıyı bildikleri için büyük çoğunlukla yasal izinle olan yapılaşmanın da sorun ya da şiddetli sorun olabileceğini belirtmişlerdir. Ancak ekoturizm kavramı hakkında bilgi sahibi olmayanların büyük çoğunluğu yasal (izinli) yapılaşmanın sorun olmayacağını ifade etmiştir.

Temel bilgiler bölümünde yer alan “Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu ile genel değerlendirme bölümünde yer alan “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan HES inşaatlarını değerlendiriniz” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 73).

Tablo 73. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	8,721	2	0,013
Likelihood Oranı	8,471	2	0,014

Ankete katılan bireylerden ekoturizm kavramından hakkında doğru bilgiye sahip olanların %66,6’sı HES inşaatlarının, şiddetli sorun olduğunu belirtirken, doğru bilgiye sahip olmayanların %53,3’ü sorun olduğunu belirtmiştir (Şekil 78).



Şekil 79. Turistlerin ekoturizm kavramı hakkındaki soru ile biyosfer rezerv için HES inşaatlarını değerlendirmelerinin karşılaştırılması

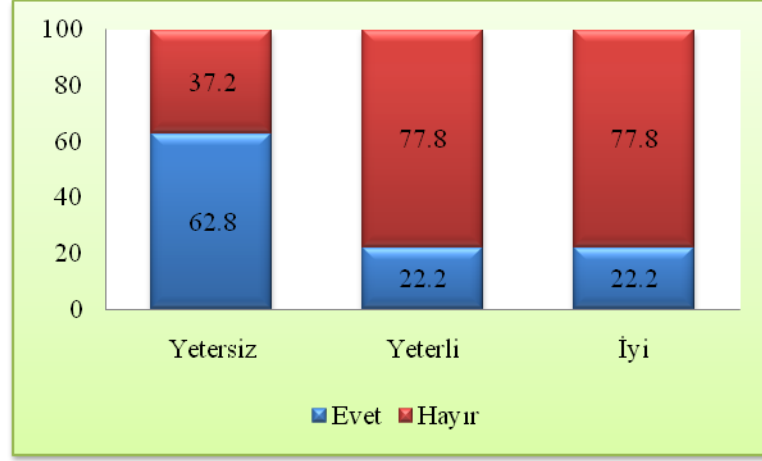
Camili Havzası'ndaki doğal yapıya en fazla zarar verecek yatırımlar arasında HES projeleri gözükmektedir. Bu projeler binlerce metrekare alanda, derelerden toplanacak suların birleştirilmesiyle yapılacaktır. Bu durum ankete katılan turistlerin ekoturizm kavramı hakkında bilgisi olsun ya da olmasın büyük çoğunluğunun dikkatini çekerek, havzadaki HES projelerinin sorun ya da şiddetli sorun yaratacağını ifade etmelerine neden olmuştur.

Alan değerlendirmesi bölümünde yer alan “Camili Havzasında ekoturizme konu olabilecek altyapı sistemlerinden yollar-ulaşımı değerlendiriniz” sorusu ile “Sizce biyosfer rezerv alanı içinde yeni yollara ihtiyaç var mı?” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 74).

Tablo 74. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	8,355	2	0,015
Likelihood Oranı	8,713	2	0,013

Ankete katılan bireylerden ekoturizm konu olabilecek altyapı sistemlerinden yollar-ulaşımın yetersiz olduğunu söyleyenlerin %62,8'i alanda yeni yol yapımına ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Ancak yollar-ulaşımın yeterli ve iyi olduğunu söyleyenlerin %77,8'i yeni yol yapımına ihtiyaç olmadığını söylemişlerdir (Şekil 79).



Şekil 80. Turistlerin altyapı sistemlerinden yollar-ulaşımın yeterliliğini değerlendirmeleri ile biyosfer rezervi içinde yeni yolların yapılıp yapılmaması sorusuna verdikleri yanıtların karşılaştırılması

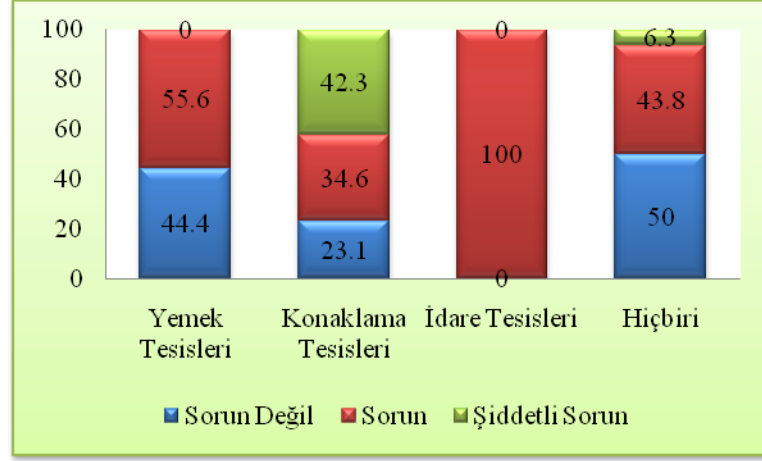
Ankete katılan turistlerden yollar-ulaşımın yeterli ya da iyi olduğunu belirtenler, yeni yollara ihtiyaç olmadığını belirterek, ekoturizmin gelişiminde en önemli ilke olan doğal yapının korunmasının önemini vurgulamışlardır. Çünkü doğal yapıya zarar veren yatırımlardan biri de yol yapımıdır. Ancak yollar-ulaşımı yeterli bulmayan turistlerin çoğunluğu yeni yolların yapılmasını istemektedir.

Genel değerlendirme bölümünde yer alan “Eğer yeterli değilse alanda başka ne tür tesislerin olmasını isterdiniz?” sorusu ile “Biyosfer Rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yasal (izinli) yapılaşmayı değerlendiriniz” sorusuna uygulanan χ^2 testi incelenmiş, bireylerin yanıtları arasında 0.05 önem düzeyinde farklılık gözlemlenmiştir (Tablo 75).

Tablo 75. χ^2 test sonucu

	Değer	SD	Çift Taraflı Önemlilik Oranı
Pearson χ^2	16,532	6	0,011
Likelihood Oranı	19,352	6	0,004

Ankete katılan bireylerden alanda yemek tesislerinin yapılmasını isteyenlerin %55,6’sı yasal (izinli) yapılaşmanın sorun olabileceğini belirtirken, konaklama tesisi isteyenlerin %42,3’ü şiddetli sorun olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca yönetim tesisleri yapılmasını isteyenlerin tamamı (%100) yasal (izinli) yapılaşmanın sorun olabileceğini söylerken, hiçbir tesis yapılmasını istemeyenlerin %50 ‘si sorun olmayacağını söylemiştir (Şekil 80).



Şekil 81. Turistlerin alanda yeni tesis yapılması ile biyosfer rezervi için yasal (izinli) yapılaşmayı değerlendirmelerinin karşılaştırılması

Ankete katılan turistlerden yemek tesislerinin ve konaklama tesislerinin yetersiz olduğunu düşünenlerin büyük çoğunluğu bu durumun aynı zamanda yasal (izinli) yapılaşma için de sorun ya da şiddetli sorun yaratacağını belirtmişlerdir. İdare (yönetim) tesislerin eksikliğini hisseden turistlerin tamamı, yasal (izinli) yapılaşmanın bile sorun olacağını belirterek, aslında havzadaki korunan alan yönetiminin eksikliğine vurgu yapmaktadırlar ya da geleneksel olmayan bina stokunun doğallığı bozacağı endişesini taşımaktadırlar.

3.4. Genel Bilgilere Ait Bulgular ve Tartışma

3.4.1. Alan Bilgileri ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Yerel halk anketine katılan bireylerin %80'inin biyosfer rezervi kavramını doğru bildiği belirlenmiştir. Bu durum özellikle GEF II projesinin sonuçları açısından önemli olmaktadır. GEF II projesi içinde halkla ilişkiler araçlarından son derece iyi yararlandığı ve bunlara yönelik sorgu kâğıtları (anketler), kartpostallar, takvimler, el kitapçıkları, posterler, hediyelikler yanı sıra çok sayıda eğitim ve tanıtım toplantıları yapıldığı bilinmektedir. Bu araçların kimi uygulamalarda (Kırsal Çevre, GEF II ve TEMA Projesi vb) halkın kabulünü biraz daha kolaylaştırdığı görülmektedir.

Sistemli ve bilinçli yürütülen halkla ilişkiler çalışmalarında en başta yapılan, kuruluştan halka, halktan da kuruluşa bilgi akımı sağlamaktır (Yalçındağ, 1987). Şimdiye dek sorunun çözümünde önemli girdilerden biri olarak düşünülmeyen halkla

ilişkilerin artık gerçek anlamda devreye sokulması gereği ortaya çıkmaktadır. Halkla ilişkiler, halkın davranış ve isteklerinin belirlenmesinde ve halka bilgi verilmesinde en etkin yollardan biridir (Kurdoğlu ve Kurdoğlu 2002). Hatta ormancılık sektöründe halkın desteğini almadan ağaçlandırma, bakım ve özellikle ormanların korunması gibi faaliyetlerin başarılı olma fırsatı çok azdır (Çatal ve Türker, 1999).

Ayrıca biyosfer rezerv kavramının doğru bilinme oranının yüksek çıkması havzadaki korumacı yaklaşımın bir yansımasıdır. Kaldı ki Artvin yöresi ile ilgili yapılan bir araştırmada da benzer sonuçlar çıkmıştır. Şöyle ki; orman köylülerindeki bu genel bakış açısı ve bilinç düzeyi, orman kaynaklarının yönetimi ve korunması faaliyetlerinin katılımcılık anlayışı çerçevesinde yürütülmesine dönük girişimler açısından artı bir değer ve önemli bir fırsat oluşturabilecektir (Öztürk ve Sağlam, 2007). Türkiye’de ilan edilen ilk biyosfer rezerv alanı olmasının vermiş olduğu ayrıcalık da, biyosfer rezervi kavramının doğru bilinmesinde etken olmuştur.

Camili Havzası 350 m ile 3490 m arasında değişen yükseklik farklarının oluşturduğu topoğrafya da, yazları serin ve yağışlı, kışları soğuk ve kar yağışı bol bir iklime sahiptir. Sıcaklık ortalaması ise 15 Mayıs-15 Kasım dönemleri arasında ortalama 20⁰C olmaktadır. Ayrıca bu zaman aralığı havzadaki turizm sezonunu oluşturmaktadır. Nitekim turistlere yönelik yapılan ankette havzaya en çok hangi mevsimde gelmek istersiniz sorusuna verilen yanıtlar, %56 yaz dönemi ve %17 sonbahar dönemi şeklinde verilmiştir. Bu durum iklim şartları yanında topoğrafik şartların da etkili olduğunu göstermektedir.

Topoğrafyanın vermiş olduğu zorlu arazi yapısı, yerleşim biçimi ve arazi kullanımını belirlemektedir. Buna göre köyler toplu halde değil, nispeten düz alanlar da mahallelerden ve arazide dağınık evlerden oluşmaktadır. Evlerin ön yüzleri genellikle yamaç aşağı bakmakta ve ön kısımlarında ise tarlalar bulunmaktadır.

Havzadaki nüfus değişimleri incelendiğinde 1990 yılından 2008 yılına kadar geçen sürede nüfusda azalma yaşandığı görülmektedir. 2008 yılındaki faal nüfus miktarı, nüfusun %62’sini oluşturmaktadır. Faal nüfusun çoğunluğu tarım ve arıcılıkla uğraşmaktadır. Bu anlamda yerel halk anketine katılan bireylerin %57’sinin ekoturizm faaliyetinde bulunduğunu belirtmiş olması, havza da gerçekleşen tarım ve arıcılık faaliyetlerinin ekoturizm faaliyeti olarak algılandığını düşündürmektedir. Bu

durumda gelecekte havzadaki ekoturizmin, pansiyonculuk yanında organik üretim yönünde de gelişme göstereceği anlaşılmaktadır.

3.4.2. Ekolojik Durum ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Camili Havzası'nın sahip olduğu ekolojik yapı, ulusal ve uluslararası öneme sahiptir. Nitekim havzayla ilgili birçok koruma statüsü bulunmaktadır. Havzanın bitkisel ve yaban hayatı bakımından sahip olduğu biyolojik zenginlik, havza için ayrı bir cazibe oluşturmaktadır. Bu anlamda turistlere yönelik yapılan ankete katılan bireylerin %75'i, son yıllarda bölgeye karşı artan ilginin sebebi olarak havzanın doğal yapısını belirtirken, %60'ı havzaya gelme gerekçesi olarak havzanın doğasını tanımak olarak belirtmiştir. Ayrıca anketlere katılan yerel halk ve turistlerin büyük çoğunluğu ekoturizme konu olabilecek kaynak değerlerinden dağların, ormanların, şelale/çağlayanların, göllerin ve yaban hayatının havzada iyi ve yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Yerel halk anketine katılan bireylerin %90'ı biyosfer rezervinin kurulma sebeplerinden biri olan belirli bir doğa parçasının ya da türlerin korunmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Bu durum yerel halkın doğal yapıyı ne kadar önemseydiğini ve korunması gerektiğini göstermesi açısından da önemli bir bulgu olmaktadır.

Ülke genelinde orman köylüsü başta olmak üzere, iç pazar yahut ev ekonomisi için odun dışı bitkisel ürünler (ODBÜ) yönünden yaygın bir yararlanma söz konusudur (Türker ve a., 2002). Havzada 145 bitki taksonu tıbbi ve ticari değere sahiptir ve bunlardan 36 tanesi halen ticari amaçlarla kullanılmaktadır (Anonim/b, 2007). Bu bitkilerden bazılarını; *Tilia rubra* (ıhlamur), *Laurocerasus officinalis* (karayemiş), *Rubus idaeus* (böğürtlen), *Sambucus ebulus* (otsu mürver), *Vaccinium arctostaphylos* (ayı üzümü), *Plantago major* (sinir otu), *Thymus pseudopulegioides* (yabani kekik), *Mentha longifolia* (nane), *Urtica dioica* (ısırgan), *Juglans regia* (ceviz) ve *Castanea sativa* (kestane) oluşturmaktadır. Örneğin bu bitkilerden *Vaccinium arctostaphylos* (ayı üzümü), şeker hastalığı ve tavukkarası hastalığına karşı, *Plantago major* (sinir otu) iltihaplara karşı, *Thymus pseudopulegioides* (yabani kekik) ve *Tilia rubra* (ıhlamur) çay yapılarak yöre insanı tarafından uzun yıllardan beri kullanılmaktadır.

Ekoturizm alanlarında, geleneksel tedavi yöntemleri ve malzemeleri (sülük, ısırgan otu, ıhlamur vb) -ekolojik ürün olmak şartıyla- büyük ilgi görmektedir. Camili Havzası'nda ise, özellikle ziyaretçilere yeme-içme ikramlarına eklenebilecek ve önemli ek gelir sağlayacak olan bitkisel kaynaklı geleneksel ürünlerin, turizm pazarlamasında ayrıcalık olarak kullanılabilir bir potansiyel oluşturduğu düşünülmektedir.

3.4.3. Altyapı Yatırımları ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Yerel halk anket çalışmasına katılan bireylerin %52'si ilköğretim, %34'ü lise ve %14'ü üniversite mezunu olduğunu belirtmiştir. Buna göre havzadaki okur-yazar oranının yüksek olduğu, ancak eğitim düzeyinin ilköğretim seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır.

Biyosfer rezervi işlevlerinden biri olan bilimsel araştırma/egitim çalışmaları, anketlere katılan yerel halkın %94'ü ve turistlerin %95'i tarafından önemli bulunmuştur. Bu durum havzada yapılacak bilimsel çalışmalar ve eğitimler için önemli destek oluşturacaktır.

Camili Havzası'ndaki köylerde ana su şebeke sistemleri bulunmamakla birlikte her köyün hatta her mahallenin kendi su şebeke sistemleri bulunmaktadır. Kışın yaşanan elektrik kesintileri dışında havzada elektrik sıkıntısı yaşanmamaktadır. Ancak turistik doğal alanlarda yaşanan genel bir sıkıntı olarak elektrik hatlarının oluşturduğu manzara kirliliği, ekoturizm açısından sorun olabilmektedir. Böylesi yerlerde özellikle fotoğraf çekimi turistlerin en çok ilgi gösterdiği etkinlik olduğu için, manzara bütünlüğünde kablolar ve direkler nedeniyle oluşan bozulmalar ziyaretçileri olumsuz etkilemektedir. Bunun için en azından belirlenen manzara noktalarından geçen elektrik hatlarının yer altına alınması ya da güzergâh değişikliği mutlaka değerlendirilmelidir.

Havzada, Camili Köyü merkezinde bir sağlık ocağı bulunmaktadır. Doktor bulunmayan bu sağlık ocağında, bir hemşire ve bir ebe bulunmaktadır. Ayrıca bir adet normal ve bir adet paletli cankurtaranı bulunmaktadır. Şu an için bile yetersiz

olan sağlık altyapısı, gelecekte artan ekoturizm talebi nedeniyle artacak olan ziyaretçi sayısına yetmeyecektir.

Havzaya bir karayolu ile bağlanılmakta ve bu karayolu Camili merkeze kadar devam etmektedir. Köyler arasında da mevcut yol bağlantıları yanında, standartlara uygun olmasa da Efeler ve Uğur vadilerinden de yaylalara yol bulunmaktadır. Havzadaki mevcut yol yoğunluğu 3,9 m/Ha, planlanan yol yoğunluğu ise 7,7 m/Ha dır. 51.550 ha alan kaplayan Kaçkar Dağları Milli Parkı'ndaki yol uzunluğu 120,5 km, yol yoğunluğu ise 2,4 m/ha dır (Kurdoğlu, 2002). Bu karşılaştırmada görölmektedir ki Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın yarısı büyüklüğünde olan Camili Biyosfer Rezervi'nde özellikle planlanan yol yoğunluğu, alanda ciddi tahribatlara neden olacak ve ekoturizm yapılma olanaklarını ortadan kaldıracaktır. Ayrıca orman yolları yapımının vejetasyon ve yaban hayatı üzerinde geri döndürülemez etkileri olduğu için ekosistem kaçınılmaz bir şekilde etkilenmektedir.

Öte yandan havzadaki yol yapım çalışmaları önemli bir tartışma konusudur. Nitekim yerel turistlere yönelik yapılan ankete katılan kişilerden %43'ü Camili Havzası'nda şu anda ya da gelecekte yapılacak yol inşaatlarının sorun yaratacağını belirtirken, %39'u şiddetli sorun yaratacağını belirtmiştir. Buna karşılık yerel halk anketine katılan bireylerin %69'u bu soruya çözülebilecek bir sorun olarak cevap vermiştir. Bu sonuçlara göre turistlerin büyük çoğunluğu havzada yeni yol yapılmasının kendilerini etkileyeceğini ve dolayısıyla turizmi de etkileyeceğini belirtmektedirler. Öte yandan yerel halk ise; köyler arasında ve ilçe merkezine özellikle de yaylalara rahat ulaşım sağlayabilmenin en doğal hakları olduğunu savunmaktadırlar.

Yerel halk anket çalışmasında Camili Havzası'nda gerçekleştirilen GEF II projesi ile ilgili neler bildikleri hakkındaki soruya bireylerin %66'sı bilgim yok diye belirtirken, %27'si olumlu işler yapıldığını belirtmiştir. GEF II projesi sonucunda havzanın biyosfer rezervi ilan edilmesinden dolayı bireylerin %80'i memnun olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular ışığında GEF II projesinin havzada tam olarak anlaşılmadığını, ancak havzanın biyosfer rezervi ilan edilmesinin ise yerel halkın korumacı yaklaşımının yasal bir statüye kavuşmasını memnuniyetle karşıladıklarını göstermektedir.

Camili Havzasında ormancılık, tarım, hayvancılık ve çevre ilgili kamu kuruluşları ile ilişkiler kurulmaktadır. Ormancılıkla ilgili olarak orman işletme şefliği görev yapmaktadır. Ormancılık faaliyetleri havzada oldukça sınırlı düzeyde yürütülmektedir. Ancak kadastro, izin irtifak, yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarına yönelik ormancılık faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. İlçe tarım müdürlüğü tarafından tarım ve hayvancılığa yönelik faaliyetler yürütülmektedir. Havzada kamu kurumlarıyla olan yetersiz işbirliğinin şu anda ya da gelecekte sorun olup olmayacağına yönelik yerel halk anketinde sorulan soruya bireylerin %73'ü çözülebilecek sorun olarak cevap vermiştir. Bu duruma göre kamu kurumlarıyla sorun yaşanmadığı ve bir sorun olması halinde çözümünün sağlanabileceği anlaşılmaktadır.

3.4.4. Kültürel Yapı ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Yöresel mimarinin hâkim olduğu ve halen korunduğu havzada, bu durum yerli turistler için havzaya yönelik bir cazibe oluşturmaktadır. Aynı zamanda sivil mimarinin en güzel örneklerinin görülebildiği ve özellikle tarihi camilerdeki işlemler, tarihi kemer ve ahşap köprüler, su değirmenleri havzadaki en önemli kültürel yansımalar olarak ortaya çıkmaktadır.

Yöresel ürünlerin tanıtılmasında önemli bir fırsat yaratan şenlikler ise ayrı bir kültürel özelliği göstermektedir. Özellikle bu şenliklerde şarkı söyleyen Geleneksel Çoksesli Halk Şarkıları Topluluğu, havzanın tanıtımında önemli bir göreve sahiptir.

Turistlere yönelik yapılan ankette ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynakların değerlendirilmesinde bireylerin %54'ü tarihi binalar ve alanlar, %72'si halk kültürü ve diğer gelenekler, %75'i ahşap el sanatları, %64'ü örme el işleri ve %79'u yemek kültürünü iyi olarak değerlendirmiştir. Bu durum havzadaki ekoturizme konu olabilecek kültürel kaynakların turistler tarafından beğenildiğini ve alanın tercih edilme nedenlerinden birini oluşturduğunu göstermektedir.

3.4.5. Ekonomik Yapı ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Yerel halka yönelik yapılan anket çalışmasında ekilebilir toplam arazi varlığı sorgusunda bireylerden %23'ü 5 dönümün altında, %43'ü ise 20 dönümün üstünde arazi varlığının olduğunu belirtmiştir. Ancak işlenmeyen arazi varlığı olarak ise bireylerin %80'i 10 dönümün üzerinde işlenmeyen arazisi olduğunu belirtmiştir. Bu arazilerin neden işlenmediğini sorusunda ise bireylerin %27'si çayır ve otlak olarak kullanıldığını, %48'i zaman ve işgücü yetersizliği olduğunu ve %25'i de ekonomik olmadığı için bu arazileri işlemediklerini beyan etmişlerdir. Bu bulgulara göre havzadaki arazi varlığının giderek azaldığı ve arazilerin ormana terk edildiği anlaşılmaktadır. Gelecek yıllarda havzada başlayacak olan kadastro çalışmaların da ise bu durumun mülkiyet sorununu oluşturacağı düşünülmektedir.

Camili havzasında tarımsal faaliyetlerin başında fındık üretimi gelmektedir. Tarımsal faaliyetlerde arıcılık faaliyetlerinin de etkisiyle hiçbir kimyasal ilaç kullanılmamakta ve tamamen organik üretim yapılmaktadır. Organik üretim diğer ürünlerde olduğu gibi fındık fiyatlarının da piyasa fiyatlarının üzerinde satılmasını sağlamaktadır. Yıllık 300 ton fındık üretilmekte ve 1.200.000 YTL gelir elde edilmektedir (Anonim/c, 2008). 2009 yılında havzada yaklaşık 350–500 ton fındık, 250–400 ton mısır, 80–100 ton ceviz, 50–90 ton armut, 200–300 ton elma, 100–200 ton fasulye üretilmiştir. Ancak bu ürünlerden fındık, mısır ve pekmez yapımında kullanılan armut dışındaki ürünler, daha çok havza içinde tüketime konu olmaktadır. Ayrıca pekmez üretiminin belli miktara çıkarılabilmesi mümkün olursa, pazarlanması konusunda sıkıntı yaşanmayacağı düşünülmektedir. Armut, Trabzon hurması ve kara üzüm meyvelerinden üretilen pekmezlerin büyük rağbet gördüğü bu nedenle de önemli bir gelir potansiyeli sağlayabileceği dikkatle değerlendirilmelidir. Kaldı ki havzada GEF küçük hibe desteği alan bir pekmez üretim projesi de mevcuttur.

Havzadaki hayvancılık faaliyetleri ise giderek azalmaktadır. 1994 yılında havzadaki 4 köyde (Camili, Düzenli, Efeler, Kayalar) yapılan çalışma da yaklaşık 1550–1800 adet büyükbaş ve 490–570 adet küçükbaş hayvan varlığı (Anonim, 1994) tespit edilmiştir. Buna karşılık 2009 yılında havzadaki köylerin toplamın da, 953 büyükbaş ve 401 küçükbaş hayvan tespit edilmiştir. Yerel halka yönelik yapılan ankete katılan bireylerin %52'si hayvancılıkla uğraştığını belirtirken, %90'nı da hayvancılıktan elde

ettikleri ürünleri kendi ihtiyaçlarında kullandıklarını belirtmişlerdir. Buna göre havzadaki hayvancılık faaliyetleri ekonomik bir gelir sağlamadığı için giderek azalmaktadır. Aynı zamanda ekoturizmin bir başka faaliyet alanı olan yaylacılık da, hayvancılıkla birlikte var olabilmektedir. Bu nedenle hayvancılığı bu yönüyle de değerlendirmek gerekir. Ancak gelişen ekoturizm faaliyetleri ile birlikte paralellik gösteren doğal ürünlere yönelik talep artışı, hayvancılığın havzada tekrar gelişmesine neden olabilecektir.

1994 yılında Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Derneğinin yapmış olduğu araştırmada 1200–1400 karakovan ve 390–470 fenni kovan olduğu tespit edilmiştir. Buna göre yıllık 8–15 ton bal üretilmiş ve kara ve fenni kovanlardan elde edilen ballar aynı fiyattan 150.000 TL/kg satılmıştır (Anonim, 1994). 2009 yılı itibariyle havzada yaklaşık 3000 fenni ve 300–500 karakovan bulunmaktadır. Üretilen bal miktarı ise 20–25 ton civarındadır. Balın kilosu ise fenni kovanda 60 TL/kg, karakovan da ise 80 TL/kg dır. Bu durumda 1994 yılından bugüne kadar geçen 15 yıllık sürede, karakovan arıcılıktan fenni kovan arıcılığına geçiş olmuştur. Ayrıca bal üretim miktarı da artış (yaklaşık 2 kat) göstererek, fiyatı da yükselmiştir (yaklaşık 4 kat). Bal üretimi dışında arı ürünleri olarak polen ve ana arı üretimi de az sayıdaki işletmeler tarafından üretilse de, havzaya ekonomik anlamda fayda sağlamaktadır. 1994 yılında bal ürünlerinden elde edilen gelir 2009 yılı hesaplarına göre yaklaşık 100.000 TL (Anonim, 1994) dir. Buna karşılık 2008 yılında bal ve arı ürünlerinden yaklaşık 300.000–900.000 YTL (Anonim c, 2008) ve 2009 yılında yaklaşık 1.200.000 TL gelir elde edilmiştir. Üretilen bal ve arı ürünlerinin %50'sinden fazlası gelen turistlere ve onlar aracılığıyla bağlantı kurdukları yerlere satılmaktadır.

Havzada 1994 yılından günümüze kadar geçen sürede bal ve arı ürünleri üretimindeki artışa, kimi yıllardaki değişimler olmakla birlikte, devlet tarafından verilen destek primleri, havzanın tanıtımı, ekoturizm faaliyetleri ve teknik çalışma yöntemlerinin de katkısı olmaktadır.

Doğa tabanlı ekolojik ürünlerden (bal ve arı ürünleri, pekmez, fındık, mısır, ceviz, elma vb.) yıllık ortalama toplam 2.564.000 YTL gelir elde edilmektedir (Anonim/c, 2008).

2000 yılına kadar hiç turizm hareketi olmayan Camili Havzası'nı 2008 yılında 3.000 turist ziyaret etmiş olup konaklama, rehberlik ve ulaşım hizmetleri tamamen yöre halkı tarafından karşılanmıştır. Verilen hizmet karşılığı toplam 310.000 YTL gelir elde edilmiştir (Anonim c, 2008). 2009 yılında havzadaki pansiyonlarda konaklayan turist sayısı 3150 kişi olup, gününbirlik ziyaretçiler dâhil toplamda havzaya gelen turist sayısı ise 5000'in üzerindedir. 2009 yılında havzada tüm hizmetler karşılığı toplam yaklaşık 350.000 TL gelir elde edilmiştir.

Havzaya ekonomik anlamda gelir getirmesi beklenen, turistlerden giriş ücreti alınması konusunda anketlerde verilen yanıtlara göre, turistlerin %67'si giriş ücreti alınmamasını belirtirken, yerel halkın %56'sı giriş ücretinin alınması gerektiğini belirtmiştir.

Camili Havzası'ndaki pansiyonculuk 2000'li yıllardan sonra faaliyet göstermeye başlamıştır. Nihat GÖKYİĞİT adlı bir iş adamının girişimleriyle yapılan N. GÖKYİĞİT Konukevi 2002 yılında faaliyete geçerek havzadaki pansiyonculuk için bir örnek oluşturmuştur. Daha sonra GEF II projesinin de desteğiyle havzada ev pansiyonculuğu gelişerek, ekonomik anlamda gelir getirmeye başlamıştır. Havzada 2009 yılı itibariyle 16 pansiyon faaliyet göstermektedir. Bu pansiyonlardan 6 adeti turizm sezonu boyunca faaliyet gösterirken, diğer pansiyonlar müşteri talebine göre faaliyette bulunmaktadır. Faaliyet gösteren pansiyonların her birinin toplam yıllık gelirleri 10.000 TL nin üzerindedir. Müşteri alan pansiyonlardaki yatak doluluk oranı 2006 yılında %6 iken, 2009 yılında %12 olmuştur. Bu durum havzadaki yatak doluluk oranının giderek arttığını ve ancak bugün itibariyle halen yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

Tüm bu ekonomik bulgulara ek olarak biyosfer rezervi işlevlerinden biri olan kırsal kalkınma hem yerel halk hem de turist anketine katılan bireylerin %90'ı tarafından önemli görülmektedir. Bu durum havzada korunan alanla birlikte kırsal refahın desteklenmesi açısından da önemli bir bulgu olmaktadır.

GEF II projesi küçük hibe destek programı kapsamında; konak yenileme, pekmez üretimi, arıcılık, bal, ana arı ve polen üretimi, minibüs birliği destekleme projesi, köy konağı yenileme, yerel gazete ve bunun gibi toplam 48 projeye 4.500-10.000 dolar olmak üzere toplam 280.000 dolarlık destek verilmiştir. Proje başına

5.834 dolar proje desteği dağıtılmıştır. Bu projelerin dışında yakacak odun tüketimini azaltmaya yönelik yalıtım projesi UNDP-GEF/SGP (Küçük Hibe Programı) tarafından 27.000 dolarlık destek sağlanmıştır. Her köyden iki konak örnek olmak üzere toplam 12 evin yalıtımı yapılmıştır.

3.4.6. Temel Sorunlar ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Havzadaki kaçak ya da yasal (izinli) yapılaşmalarla ilgili olarak anketlerde sorulan sorulara verilen cevaplar incelendiğinde; ankete katılan turistlerin %91'i yasadış yapılaşmanın ve %64'üde yasal (izinli) yapılaşmanın sorun ya da şiddetli sorun olduğunu belirtmişlerdir. Ancak yerel halkın %77'si yasadış yapılaşmanın ve %55 yasal (izinli) yapılaşmanın çözülebilecek bir sorun olduğunu ifade etmiştir. Bu durumu ekoturizm boyutu ile değerlendirdiğimiz de, turistlerin havzadaki yapılaşmadan olumsuz etkilendikleri ve havzanın otantik yapısının korunması gerektiğini düşündükleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak yerel halk ise devletinde desteğiyle yapılaşmanın bir plan dâhilinde yürütülerek bu sorunun çözülebileceği kanaatindedir.

Doğal kaynakların kullanımı ile ilgili olarak havzada yürütölen projeler bir takım sorunları beraberinde getirmektedir. Özellikle bu projelerde yol ve HES inşaatları öne çıkmaktadır. Yerel halkla yapılan ankette şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan yol ve HES inşaatlarının değerlendirilmesi istenmiştir. Buna göre ankete katılan bireylerin %82'si yol ve %70'i HES inşaatlarının sorun olduğunu ancak bunların karşılıklı uzlaşı ile çözülebilecek sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum yerel halkın hem havzaya yatırım yapılmasını hem de yatırımların zarar verilmeden gerçekteştirilme beklentisini ortaya çıkarmaktadır.

Turistlere yönelik yapılan ankette sorulan biyosfer rezervi için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunlardan HES inşaatlarını değerlendiriniz sorusuna bireylerin %57'si şiddetli sorun ve %35'i sorun olarak cevap vermiştir. Aynı şekilde yol inşaatlarını da turistlerin büyük çoğunluğu şiddetli sorun ve sorun olarak görmektedir. Bu durumda turistler için havzadaki yol ve HES inşaatlarının doğaya bir tehdit oluşturduğu anlaşılmaktadır. Böylece bu yatırımların ekoturizmi de

etkileyeceği düşünölmektedir. Hatta ankete katılan turistlerin %77'si yatırımlardan sonra oluşacak zararlardan dolayı alana tekrar gelmek istemediklerini belirtmişlerdir.

Yerel halka yönelik yapılan ankette yakacak odun miktarı ile ilgili olarak bireylerin %21'i 10-15 ster, %39'u 15-20 ster ve %23'ü 20 sterin üzerinde yakacak odun kullandığını belirtmiştir. Bu durum havzadaki yakacak odun miktarının çok yüksek olduğunu göstermektedir. Evlerdeki ısı yalıtım düzeneğinin yetersiz olmasından kaynaklanan bu durum, havzada orman tahribatına neden olmaktadır. Gelişmekte olan turizmle birlikte evlerdeki ısı yalıtımına bir çözüm getirilmediği takdirde odun tüketiminin artacağı ve böylece özellikle kayın ağaçları olmak üzere orman tahribatına da neden olacağını göstermektedir.

3.4.7. Ekoturizm Yapısı ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Turist anketine katılan bireylerin %80'i ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahip olduğunu belirtmiştir. Buna göre havzaya gelen turistlerin çoğunluğu, alanın ekoturizm değerlerini bildiğini ve havzayı bu nedenle tercih ettiğini belirtmektedir. Ancak yerel halk anketine katılan bireylerin %74'ü ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum havzada ekoturizm kavramının henüz tam olarak anlaşılmadığını göstermektedir. Yine de yerel halk anketine katılan bireylerin %57'si ekoturizme konu olabilecek faaliyetlerde bulunduğunu belirtmiştir. Buna göre yerel halkın ekoturizm kavramını bilmediği halde yapmış olduğu ekonomik faaliyetlerin ekoturizme konu olabilecek faaliyetler olduğunu göstermektedir. Böylece ekoturizmin gelişmesinde bu doğal faaliyet yapısının etkili olacağı anlaşılmaktadır.

Anketlerde sorulan şimdi ya da gelecekte olabilecek sorunlardan halkın turizme karşı çıkması sorunu turistlerin %65'i tarafından sorun ya da şiddetli sorun olarak belirtilirken, yerel halkın %69'u tarafından çözülebilecek bir sorun olarak ifade edilmiştir. Buna göre turistlerin ekoturizmin yerel halkında içinde bulunduğu bir turizm şekli olması açısından bu durumun önemli olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Yerel halk anketine katılan bireyler, havzadaki pansiyon, konaklama vb. tesislerin gelişimini %42'lik oranlarla 5-10 yıl ve 5 yıldan az bir zamanda gelişim gösterdiğini ifade etmişlerdir. Bu durum GEF II projesinin desteği yanında gelişmekte olan turizm ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetlerdir.

Sağlıklı bir turizm gelişimi için; havzanın turistik öğeleri belirlenmeli; yürüyüş yolları, tırmanma merdivenleri, gözetleme kule ve kulübeleri ile barınma yerleri yapılmalı ve/veya köylülere, köy ve yaylalarındaki evlerinden pansiyon olarak yararlanılmasına yönelik eğitim ve destek sağlanmalı; bu olanaklar haritalara işlenmelidir. Camilide konukların yöreye ilişkin bilgileri alabilecekleri bir bilgi merkezi açılmalı ve gerekli araç-gereçlerle donatılmalıdır. Ek olarak; yörenin tanıtılması amacıyla saydam, video filmi, afiş, kitapçık, kartpostal vb. malzemeler hazırlanarak kamuoyuna ulaştırılmalı; gönüllü kuruluşlarla da işbirliği yapılarak konferanslar, seminerler, saydam ve filmi gösterileri düzenlenmelidir (Anonim, 1994). Kırsal Çevre Derneği tarafından belirlenen bu bilgiler ışığında; 2000'li yılların başlarında Camili Havzası'nda GEF II projesi başlamış ve sonucunda havza biyosfer rezervi ilan edilmiştir. Proje kapsamında havzada birçok eğitim ve seminerler düzenlenmiştir. Pansiyonculukla ilgili olarak eğitimler verilmiş ve maddi destekler sağlanarak havzada pansiyonların açılması sağlanmıştır. Ayrıca havza da giriş kontrol noktası, kuş gözlem evi ve ziyaretçi merkezi kurulmuştur. Ziyaretçi merkezinde toplantı salonu, bilgisayar odası, çalışma ofisleri ve gerekli elektronik araç-gereçler bulunmaktadır. Camili Havzası'nın tanıtımı için kartpostallar, broşürler, afişler hazırlanmış ve bir ağ sayfası düzenlenmiştir. Yerel dernekler de kurdukları ağ sayfaları ve çıkardıkları dergilerle havzanın tanıtımını yapmaktadırlar.



Şekil 82. GEF II Projesi kapsamında hazırlanan alan tanıtım materyalleri

Yerel turistlere yönelik yapılan ankette, bilgilendirme amaçlı malzeme talebinde bireylerin %44'ü alanı tanıtan el kitapçığı/cd ve %33'ü gezi güzergahalarını gösteren harita ve levhaların olmasını talep etmişlerdir. Ayrıca turistlerin %75'i bilgilendirme tabelalarının ve %60'ı yönlendirme levhalarının yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Turistlerin %59'u yerel kılavuz talebinde bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Rehber talebinde bulunan turistler, 35 yaş üzerindeki turistlerdir. Bu durumda ekoturizmin önemli gelirlerinden biri olarak kabul edilen yerel kılavuzluk hizmetleri de havzada tam olarak yaşama geçirilmemiş durumdadır.

Kırsal Çevre Derneği tarafından 1994 yılında yapılan araştırmaya göre; Yörenin topoğrafik koşulları, iklimi, ormanların ağaç türü bileşimi ve yapısı, buzul gölleri ve akarsuları ile köylülerin gelenek ve görenekleri, kültürel yapıları ve eğitim düzeyi "yumuşak turizm" ve "doğa sporları" etkinlikleri için son derece uygun ortamlar yaratmaktadır. Bu ortamlardan yumuşak turizm ve doğa sporları amacıyla yararlanmanın bilimsel yöntemlerle düzenlenmesi durumunda yörenin ekonomik gelişmesine önemli katkılar yapabilecektir (Anonim,1994). Camili Havzası'nda 2000'li yılların başlarında ve özellikle biyosfer rezervi ilanından sonra havzaya gelen yerli turist sayısındaki artış, pansiyonculuğun gelişmesi, yöresel ürünlerin satışındaki artış vb. durumlar ekoturizm faaliyetlerinin gelişmekte olduğunu göstermektedir.

Sadece korunan alanlara giriş ücreti olarak ödenen paraların bile önemli miktarlara ulaşması bir yana, rehberlik başta olmak üzere, konaklama, yiyecek ve geleneksel ürün satışlarından elde edilen gelirler, düşük gelir düzeyindeki yerel halk için önemli bir maddi kaynak girişini ifade etmektedir (Kurdoğlu, 2001). Camili Havzası'nda 2000'li yıllardan sonra yerel halkın gelir düzeyinde artışlar gözlenmektedir. Ancak bu durum henüz havzada yaşayan herkes için geçerli değildir. Bu sonuç yerel halkla gerçekleştirilen anket analizine göre de doğrulanmaktadır. Ekoturizm (Biyosfer Rezervi) geldikten sonra yıllık gelirdeki değişimin sorulduğu soruya halkın % 31'i artış olduğunu belirtirken %54'ü değişim olmadığını belirtmiştir. Ancak bölgede ekoturizm daha da artsa yerel halka fayda sağlar diyenlerin oranı ise %77'dir. Aynı zamanda havzadaki ekoturizmin gelişmesinin bazı insanlara fayda sağlayacağını düşünenlerin oranı %29 iken, herkese fayda sağlayacağını söyleyenlerin oranı %71'dir. Buna göre havzada ekoturizmin gelişmesinin yerel halka fayda sağlayacağı görüşü hâkimdir.

4. SONUÇLAR

Korunan alanlar, sahip oldukları eşsiz doğal peyzaj güzellikleri ve kültürel miras yanında, gelecek kuşakların bu doğal kaynaklardan yararlanması ve biyolojik çeşitliliğin devamı için vazgeçilmez sahalardır. Dünyamızın %13,2'si korunan alan olarak ayrılmışken, bu rakam Türkiye için tüm statüler dâhil %5'in altındadır. Özellikle iklim değişikliği ve küresel ısınma tartışmalarının yaşandığı günümüzde bu oranlar dünyamız ve Türkiye için oldukça yetersiz sayılabilecek rakamlardır.

Ekoturizm günümüzde çok çeşitli tanımlarla açıklanmaya çalışılsa ve açık bir tanımla yapılamasa da, doğal ve doğala yakın alanlara yönelik gerçekleştirilen bir turizm şekli olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle ekoturizm faaliyetlerinde korunan alanlar en önemli varış noktaları olarak öne çıkmaktadır. Korunan alanların bu şekilde tercih konusu olması, yeni yönetim anlayışlarını da beraberinde getirmektedir. Çünkü gelecekte bu alanlara yönelik baskının daha fazla olacağı öngörüsü yapılmaktadır.

Camili Havzası birçok ulusal ve uluslararası korunan alan statülerine sahip alanlara ev sahipliği yapmaktadır. Havzanın sahip olduğu doğal yaşlı ormanlar, biyolojik çeşitlilik ve endemizm oranı bu tanımlamalara neden olmaktadır. Bu tanımlar içinde ülkemiz milli park kanununda yer alan tabiatı koruma alanı ve henüz yasal statü kazanmamış olan biyosfer rezervi tanımları yer almaktadır. Tutanak veya sözleşmelerle taraf olduğumuz diğer tanımlar içinde ise havza, ekolojik bölge, orman sıcak noktası, ÖBA, ÖDA, ÖKA ve gen koruma alanı olarak belirlenmiştir. Tüm bu tanımlar neticesinde Camili Havzası 29 Haziran 2005 yılında UNESCO tarafından Biyosfer Rezerv Alanı ilan edilmiştir.

Havzada biyosfer rezerv kavramının doğru bilinmesi, havzanın 2005 yılında biyosfer rezervi ilan edilmesi ve ilanından önceki ve sonraki faaliyetlerin etkili olması yanında Türkiye'deki ilk biyosfer rezervi olmasının da bir sonucudur. Havzanın biyosfer rezervi ilan edilmesi yerel halk tarafından olumlu karşılanmaktadır. Bu durum havzada daha önce de bir övünç kaynağı olarak gösterilen doğayı koruma anlayışının bir yansıması olarak gözükmektedir. Böylece havzada ekoturizm faaliyetlerinin gelişmesi bakımından bu anlayışın önemli katkıları olacağı düşünülmektedir. Bu anlayışın kullanılması ve yerel halkın bilgilendirilmesi

kapsamında özellikle halkla ilişkiler iletişim araçlarından faydalanılması bu anlamda önem kazanmaktadır.

Havzada biyosfer rezervinin kurulma sebeplerinden biri olan yaşam alanlarının ya da türlerin korunması, turistler ve yerel halk tarafından önemli bir özellik olarak görülmektedir.

Yerel halkının ve turistlerin belirttiklerine göre havzaya yönelik olarak son dönemde artan ilginin sebebi olarak havzanın doğal güzellikleri gösterilmektedir. Ayrıca basında yer alan haberlerin de etkili olduğu ancak bu haberlerde de yine havzanın doğal güzelliklerine vurgu yapıldığı ifade edilmektedir.

Yerel halk ve turistlerin büyük çoğunluğu ekoturizme konu olabilecek kaynak değerlerinden dağların, ormanların, şelale/çağlayanların, göllerin ve yaban hayatının havzada iyi ve yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Havzada yer alan bitkilerden 145 bitki taksonu tıbbi ve ticari değere sahiptir. Bu bitkilerin yaklaşık 30 taksonu aynı zamanda yerel halk tarafından da ilaç yapımında kullanılmaktadır. Bitkisel kaynaklı geleneksel ürünlerin, ekolojik ürün olmak şartıyla bölgeye gelen ziyaretçilere ikram edilmesi veya satılmasının, turizm pazarlaması açısından önemli bir potansiyel yaratacağı düşünülmektedir.

Havzadaki nüfus 1990'dan günümüze kadar geçen sürede giderek azalmıştır. 1990 ile 2008'i karşılaştırıldığında nüfusun %52 oranında azaldığı görülmektedir. Aktif nüfus çoğunlukla tarım ve arıcılıkla uğraşmaktadır. Bu faaliyetler halk arasında ekoturizm faaliyeti olarak bilinmese de, bir turizm alanı olması ve doğal üretimler olması sebebiyle Camili için ekoturizmin temel yardımcı kaynakları durumuna gelmektedir.

Havzadaki eğitim seviyesi, çoğunluk ilköğretim düzeyinde olsa da yüksektir. Ayrıca havzada bilimsel araştırma ve eğitimlerin yerel halk tarafından desteklendiği de belirlenmiştir.

Havzada içme suyu, elektrik, iletişim ve sağlık altyapıları şuan için yeterli gözükmemektedir. Ancak ileride gelişen turizmle birlikte bu altyapıların yeterli olmayacağı düşünülmektedir. Turistik alanlarda genel bir sorun olan elektrik

hatlarının oluşturduğu manzara kirliliği havza içinde önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Havzadaki mevcut yol yoğunluğu 3,9 m/ha, planlanan yol yoğunluğu ise 7,7 m/ha dır. Mevcut yol yoğunluğu şu anda bile bir takım tartışmaları meydana getirirken, planlanan yol yoğunluğunun gerçekleşmesi durumunda ise yol tahribatları;

1. Başta parçalanma olmak üzere çeşitli ekolojik sorunlar,
2. Heyelan ve toprak aşınımı,
3. Görsel kalite düşüşü,
4. Turistlerin alan içinde kalma sürelerinin azalması ve daha az ücret bırakılması gibi olumsuz sonuçlar oluşturmaktadır.

Havzada yapılması düşünülen yatırımlar (özellikle yol ve HES) turistler tarafından olumsuz karşılanmaktadır. Hatta turistler yatırımlardan sonra oluşacak zararlardan dolayı alana tekrar gelmek istemeyeceklerini ifade etmektedirler. Yerel halk ise yatırım beklentisinin yanında bu yatırımların doğaya zarar vermeden gerçekleşmesini istemektedir.

Günümüzde havzada pansiyonculuk için eski evlerin tamirata ve halkın kendi arazilerinde yaptıkları evlerin dışında yapılaşma bulunmamaktadır. Ancak bu yapılaşmalarda yöre mimarisine uygun evlerin yapılmadığı da görülmektedir. Bu durum doğallığı ön plana çıkmış bir yöre için ciddi bir bozulma demektir. Üstelik yöre mimarisi, yöreye gelen turistlerin gelme tercihlerinden birini oluşturan kültürel kaynaklardan ahşap el sanatları, örme el işleri, yemek, müzik, şenlik vb içinde en önemlilerinden birini oluşturmaktadır.

Hayvancılık faaliyetleri sürekli havzada yaşayan çiftçiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Havzadaki hayvancılık faaliyetleri ekonomik bir gelir sağlamadığı için giderek azalmaktadır. Ancak ekoturizmin amaçlarından biri olan “yerel toplumların ekonomisini geliştirmek” içeriğine uygun olarak hayvancılıktan elde edilecek organik ürünler, havzada ekoturizmin gelişimine ve aile bütçesine katkı sağlarken, hayvancılığın da tekrar canlanmasında etken olacaktır.

Nüfusun giderek azalması arazi kullanımlarında değişimlere sebep olmuştur. Havzadaki bazı arazilerin çayır ve otlak olarak kullanılmasının, zaman ve işgücü

yetersizliği ile birlikte ekonomik olarak çok anlamlı üretimlere konu olmadığı için terk edildiği anlaşılmaktadır. Bu şekilde onlarca dönüm arazinin bulunması kadastró çalışmaları sırasında bazı mülkiyet anlaşmazlıklarına sebep olabileceği sonucunu akla getirmektedir.

Havzadaki ekonomik gelişmelere baktığımızda geçmişten günümüze olumlu gelişmeler yaşanmaktadır. Tarım, arıcılık ve pansiyonculuk havzada öne çıkan ekonomik faaliyetler olarak gözükmemektedir. Özellikle 1990'lı yıllardan günümüze kadar geçen sürede bu ekonomik faaliyetler teknik anlamda değişim göstererek üretim ve fiyat artışlarını meydana getirmiştir. Ancak bu durum havzada şu an için yeterli düzeyde değildir. Çünkü yerel halkın %50'si, ekoturizm veya biyosfer rezervi geldikten sonra gelir düzeyinde değişim olmadığını belirtmiştir.

Havzada öne çıkan ekonomik faaliyetlerden tarım ve arıcılık elde edilen doğa tabanlı ekolojik ürünlerden yıllık ortalama 2.500.000 TL'nin üzerinde gelir elde edilmektedir. Özellikle bal ve arı ürünlerindeki değişim beraberinde üretim ve fiyat artışlarını da getirmiştir. 2000'li yıllara kadar karakovan arıcılık havzada hâkimken, 2000'li yıllardan sonra yürütölen projeler ve ekoturizm faaliyetleriyle birlikte fenni kovan arıcılığa geçiş olmuştur. Karakovan arıcılık döneminde yılda 8–15 ton bal üretilirken, fenni kovan arıcılıkla birlikte bu rakam 20–25 tona çıkmıştır. 1994 yılında bal ürünlerinden elde edilen gelir yaklaşık 100.000 TL iken, günümüzde bal ve arı ürünlerinden elde edilen gelir 1.000.000 TL'nin üzerindedir.

2000'li yıllardan sonra havzada gelişmeye başlayan pansiyonculukla birlikte, ziyaretçi sayısı artış göstermektedir. 2006 yılında müşteri alan pansiyonlardaki yatak doluluk oranı %6 iken, 2009 yılında %12 olmuştur. Buna bağlı olarak verilen turizm hizmetleri karşılığı 2008 yılında 310.000TL, 2009 yılında ise 350.000 TL (244.000 \$/175.000 €) gelir elde edilmiştir.

Küçük hibe programlarıyla desteklenen projelerin önemli katkılar yaptığı, arazi çalışmalarında ki gözlemler sonucunda tespit edilmiştir. Bu gibi üretim artışları ekoturizm pazarı açısından yerel halka çok önemli katkılar sağlamaktadır. Diğer yandan tatilleri sırasında bu ürünleri tüketen ziyaretçiler için ise son derece memnuniyet verici bir deneyim olmaktadır.

Havzanın temel sorunları arasında yer alan yapılaşmalar turistler tarafından olumlu karşılanmamaktadır. Ancak yerel halk yapılaşmanın bir plan çerçevesinde yapılmasını istemektedir. Havzadaki temel sorunların başında gelen yatırım projeleri, yine turistler tarafından olumsuz karşılanırken, yerel halk tarafından ise yatırımların doğaya zarar vermeden gerçekleştirilmesi istenmektedir. Havzada bir diğer sorun olan yakacak odun temini de gelecek yıllarda gelişen turizmle birlikte artış göstereceği ve ormanlar üzerindeki baskını artıracacağı düşünülmektedir.

Havzadaki ekoturizm gelişimine baktığımızda, 2000’li yıllarda başlayan sürecin yavaş ama artan bir ivme gösterdiği anlaşılmaktadır. Özellikle havzanın biyosfer rezervi ilan edilmesi, GEF II projesinin sağladığı olanaklar ve havzanın doğal ve kültürel yapısı ekoturizm için olağanüstü imkânlar sunmaktadır. Ancak gelişen ekoturizm faaliyetleri bir yönetim tarafından idare edilmelidir. Şu anki haliyle bile bu faaliyetler bir takım olumsuz sonuçlara sebep olurken, ilerleyen yıllarda artan turist sayısı ve gelirlerle birlikte havza için geri dönülemez sonuçlar doğurabilecektir.

Havzanın topoğrafik yapısı ve iklim şartlarından dolayı turizm sezonu 15 Mayıs–15 Kasım dönemini kapsamaktadır. Ancak bu süreler iklim şartlarına göre değişebilmektedir. Ağustos ve Temmuz ayları turistlerin havzaya en yoğun geldikleri aylardır.

Camili Biyosfer Rezervi’nin yönetim planı bulunmaktadır ancak havzayla ilgili yeterli bilimsel çalışmalar yapılmamıştır. Özellikle ekoturizm ve organik ürünler konusunda yeterli düzeyde bilimsel çalışma mevcut değildir.

Havzaya gelen turistlerin büyük çoğunluğu ekoturizm kavramı hakkında doğru bilgiye sahipken, yerel halkın büyük çoğunluğu ekoturizm kavramından haberdar değildir. Ancak yaptıkları faaliyetlerde ekoturizm faaliyeti içinde oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum alanda yeterli bilgilendirme çalışmasının yapılmadığını göstermektedir. Ayrıca havzada ekoturizm faaliyetlerine katılım olarak erkekler öne çıkmaktadır. Ancak bayanlardan da ekoturizm faaliyetlerinde bulunanların yer alması, özellikle ekoturizmin yöresel yemek, örgü el işleri ve pansiyonculuğa yönelik talepleri, bayanların bu alanlarda daha aktif rol almalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

Havzada Şu an için ekoturizm faaliyetleri önemli bir gelir kalemi olarak görülmemektedir. Ancak ekoturizmin gelişmesinin yerel halka fayda sağlayacağı ve tüm havzaya da ekonomik anlamda katkı yapacağı görüşü hâkimdir.

Tüm bu sonuçlar neticesinde; Camili Biyosfer Rezerv Alanı, iyi bir planla yönetilir ve yerel halk teknik anlamda desteklenir ve bilgilendirilirse, doğal ve kültürel yapıda bir bozulma olmadan da gelirlerde artış mümkün olabilecektir. Şimdilik havzaya gelen ziyaretçilere bağlı olarak gerçekleşen gelirlerdeki artış, eğer bu eğilimle devam ederse, yaşanan g olgusunun tersine döneceği ve havzada kullanılmayan beşeri ve doğal kaynakların yeniden daha fazla üretime yöneleceği düşünülmektedir. Bu sonucun, kırsal alanlarda ve özellikle orman köylerinde ciddi bir gelir artışı olarak ortaya çıkacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

5. ÖNERİLER

29 Haziran 2005 yılında Türkiye'nin ilk biyosfer rezerv alanı olarak ilan edilen Camili Biyosfer Rezervi'nin yönetim planının bir an önce onaylanıp, yasal düzenlemelerde biyosfer rezervleri ile ilgili eksiklikler giderilmelidir. Ayrıca yönetim planı yanında havzada gerekli bilimsel çalışmaların yapılıp, yerel halkın kırsal fakirliğini azaltmada ekoturizme yönelik yeni projeler geliştirilmelidir. Kaldı ki, yerel halkın çoğunluğu havzada eğitim ve bilimsel çalışmalara karşı olumlu bir yaklaşım sergilemektedir.

Havzada zorlu coğrafi yapı ve kış şartları yanında geçim sıkıntısının da etkisiyle yaşanan göç olayları, havzanın nüfusunun azalmasına neden olmuştur. Ancak bu nüfus yaz aylarında iki katına çıkmaktadır. Havzadaki ekoturizm faaliyetlerinin de yaz aylarında gerçekleştiği düşünüldüğünde faal nüfusun ekoturizm faaliyetlerine yönlendirilmesi, havzada ekonomik anlamda olumlu gelişmeler sağlayacaktır.

Havza tıbbi ve ticari amaçlı kullanılan odun dışı bitkisel ürünler yönünden de oldukça zengin yapıya sahiptir. Bu bitkilerden elde edilen geleneksel ürünlerin, yeme-içme ikramlarına eklenebileceği gibi turizm pazarlamasında da ayrıcalık olarak kullanılabilir bir potansiyel oluşturduğu düşünülmektedir. Bu nedenle öncelikle geleneksel ürünlerin üretilmesi desteklenmeli ve ticari amaçlı ürünlerin üretilebileceği alanların tespiti ve planlaması yapılmalıdır.

Havzada sağlık altyapısı çok yetersizdir. Özellikle ziyaretçi talebinin artmaya başladığı son yıllarda bu eksiklik fazlasıyla hissedilmektedir. Bu nedenle arama-kurtarma, ilkyardım ve diğer sağlık hizmetlerinin mutlaka belirli bir seviyeye çıkarılma zorunluluğu bulunmaktadır ve bu hizmetler bir an önce faaliyete geçirilmelidir.

Havzada biyosfer rezervinin kurulma sebeplerinden biri olan yaşam alanlarının ya da türlerin korunması, turistler ve yerel halk tarafından önemli bir özellik olarak

görüldüğü halde, yol ve HES yatırımları bu manada, bir marka olan Camili Havzası'nın özelliklerini tahrip etmekte ve değerini düşürmektedir.

Yol ve HES yatırımları, havzada en önemli sorunların başında gelmektedir. Özellikle ekosistemleri küçük parçalara ayıran gereksiz veya keyfi yol geçkilerinin iptal edilmesi, hem havzadaki doğal alanların parçalanması ve tahribini önleyerek ekolojik yarar hem de herhangi bir iktisadi faaliyetin altyapısı olmadığı için ekonomik yarar (gereksiz masraftan kaçınma) sağlayacaktır. Yapılması düşünülen HES projeleri Artvin'de yapılmakta olan HES'ler göz önüne alınarak derhal iptal edilmelidir. Camili Havzası'nın çok yakının da yapılmakta olan bir santralin etkileri havza içinde planlanan 7 proje için bir fikir vermektedir. Çok dik, sarp ve tamamen bakır ekosistemler içerisinde yapılacak bu çalışmalar, Camili Havzası'nın uluslararası statülerce belirlenen koruma değerini de tarım ya da ekoturizm gibi etkinliklerinde yapılabilme olanaklarını ortadan kaldıracaktır.

Camili Havzası'nda fotoğraf çekimi turistlerin en çok ilgi gösterdiği etkinliklerden biri olmaktadır. Bu nedenle manzara bütünlüğünde kablolar ve direkler nedeniyle oluşan bozulmalar, ziyaretçileri olumsuz etkilemektedir. Bunun için en azından belirlenen manzara noktalarından geçen elektrik hatlarının yer altına alınması ya da güzergâhlarının değiştirilmesi değerlendirilmelidir.

Havzadaki yüzlerce yıllık geleneklerin ürünleri olan sivil mimari, yaylacılık, müzik gibi kültürel özellikler, ekoturizm için önemli kaynaklar olmaktadır. Yöreyi ziyarete gelen turistler için de en önemli tercih nedenleri arasındadır. Bu nedenle havzada yapılacak yeni evlerde yerel mimari özellikler yansıtılmalıdır. Yaylacılık geleneği, ülkemizde yayla turizmi adıyla bir turizm başlığı oluşturacak kadar zengin bir kültürel çeşitlilik ortaya koymaktadır. Ancak yaylacılık günümüzde hayvancılıktan öte bir anlam kazanmıştır. Buna karşılık Camili yaylalarında yapılacak hayvancılığın iyi planlanması ve mera kanununa göre yönetilmesi gerekmektedir. Yaylalar ekoturizm turları için varış noktaları olarak kullanılırken, hayvancılıktan elde edilecek et, süt ve süt ürünleri de ekoturizm için önemli bir girdi sağlayacaktır.

Hayvancılık faaliyetleri havzada her geçen gün azalmaktadır. Oysa ekoturizm içinde hayvancılıktan elde edilen ürünler önemli bir gelir oluşturmaktadır. Ancak Camili Havzası'nda henüz bu durum geçerli değildir. Buna göre havzadaki ekoturizm

faaliyetlerinde doğal hayvansal ürünleri artırıcı çalışmalar yapılmalı ve hayvancılığın gelişimi için destekler verilmelidir. Aynı zamanda ekoturizmin bir başka faaliyet alanı olan yaylacılık da, hayvancılıkla birlikte var olabilmektedir. Birbiriyle bağlantılı olan iki faaliyet nedeniyle yaylacılığın da havzada desteklenmesi gerekmektedir.

En önemli ekoturizm girdilerinden biri olan organik tarım ürünlerinin yakın zamanlarda belgelendirilmesinin (sertifikalandırılma) süreç alması nedeniyle, havzaya girebilecek yabancı tohum ve yemlerde çok dikkatli olunmalıdır.

Kimi tarımsal üretimlerin artan talep nedeniyle yetersiz kalması durumunda bile havzanın çok bilinen ekolojik görünürlülüğüne zarar verecek herhangi bir ürün ya da yemin havzaya sokulmaması; genetik kirlenmeye karşı havzayı korumak amacıyla da her türde yabancı tohum girişi de önlenmelidir.

Geleneksel arıcılıkta her ne kadar verim düşük olsa da, her aşamasının doğal yöntemlerle gerçekleştirilmesi, karakovanların ağaçlara konması, indirilmesi, bal sağımı ve aynı zamanda tüm bunlar geleneksel bir tören havasında gerçekleştirilmektedir. Ayrıca günümüzde bu törenler şenliklerde yarışma olarak da düzenlenmektedir. Eğer verim düşüklüğü ve zorluğu nedeniyle karakovan arıcılığının yok olmaya doğru gitmesi söz konusu olursa çeşitli yasal önlemlerle desteklenmelidir.

Yerel halka yönelik yapılan anket çalışması sonucu yerel halkın büyük çoğunluğunun ekoturizm kavramı hakkında bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle havzada ekoturizm bilgilendirme eğitimlerine ağırlık verilmelidir.

Havzada pansiyonculukla ilgili küçük hibelerle destekler sağlanmıştır. Ancak bir takım düzenlemeler için de yeni desteklerin verilmesi gerekmektedir. Ayrıca pansiyonlarda hizmet kalitesinin artırılması için eğitimlerin de verilmesi gerekmektedir.

Havzanın ekoturizm için cazibe oluşturan özelliklerinden yaban hayatına yönelik doğa yürüyüşleri, yaban hayatı ve kuş gözlemi (özellikle kuş göçleri) paket programları düzenlenmelidir. Çünkü yöreye gelen turistlerin yaban hayatına olan

ilgileri oldukça fazladır. Bu potansiyelin ekoturizm ekonomisi açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Doğa yürüyüşleri için geçmişte ve günümüzde de kullanılan patikalar yeniden düzenlenmeli ve zorluk derecelerine göre sınıflandırılmalıdır. Ayrıca bu patikalara yönlendirme ve bilgilendirme levhaları yerleştirilmelidir.

Havzada yerel kılavuz yetiştirilmesine yönelik bir takım çalışmalar yapılmıştır. Ancak yerel kılavuz talebinin az olması ve gelirin yeterli olmaması nedeniyle bu hizmet havzada fazla bir gelişim gösterememiştir. Bu nedenle yerel kılavuz talebi konusunda turizm acenteleri yönlendirilmeli ve ayrıca güvenlik bölgesi olması nedeniyle yerel kılavuz olmaksızın alanda serbest dolaşımlara izin verilmemelidir.

Havzada verilen küçük destek ya da mikro kredi gibi uygulamaların arıcılık, pekmez, konak yenilemesi ve minibüsçü derneğinin desteklenmesi dışında; küçük el sanatları, ahşap oymacılık, dokuma, peynir ve yağ gibi süt ürünleri konularında da verilerek yerel halk arasında yaygınlaşması sağlanmalıdır. Böylece ekoturizm tanımındaki yerel halka yarar sağlama zorunluluğu da önemli ölçüde yerine getirilmiş ve turizmin sürdürülebilirliği sağlanmış olacaktır.

Havzada yürütülen ve gelişen tüm bu ekoturizm faaliyetleri şu anki haliyle bile bir takım olumsuz sonuçlara sebep olurken, ilerleyen yıllarda artan turist sayısı ve gelirlerle birlikte havza için geri dönülemez sonuçlar doğurabilecektir. Bu nedenle havzada, etrafındaki diğer turistik faaliyetlerde göz önüne alınarak bir ekoturizm planlaması yapılmalı ve bu bir yönetim tarafından idare edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Adem, Ç. ve Gürsan. E., 2006. Camili Biyosfer Rezervi. Yeşil Türkiye Dergisi, Sayı 596, 10-11
- Altan, T., 1999. Macahel Biyosfer Rezerv Alanı Olmalıdır. Macahel Dergisi, Sayı 5-6, 26-28
- Anonim, 1994. Borçka (Artvin) Camili-Karagöl Orman Ekosistemlerini Koruma ve Geliştirme Olanakları Araştırması. Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Ankara, 80 s.
- Anonim, 1997. Karadeniz Bölgesinde Yayla Turizminin Geliştirilmesi, Bölgesel Gelişme ve Çevreye Uyumlu Yapılaşma. İstanbul Ticaret Odası, Yayın No 1997-27, 164 s.
- Anonim, 2003. Organik Tarımın Genel İlkeleri. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara
- Anonim a, 2007. Türkiye'deki Korunan Alanlar ve Çevresinde Sürdürülebilir Turizm Gelişim Stratejisi Rehberi. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara
- Anonim b, 2007. Camili Biyosfer Rezervi Yönetim Planı Nihai Taslak. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara
- Anonim c, 2007. Camili Biyosfer Rezervi Alanı Taslak Sürdürülebilir Turizm Gelişim Stratejisi. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara
- Anonim d, 2007. Korunan Alan Planlaması ve Yönetimi. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara
- Anonim e, 2007. Camili Biyosfer Rezervi Tanıtım Broşürü. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara
- Anonim f, 2007. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara

- Anonim a, 2008. Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki Özel Amaçlarla Korunan Orman Ekosistemleri. Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Ankara
- Anonim b, 2008. Türkiye İçin Doğa Dostu Tarım Kitapçığı. Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Ankara
- Anonim c, 2008. Camili Biyosfer Rezervi Ekonomik Analiz Raporu. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara
- Anonim a, 2009. İlçe Tarım Müdürlüğü, Borçka
- Anonim b, 2009. Organik Tarım ve Sertifikasyon Projesi Taslağı. İl Özel İdaresi, Artvin
- Anonim c, 2009. Orman İşletme Müdürlüğü, Borçka
- Anonim d, 2009. Artvin İli Turizm Master Planı Nihai Planlama Raporu, İl Özel İdaresi, Artvin
- Anonim e, 2009. Turizm ve Çevre İlişkileri. Türkiye Çevre Vakfı Haber Bülteni, Sayı 107
- Altan, T., Artar, M., Atik, M. ve Çetinkaya, G., 2004. Çukurova Deltası Biyosfer Rezervi Yönetim Planı. Çukurova Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Adana
- Bann, C. ve Clemens M., 1999. Türkiye'de Orman Kaynaklarının Yönetimi ve Ormandan Faydalanma ile İlgili Dışsallıklarda Alt Sınır (Minimum) Değerlerinin Tahmini ve Bu Bilgilerden Yararlanılması Konusunda İlgili Öneriler.T.C. Orman Bakanlığı, Ankara, 65 s.
- Büyüköztürk, Ş., 2002. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti., Yenışehir Ankara, 179 s.
- Çatal, H.A. ve Türker, M.F., 1999. Orman İşletmeciliğinde Halkla İlişkiler İşlevinin Orman Yasaları, Orman Kadastro Faaliyetleri, Orman Suçları ve Orman Tahripleri Açısından İncelenmesi (Sürmene Devlet Orman İşletme Müdürlüğü 31. ve 32. Madde Köyleri Örneği). Doğu Karadeniz Bölgesinde Orman Mülkiyet Sorunları Bildiri Metinleri, Trabzon, s. 372-383
- Demir, C. ve Çevirgen A., 2006. Ekoturizm Yönetimi. Nobel Yayın Dağıtım, Yenışehir Ankara, 222 s.

- Demirayak, F., 2006. Türkiye’de Korunan Alanlar İçin Yeni Bir Yaklaşım Ortaklaşa Yönetim. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 200 s.
- Duman, H., 2005. Karçal Dağları. Türkiye’nin 122 Önemli Bitki Alanı. WWF Türkiye, İstanbul. 132-134
- Eagles, P.F.J., Bowman, M.E. ve Tao, T.C.H., 2001. Guidelines for Tourism in Parks and Protected Areas of East Asia. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, 99 pp.
- Erdoğan, N., 2003. Çevre ve (Eko)turizm. Erk Yayıncılık, Kızılay Ankara, 317 s.
- Eminağaoğlu, Ö., 2004. Kafkasya Karışık Ilıman Yağmur Ormanı ve Yüksek Alpin Çayırları Flora Surveyi Kesin Sonuç Raporu. Camili Orman İşletme Şefliği Amenajman Planı, Borçka
- Eminağaoğlu, Ö., Kutbay, H.G., Özkan, Z.C. ve Ergül, A., 2008. Flora of the Camili Biosphere Reserve Area (Borçka-Artvin-Turkey). Turkish Journal of Botany, Volume 32, Issue 1, 43-90
- Gümüş, S. ve Acar, H., 2003. Kırsal Alan Yol Planlamasında Çevre Etki Değerlendirmesi. Doğu Karadeniz Bölgesinde Kırsal Alanda Ulaşım, Yerleşim Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Trabzon, s. 107-120
- Gündüz, A., 2001. Çoruh Havzası ve Artvin. Ardanoçlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği, Ankara, 444 s.
- Gürdal, M., 1990. Turizm Ulaştırması. Adım Yayınları, İstanbul, 200 s.
- Işık, K. ve Kurt, Y., 2005. Habitat Fragmentasyonu ve Biyoçeşitliliğe Etkileri. Türk Ormancılığında, Uluslararası Süreçte Acil Eyleme Dönüştürülmesi Gereken Konular, Mevzuat ve Yapılanmaya Yansımaları Sempozyumu. Orman Mühendisleri Odası (2009 yılında bastırılmıştır), Antalya, s. 131-142
- IUCN, 1998. Biosphere Reserves-Myth or Reality? Proceedings of a Workshop at the 1996 IUCN World Conservation Congress, Montreal, Canada. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, 59 pp.
- İnal, S., 1949. Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız. T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, Osmanbey Matbaası, Özel Sayı 84, İstanbul, 88 s.

- Kaplan, E., 2000. Ülkemizdeki Doğal Korunan Alanlarla İlgili Yürürlükteki Yasal Durumun İrdelenmesi Yenice-Çitdere Tabiatı Koruma Alanı Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın, 115 s.
- Kaplan, S., 2003. Doğa Koruma Çalışmaları ve Yasalarımız. Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi, Sayı 16, 29-33.
- Karadeniz, N. ve Güneş, G., 2002. Dağ Ekosistemleri ve Sürdürülebilir Yaklaşımlar. Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu. T.C. Orman Bakanlığı, Yayın No 183, Ankara, 24-30
- Kersten, A., 1997. Community Based Ecotourism and Community Building: The Case of the Lacandones (Chiapas). <http://planeta.com/planeta/97/0597lacandon.html> 12 Ekim 2009
- Koşdemir, Z., 1994. Uluslararası Ulusal Park Politikası İçinde Türkiye Ulusal Park Politikasının Yeri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 103 s.
- Köse, M., 2003. Bolu Yöresi'nde Milli Parklar Kapsamında Korunan Alanların Genel Özellikleri ve Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 151 s.
- Kurdoğlu, O., 2001. Korunan Alanlar ve Ekoturizmin Karadeniz Bölgesi Açısından İrdelenmesi, Orman ve Av Dergisi, Sayı 2001-4, s. 3-12
- Kurdoğlu, O., 2002. Kaçkar Dağları Milli Parkı ve Yakın Çevresinin Doğal Kaynak Yönetimi Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 294 s.
- Kurdoğlu O. ve Kurdoğlu B., 2002. Ormancılıkta Halkla İlişkiler ve Milli Parkların Halkla İlişkiler Sürecindeki Önemi. II. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt No 1, Artvin, s. 212-219
- Kurdoğlu, O., Avcıoğlu, B. ve Özalp, M., 2006a. Korunan Alanlarda Yönetim Etkinliğinin Belirlenmesi İçin Bir Yöntem Uygulaması (Doğu Karadeniz Örneği). II. Doğal ve Özel Nitelikli Kırsal Alanların Koruma Sorunsalı ve Planlanması Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Trabzon s.117-137
- Kurdoğlu, O., Kurt, B. ve Lise, Y., 2006b. Karçal Dağları. Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları. Doğa Derneği, Ankara, 232-235 s.
- Kurdoğlu, O., 2008. Turizmin Yeşil Şapkası: Ekoturizm ve Diğer Turizm Kavramları Üzerine Değerlendirmeler. Kırsal Çevre Yıllığı. 73-92 s.

- Kurdoğlu, O. ve Zeydanlı, U., 2008. En Bilge Ormanlar: Doğal Yaşı Ormanlar. Orman ve Biyolojik eşitlilik. Doğa Koruma Merkezi, Ankara, 97-116
- OGM, 2004. Camili Orman İşletme Şefliği Amenajman Planı. Orman İşletme M¼d¼rl¼đ¼, Borçka
- OGM, 2007. 6521 Sayılı Dikili Ağaç Satışı Tamimi. Orman Genel M¼d¼rl¼đ¼, Ankara
- Özdemir, H., 2001. Artvin Tarihi. Ajans Ege Matbaacılık Hizmetleri, Ankara, 293 s.
- Özt¼rk, A. ve Sağlam, B., 2007. Artvin Orman B¼lge M¼d¼rl¼đ¼ Orman Koruma Faaliyetlerinde Etkinliğin Artırılması Amacıyla Orman K¼yl¼lerin G¼r¼řlerini Dikkate Alan Katılımcı Bir Yaklaşım. Artvin Orman B¼lge M¼d¼rl¼đ¼ Yayınları Yayın No 8, Artvin, 25 s.
- Pratiwi, S., 2000. Understanding Local Community Participation in Ecotourism Develpoment: A Critical Analysis of Select Published Literature, A Master of Science Thesis, Michigan State University, p.144 [http://catalog.lib.msu.edu/record=b3701062 ~ S39a](http://catalog.lib.msu.edu/record=b3701062~S39a) 12 Ekim 2009.
- Sever, R. ve Kopar, İ., 2009. Maral Şelalesi (Borçka-Artvin), Doğal Ortam Özellikleri ve Ekonomik Potansiyeli. Türkiye Coğrafya Dergisi, Sayı 52, 17-29
- Soykan, F., 2002. Kırsal Turizmin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Türkiye. Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu. T.C. Orman Bakanlığı, Yayın No 183, Ankara, 154-159
- Thomas, L., 2006. Türkiye Korunan Alan Y¼netiminde IUCN Kategori Sistemi. T.C. evre ve Orman Bakanlığı, DKMPGM, BÇDKYP, Ankara, 34 s.
- Tisdell, C., 1996. Ecotourism, Economics and the Environment: Observations from China. Journal of Travel Research, Volume 34, 11-19
- T¼rker, M.F., Özt¼rk, A. ve Tiryaki, E., 2002. Ülkemiz Ormancılık Sekt¼r¼nde Odun Dışı Orman Ür¼nleri Kapsamında Değerlendirilen Odun Dışı Bitkisel Ür¼nlerin İşletmeciliği. II. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt No 1, Artvin, s. 270-279
- T¼rker, M. F., Özt¼rk, A, Pak, M. ve Durusoy, İ., 2007. Odun Dışı Orman Ür¼nleri Y¼netimi ve İşletmeciliği Yüksek Lisans Ders Notları. KAÜ, Orman Fak¼ltesi, Artvin

UNEP, 1994. Guidelines for Protected Area Management Categories. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, 261pp.

URL-1. <http://macahelbizimdir.org/Yazilar.asp?goster=yazi&id=145> (20 Kasım 2009, 12:30)

URL-2. <http://tuik.gov.tr> (23 Kasım 2009, 17:00)

URL-3. http://earthtrends.wri.org/maps_spatial/maps_detail_static.php?map_select=482&theme=7 (16 Aralık 2009, 21:00)

URL-4. <http://mevzuat.adalet.gov.tr/html/632.html> (16 Aralık 2009, 23:00)

URL-5. <http://milliparklar.gov.tr/> (16 Aralık 2009, 23:30)

URL-6. <http://mevzuat.adalet.gov.tr/html/1269.html> (17 Aralık 2009, 11:00)

URL-7. <http://www.milliparklar.gov.tr/bolumler/avyaban/icerik/yhgs/yhgsbul.asp> (17 Aralık 2009, 11:30)

URL-8. [http://mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.3.6831&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=orman kanunu](http://mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.3.6831&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=orman%20kanunu) (17 Aralık 2009, 15:00)

URL-9. <http://mevzuat.adalet.gov.tr/html/628.html> (17 Aralık 2009, 19:00)

URL-10. <http://mevzuat.adalet.gov.tr/html/631.html> (17 Aralık 2009, 19:30)

URL-11. <http://mevzuat.adalet.gov.tr/html/23151.html> (17 Aralık 2009, 20:00)

URL-12. <http://camili.gov.tr/index2.html> (20 Aralık 2009, 21:00)

URL-13. <http://macahel-cevre.org/turkce/index.php?link=soylesi> (26 Aralık 2009, 22:00)

URL-14. <http://sifiryokolus.org/?sayfa=6> (27 Aralık 2009, 22:00)

Wood, M.E., 2002. Ecotourism: Principles, Practices and Policies for Sustainability. United Nations Publication, UNEP, p. 64

WTO/UNEP, 1994. Development of National Parks and Protected Areas for Tourism. WTO/UNEP Technical Report Series No 13, Second Printing, Madrid, p. 53

Yağcı, İ.Ö., 2000. Ekoturizm. Yüksek Lisans Tezi, GÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 108 s.

- Yalçındağ, S., 1987. Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler. Halkla İlişkiler Sempozyumu-87, TODAİE Yayınları, Yayın No 221, Ankara, s. 55-84
- Yücel, C., 2002. Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm. [http://tursab.org.tr content/turkish/istatistikler/akrobat/CESIT/02niEko.pdf](http://tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/akrobat/CESIT/02niEko.pdf) 20 Ekim 2009
- Zal, N., 2001. Biyosfer Rezerv Alanları ve Türkiye’de Biyosfer Rezerv Alan Çalışmaları. Orman Mühendisleri Dergisi, Sayı 4, 28-35
- Zal, N., 2006. Aşağı Meriç Taşkın Ovasının Biyosfer Rezervi Olarak Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 195 s.
- Zeydanlı, U., 2008. Koruma Yönetimi Uygulamaları. Orman ve Biyolojik Çeşitlilik. Doğa Koruma Merkezi, Ankara, 117-140

EKLER

EK 1 Yerel Halk Sorgulama Kağıdı (Anketi)

Genel Bilgiler

1. Yaşınız?
2. Erkek Bayan
3. Öğrenim durumunuz?
 - a. Okuma/ yazma biliyor ancak okul bitirmemiş
 - b. İlköğretim
 - c. Lise
 - d. Üniversite
 - e. Lisansüstü
4. Mesleğiniz?
 - a. Çiftçi
 - b. Memur
 - c. İşçi
 - d. Emekli
 - e. Ev hanımı
 - f. Öğrenci
 - g. Diğer...
5. Aylık ortalama aile geliriniz nedir? (İstiyorsanız cevaplayınız).....
6. Yıl boyunca burada mı yaşıyorsunuz?
Evet Hayır Hayır ise, nerede yaşıyorsunuz?.....

Temel Bilgiler

1. Yörenizdeki turizm gelişmelerinden memnun musunuz?
Evet Hayır
Neden?.....
2. Ekoturizm kavramını ilk ne zaman duydunuz?
3. Ekoturizm kavramını ilk nasıl duydunuz?
4. Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz? (Sadece bir maddeyi işaretleyiniz)
 - a. Ekonomik turizm
 - b. Doğayı koruyan turizm

- c. Kırsal yaşamı geliştiren ve destekleyen turizm
 - d. Gelenek ve göreneklere saygılı turizm
 - e. Kültür ve tarih turizmi
 - f. Daha fazla gelir sağlayan turizm
 - g. Fikrim yok
 - h. Diğer...
5. Bu yörede ekoturizm içinde hangi faaliyetleri yapıyorsunuz?
- a. Pansiyonculuk
 - b. Taşımacılık
 - c. Bal üretimi/satışı
 - d. Rehberlik
 - e. Doğa koruma çalışmalarına katılmak
 - f. El sanatları ürünleri üretip satmak
 - g. Yöresel yemek satışı
 - h. Diğer...
 - i. Hiçbir faaliyette bulunmuyorum
6. Daha önce ekoturizm yapılan herhangi bir alanda buldunuz mu?
- Evet Hayır
- Evet ise, neresi olduğunu belirtiniz.....
7. Biyosfer Rezervi kavramından ne anlıyorsunuz? Sadece bir maddeyi işaretleyiniz.
- a. Koruma alanı
 - b. Ekoturizm yapılan alan
 - c. Olağanüstü niteliklere sahip alan
 - d. Tarihi ve kültürel özelliklere sahip alan
 - e. Kırsal yaşamla korumanın iç içe olduğu alan
 - f. Yatırım alanı
 - g. Ormancılık faaliyetleri
 - h. Tarım ve hayvancılık
8. Yörenizin Biyosfer rezervi ilan edilmesinden memnun musunuz?
- Evet Hayır
- Neden ?.....
9. Ülkemizde bildiğiniz başka biyosfer rezerv alanı var mı?
10. GEF-2 projesi hakkında neler biliyorsunuz?

11. Biyosfer Rezervi içinde başka korunan alanlar var mı?

Evet Hayır

Evet ise, isimlerini belirtiniz.....

Alan Değerlendirmesi

1. Biyosfer Rezervi hangi tarihte ilan edildi?

2. Sizce Biyosfer Rezervinin kurulma sebeplerini önem sırasına göre değerlendiniz?

Sebepler	Önemsiz	Önemli	Çok Önemli
Ekoturizm			
Belirli bir doğa parçasının ya da türlerin korunması			
Bilimsel araştırma/Eğitim			
Kırsal kalkınma			
Koruma kültürü			
Tarım/ Hayvancılık			
Orman ürünleri üretimi			
Özel konut			
Başka (Lütfen belirtin)			

3. Son yıllarda bölgeye karşı artan ilginin nedeni sizce nedir?

- Doğal güzellikleri
- Tarihi ve kültürel dokusu
- Basında yer alan haberler
- Bölgede yürütülen projeler
- Korunan bir bölge olması
- Bitki ve hayvan zenginliği
- GEF-2 Projesi
- Diğer...

4. Artan ilgiyle birlikte bölgede ne türde katkılar oluşmaya başladı?

- Tarıma olan destek artmaya başladı
- Ormancılık sorunları çözülmeye başladı
- Ulaşım sorunu çözülmeye başladı
- Gelir düzeyi artmaya başladı
- Daha fazla turist gelmeye başladı
- Yatırım projeleri başladı
- Diğer...

5. Artan ilgiyle birlikte bölgede ne türde zararlar oluşmaya başladı?
- Doğa tahribatı artmaya başladı
 - Çevre kirliliği oluşmaya başladı
 - Plansız yapılaşma başladı
 - Ekoturizm genel turizme dönüşmeye başladı
 - Sadece belli kişiler gelir sağlamaya başladı
 - Yatırım projeleri başladı
 - Diğer...
6. Camili Havzası GEF-2 projesinden önce mi daha iyi korunuyordu, yoksa projeden sonra mı daha iyi korunmaya başladı?
- Önce Sonra
7. Camili Havzasında Ekoturizme konu olacak kaynakların kalitesini değerlendiriniz.

1. Doğal	Çok iyi	İyi	Yeterli	Yetersiz
Dağlar				
Ormanlar				
Korunan Alanlar				
Çağlayanlar				
Dereler				
Yabani hayat				
İklim-Hava şartları				
2. Kültürel	Çok iyi	İyi	Yeterli	Yetersiz
Tarihi binalar veya alanlar				
Arkeolojik kalıntılar				
Halk kültürü (Folklor) ve diğer gelenekler				
Ahşap el sanatları				
Örme el işleri				
Yemek				
Diğerleri				
3. Toplumsal	Çok iyi	İyi	Yeterli	Yetersiz
1. İnsan Kaynakları				
Çalışabilir (aktif) nüfus miktarı				
Eğitim düzeyi ve profesyonel bilgi				
Ekonomik faaliyetler				
Turizm için gelişmelere bakış açısı				
Turistlere yaklaşım hizmet kalitesi				
Misafirperverlik anlayışı, hizmet eğilimleri				
Yerel kuruluş ve idareler ile ilişkiler				
2. Farklı ekonomik sektörler	Çok iyi	İyi	Yeterli	Yetersiz
Tarımsal Faaliyetler				
Hayvancılık				
Arıcılık-Bal				
Ormancılık				
Diğer				
3. Alt yapı	Çok iyi	İyi	Yeterli	Yetersiz
Haberleşme				
Sağlık imkânları				
Yollar-ulaşım				
Patikalar				
Yönlendirme levhaları				
Bilgilendirme tabelaları				
Güvenlik				

8. Turistler yerel rehber talebinde bulunuyorlar mı?

Evet Hayır

Evet ise, bu talebi nasıl karşılıyorsunuz? Lütfen belirtiniz.....

9. Biyosfer Rezerv Alanı içinde yeni yollara ihtiyaç var mı?

Evet Hayır Evet ise, nereden nereye yapılmalı?

Lütfen belirtiniz (birden fazla olabilir)

Ekonomik Değerlendirme

1. Ekilebilir toplam arazi varlığınız ne kadardır?.....Dönüm

2. Bu arazinizde hangi ürünleri yetiştiriyorsunuz?

3. Yılda hangi üründen ne kadar ürün elde ediyorsunuz?

4. Yetiştirdiğiniz ürünleri kendi ihtiyacınızda mı yoksa satarak mı değerlendiriyorsunuz?

5. İşlenmeyen arazi varlığınız ne kadardır?.....Dönüm

6. Bu arazileri neden işlemiyorsunuz?

7. Hayvancılıkla uğraşılıyor musunuz?

Evet Hayır

Eğer Evet ise, Büyükbaş Hayvan Sayısı..... Küçükbaş Hayvan Sayısı.....

8. Hayvancılıktan elde ettiğiniz ürünleri kendi ihtiyacınızda mı yoksa satarak mı değerlendiriyorsunuz? (7. soruya evet cevabı verilmişse cevaplanacak)

9. Köyünüzde çayırılık, otlak ve mera alanları hayvancılık için yeterli mi? (6. soruya evet cevabı verilmişse sorulacak)

10. Turistler tarım ve hayvancılıktan elde ettiğiniz ürünlerden en çok hangi ürüne ilgi gösteriyor ve ne kadar talepte bulunuyor?

11. Ekoturizm (biyosfer rezerv) öncesi yıllık geliriniz yeterli miydi?

- Evet
- Kısmen
- Hayır, yeterli değildi

12. Ekoturizm (biyosfer rezerv) geldikten sonra yıllık gelirinizde değişim oldu mu?

- Arttı
- Değişim olmadı
- Azaldı

13. Hayvancılık ya da tarımsal faaliyetlerinizde devlet desteği alıyor musunuz?

_Evet Hayır

Eğer Evet ise, ne tür destek alıyorsunuz?

- Parasal..... TL.
- Eğitim
- Proje
- Diğer.....

14. Yaklaşık yıllık yakacak odun tüketim miktarınız ne kadardır?.....ster/ton

Genel Değerlendirme

1. Aşağıdaki tabloda belirtilen ekoturizmle ilgili etkinlik ve olayları değerlendiriniz.

Aşağıdaki faaliyetler	Yörede ne zamandır görülüyor? 1) Uzun vadeli (20–30 yıl) 2) Orta Vadeli (5–10 yıl) 3) Kısa vadeli (<5 yıl) 4) Bilmiyorum	1995–2005 arasında nasıl değiştii? 1) Hızla arttı 2) Biraz arttı 3) Sabit kaldı 4) Biraz azaldı 5) Hızla azaldı 6) Bilmiyorum	Biyosfer Rezerv ilanından sonra (29.06.2005), nasıl değiştii? 1) Hızla arttı 2) Biraz arttı 3) Sabit kaldı 4) Biraz azaldı 5) Hızla azaldı 6) Bilmiyorum
1) Ekoturizm faaliyeti: pansiyon, lokanta, konaklama yeri olan işletmeler bulunması vb.)			
2) Turistik tesis inşaatı (Otel-motel-gazino vb.)			
3) Festival etkinliği			

2. Bölgede ekoturizm daha da artsa bu köyün insanına...

- Kesinlikle fayda sağlamaz
- Fayda sağlamaz
- Kararsızım
- Fayda sağlar
- Kesinlikle fayda sağlar

3. Bölgede ekoturizm olsa bile köyde sadece bazı insanlara fayda sağlayacağına...
- Kesinlikle katılmıyorum
 - Katılmıyorum
 - Kararsızım
 - Katılıyorum
 - Kesinlikle katılıyorum
4. Bölgemize ziyaretçi/ turist gelmesine...
- Kesinlikle karşıyım
 - Karşıyım
 - Kararsızım
 - Karşı değilim
 - Kesinlikle karşı değilim
5. Yayla ve köylerinize ziyaretçi/ turist gelmesine...
- Kesinlikle karşıyım
 - Karşıyım
 - Kararsızım
 - Karşı değilim
 - Kesinlikle karşı değilim

Turiste karşı değilseniz (c,d,e cevaplayana sorulacak), ne tür turistin gelmesini istiyorsunuz?.....

6. Günlük ziyaretçiler için Biyosfer Rezerv alanına giriş ücreti alınmalı mı?

Evet Hayır

Eğer evet ise, ücret ne kadar olmalı? YerliTL Yabancı.....TL

7. Camili Köyleri (Biyosfer Rezerv) için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunları önem sırasına göre değerlendiniz?

Sorunlar	Sorun Değil	Çözülebilecek Sorun	Çözülemez Sorun
Yasadışı avlanma			
Yasadışı yapılaşma			
Yasal (izinli) yapılaşma			
Ağaç kesimi			
Halkın turizme karşı çıkması			
Devlet desteğinin yetersizliği			
Kamu kurumlarıyla olan yetersiz işbirliği			
Yol inşaatları			
HES inşaatları			
Halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkiler			
Başka (Lütfen belirtin)			

8. Çözülebilecek sorunlar için çözüm öneriniz nedir?

9. Gelecekte nasıl bir Camili Havzası hayal ediyorsunuz?

EK 2 Turist Sorgulama Kağıdı (Anketi)

Genel Bilgiler

1. Yaşınız?
2. Erkek Bayan
3. Mesleğiniz?
4. Öğrenim durumunuz?
 - f. Okuma/ yazma biliyor ancak okul bitirmemiş
 - g. İlköğretim
 - h. Lise
 - i. Üniversite
 - j. Lisansüstü
5. Mesleğiniz?
 - h. Çiftçi
 - i. Memur
 - j. İşçi
 - k. Emekli
 - l. Ev hanımı
 - m. Öğrenci
 - n. Diğer...
6. Aylık ortalama aile geliriniz nedir? (İstiyorsanız cevaplayınız)

Temel Bilgiler

1. Ekoturizm kavramını ilk ne zaman duydunuz?
2. Ekoturizm kavramını ilk nasıl duydunuz?
3. Ekoturizm kavramından ne anlıyorsunuz? Sadece bir maddeyi işaretleyiniz
 - i. Ekonomik turizm
 - j. Doğayı koruyan turizm
 - k. Kırsal yaşamı koruyan turizm
 - l. Gelenek ve göreneklere saygılı turizm
 - m. Kültür ve tarih turizmi
 - n. Deniz turizmi
 - o. Fikrim yok
 - p. Diğer...
4. Daha önce ekoturizm yapılan herhangi bir alanda bulundunuz mu?
Evet Hayır
Evet ise, neresi olduğunu belirtiniz.....

5. Biyosfer Rezervi kavramından ne anlıyorsunuz? Sadece bir maddeyi işaretleyiniz.
- i. Koruma alanı
 - j. Ekoturizm yapılan alan
 - k. Olağanüstü niteliklere sahip alan
 - l. Tarihi ve kültürel özelliklere sahip alan
 - m. Yatırım alanı
 - n. Ormancılık faaliyetleri
 - o. Tarım ve hayvancılık faaliyetleri

6. Ülkemizde bildiğiniz başka biyosfer rezerv alanı var mı?

7. Camili Biyosfer Alanına gelme gerekçeniz nedir?

8. Biyosfer Rezervi içinde başka korunan alanlar var mı?

Evet Hayır

Evet ise, isimlerini belirtiniz.....

9. Bu alana en çok hangi mevsimde gelmeyi tercih edersiniz?

- a) Kış
- b) İlkbahar
- c) Yaz
- d) Sonbahar
- e) Bir veya iki mevsim

Neden?.....

Alan Değerlendirmesi

1. Sizce Biyosfer Rezervinin kurulma sebeplerini önem sırasına göre değerlendiniz?

Sebepler	Önemsiz	Önemli	Çok Önemli
Ekoturizm			
Belirli bir yaşam alanının ya da türlerin korunması			
Bilimsel araştırma			
Eğitim			
Kırsal kalkınma			
Koruma kültürü			
Tarım/ Hayvancılık			
Orman ürünleri üretimi			
Özel konut			
Başka (Lütfen belirtin)			

2. Biyosfer Rezervi içinde yapılan etkinliklerden (yürüyüş, fotoğraf çekmek, kuş izleme, yaban hayatı izleme vb.), üç önemli tercihinizi önem sırasına göre listeleyiniz.

3. Son yıllarda bölgeye karşı artan ilginin nedeni sizce nedir?
- Doğal güzellikleri
 - Tarihi ve kültürel dokusu
 - Basında yer alan haberler
 - Bölgede yürütülen projeler
 - Korunan bir bölge olması
 - GEF-2 Projesi
4. Camili Havzasında ekoturizme konu olacak kaynakların kalitesini değerlendiriniz.

1.Doğal	Çok iyi	İyi	Yeterli	Yetersiz
Dağlar				
Ormanlar				
Korunan Alanlar				
Çağlayanlar				
Göller				
Dereler				
Yabani hayat				
İklim-Hava şartları				
2.Kültürel				
Tarihi binalar veya alanlar				
Arkeolojik kalıntılar				
Halk kültürü (Folklor) ve diğer gelenekler				
Ahşap el sanatları				
Örme el işleri				
Yemek				
Diğerleri				
3.Toplumsal				
3.1.İnsan Kaynakları				
Çalışabilir (aktif) nüfus miktarı				
Eğitim düzeyi ve profesyonel bilgi				
Ekonomik faaliyetler				
Turizm için gelişmelere bakış açısı				
Turistlere yaklaşım hizmet kalitesi				
Misafirperverlik anlayışı, hizmet eğilimleri				
Yerel kuruluş ve idareler ile ilişkiler				
3.2.Farklı ekonomik sektörler				
Tarımsal Faaliyetler				
Hayvancılık				
Arıcılık-Bal				
Ormancılık				
Diğer				
3.3.Alt yapı				
Su sistemleri				
Haberleşme				
Sağlık imkânları				
Eğitim				
Kanalizasyon sistemleri				
Yollar-ulaşım				
Patikalar				
Yönlendirme levhaları				
Bilgilendirme tabelaları				
Güvenlik				

5. Yerel rehber talebinde bulunuyor musunuz?

Evet Hayır

Evet ise, bu talep nasıl karşılanıyor? Lütfen belirtiniz.....

6. Biyosfer Rezerv alanı özelliklerinden en çok neye ilgi gösteriyorsunuz? (örn. hayvanlar, bitkiler, kültür, manzara vb)

7. Sizce Biyosfer Rezerv Alanı içinde yeni yollara ihtiyaç var mı?

Evet Hayır

Genel Değerlendirme

1. Ziyaretinizde alanda özellikle neden hoşlandınız?

2. Ziyaretinizde alanda özellikle neden hoşlanmadınız?

3. Bu alanda ne kadar süre/gün kalmak isterdiniz?

4. Eğer yeterli değilse alanda başka ne tür tesislerin olmasını isterdiniz? (Önem sırasına göre numaralandırınız)

- a. Restoranlar
- b. Yöresel pansiyonlar
- c. Piknik alanları
- d. Ziyaretçi merkezi
- e. Giriş kapısı
- f. İdare merkezi
- g. Kamp alanları
- h. Diğer.....
- i. Hiç birini

5. Bilgilendirme amaçlı hangi materyallerin olmasını isterdiniz?

- a. Alanı tanıtan broşür/cd
- b. Gezilecek yerleri gösteren haritalar
- c. Gezi rotaları üzerinde tanıtım levhaları
- d. Kuş listeleri
- e. Bitki-Hayvan listeleri
- f. Diğer.....

6. Bu alana özgü hediyelik eşya veya başka şeyler almak ister miydiniz?

Evet Hayır

Eğer evet ise; bunlar neler olabilir?

7. Günlük ziyaretçiler için Biyosfer Rezerv alanına giriş ücreti alınmalı mı?

Evet Hayır

Eğer evet ise, ücret ne kadar olmalı? _____ Yerli _____ Yabancı

8. Rezerv için şu anda ya da gelecekte olabilecek sorunları önem sırasına göre değerlendiniz?

Sorunlar	Sorun değil	Sorun	Şiddetli sorun
Kaçak avlanma			
Kaçak yapılaşma			
Yasal (izinli) yapılaşma			
Ağaç kesimi			
Halkın turizme karşı çıkması			
Ülkedeki politik huzursuzluk			
Devlet desteğinin yetersizliği			
Kamu kurumlarıyla olan yetersiz işbirliği			
Yol inşaatları			
HES inşaatları			
Halk arasında yatırımlara karşı oluşabilecek tepkiler			
Başka (Lütfen belirtin)			

9. Yatırımlar (Yollar, HES vb.) dolayısıyla oluşan zararlardan sonra da tekrar bu alana gelmek ister misiniz?

Evet Hayır

Varsa genel düşünceleriniz:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : ALBAYRAK, Ferruh Fatih
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 05/06/1980-Rize
Medeni hali : Bekar
Telefon : 0 (466) 415 10 13
Faks : 0 (466) 415 25 39
e-mail : ferruhfaal@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Lisans	KTÜ/Orman Mühendisliği Bölümü	2003
Lise	Pazar Lisesi	1997

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2005-2006	WWF-Türkiye	Danışman
2006-2009	Borçka Orman İşletme Müdürlüğü	İşletme Şefi

Yabancı Dil

İngilizce